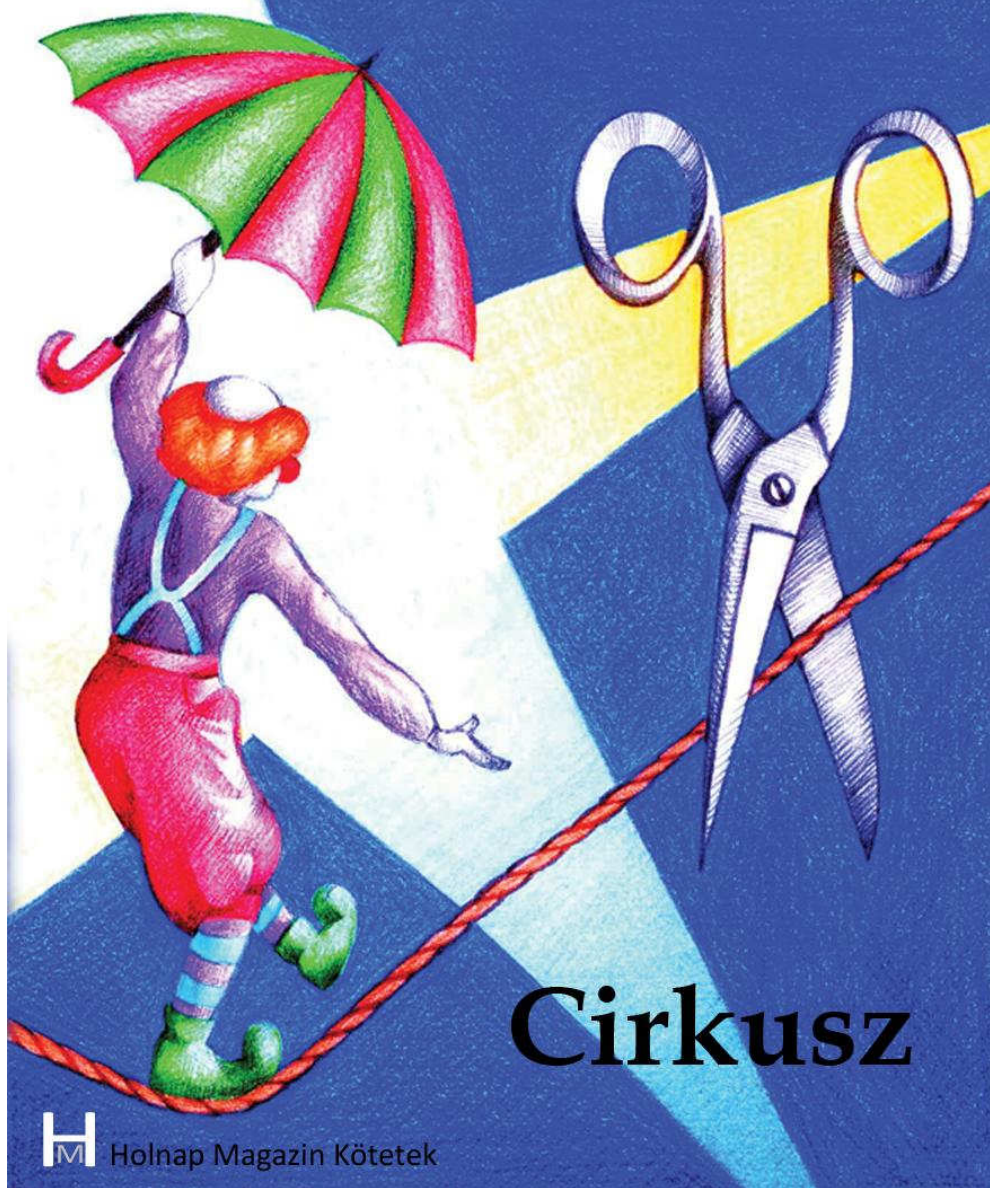

Petrozsényi Nagy Pál

PETROZSÉNYI NAGY PÁL

CIRKUSZ

(kisprózai alkotások)

*Második, átdolgozott kiadás
Dunszt István rajzaival*

Holnap Magazin 2011

ELŐSZÓ

Ha egyáltalán van értelme az előszónak, semmiképpen sem az, hogy lelője a könyv csattanóit. Sőt, szerintem, maga az értékítélet sem lehet a „pro-pagator” feladata. Ennek a néhány sornak az a célja, hogy felkészítse az olvasókat az itt következő írások megpróbáltatásaira és örömeire, melyek, remélem, e könyv lapjaihoz szögeznek a betűkbe belefáradt, modernné betegedett embert is.

Petrozsényi (valódi nevén Nagy) Pál 1942-ben született Kolozsváron. Negyvenöt évig élt Erdélyben, ami sok mindent megmagyaráz az író mozdíthatatlan, mégis hajlékony szívósságából. Református pap apja gyanús körülmények közt halt meg. A kisgyerek korán fogékonnyá vált a természetfölötti jelzésekre. Parapszichológiai megérzései később sem fejlődtek teljesen vissza. A petrozsényi gimnázium elvégzése után román-magyar szakra iratkozott be. Marosvásárhelyen diplomát szerzett, végül Nagyváradra került. Családi és társadalmi hányattatásai közben is igyekezett hű maradni a magyar szóhoz, írásai zömében a nagyváradai Fáklyában jelentek meg először. Áttelepülése óta pedig az akkori kecskeméti Új Bácskapocs, szegedi Délvilág, pesti Új Katedra és más lapok közlik folyamatosan karcolatait, (tárca) novelláit.

Petrozsényi Pál megingathatatlan, akár a másfél száz éves óceániai óriásteknős. Prózájának ereje talán éppen súlyosságában rejlik. Nem táncol, nem vibrál, nincsenek stílusbravúrrjai, és a mondanivalója is lassan, bár szuggesztíven, balladaszerűen bontakozik ki. Olyan, mint egy hűséges barát, elücsörög velünk néhány pohár bor mellett, és sok-sok érdekességet mesél közben. Szenzációk nélkül tudja meg-

idézni a román diktatúra kisemberi tortúráit. Hajcihő nélkül foglal állást tanrendszerünk problémaingoványában. Fontos jelzéseket bocsát útjára a jelenből, ezért az egészben még a szösszenetei is fajsúlyosak.

Súlyos, nehezen forduló és áttálló egyénisége áthatol betűhalmazába, személyes töltettel dúsítva az idők folyamán már-már idejüket múlt glosszákat is. És a helyét kereső erdélyi magyar a maga módján nagyon is helyére teszi a világot (ha a világ őt nem is, hiszen szerződéses munkaviszonya megszűntével jó ideje segélyen tengődő munkanélküli).

Nagy szerepe van a Petrozsényi-életszemléletben a barátságnak. Onnan jött ő, ahol egy-egy jóízű beszélgetés életkedvre hangol, identitásra időzít. Gyakori témája a túlélés. Aki időt nyer, életet nyer. Isten ugyan nem siettet a igazságszolgáltatást, ám nem is mulasztja el – sugallják a novellák. Tanácsai miként, ha kőbe vésetnének.

Úgy állt össze ez a kötet, akár egy palackba zárt dokumentumgyűjtemény. Vegyes anyaga Petrozsényi egységes szemléletét tükrözi: a sokat próbált, javakorabeli férfi figyelmének és törekvéseinek rezüméjét. Hol szórakoztatóan, hol esetleg kevésbé, de mindig töprengésre késztetően. Bízom benne, hogy üzenete eljut a kor- és sorstársakhoz.

Turai Gábor Kamil

SPRECHEN SIE DEUTSCH?

Hunyady nagyon szerette az idegen nyelveket. Félreértés ne essék: nem Hunyady Jenő, a hírneves matematikus, sem Sándor, Bródy Sándor fia. A mi Hunyadynk egyszerű magyartanár volt egy Hunyad megyei kisvárosban. Magas, rendkívül mozgékony fiatalember, szemei nagyok hosszú szempillákkal, de hosszú volt az orra meg a karja is, úgyhogy akár Hosszúnak vagy Nagynak is nevezhették volna. Tizennégy éves korában megtanult németül, nem sokkal ezután olaszul, spanyolul, franciául, közben egyre gyarapította román nyelvtudását is. Ez eddig öt nyelv. Már az angolba is belekóstolt, amikor feleszmélt. Minek ide a hatodik, egyáltalán mi értelme az egésznek? Hol, kivel beszélhet ezeken a nyelveken? A némettanárral? No hiszen! Az a „der, die, das”-on kívül alig tud valamit. Vagy a külföldiekkel? Petrozsény városába ritkán tévedt külföldi, s ha mégis betévedt, azzal senki, maga a városi párttitkár, sem mert szóba állni (bár állítólag ő is tudott egy-két modern nyelven).

Hunyady meghökkent. Hogy a pokolba nem gondolt erre eddig? Tehát kolléga nuku, külföldi tabu, az üzemek... külföldi kapcsolatok híján sohasem foglalkoztak, s előreláthatólag még sokáig nem foglalkoznak fordítással. Akkor hol, milyen módon gyakorolja azt, amit tíz év alatt megtanult? Elvégre azért tanulta, mert beszélni, kommunikálni akart, egy kicsit kirepülni Zsil-völgyből, a Kárpátokon túlra, megismerni és megérteni a világot, melynek nyilvánvalóan nem Petrozsény a közepe. Sajnos nem repülhetett, hiszen a Kárpátok még a rádióhullámokat is felfogták. Se ki, se be. Maradt a tévé, a bukaresti stúdió német és magyar nyelvű adása, továbbá a könyvek, újságok. Végül az sem. A nem román nyelvű adások megszűntek, a külföldi sajtótermékek is lassan tűnedezni kezdtek: Pravda, L’unità, Der Spiegel, Népszabadság, aztán következtek a könyvek. Így csukódtak

be sorra-rendre a világra tekintő ablakok. Még mielőtt teljesen kinyíltak volna.

A Bukaresti Egyetem földszintjén izgatott emberek szorongtak, idősebbek, fiatalok, Olt, Maros és más megyékből. Hunyad megyéből húsz román és öt magyar, valamennyien német-, pontosabban szóbeli vizsgára jelentkeztek.

– Hunyadi Odon – recsegett a vizsgaterem ajtaja fölé szerelt hangszóró.

A fiatalember belépett.

– Nehmen Sie Platz! – kínálta helytel a vizsgabizottság elnöke. – Neve?

– Hunyady Ödön.

– Magyar?

– Az vagyok – nézett szembe Hunyady a mogorva professzorral.

– Hova valósi?

– Petrozsényből jöttem.

– Érdekes. Aztán mondja: élnek ott még magyarok?

– Egyelőre igen – makogta zavartan.

– Ezt hogy érti?

Jó kérdés! Mert magyarnak vallják magukat, így szerepelnek a népszámlálási statisztikában, hogy aztán másutt, esetleg egy másik népszámláláskor már romának, románosított névvel bukkanjanak elő: Király mint Chira, Nagy mint Naghiu. Egyrészt a hatóság jóvoltából, másrészt a magyarok önkéntes bemondásai alapján, mert szép, szép dolog magyarnak lenni, de a hazafiság ennél előbbre való. Chira, az igen, ő biztosan otthon érzi magát, míg Király Magyarországon, Klein az NSZK, Branco Jugoszlávia felé kacsingat. Az egyik szólásszabadságot, a második munkanélküli-segélyt óhajt, a harmadik sztrájkolni, felforgatni a rendet, egyszóval gyanús elem, akitől a revizionizmustól a tiltott határátlépésig sok minden kikelik.

A professzor élesen méregette a dadogó magyartanárt.

– Mi a véleménye Románia energiagazdálkodásáról? – csapott rá átmenet nélkül.

– Részemről helyeslem. Az energiatartalékok világszerte kimerülőfélben vannak, ezért nem árt takarékoskodni velük – felelte óvatosan az ösztövérdélelyi. – Egyes üzemi egységek túl sok áramot, mások szemet, olajat pazarolnak. Nappal ég a villany, melegben

20 °C-on is fűtenek, a csapokat nyitva hagyják – szavalta gépiesen. – Még szerencse, hogy Pártunk és Kormányunk résen van, s előrelátó intézkedései révén történelmünkben példátlan sebességgel száguldunk a kommunizmus felé.

A vizsgabizottság szóltanul nézett össze.

– Mondjon néhány szót pártunk külpolitikájáról! – kapacitálta Hunyadyt a bizottság másik tagja. – Mi az RKP álláspontja a nemzetközi helyzetről?

A fiatalember szolgálatkészen fordult a galambösz tanárhoz.

– Románia békét kíván, tehát támogatjuk az általános és teljes leserelést, ennek kapcsán a katonai kiadások csökkentését, valamint az atomenergia békés célokra való felhasználását – keresgélte a megfelelő német szavakat. – A világ összes proletárjaival szolidarizálunk, tiszteletben tartjuk az emberi jogokat, s meggyőződéssel valljuk, hogy a békés egymás mellett élés csakis az egymás belügyeibe való be nem avatkozás és kölcsönös kooperáció során valósulhat meg – vágta ki szemrebbenés nélkül.

– Nemzetiségi problémák?

– Nincsenek. Hazánk dolgozói egységes akarattal, egyetlen cél érdekében munkálkodnak: Románia gazdasági és kulturális fellendüléséért, élén az RKP-vel, illetve bölcs s minden idők legtehetségesebb államfőjével, akinek a vezetésével a civilizáció legmagasabb csúcsai-
ra jutottunk.

A bizottság halkan összesűgött.

Hunyady csillogó szemmel várta, hogyan döntenek a germanista tanszék tudós doktorai. Úgy érezte, nyert: kiejtése tiszta, folyékon-
yan és helyesen beszélt.

Az elnök bosszúsan böngészte az ifjú dolgozatát.

– Írásbelije, úgy látom, sikerült. Gratulálok! – tette hozzá hűvösen –, azonban nálunk elégtelent kapott. Kiejtése magyaros, nehézkesen és hibásan fejezi ki magát. Nagyon sajnáljuk.

Hunyady kedve alaposan megcsappant, ezzel együtt önbecsülése és reményei is füstté-porrá váltak. Pedig milyen bizalommal vágott a dologba! Azt hitte, sikerül lefordítania néhány könyvet, novellát. Tehetsége, tudása megvolt, amiben – egy-két beküldött fordítás alapján

– maguk a kiadók sem kételkedtek. Igen ám, de ehhez bizonyítványt, állami nyelvvizsgát kértek, ami nélkül, a rendelkezések értelmében, még az írószövetség tagjai sem fordíthattak. Egy verset, egyetlen cikkecskét sem, még kevésbé Hunyady, akit senki sem ismert, nem is támogatott.

Mármost mihez fogjon? Próbálja meg az olaszt is? Megpróbálta. Igaz, egyévi töprengés után, s akkor is inkább rábeszélésre, mint meggyőződésből. Dolgozatával harminc perc alatt végzett, noha erre négy órát kaptak. Egy hétre rá következett a szóbeli. Ettől félt, tanult az előbbi esetből, ezért elhatározta, taktikát változtat: tömörebben beszél, és csak az ismert, számtalanszor hallott kifejezéseket használja, erősebben összpontosít, emellett olaszosabb lesz, nehogy megint magyarossággal vádolják.

Mint azelőtt, most is háromtagú bizottság fogadta. Középen sasorú, ijesztően ráncos nő dohányzott.

– S’accomodi!

A fiatalember bizalmatlanul foglalt helyet.

– Hogy hívják? – hangzott olaszul a szokásos kérdés.

Megmondta, azt is, honnan jött, mi a mestersége, mi célból nyelvvizsgázik

A bizottság fásultan bólogatott.

– Legyen szíves, fejtse ki részletesen, melyek a falurendezési terv előnyei.

– Felszámoljuk a falu és város közti különbséget, a dolgozó parasztság modern, összkomfortos blokkokba költözhet, új szántóföldeket nyerünk, meggyorsítjuk az agrárreform kibontakozását – hadarta Hunyady.

A professzorok tovább bólogattak.

Hunyady megtorpan. Nem volna jobb hallgatnia inkább? Csak beszél, nyomja a szöveget, utána semmi, nagyon sajnáljuk, de nem felelt meg a követelményeknek. Ugyanúgy, mint a német nyelvvizsgán annak ellenére, hogy egyik bizottságban sem ült árja, azaz egy csónakban eveznek.

– Bene – parázslott föl benne valami makacsság. – Lehet, hogy újra megbukom, de előbb még felrázom kissé az urakat.

– Befejezte? – rezzent föl az elnök a váratlan szünetre.

– Nem, a dolognak vannak ugyanis árnyoldalai is.

– Milyen dolognak? Ja, persze, hát halljuk, halljuk, kedves kolléga.

– Itt van például Petrozsény esete. Kis bányászváros, utcái hangulatosak, házai, üzletei kicsik, de kedvesek... voltak. Mondom: voltak – ismételte nyomatékosan Hunyady.

– Igen, és...?

– Földig rombolták, s minden lakosát, köztük engem is, egy blokknak nevezett skatulyába dugtak.

Az elnök asszony köhögni, a bizottság többi tagja fészkelődni kezdett.

– Ami engem illet, laktam én már cifrább helyen is. De ott vannak a szüleim, apám, anyám, ők bizony még ma is betegei ennek.

– Basta! – ripakodtak rá kórusban.

– Látjuk, elég jól beszél olaszul – nyomta el cigarettáját a megrökönyödött nő. – Kár, hogy a dolgozata ennél gyengébbre sikerült.

– Ezek szerint megbuktam?

Bólintott, s egy terjedelmes újság mögé rejtőzött.

Két bukás sem a világ – vigasztalta magát Hunyady. Kenyerem, egészségem van, a többi mellékes.

Csakhowy mi történt? Alig ért haza, kegyetlen hír fogadta: a tanulóok létszámcsökkenése miatt bizonytalan időre felfüggesztették állásából. Anyja kétségbeesetten sírdogált.

– Kisfiam, mi lesz veled, gyermekem! – törölgette kötényébe búzavirágkék szemeit.

Az apa összeszorított szájjal hallgatott. Másnap eltűnt. Elmúlt a délután, az este, és még mindig sehol. Már-már a rendőrséghez fordultak, amikor beállított. Dagadt arccal, görnyedt testtartással Hol járt, kik hagyták helyben? Nem árulta el. A vézna, pirinkó asszony szóltanul bújt férje hóna alá, az ágyhoz támogatta, lefektette. Ezúttal nem sírt, nem is kérdezett semmit sem. Elég volt a férjére néznie ahhoz, hogy mindent kitaláljon.

– Apa!

Az izmos, kohók tűzében edzett vasöntő sötéten fordult megrendült fiához. Szemében megalázottság és határtalan bánat szűkölt.

Két hét múlva őt is menesztették. Állítólag nem teljesítette a normáját. Mármost ketten voltak munkanélküliek, együtt is indultak munkát keresni. Bejárták a gyárakat, üzemeket. Hasztalan: csúszópénzre nem telt, protekciójuk nem volt. Maradt a lapát. Egy építőtellepre kerültek. Hordták a cementet, ásták a gödröt. Havi 1700-ért.

A fiatalember fogcsikorgatva tűrte sorsát. Tenyere, dereka fájt, izmai is sajogtak. Azért nem panaszkodott. Minek? Kinek? Nem ők voltak az elsők, s nem is az utolsók, akikkel ilyen cifrán elbántak

– Ne búsulj, fiam, fordul még a kocka. Őt nyelven tudsz, meglásd, még hasznát veheted – bátorította az apa elesett fiát.

Nyelvek? Hunyady szinte nevetésre fakadt. Hol vannak azok! Örülhet, hogy él: „Másra kell ideg s velő. Józan dologra. Friss tülekedésre. És rossz robotos a későn kelő”.

Idő: évekkel később, tavasz. Helyszín: a Hotel Petroşani homloktere. Napfény, csivitelő madarak. Hunyady egy padon ült és olvasott. Der Spiegel – virítottak messzire a német magazin címbetűi.

– Sprechen Sie Deutsch? – rezzentette föl váratlanul valaki.

A fiatalember vérvörösén döbbsz az érdeklődő turistára.

– Nein.

– Parla italiano?

– No, no – ismételte nyersen, összegyűrte az újságot, és a kukába hajította.

ÚJ VILÁG

Kopogtattak.

– Tessék! – kapta fel a fejét a hírneves főszerkesztő, éppen kávézott, s ilyenkor nem szerette, ha zavarják.

Fáradt tekintetű ember lépett a szobába.

– Elnézést a zavarásért. A főszerkesztő elvtársat keresem.

– Parancsoljon, én vagyok.

– Bárány – mutatkozott be sután a váratlan látogató. – Bárány Béla, kérem tisztelettel.

– Harsányi. Milyen ügyben keres?

– Hogy milyen ügyben? Hát... ízé... hogy is mondjam...?

– Röviden – nyomta szét cigarettáját Harsányi. – In medias res.

– Hogy tetszett mondani?

– Térjen a lényegre, kedves...

– Bárány, kérem tisztelettel. De ha zavarok...

– Csak mondja bátran! – erőltetett arcára némi mosolyfélét. – Mi mindenkit meghallgatunk. Szeretne panaszt tenni?

– Isten őrizz, én csak egy... novellát hoztam – kurkászott elő a férfi egy gyűrött kéziratot.

Hiába, a szerkesztőségi munkának is vannak árnyoldalai! Egyszer torzonborz alak robbant a szerkesztőségbe, összevissza gesztikulált, és felemelt ököllel követelte, írjanak azonnal részletes tájékoztatást korszakalkotó találmányáról, amely bármely sörényes lényt tizenöt másodperc alatt örökre megkopaszthat. Ahogy elnézi, ez a Bárány sem éppen bárány, bár eddig csak bégetett inkább. De ki tudja, hogy a hamu alatt mi minden pislákol még.

– Tegye le, majd elolvassuk.

– Köszönöm – rebegte Bárány hálálkodva, zavartan állt egyik lábáról a másikra, aztán valahogy mégis bátorságra kapott.

– De nem lehetne most, kérem tisztelettel?

– Sajnálom – emelkedett fel Harsányi. – Keressen meg úgy egy hét múlva.

Bárány elborultan nyúlt a zsebébe, mire a főszerkesztő sietve megkérdezte:

– Rövid?

– Tíz oldal.

– No, nézzük! – rogyott vissza gyanakvoán.

De semmi sem történt. A férfi továbbra is félszeg és előzőkeny maradt, csupán a *zsebkendőjét* rántotta elő.

– Foglaljon helyet, kérem!

Bárány megkönnyebbülten foglalt helyet.

– Tetszett? – óvakodott elő a kérdéssel, miután a főszerkesztő végignyargalt a novellán.

– Maga erdélyi?

- Miből tetszik gondolni? – lepődött meg a férfi.
- Egyszerű: aki ilyen... hm... stílusban fogalmaz, az csak erdélyi lehet. Disszidált?
- Igen.
- Miért?
- Mert... Nem tudom, meg tetszik-e érteni, de én nem szeretek, és nem is tudok tapsolni.
- Ismeri a magyar himnuszt?
- Egy picit.
- És a románt?
- Elénekeljem?
- Köszönöm, majd alkalomadtán. Háza, autója volt-e?
- Csak reumám, de az most is megvan.
- Mestersége?
- Suszter.
- Párttag?
- Voltam, amíg egy mondat ki nem csúszott a számon.
- Nevezetesen?
- Éhes vagyok.
- Aha! Utána?
- Kizártak.
- Értem. Aztán mondja, miről szoktak beszélni egy-egy pártgyűlésen? Például maga, még mielőtt kizárták volna? – csóválta meg a fejét a főszerkesztő.
- Megköszöntem szeretett főtitkárunk értékes tanácsait, melynek révén soha nem látott fejlődésnek indult a cipőfelsőrész-készítő ipar, továbbá pártunk és kormányunk áldozatkész fáradozását, amiért a fény századába vezetnek, és új házakat, agráripari központokat építenek nekünk. Végül megfogadtam, hogy igyekszem méltó lenni a bizalomra, ezért a jövőben még jobb, selejtmentesebb cipőket készítek.
- Brávó! – tapsolt a főszerkesztő. – El tudom képzelni, hogyan beszélne akkor, ha még tapsolni is tudna. Ha így folytatja, nálunk akár miniszter is lehet.
- Viccelni tetszik?
- Ahogy vesszük – mormogta sötéten. – Én mindenestre sikert és kellemes beilleszkedést kívánok. Vegyen magának kocsit, és csináljon néhány gyereket.

– Nagyon szívesen – élénkült meg a derék cipésmester. – Tej van, gyereksegély jár. Csak a menyecske hiányzik – kacsintott hamiskásan.

– Hát csak igyekezzék, igyekezzék! Ami a novelláját illeti, egyelőre elég csiszolatlan, stílusa dagályos és itt-ott magyartalan, szereplői vértelenek, s a mondanivaló is hiányzik – fejtegette Harsányi tárgyilagosan. – A maga helyében előbb a nyelvtant tanulgatnám, hozzá helyesírást, aztán stilisztikát. Másrészt próbáljon jobban feloldódni. Azonosuljon a hőseivel, de függetlenítse is magát tőlük, különben sosem tud különbséget tenni aközt, amit ír, és aközt, amit csak gondol. Ez az első írása?

– Legalább a tizedik – szontyolodott el az erdélyi. – De még egyetlen sort sem közöltek – vallotta be őszintén. – Pedig milyen kínna, verejtékkal írtam, minden szót megrágtam, kérem tisztelettel. Hasztalan, hol a szavakat kevertem össze, hol a gondolatok sántítottak.

– Mégis írt.

– Írtam.

– De hát miért, ha csakugyan annyi kína, fejtörésbe került? Kényszerítették? Miért nem olvasott, ült be egy moziba inkább? Vagy ilyesmik nem érdeklik?

– Dehogynem.

– Különös – töprengett el a főszerkesztő. – Tulajdonképpen miről írt?

– Hogy egyszer Erdélyben is tanítsák a magyar himnuszot – húzta ki magát a görnyedt cipésmester –, s ne kelljen többé tapsolni, ha lélegezni akarok.

– Nocsak! – nézett nagyot a hírneves főszerkesztő. – Nem is olyan buta ez a jámbor suszter. Azt hiszem, kezdem pedzeni, miért kérődzött maga minden mondat után – jelentette ki fokozódó respektussal. – Remélem, nálunk nem lesznek problémái.

– Remélem – gyúlt ki az erdélyi arca. – Az biztos, hogy eddig csak jót tapasztaltam, sőt... Mintha az idő is szebb lenne, itt kevesebb a felhő, több a világosság.

– Nálunk.

– Bizony, mert ha a nap nem süt, ott a villany, ugye, nem úgy, mint odaát a „fény országában.” A lakosság békés, sorba sem áll senki, mert mindent megkap a hústól a képmagnóig.

– Nálunk.

– Igaz, hogy drágán, de hát dolgozni kell, s akkor lesz hús is, kérem tisztelettel. Nézze ezt az öltönyt! – mutatott komoran kopott ruhájára. – Tíz éve nyüvöm, de esküszöm, nem sokáig. Legközelebb frakkban és Ladával jelentkezem maguknál.

– Ámen. Ezek szerint feladja, mármint az irodalmat, s a stilsztika helyett most élni tanul.

– Szó sincs róla – válaszolta szinte sértődötten. – Az irodalom nekem mindig szívügyem volt. Egyetemem ugyan nincs, egyet-mást azért megtanultam. A kaptafánál. De ami késik, nem múlik. Egyszer az irodalmat is megtanulom – fogadkozott ünnepélyesen –, és írok egy könyvet a magyar valóságról.

– Máris? – hökkent meg a hírneves főszerkesztő. – Tulajdonképpen mióta él itt, kedves Bárány mester?

– Két hónapja.

– Gratulálok. Én ötven éve ízlelgetem, mégis analfabéta vagyok hozzá.

Teltek a napok. Elmúlt a nyár, az ősz anélkül, hogy Bárány jelentkezett volna. Már jól benne jártak a télben, amikor a főszerkesztő egy részegbe botlott.

– Hülye!

– Bo... bocsánat! – dadogta a toprongyos férfi.

– Bárány úr! – rezzent össze Harsányi az ismerős hangra. – Nem ismer meg?

– Nem, de ha fizet egy féldecit, akkor megismerem.

– Menjünk! – invitálta egy bárba rövid habozás után. – Hogy van? Meséljen! Merre dolgozik most? – bújt ki belőle a kíváncsi publicista.

– Sehol.

– És a Lada? Ha jól emlékszem, azt mondta, legközelebb frakkban és Ladával jelentkezik nálunk.

– Nincs semmiféle Ladám. Az istenit, hát kinek néz maga? Csavargó vagyok, most ez a mesterségem, passz! – felelte a férfi tompa tekintettel.

A főszerkesztő szívébe szánalom suhant. Szegény tróger! Vajon tényleg nem ismert meg? Egyáltalán mi történt vele, hogy idáig jutott? – találgatta megindultan. Ahogy elnézi, ez nem csak a kaptafát,

a tollat is rég sutba vágta, s vele együtt álmait egy magyar, új világról.

A romániai menekültek ügye nem sokkal ezután napirendre került, egységes politikai programmá vált, melynek értelmében valamennyi disszidens menedékjogot kapott. Megalakult az Erdélyi Szövetség, mindez akkor, amikor maga Magyarország is kátyúba zuhant. A gazdaság pangott, nőtt a munkanélküliség, és az infláció. Ugyanúgy, mint az erdélyi Kárpátok között is.

Harsányi sajnálkozva gondolt vissza az egykori suszterre, aki előbb egy maga teremtette írói világba, majd hozzájuk menekült. Egy nap ajánlott levelet kapott. Bárány írta. A borítékban maszatos füzet lapult. Új világ – silabizálta a hírneves főszerkesztő.

Hanem a füzet abszolút üres volt.

BORCSA, A MŰKÖSZÖRŰS

A hírneves főszerkesztő elégedetten feszített a vadonatúj fotelben. Szemével újra meg újra végigcirógatta az elegáns íróasztalt, a süppedő szőnyeget és azt a két, ugyancsak új csendéletet, amit a lap fennállásának huszonötödik évfordulójára kapott.

– Borcsa Aurel – jelentette be a csinos, platinaszőke titkárnő. – Bukarestből...

– Engedje be!

– Tiszteletem!

Harsányi szórakozottan mutatott az öblös karosszékre.

– Miben állhatok a szolgálatára?

– Szeretnék a domnuval egy bizniszt kötni – bökte ki a látogató torkát köszörülve.

– Kivel?

– A redaktor úrral. Úgy hallottam, errefelé jó ke... kelet...

– Keletje?

– Igen, azt hiszem, így mondják. Néha hibásan beszélek – magyarázta bosszúsán –, azért remélem, megértjük egymást. Szóval keletje van a disszidens interjúknak, ezért elhatároztam, én is adok egyet – kereste a szavakat a messziről jött ifjú. – A domnu megírja, és fizet érte egy jelképes summát.

– Kis zsidó! – kuncogott magában a lapszerkesztő. – Sajnálom, nem a mi profilunk. Forduljon talán a Reformhoz, vagy... tudom is én. Meghallgatni ott biztosan meghallgatják. Más kérdés, hogy mit adnak érte.

– Mă rog! Akkor nem deranzsálok tovább.

– Nem deranzsál! Ha valamiben segíthetünk, esetleg tanácsra van szüksége... Feltételezem, hogy maga is disszidált, és...

– Merci! – kedvetlenedett el a fiatalember. – Lakásom már van, a többi majd kikerül.

– Tehát disszidált.

– Nem mindegy? Ha úgysem írnak rólam – állt föl csalódott képpel.

– Még egyszer: sajnáljuk, de, mint mondtam, nem vág a profilunkba, bár ettől még nyugodtan elbeszélgethetünk. Vagy ezért is tiszteletdíjat kíván?

– Nem, dehogy.

– Akkor csücsüljön vissza, és meséljen! Mi újság a fővárosban? Rombolnak, vagy építenek? Tudja, valamikor én is jártam arra. Azok a templomok, csodálatos műemlékek...!

– Voltak.

– Nono, azért maradt belőlük, és csak magukon múlik, hogy a többieket is megmentsék.

– Rajtunk? – kerekedett ki a bukaresti szeme.

– Magukon, pontosabban azokon, akik odaát maradtak. Lelépni könnyű. Bocsánat, nem akartam megsérteni. Természetesen ez sem kis teljesítmény, de hogyan lépjen le az apja, anyja meg a többi huszonkét millió, akik ugyanott akarnak meghalni, ahol megszülettek? Szakmája van?

– Köszörűs vagyok. Nyolc éve érettségiztem, beszélek magyarul, oroszul...

– Jó megfizették?

– A dracut!

- Ön tiszta román, nincs a családban netalán magyar is?
- Tőle tanultam magyarul.
- Megkülönböztették, hátrányba került valaha emiatt? – lendült bele a társalgásba Harsányi.
- Soha. Tulajdonképpen nem is igen tudták. Nevem Borcea, cea-val, a tátá után, aki már első osztálytól román iskolába járatott.
- Értem, akarom mondani, nem értem. Ha se nyelvi, se nemzetiségi problémái nincsenek, munkakönyves állása volt, és a fizetéséből is kijött, miért fordult éppen hozzánk?
- De hát most mondtam: félig én is magyar vagyok, másrészt itt mindenki szabad. Még a szegények is. Véleményem lehet, és van is véleményem – felelte Borcsa szokatlan érettséggel. – Csak eddig hallgatni, mindig nyelni kellett, és nyelvünk ma is az Elvtárs jóvoltából – borzadt össze, és úgy kémlelt körül, mintha a „Kárpátok Génisza” itt is meghallaná.

- Aki hallgat, beleegyezik – jegyezte meg szárazon a jóhiszemű főszerkesztő. – Akceptálja a falurombolást, személyi kultuszt...
- Semmit sem akceptálunk – szorult ökölbe a fiatalember keze.
- Lehet, de amíg önök hallgatnak, az Elvtárs intézkedik: lebontatja a templomokat, „forradalmasítja” az ipart, mezőgazdaságot anélkül, hogy bárki szembeszállna vele.
- Apostol szembeszállt. És nem csak ő: Brucan, Mănescu, Doina Cornea asszony...
- Mialatt maguk, elnézést, tovább lapítottak.
- Oké, beismerem – adta be a derekát a vékony bajszerű legény. – Csakhogy harcolni innen is harcolhatunk.
- Hogyan?
- Hát...
- Na ugye, ezért lett volna helyesebb, ha inkább otthon marad – nézett a szemébe a szakállas hírlapíró. – Remélem, nem ért félre, kedves Borcsa úr.
- Borcea, cea-val.
- Nálunk nincsenek persona non grata, kivéve a tolvajokat, gyilkosokat. Ha eljött, Isten hozta, noha az élet nálunk sem fenéig tejfel, azzal a különbséggel, hogy mi itthon vagyunk – oktatta ki jóindulatúan a nyurga műköszörűst.

– Kösz, lehet, hogy igaza van – horgasztotta le fejét a borostás állú ifjú. – Én mindenesetre új életet kezdek. Elmondom az igazat a „hősök” országáról. Hátha ezzel is segítetek, hátha mindnyájan felébredünk. Új világban új élet lesz a lozinkám, hogy amiről otthon csak szavalnak, mi realizáljuk.

– Új világ? – mosolyodott el a lapszerkesztő.

Valaha az egykori cipész is erről fantáziált, míg néhány kátyú észre nem térítette.

– Da. Menekültek, adó és infláció nélkül, ahol nemcsak szabadok, de gazdagok is leszünk.

– Húha!

– Látom, nem hisz nekem – szomorodott el a fiatalember. – Pedig szerintem itt igenis megindult valami.

– Köszönöm a beszélgetést – mondta a publicista, egy pillanatig habozott, majd a pénztárcájába csípett. – A honorárium.

– Micsoda honorárium? Ja! Ezek szerint mégis meggondolta magát?

– Meg..., illetve tegye csak el! – mérte végig a kopott menekültet. – Legfeljebb visszaadja, ha munkába áll.

Eltelt egy év, s az országban mintha tényleg megindult volna valami. Egy csillag lehullt, s ettől paradox módon mindenütt fényesebb lett. Kiderült, hogy más csillagok is ragyognak, melyeket pont a régi miatt nem tudtak érzékelni. Megszavazták a pluralizmust, a földreformot anélkül, hogy egyetlen lövés eldördült volna. Aztán következett Nagy Imre, Gorbacsov, végül a műköszörűs, aki egy reggel, mirnix dirnix, ismét a szerkesztőségbe toppant.

Harsányi idegenül bámult az elegáns vendégre. Fehér ing, fekete öltöny, egyik ujján briliánsgyűrű villogott.

– Köszönöm a kölcsönt – nyújtott át a román egy fehér borítékot. – Együttal bocsánatot kérek múltkori naiv viselkedésemért. Ma már tudom, hogy az interjúkat nem szokás megfizetni, sőt...

– Mit mondott, hogy hívják? – köhintett zavartan a hírneves főszerkesztő.

– Borceanak, ha még emlékszik rám.

– A cipész?

– A köszörűs Bukarestből.

– Isten hozta! – derengett fel benne a múlt évi találkozás.

Ez az ürge, aki olyan világban hitt, ahol nincsenek menekültek, se adó, se infláció. Vajon miért csak egy év múltán jelentkezett újra? Khm! Talán esze ágában sem volt jelentkezni, aztán mégis idehozta az adósság. Vagy inkább a briliánsgyűrűjét jött villogtatni? Egy év óta persze sok minden történt. Csak az adó, s infláció maradt.

– Mi újság a Kárpátoknál?

– Mi lenne? Élnek – vont vállat a regáti.

– Felfüggesztették már a falurombolást?

– Nem tudom.

– És maga? Jól van? – váltott témát tapintatosan a lapszerkesztő. – Ahogy elnézem, legalább maga megtalálta a számítását.

– Nagyjából – oldódott meg a disszidens nyelve.

Elmesélte, mikor és hogyan nőtt, melynek révén kocsihoz, kis műhelyhez és egyéb „apróságokhoz” jutott. Egyébként nem iszik, nem politizál, füttyöl a pártokra és valamennyi szervezetre, ahol munka helyett reformról és más zöldségekről locsognak.

A főszerkesztő szája tátva maradt, s még akkor is az ajtóra meredt, amikor Borcea Aurel már régen eltávozott.

– Viszontlátásra! – tépte fel az illatos kopertát, melyben öt darab százas és egy névjegy lapult.

Borcsa Aurel műköszörűs
Népfrent utca 1.

Ha ollója, kése csorba,
Megélezi Önnek Borcsa.

SZENZÁCIÓS BEJELENTÉS

Gusztai bácsi vidáman lubickolt a tó vizében. Hogy ki az a Gusztai bácsi? A b. Gyöngye téesz egyik dolgozója. Haja, szemöldöke fehér, bal orrcimpája mellett különös ismertetőjelként, félgömb alakú szemölcs virult.

Éjjel tizenegy óra. Fürdőzésre kissé szokatlan időpont, ezzel szemben csend volt, sem a táskarádiók, sem a fürdőzők nem visongtak. Gusztai bácsi utálta a lármát, de szerette a vizet, ezért többnyire este ballagott a tóra, mely alig pár száz méterre fodrozott a házától. Azonban ma valahogy nem volt kedve hozzá. Már tízkor ágyba bújt, aztán csak fészkelődött, tátogott a 32 fokos hőségben, végül káromkodott egyet, s mégiscsak kiballagott.

Hirtelen sötét tárgyra lett figyelmes. Éppen háton úszott, amikor feléje repült, sebesen közeledett, majd mintegy százméternyire tőle a vízbe loccsant. Gusztai bácsi megdöbbenve kapálódzott a váratlan örvényben. De semmi sem történt, elcsitultak a hullámok, s ismét csend és nyugalom honolt. Illetve mégsem, mintha a levegő és a víz is melegedni kezdett volna. Az öreg rémülten evickélt ki a partra, s a legközelebbi telefonhoz rohant. Fél órán belül egész B. felébredt, tucatnyi gépkocsi, álmukból felvert emberek robogtak a tó irányába. Lefényképezték a tavat, Gusztai bácsit...

Másnap mindenki róla beszélt, szájról szájra terjedt a hír, miszerint Gusztai ufóra bukkant. Ufó? Gusztai bácsi értetlenül pislogott, amíg az unokája fel nem világosította. Ja vagy úgy! De még mennyire, hogy látott! Akkor, mint egy... Szóval óriási, úgy csillogott-villogott, hogy szinte belekábult, valamennyi ablakában manó vagy mi a szösz csücsült, még integettek is, bizony. A jámbor helybeliek szája tátva maradt. Ki elhitte, ki nem, ennek ellenére szívesen hallgatták, és újból meg újból megkérték mesélné el még egyszer, hogy történt a dolog.

– Miért ne! – pödörte meg az öreg lecsüngő bajuszát. – Egy fröcsért bármikor – tette hozzá kacsintva.

Akadtt cigaretta, öngyújtó, kávé is... A téeszelnök acsargott, látván, hogy egyesek még a téeszbe is beszöknek, ki a helységből, ki a szállodából, gyakran külföldiek is; mind Gusztira volt kíváncsi.

– Hallod-e, öreg, jó lesz abbahagyni! – fenyegette meg a cserzett arcú elnök. – Hogy hülyíted a népet, még hagyján. De a téészen kívül, az anyád köcsögét! Mit képzelsz, hol vagy, téesz ez vagy cirkusuz?

Dohogva loholt a tanácselnökhöz, hátha megtudott valamit a tóba hullt tárgyról.

Az elnök derűsen fogadta. Utoljára akkor látta ilyennek, amikor egy szobor leleplezésére készült.

– Jó, hogy jössz, éppen rólad beszéltünk.

– Kávét? – sugárzott mézes-mázosan a fiatal és becsvágyó vb-titkár.

– Konyakot? – kapacitálta a fürdőigazgató is.

– Ejnye! Mit alkartok? Merthogy akartok, arra mérget veszek.

Elmagyarázták a téeszelnök tervét. Mostanában egyre üresebb a kassza. A gazdaság pang, az idegenforgalom is csökkent. Talán ez az ufó behoz néhány márkát.

– Ufó?

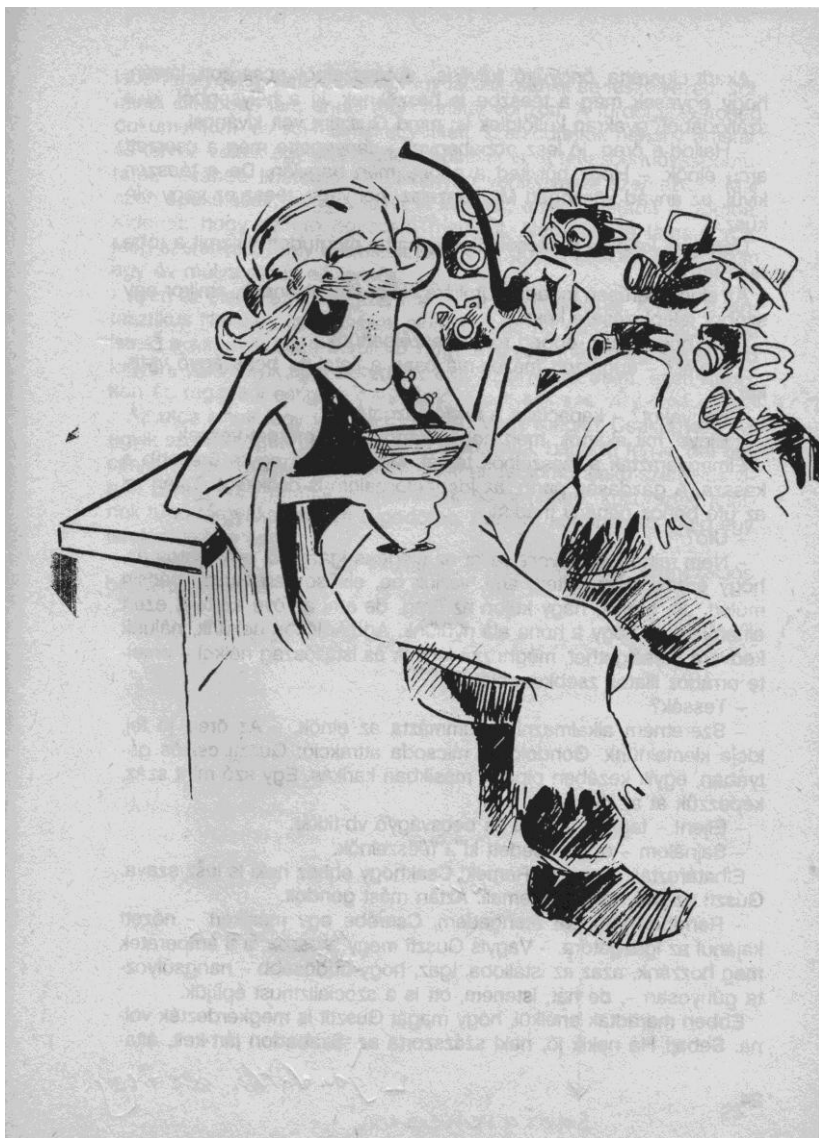
– Nem mindegy? – vont vállat az elegáns igazgató. – A fontos az, hogy érdeklődést keltett, ami, valljuk be, elsősorban Guszti bácsin múlt. Jó, tudjuk, nagy kujon az öreg, de elhatároztuk, hogy a hóna alá nyúlunk. Add *kölcsön* nekünk, nálunk kedvére mesélgethet, még-hozzá legyenek és istállóság nélkül – emelte orrához illatos zsebken-dőjét.

– Tessék?

– Szeretném alkalmazni – summázta az elnök. – Az öreg jó fej, ideje kiemelni. Gondold el, micsoda attrakció: Guszti csikós gatyában, egyik kezében pipa, a másikban karikás. Egy szó, mint száz, képezzük át az öreget!

– Éljen! – tapsolt a fiatal és becsvágyó vb-titkár.

– Sajnálom – egyenesedett ki a téeszelnök.

Elhatározták, kiemelik. Remek! Csakhogy ehhez neki is lesz szava. Guszti az övé, majd ő emeli ki. Aztán mást gondolt.

– Rendben van, ideiglenesen átengedem. Cserébe egy másikért – nézett kajánul az igazgatóra. – Vagyis Guszti megy hozzátok, a ti emberetek meg hozzánk, azaz az istállóba. Igaz, hogy ott bűdösebb, hangsúlyozta gúnyosan – de hát, istenem, ott is a szocializmust építjük.

Ebben maradtak anélkül, hogy magát Gusztit is megkérdezték volna. Sebj! Ha nekik jó, neki százszorta az – gondolta az öreg. Szabadon járt-kelt, általában gatyában, ami azonban, úgy látszik, senkit sem feszélyezett, sőt, minél cifrábban járt, annál több turistát vonzott. A fürdőigazgatóság dokumentum- és sci-fi filmeket vetített, szerződtettek néhány artistát, és tervbe vették egy planetárium építését is. A téesszenben lovasbemutatót, továbbá libatömő és birkanyíró versenyeket szerveztek. Már azon spekuláltak, hogy a tévét is kihívják, amikor beütött a bomba. Kiderült, hogy az ufó egyszerű mini meteorit. Naná, előre látható volt! Még szerencse, hogy a turistáknak így is, úgy is tetszett, hogy aztán egy év múlva ezt is elfelejték.

Ilyen az élet! Hanem az artistaszámok azért megmaradtak. Kivéve a fantasztikus filmeket, csillagászati előadásokat, no és Guszti bácsit, aki ismét a tehenek közé került. S hogy a dolog még megnyugtatóbb legyen, valamelyik éjjel eleredt az eső, aztán csak esett, esett napokon át reggeltől estig a turistaszezon kellős közepén.

Az utca kihalt, egy lélek sem járkált. Vagy mégis? Csakugyan! Az egyik szálló mögött görnyedt alak ásott, haja, bajusza fehér, bal orrcimpája mellett különös ismertetőjelként félgömb alakú szemölcs virult. Elvégezvén munkáját, csontokat és ormóttan, kőkorszaki leletnek tűnő tárgyakat dobott a gödörbe. Párszor körülnézett, majd egy telefonfülkébe osont.

– Halló! Budapesti Régészeti Hivatal? Itt Guszti bácsi B.-ről – rebegte kifulladásra. – Szeretnék egy szenzációs bejelentést tenni.

KOLBÁSZ

Ott hevert egy parki padon félig becsomagolva, jó fűszeres, fokhagymás kolbász, ahogy a magyar ember szereti. Lehetett vagy húsz deka. Valaki ott felejtette, vagy szándékosan hagyta ott, ki tudja?

A járókelők jöttek-mentek, ügyet se vetettek rá. Illetve mégis, egy öreg, olyan nyugdíjasforma, meglehetősen kopott, horgas orrú, kezében öblös kosár tele üres üvegekkel. Köhögve totyogott az illatos csomaghoz, leült, szinte ugyanabban a pillanatban, amikor egy hasonló korú, görnyedt hátú öreg huppant a kolbász mellé.

Egymásra néztek, aztán elfordultak. Köztük a kolbász, amelynek egyik csücske kilátszott. De még ha nem is látták volna, érezték, ott keringett a szaga az orrukban, és úgy megcsiklandozta az ínyüket, hogy szinte beleszédültek.

– Az istenit, meddig strázsál ez itt engem? – dühöngött magában a kosaras.

– Pucolj, komám – fészkelődött a másik –, amíg jó kedvem van!

– Szép időnk van – bökte oda a horgas orrú.

Ismét egymásra néztek.

– Szép.

– Eladja őket? – biccentett az üres üvegek felé.

– Maga mit gondol?

– Pukkadj meg! – gondolta, és meg se mukkant többé.

Teltek a percek. A két öreg csak ült, ücsörgött összeszorított szájjal anélkül, hogy egymásra vagy a kolbászra nézett volna. Mindegyikük a másikra várt, arra, hogy feladja, és otthagyja az égből hullt reggelit.

Hirtelen felbukkant egy kutya. Szimatolva oldalgott a padhoz, és a kolbászhoz kapott. Hanem a kosaras gyorsabb volt ám nála. Sejtette, mit akar, és még idejében elrántotta a zsákmányt.

– Jó étvágyat! – futott össze a nyál a görnyedt hátú szájában.

– Na, egyen maga is – enyhült meg a kosaras, és a kuvaszba rúgott.

Nem beszéltek, ettek, mohón, kidülledt szemekkel.

A XXI. század küszöbén, egy parkban.

FEGYELMI TÁRGYALÁS

A fegyelmi bizottság elnöke fontoskodva tett-vett olyan arckifejezéssel, mintha nem is a szaktanácsadó, hanem maga a legfelsőbb bíróság elnöke lenne. Balján az iskola igazgatója, szikár, humortalan férfi szórta szemrehányásait a munkafegyelem ellen vétő Korláth tanár ellen. Az elnök jobb oldalán pöttöm alak, az igazgató szerény helyettese feszengett. De jelen volt a szakszervezeti bizalmi, sőt, Hazagh Mihály, az iskolai párttitkár tagbaszakadt titkára is. Egyszóval az egész vezérkar, hogy ítéletet mondjanak egy magányos sztrájkoló fölött. Mióta törvénybe iktatták a sztrájkjogot, többen éltek vele, csupán így, egyénileg nem sztrájkolt senki még.

Az igazgató napokig töprengett, hova sorolja Korláth példátlan akcióját, végül a fegyelmi kihágás mellett döntött. Fogta magát, és a művelődési osztályra hajtott. Már régen begyében volt ez a Rákóczi-hajú taknyos, aki munkába állásának első percétől berzenkedik, lefitymálja a tankönyveket, sabotálja az utasításait, melynek következtében máris érezhetően lazult a fegyelem. Ugyanis sokan követték, s ha nyíltan nem is, hallgatólagosan szolidarizálnak vele. Hát nem, amíg ő, Móres Mór igazgat, itt igenis rend és fegyelem lesz. Talán lefolytathatta volna a tárgyalást zárt körben, a tanári kar és szaktanácsadó nélkül is. Ám így kevésbé látványos, demokratikusnak sem éppen elég demokratikus egy olyan tantestület számára, amely megélte Nagy Imre, az 58-ban kivégzett miniszterelnök rehabilitációját. Elmondta, amit kiókumlált, majd a keszeg helyettes kért szót.

– Csak nyíltan, tömören – figyelmeztette helyettesét a keménykezű főnök. – Úgy, ahogy történt. Smink, cukor nélkül.

– Kérlek! – reszelte meg torkát a kopaszodó öreg. – A dolog úgy kezdődött, hogy Kari... Korláth kartárs meg én kicsit összekaptunk – törölte meg izzadt homlokát. – Egyik kartársnőnk gyesre ment, ezért megkértem, vállaljon el néhány túlórát.

– És?

– Visszautasított, helyesebben elvállalta volna, amennyiben adómentes vagy kiemelt órabért fizetünk.

A teremben élénk mozgólódás támadt.

– Nyugalom, kartársak, nyugalom! – kopogott zordan a Táncsics iskola direktora. – Folytasd, Robikám!

– Ekkor vesztünk össze – vont vállat a helyettes.

Már nagyon unta a komédiát, és szeretett volna gyorsan túlesni rajta. Tulajdonképpen sajnálta Korláthot, s titokban ő is rokonszenvezett vele. De hát a rokonszenv egy, a diplomácia kettő. Móresnek van sajnos pár protektora, másrészt itt-ott a kölyök is elvetette a sulykot, egy szó mint száz, jobb, ha továbbra is diplomatikus marad.

– Felhívtam a figyelmét a törvényre, melynek értelmében a pedagógusok ötven százalékos túlmunkára kötelezhetők – nézett át Korláth feje felett. – Mivel ő a legfiatalabb közöttünk, továbbá nőlen, elsősorban bizony neki kell túlóráznia.

– Magától értetődik – bólintott a szaktanácsadó. – Mire ő?

– Racsitani kezdett, a tanügyi rendszer így, a szocializmus úgy...

– Pontosabban?

– Le van szarva – szusszantott a helyettes. – Bocsánat, ezek az ő szavai... Ugyanígy az igazgató, aki velem együtt jól tenné, ha nyugdíjba menne. Egyébként sztrájkba lép, és negyvenszázalékos béremelést követel, amit a kormány meg is ígért nekünk, de csak azért, hogy ezzel is időt nyerjen.

A délutáni napfény a tanáriba szökött, és megcirógatta a kipirult arcokat. Valahol kint egy kutya vonított.

– Ugye, megmondtam! – fakadt ki az igazgató újból vérig sértve. – Korláth kartárs, hogy finoman fogalmazzak, közösségünk leggyöngébb láncszeme. Nem veti alá magát a rendnek, fütyöl a törvényekre, röviden: destruktív, beilleszkedésre képtelen dolgozó.

Néhány tanár a Móres hívei közül tapsolni kezdett. A többiek csöndben, de kíváncsian lesték a Móres – Korláth-párbajt.

Az igazgatót nem tévesztette meg a taps, tudta, mennyire népszerűtlen. Csakhogy mindnyájan a kezükben vannak, kivéve Korláthot és az iskola párttitkárát. Mindegy, nem gond! Az elsővel úgys rög-tön végez, a második meg egyelőre meg sem mukkan.

– Ne húzzuk a szót, az eset egyértelmű, ezért javaslom, váljunk meg a kollégától. Köszönöm a figyelmet, tessék hozzászólni!

– Tessék! – ismételte meg a tanácsadó. – Senki? Akkor átadom a szót Korláth kollégának.

Minden arc a fiatalember felé fordult. Korláth tétovázott. Mit mondjon, kinek, miért, amikor mindent előre eldöntöttek? A diri győzött, a többiek lapítanak. Hiába rehabilitálták Nagy Imrét, itt semmi, de semmi sem változott. A gárda zöme fonnyadt citrom, amelynek a levét réges-rég kifacsarták. Regenerálódni nem tud, még ha akarna sem.

– Belenyugszol az ítéletbe?

– Először is nem vagyok vádlott – kapta fel a fejét sértődötten Korláth. – Másodszor: tiltakozom a fegyelmi tárgyalás ellen. Én sztrájkolok, jogom van hozzá, úgyhogy nem értem, mi ez a színjáték.

– Színjáték? – hördült fel az igazgató. – Válogasd meg a szavaid, mert...

– Felnégysz, kerékbe törsz?

– De kollégák! – rökönyödött meg az elnök. – Beszéljünk higgadtan! Végeredményben mit kívánsz? – fordult Korláthoz.

– De hát már elmondtam. Mint dolgozó nagyobb bért. Mint pedagógus felkérem az illetékeseket, adják fel a bukásmentes iskola politikáját, melynek révén a tinókból évtizedek óta okleveles ökröket nevelünk. Továbbá: dolgozzanak ki egy valóban hatékony követelményrendszert, amely pontosan meghatározná, melyik tanulót milyen mértékben jutalmazunk vagy büntessünk. A dicséret magában ritkán hatásos, ugyanez áll a figyelmeztetésekre is, amelyekkel a srácok inkább dicsekedni szoktak.

– Tudjuk, tudjuk, és?

– Hát éppen ez az! – csattant fel a harcias testnevelő. – Tudjuk, tudjuk. Milliószorta elhangzott, mégsem teszünk semmit sem ellene.

– Szabad?

– Parancsolj! – pislantott Móres a természetes párttitkárra, aki mind-
eddig csöndben, összevont szemöldökkel üldögélt.

– Szokott-e hiányozni Korláth kartárs?

– Nem.

– Késni?

– Azt sem.

– Órájára készül?

– Többé-kevésbé.

– Ezek szerint pontos, felkészült tanár. Minden gyűlésen jelen van
stb., stb. Javítsatok ki, ha tévedtem volna.

– Igen, illetve nem, csak...

– Ebben az esetben ajánlom, hagyjuk békén a fiút. Igaz, nem ab-
szolút hibátlan, de mi sem voltunk, sőt, most sem vagyunk azok.
Szerencsére fiatal, sokat fejlődhet még – állt Korláth mellé váratlanul
a párttitkár.

Minek szerezzen újabb ellenséget magának, amikor a napjai ügyis
meg vannak számlálva? Most még párttitkár, de holnap... Újabban
furcsa szelek fújnak, és ezek maholnap pártostul, kormányostul úgy
elfűjják, mint egy porszemet.

A pedagógusok egymásra néztek; először csak egy, aztán mind-
nyájan tapsolni kezdtek.

Móres elkomorult. Elszámította magát: az ördög sem pitizik itt ne-
ki! Ez a banda harap, mégiscsak megváltozott. Haragh sem dögölt
akna, bármikor felrobbanhat, s korántsem kizárt, hogy pont őt öli
meg.

– Részemről megértem, nem is vacakolnék, ha a kolléga is enged,
én... hm... szóval megbocsátok – változtatott taktikát a közelgő
igazgatóválasztásra gondolva.

Lehet, hogy ezúttal senki sem szavaz rá? Hát... előfordulhat, de
akkor sem Hazagh fogja őt földhöz vágni.

– Enged, ne félj, kivéve a béremelést, amihez magam is szívből
csatlakozom – nyugtatta meg a párttitkár.

– Éljen! – harsogta a tantestület.

– Örülök, hogy végre mégiscsak megértettük egymást. Köszönjük
tisztelt szaktanácsadónk pártatlan segítségét, akinek a révén ilyen
szépen egymásra találtunk. Megjegyzem, nem csoda. A mi közössé-
günk olyan, mint egy nagy család, ahol mindenki teljes erőbedobás-

sal, egymást segítve dolgozik – szavalta patetikusan az igazgató. – Én...

– Úgy van! – vágott a szavába idegesen Hazagh. – Remélem, a jövőben sem lesz másképp, sőt, ha lehet, még jobban rákapcsolunk. Mostanában elég nehéz idők járnak, szilárdaknak és következeteseknek kell lennünk ahhoz, hogy sikerrel nevelhessük a szocialista palántákat. De hát ezért vagyunk tanítók, ez a feladatunk – kereste tekintetével az izmos tornatanárt. Korláth? Hol van Kari, főnök?

– Te mit gondolsz? – kérdezte vissza Móres, és a semmibe bámult.

NYÚL A BOKORBAN

Reggel kilenc óra. Ilyentájt még a népszerű Szabadidő Központ is meglehetősen kihalt. Alig lézeng valaki, csupán három-négy srác és két felnőtt kacérkodik a sápadt nappal.

– Splendid! (Káprázatos!) – lélegzett fel a köpcös a naturista strandon. – Ez a levegő...!

A másik, vállas, hasas férfi, bosszankodva tűnődött. Mindketten erdélyiek voltak. A köpcös brassói, a hasas kolozsvári. Az utóbbi három éve élt Magyarországon, s mint románul tudó ember, hébe-hóba tolmácsolást vállalt. Így került össze a románnal, aki hivatalos küldetésben járta a megyét, ismerkedett a magyar valósággal. Megtekintették a városi tanácsházat, a múzeumokat, ellátogattak néhány vidéki térszbe anélkül, hogy a brassói nyilatkozott volna. Helyesebben nyilatkozott, amennyiben kérdezték, ám akkor is kurtán, kifürkészhetetlen arccal.

– Fürödjünk! – ajánlotta a tolmács.

– Isten őrizz! Ez a tó nyilván tele van mikrobákkal, és már megbozsásson, de biztosan bőrbetegek is fürödnek benne, ezért, ha nem hagszik, inkább a parton maradok.

– Kérem! – hanyatlott vissza a kolozsvári. – De óvatos vagy! Azért, ha a vízbe nem is, egy beszélgetésbe még beugrasztalak –

gondolta magában. – Holnap utazik. s még nem is beszélgettünk. Mint erdélyi az erdélyivel – vetette oda halkan, könnyedén.

– Tessék, kérdezzen!

– Hm! Nem tudna legalább velem kötetlenebbül, kevésbé hivatalos hangon csevegni? Mondja el, mit érez, gondol rólunk, magyarokról!

– Maguk nagyon liberálisak. Hű, micsoda hőség! Mit gondol, hány fok lehet?

– Mi a véleménye Bush elnök magyarországi látogatásáról?

– Mi lenne? Nagyon örvendtem volna, ha legalább egy nappal hamarabb vagy később érkezik, ugyanis lekapcsoltak néhány telefonvonalat, ha ugyan lekapcsoltak. Emiatt nem tudtam hazatelefonálni.

– Azt hiszi, szabotáljuk önt? – döbönt meg a tolmács. – Nem, ez itt nem Brassó, amiről ön is meggyőződhet, ha az elnök távozása után hívja Romániát.

– Hát... megpróbálhatom.

– Helyes. Biztosítom, nem fogják lehallgatni. Itt nincs Securitate, nyíltan és szabadon beszélhet, tisztelt uram.

Hallgattak.

– Ma temetik Kádár Jánost, az MSZMP volt elnökét – törte meg a csendet a tolmács.

– Részvétünk.

– Hallott róla?

– Természetesen.

– És?

– Én az ő helyében jobb szabókkal dolgoztattam volna.

– Aranyos nyuszi! – gondolta a tolmács. – Úgy lapul a bokorban, mint akit odaszögeztek. A maguk elnökét mikor temetik? – kacsintott cinkosan a köpcösre.

A férfi összerezzen, jobbra-balra sandított, vajon figyelik-e. A napozó lassan benépesült. Meztelen férfiak és nők sétáltak el mellettük. Hirtelen elsápadt. Mintegy ötvenméternyire tőlük sovány, napbarnított naturista mustrálta őket.

– Ho... hogy mikor? – dadogta rémulten. De hi... hiszen él még.

– Rosszul van? – tűnt fel a tolmácsnak a kliens arca. – Jöjjön a zuhany alá, ott mindjárt jobban lesz.

– Azt mondja, itt nincs Securitate?

– Azt, miért?

– Semmi, nem érdekes! – szedelőzködött fel a román, felráncigálta a nadrágját, s a kijáráshoz illant.

– Jó napot! – lépett hozzá a kolozsvárihoz a nudista. – Megkérhetném, hogy vegye le a dresszét?

– A dresszemet? Ja, bocsánat! – mérte fel a helyzetet gyorsan a tolmács.

– Köszönöm, így egészen más. Kellemes üdülést, üdvözlöm a barátját, de ha legközelebb idejön, kérem, mondja meg neki, tartsa be ő is a házirendünket!

AHOL AZ ANGYALOK MUZSIKÁLNAK

Úgy esett, mintha dézsából öntötték volna. A szikkadt talaj szomjasan itta magába a sóvárgott nedvességet, a bokrok, fák, virágok felélénkülve hajladoztak a friss szélben.

A román–magyar határ mentén magas termetű férfi botorkált. Éjfél körül vágott neki a határnak. Egyszer elesett, azontúl minden, minden lépés, a legkisebb mozdulat is fájdalommal töltötte el. A szél arcába fújta az esőt, s így még kevesebbet látott a koromsötétben. Hopp, egy fa! Kimerülten sántított a terebélyes fatörzshöz. Alatta pajeszos, zömök legény üldögélt.

– Bună seara! (Jó estét!)

A fiatalember riadtan pattant talpra.

– Maga... román?

– Mondjuk úgy, hogy romániai. Szászrégenből.

– Csak nem maga is...? Hú, de megijedtem!

– Ugyan! – mosolygott a férfi. – Se puszkám, se mundérom.

A legény megkönnyebbült.

– Tudorán – rázta meg a kezét, s a nyakába borult.

– Jung.

– Azt hittem, Magyarországon vagyunk – magyarázta szégyenkezve –, és...

– A macska szőrös, mégse borotválkozik – kuncogott a szász, utána felszisszent.

– Valami baj van?

– Semmi, csak a lábam... Nyilván megrándult – huppant a fa tövébe.

Hallgattak.

– Szóval hol vagyunk? – tapogatódzott a fiú.

– Hát... izé... Magyarországon. Hol a csudában lehetnénk? Te hova mész?

– Egyelőre schová – bökött a férfi a lábára. – Kicsit pihenek, aztán együtt megyünk tovább.

– Merre testvér, merre?

– Keletre, nyugatra, a darvak után – buggyant ki a szeméből a könny.

– Rokon? Ismerős?

– Senki.

Jung eltűnődött. Tizenöt éve tanított hol itt, hol ott, főleg német nyelvet. Gyökeret verni nem tudott. Alig állapodott meg, már számolták is fel az iskolát. Gyakran a szülők beleegyezésével, akik szerint csak a román iskolának lehetett jövőjük. Legutolsó munkahelye mégsem a szülői, hanem a buldózerpolitika áldozatául esett. Akkor megrendült, mintha összetört volna benne valami.

Tudoran szüleire, testvéreire gondolt. Apja hetek óta fizetés nélküli szabadságon lebzsel. Nem volt munka, valamennyi gép leállt. Bátyja börtönben, amiért egyszer horogkeresztet rajzolt a főtítkár portréjára. Azóta követik, fontossá váltak, legalábbis a Securitate szerint.

– Kezeket fel!

Az erdélyiek rémülten néztek körül. Hét géppisztolyos román állta körbe őket.

– Mit... mit akarnak? – tért magához előbb a tanár. – Ez itt magyar terület.

– Még nem, uraim, még nem – vigyorgott az őrzőparancsnok, egy vörös hajú, ragyás képű ember.

Pitymallott. Ekkor vették észre, hogy egy árok szélén állnak, alig pár méterre a magyar határsávtól. A fiatalember nevetni kezdett, eleinte halkán, csak úgy befelé, aztán egyre hangosabban röhögött.

– Megbuggyantál? – világított arcába a zupás. – Vagy rajtam röhögsz? Nem hallod? Vágd kupán ezt a tetűt! – parancsolt a szászra.

– Én? Miért?

– Mert így akarom, mert itt csak én nevezhetek. Ha akarok, vagy fütyölök, ha éppen kedvem tartja, csakhogy akkor nektek táncolnotok kell ám.

– Nagyon sajnálom, de ok nélkül nem szoktam pofozkodni.

– Vagy úgy! Az iratokat!

Megmutatták.

– Gondolom, tudjátok, mi vár rátok. Pfuj, hálátlan csürhe! – tört ki váratlanul. – Pártunk és kormányunk ad lakást, ruhát, mesterséget – emelte fel a kezét.

– Nemzetiségi jogokat – kontrázott rá erre gyorsan egy rózsás arcú járőr.

– Munkát – deklamálta a másik.

– Kenyeret – harsogta kórusban valamennyi járőr.

– Aztán, amikor nektek is törleszteni kell, uzsgyi, irány a határ, s még azt hiszitek, hősök vagytok – intette le a kórust elégedetten a zupás. Egy frászt! Tudjátok, ki a hős itt? Én vagyok, meg ők – biccentett a kiskatonák felé. – Természetesen mélyen tisztelt elnökünk és főtitkárunk után – vágta vigyázállásba magát –, akinek bölcsesége és forradalmi újításai az egész országot híressé és boldoggá tették. Hazánk...

Szavai a kiskatona köhögésébe fűltak.

– Hazánk...

Megint csak nem folytathatta, hála a mennydörgésnek. Ekkor egy lapos kőrakásra ült.

– Háromig számolok. Ha akkor sem ütsz, fütyöntek a kutyáknak. A többit a fantáziádra bízom. Egy...

A szászrégeni nem moccan.

– Kettő. Mondom, kettő... három!

Jung védekezően takarta el az arcát. De semmi sem történt, csak az őrparancsnok vihogott.

– A nap hőse. Vegyetek példát róla!

Egy pillanatig elgondolkozott, majd a románhoz fordult.

– Most te következel. Ne izgulj, nem kell megütni. Mi, románok ennél finnyásabbak vagyunk. Én csak annyit kérek... Na, mit kérek?

– Hugyozza le a fasisztát! – kiáltották a járőrök, akik már kívülről fújták a parancsnok „vicceit”; persze nem csoda, miután az szinte naponta produkálta magát, talán parancsra, de az sem kizárt, hogy valóban kedvét lelte benne.

– Eszemben sincs!

– Szóval te is megtagadod a parancsot. Na ja, gondolhattam volna – sétált el a férfi a kipirult fiú előtt, váratlanul megfordult, s úgy rúgta hasba, hogy az hétrét görnyedt. – Egy kis ízelítő abból, amit ezután kapsz: húst benzinnel és árammal – verte agyba-főbe a srácot, hogy, úgymond, meghallja az angyalok muzsikáját is.

Tudoran a tanárra pisilt.

– Egészségedre! Látom, tanulékony vagy – veregette meg a katonát a félájult fiú vállát. – Ha tetszett a menü, kérhetsz repetát is. Jutalmul megengedem, de csakis neked, hogy megcsókold a... seggemet.

A román ezt is megtette, noha csak úgy reszketett az undortól meg a gyűlölettel, amint a zupás alfeléhez hajolt. Végül mégse bírta tovább, és a férfi fenekébe mart. Az felüvöltött. Tudoran hörögve engedte el, s még mielőtt bárki megakadályozhatta volna, a határsáv felé futott.

– A kutyákat!

Egy pillanat alatt utolérték. Amikor a parancsnok és a járőrök odaértek, már csak egy mozdulatlan, véres masszát láttak. A kiskatonának borzongva álltak körül. A rózsás arcú öklendezni kezdett.

És a szász? Eltűnt.

– Szimat, Hektor! Pixi!

Az idomított ebek ugatva nyargaltak a fához.

– Mássz le, te fasiszta!

Jung füttyörészni kezdett.

– A hétfán füttyölőjét a kurva anyádnak! Mihai, szedd le onnan azt az idiótát!

A rózsás arcú engedelmesen kúszott a fára. A tanár azonban ügyesen védekezett, hol kitért előle, hol visszarúgta az ímmel-ámmal mozgó kiskatonát. A parancsnok tétován toporgott. Lövetni nem mert, miután a madárka se támadni, se menekülni nem akart. De akkor mit akar?

– A kölyök! – kapta pillantását Tudoran „holttestéhez.” – Ez nem igaz!

A holttest feltámadt, sőt, pár pillanat, s máris odaát van, hacsak azonnal le nem löveti.

– Tűz!

A határőrök haboztak.

– Aki lelövi, kap egy csomag Kentet.

Engedelmesen tüzeltek anélkül azonban, hogy eltalálták volna, utána újra céloztak, és megint elvétették. A zupás vészjósló arccal nyúlt a pisztolyához...

Néhány nappal később a következő hírt közölték:

Az Agerpress jelentése szerint a napokban egy román állampolgárnak sikerült Magyarországra szöknie. A járőrök és határsértők közt előzőleg heves tűzpárbaj robbant ki, melynek következtében a hős parancsnokot tarkón lőtték. A többiek sértetlenek.

A SZUPLINITOROK HÓNAPJA

Feltételezem, többé-kevésbé ismerik a magyar tanügyi szaktanácsadókat. De vajon a románt ismerik-e? Nem? Akkor tüstént bemutatok egyet, méghozzá munka közben, hadd lássuk, hogy izzad, dolgozik egy román kollega. Helyszín: Nagyvárad. Időpont: augusztus, a szuplinitorok kinevezésének hónapja. Hogy kik a szuplinitorok? A román–magyar szótár szerint helyettes tanerők, akik többnyire szülősi szabadságon lévő tanárnőket helyettesítenek. Eddig semmi különbség. A differenciák akkor ugranak ki, amikor... De térjünk vissza a mi emberünkhöz! Kövessük útján, s a differenciákra is fény derül, megismerik a szuplinitort s a szuplinitorok hónapját.

Tanfelügyelőnk neve... Talán mellékes, mert mit mond egy név? Semmit. De az a szó, hogy tanfelügyelő, románosan inspektor, olyan varázsszó, amire valamennyi szuplinitor hasra vagy hanyatt esik, a béka ciripelni, s a tücsök brekegni kezd. Egyszóval Valaki. Valahol az úristen és a köztársasági elnök közt. Csak termetre kicsi, mármint a mi tanácsadónk, ezért járt kalapban és koturnuson. Arca erélyt és műveltséget áraszt. Igaz, az oroszlánt néha orosz lánynak mondja, s a rezsit meg rezsimnek. Csakhogy ennek nem szabad beugrani, ez ugyanis trükk, pedagógiai fogás, amivel ökelme mások műveltségét teszteli.

Dél. Inspektorunk tikkadtan totyog egy árnyékos kapu alá, óvatosan körülnéz, majd előhúz egy... Zsebkendőt? Ugyan! Zsebtükröt, egy egészen egyszerű tükröcskét. Megigazítja nyakkendőjét, zakóját. Párizsi divat, a legfrissebb modell szerint, bár ezt általában titkolni igyekszik. Szerény ember, annyi szent. Vagy inkább hazafi? Figyeljünk tovább, hátha ezt is megtudjuk. Most például mosolyog. Elég sután, de hát mit tegyen, ha ezt többnyire csak felfelé szokta gyakorolni. A tréning után megint körülnéz, kihúzza magát, s a házba lo-pódzik. Amikor újra felbukkan, kielégülten piheg, s nem veszi észre, hogy a slicce félig nyitva maradt.

– Tiszteletem! – lép váratlanul a tyúkszemére valaki. Illetve lépne, ha egyáltalán volna tyúkszeme, ti. bármit tesz, mond, ő maga a tökély, mintha a kormány s az egész Román Kommunista Párt mondaná, következésképpen csakis ő tud a mások tyúkszemére lépni. Ennek ellenére most felszisszen kissé.

– Nem tud vigyázni, Csipetke kartárs?

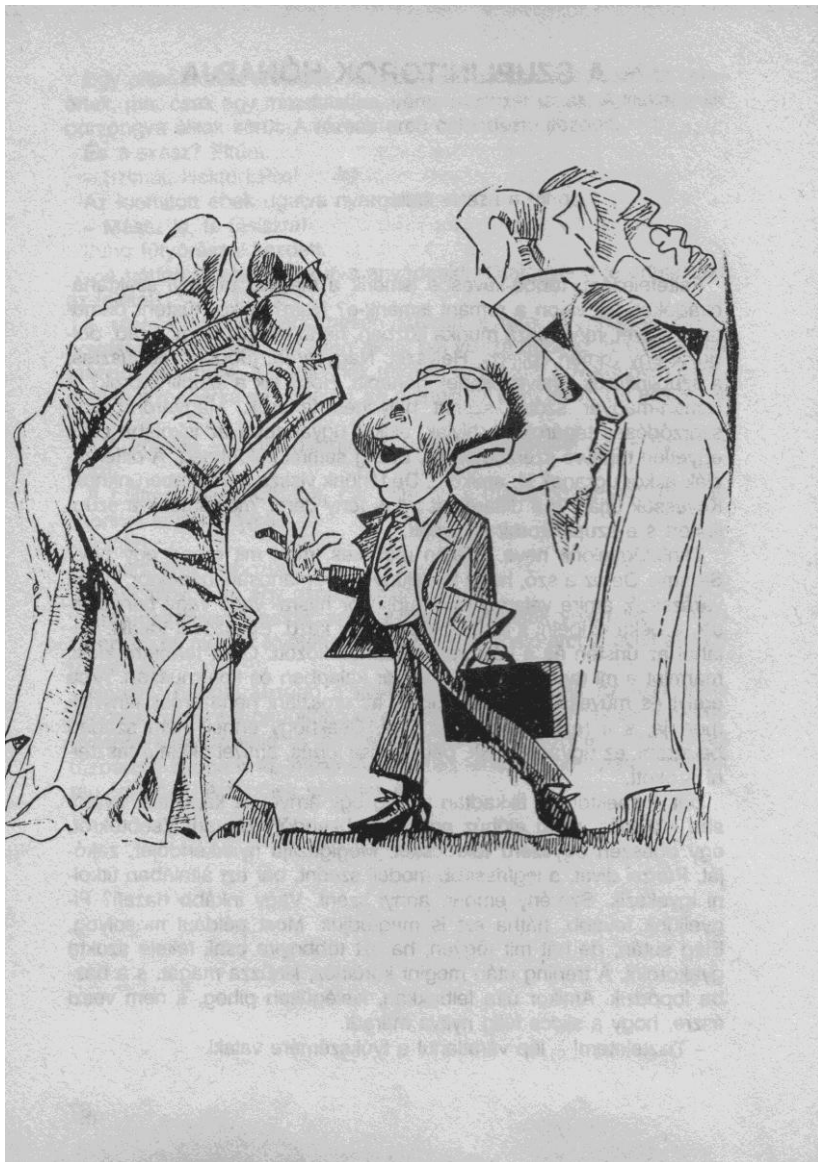
– Elnézést! – vigyorog a dagadt kollega, aki már két éve molesztálta egy bizonyos állásügyben, azzal még keményebben tapos a Párt szócsövére.

– Mondja, maga tényleg meglebegtetett?

– Ahogy vesszük: lehet, hogy igen, lehet, hogy nem, hanem az orrát még megcsavarom.

– A kurva...! – kapálódzik a szerény divatfi. – Esküszöm, ezért még ma megfizetsz.

– Én? Hát ide süss! – lebegtet meg a férfi kajánul egy fotót. – Remélem, ismerős, domnu Casanova.

A domnu (úr) elsápad. A kép fiatal, 18-20 év körüli leányt ábrázol, combjai széttárva, köztük hősünk kopasz feje fénylik.

- Honnan szerezte?
- Nem mindegy?
- Disznó! Halljuk mit akar?
- Mintha nem tudná! Szeretném, ha...
- Jó, jó, majd holnap! Jöjjön az irodámba, meglátjuk, mit tehetek.

A tanfelügyelőségen izgatott tömeg toporog. Valamennyi szuplinitor, az a tartalék, amit az évről évre növekvő munkanélküliség termel ki magából, öregek, fiatalok, mind munkát akar, legyen az bárhol, kerül, amibe kerül.

Tanfelügyelőnk méltóságteljesen sétál el a tömött sorok előtt. Hiába, augusztus a szuplinitorok hónapja. Irodájában madárfejű ember ücsörög.

- Engem keres?
- Igenis.
- Sajnálom, pillanatnyilag nem érek rá. A madárfejű magabiztosan mosolyog.

– Nézze – húz elő zsebéből egy sovány borítékot –, ketten vagyunk, a dolog köztünk marad: ön ad egy állást, én a borítékot.

- De uram...!
- Öt ezres van benne. Többet nem adhatok, legfeljebb... Várjon csak: koszt, lakás, villamos... – számol szélesebesen. – Igen, ennyit. Ha elfogadná.

- Tizenöt ezret?
- Ötöt.
- Hallatlan, hogy nem sül ki a szeme! Hát pedagógus maga! Mit gondol, kivel beszél?

- Én...
- Maga... pitiáner. Úgy kirúgom innen, hogy Magyarországig repül. Eladná a lelkét egy katedráért? – hadonászik a Nagy Ember lábujjhegyre állva.

- Ha nem, nem, pedig hozzácsaptam volna néhány könyvet is.
- Milyen könyveket?
- Jókait, Mikszáthot, úgy... száz darab körül.

– Nos... nem bánom. Párat elfogadok, már úgy értem, olvasni.

– Természetesen, és...

– Semmi és! Csak olvasni, bár én, higgye el, szívesen segítenék magán. Hát... majd meglátjuk. Keressen fel holnap, akkor többet mondhatok.

– Orvost! – kiáltják hirtelen kívülről. – Elájult, gyorsan, gyorsan, hívjátok a mentőket!

– Már megint?! – bosszankodik a pöttöm felügyelő.

Újabban mindennap történik valami. Ki őrzöng, ki elájul. Tiszta di-liház ez az osztály. A végén még ő is bedilizik ezek közt.

– Vigyük az irodába! – ajánlja a vezér-tanfelügyelőnek, s órájára pislantva a tömegre reccsen: – A félfogadásnak vége, tessék kifáradni!

A szuplinitör restelkedve tér magához. Törékeny, ősz hajú asszony. Reggel hatkor jött, azóta vár étlen-szomjan, hogy a Vezér elé engedjék.

– Maga már megint itt van? – ráncolja össze homlokát a vezér-tanfelügyelő.

– Bocsánat! – tápolyog kábán az asszony. – Nem akartam zavarni, de...

– Hagyjuk! Maga javíthatatlan. Miért nem fér a fejébe, hogy egyetlen állás sincs! Túl sok a pedagógus. Talán képezze át magát, menjen az iparba, itt... fölösleges.

– Kérem! – szökik a vér a tanítónő arcába. – Akkor nyilván erre sincs már szükség – csapja az asztalra a piros pártkönyvét.

A tanfelügyelők megdermednek.

– Figyeljen ide, kedves kollegina! Én speciel megértem magát – keresi a szavakat zavartan a Vezér. – Egész nap várt, ideges. De hát mi is emberek vagyunk. Amit lehet, megteszünk, várjon még egy napot! Tegye el a könyvét, és jöjjön vissza holnap!

ERDÉLYI KÖNNYEK

Dr. Beranda Pál főszerkesztő – betűzte a Nagy Ember ajtaján. Nagy? Inkább kicsi. Vékony kar, csapott vállak, feje szinte nyak nélkül domborodott elő, amitől kissé gnómszerűen hatott.

– Tessék! – villantotta Kischre ravaszkas szemeit.

– Kisch Ervin vagyok... khm.... ízé... Erdélyből.

Erre felpattant, betuszkolta egy fotelbe, és konyakot hozatott.

Aranyos ember! – hatódott meg a férfi. Kétszer akkora volt, mint Beranda, másrészt lassúbb, darabosabb, így egykettőre sutának és esetlennek érezte vele szemben magát. A főszerkesztő fürgén kapcsol, s pár perccel később maga is tempósan, de ügyesen diskurált. Megkérdezte, honnan jön, mi a mestersége, hullnak-e még az erdélyi könnyek. Kisch őszintén válaszolt, nem is feltételezve, hogy ezekből egyszer még tőkét kovácsolnak.

– Szomorú, együtt érzek önnel. Egyébként mit kíván? Halljuk, hátha segíthetünk.

– Semmit, köszönöm, illetve... – kapart elő zsebéből egy gyűrött kéziratot. – Van itt egy novella, hogyha elolvasná...

A főszerkesztő kandin nyargalt végig a sorokon, s minél tovább olvasta, annál kíváncsibb lett. A történet két erdélyi menekült, egy román és egy száz szökéséről szólt izgalmasan, dokumentumszerűen. Mintha a szerző mindezt maga is végigélte volna, mindenesetre jó anyag, mellesleg aktuális, ergo biztosan harapni fognak rá az olvasók – dörzsölte kezeit az élelmes szerkesztő. Csupán a helyettese hümmögött nagyokat.

– Túl nagy hal ez, Pali. Mit szólnak majd a „nagyházban”? De hát te döntesz.

És ő így döntött:

– Veszélyes téma, inkább ne bolygassuk – sajnálkozott Kischnek, jó két hét múltán.

Nem sokat kertelt, Kisch a nyíltságához idomulva. Hozzá így, máshoz másképp, ahogy a helyzet vagy a „nagyházban” diktálták.

A férfi elszontyolodott. A jelek szerint ideát is akadnak tabuk, amelyekről nem illik, vagy nem szabad beszélni. Hanem a főszerkesztő mégiscsak karakán jellem, nem úgy, mint amazok odaát. Tíz évig írt nekik anélkül, hogy az ottani lap feje szóba állt volna vele egyszer is. Ehhez bármikor bekopoghat, nem zárkózik be, sőt, biztatja, egyszerűen rendes, igazi demokrata.

A hónapok gyorsan, mozgalmasan teltek, egyik a másik után, mindig újat hozva. Újratemették Nagy Imrét, s az MSZMP is elhalt, átadva helyét az új, demokratikusabb pártoknak.

Kisch fellélegzett, vele a főszerkesztő s az egész szerkesztőség. Most már le merték hozni az erdélyi írásait is. Igaz, nem szívesen, miután az a konkurens lapnak is írogatott. Szólni azonban egyelőre nem szóltak. Csak nekik is könnyezzen, végül is drágagyöngyök ezek.

És Kisch szorgalmasan könnyezett. Kisírt magából néhány novellát, legfőképpen Erdélyről. A másik szeme azonban kacagott, amiért egy új világ téglája lehetett. Sajnos a téglák is könnyen porrá válik, ha becsap egy bomba, s az bizony becsapott. Még hozzá egy honfitársa révén, akit nem áttalt megvédeni még Beranda ellenében sem. A főszerkesztő sundám-bundám riadót fújt, s különböző okokra hivatkozva tette indexre az erdélyit, miközben ugyanolyan kedvesen mosolygott rá, mint azelőtt.

* * *

– Halló, itt Kisch... Az olvasószerkesztővel beszélek?

– Igen.

– Elnézést, én... Szóval csak azt szeretném kérdezni, mikor közlik azt a tárcámat, tudja, amit a múltkor...

– Holnap, uram, várjon türelemmel! Rengeteg az anyagunk, remélem, megérti – köhécselt zavartan az olvasószerkesztő, amíg a holnaptól holnapután, egy hét, majd lassan hetek lettek.

Az erdélyinek végül is feltűnt a dolog, s elmesélte aggodalmát a konkurens újságnak.

– Mondtuk, ugye, hogy ne kezdj ezekkel a veterán komcsikkal – emlékeztette a lap főszerkesztője. – Még ha akarnak, sem tudnak ezek már kibújni a régi bőrukból.

– Azt hiszitek? – bizonytalanodott el a férfi. – Beranda sem?

A Bumm Bele! szerkesztői jobbra-balra dőltek a nevetéstől.

– Még hogy Beranda! Ő igen, ő a legrendesebb!

Kisch sápadtan lépett a telefonhoz, tárcsázott, és magyarázatot kért. Az olvasószerkesztő ötölt-hatolt, aztán bizalmasan megsúgta, miszerint többé nem látják szívesen: persona non grata lett a lapuknál, tehát a jövőben jobb, ha elkerüli Berandát.

– Mi? Én? És... és miért, ha szabad kérdeznem? Halló! Halló!

Halk kattanás, letetették a kagylót, süket volt.

– Hallatlan! Ki akar engem már megint lejáratni? – méltatlankodott Beranda, amikor az erdélyi elmesélte, mit csiripelnek a verebek.

– Egy demokratikus újságnál, mint amilyen mi vagyunk, nincs, és nem is lehet ilyesmi. Rossz írás? Nem közöljük. Jó? Mehet! Kivéve a Bumm Bele! – bagázs irományait – csusszant ki belőle önkéntelenül.

– Úgyhogy nyugodj meg, és látogass csak meg továbbra is bizalommal bennünket – szerelte le a főszerkesztő ravaszul.

– Köszönöm, ezt vártam maguktól – hálálkodott Kisch, és búcsúzásul átnyújtott két tárcanovellát.

Várt néhány napot. Semmi reakció! Már egy hét is elmúlt, amikor gyanakodni kezdett. Lehetséges, hogy Beranda mégis megjátszotta magát? De miért, nem lett volna szebb, egyszerűbb, ha bevallja, miért pikkelt rá? Egyenesen a szemébe, minden púder nélkül, a jó reggelit! Persona non grata! Persona non grata! – süvöltötte a szél, csiripelték a madarak. Éppúgy, mint Erdélyben, valahányszor valakinek a tyúkszemére lépett akár véletlenül is. Kérje vissza a kéziratot? Visszakérte. Talán rossz írás, talán a legközelebbi jobban elnyeri a főszerkesztő tetszését. Tévedett, még csak el sem olvasta. Kisch régi könnyei közé újak szivárogtak, és lesújtva meredt az ajtóra, ami, íme, itt is bezárult előtte.

Anélkül, hogy tudta volna, hol, mikor hibázott.

A MOTOR

Török tekintete büszkén cirógatta körül fia karcsú alakját. Kicsit sovány a kölyök, de szívós – állapította meg tárgyilagosan. Apja fia: napbarnított bőr, arányos formák...

– Gyere a vízbe, apa!

– Rögtön, fiam, rögtön!

A férfi mosolyogva nyújtózkodott el a gyepen. Egész héten hajtott, a gépek még ott zakatoltak benne, ezért mindennek kétszeresen örült: a napnak, mely ugyanolyan gyengéden simogatta, mint ő a fiát, de elsősorban a napnak örült, amiből szinte soha sincs része. Igen, itt valóban csend van, messze az esztergától, a kattogó villamostól, feje felett madarak, előtte a folyó. És még azt mondják, milyen kurva ez az élet! Szó sincs róla! Az élet... na, ha nem is leányálom, azért mégsem olyan ronda, csak meg kell látni a szépet is benne.

Kár, hogy az asszony nem lehet velük. Otthon süt-főz, ugyanis délben kis murit csapnak. A fia tiszteletére, akiből, ha minden jól megy, pár év múlva doktor urat csinál. A felvételi je mindenestre sikerült, úgyhogy ma nagy kanállal esznek, még kocsit is kap a kölyök. Ott várja az udvaron, szép meggyszínű járgány, a meglepetés, amelyre a fia tán még álmában sem gondolt. Arcán ismét felvillant a mosoly. Elképzelte, amint a fia megáll a kocsni előtt, nézi, mustrálgatja... Bezzeg neki még motorra sem tellett! Mit motorra, egy vacak biciklire sem, hála Rákosinak és a proletkultnak. De a fiának azért is szamarat vásárolt, mármint Lada Samarát. Addig gürizett, spórolt, amíg sikerült. Igaz, hogy használt, de csak Lada az.

– Nem jössz? Ússzunk versenyt, fater!

– Ússzunk! – ugrott a vízbe Török. – Egy... kettő... három!

A hűvös habokba fúrta magát, de már három méter után érezte, hogy veszíteni fog. Hiába, az évek...

– Jól van, doki, győztél! – fröcskölte szembe a kölyköt.

– Haragszol?

– Nem én.

– Akkor fogócskázunk! Te vagy a fogó! – bukott a víz alá fürgén a legény.

Hirtelen pajkos ötlete támadt. Felmerülvén az apja mögé került, onnan a partra anélkül, hogy Török észrevette volna.

– Laci! Semmi válasz.

– Hahó, hol vagy? – fordult jobbra, kémlelt balra jó fél percen át, áztam megrémült. – Szentséges úristen!

A parton senki, a folyó kihalt, ezek szerint... Nem merte végig-gondolni, inkább a víz alá bukott. Kimeresztett szemmel úszkált, kezével végigtapogatta a talajt, beletúrt az iszapba. Hasztalan: a fiú sehol sem volt. Esetleg beljebb, ott a mély víz sodrában... Tátogva bukkant felszínre.

– Add vissza, add vissza! – kavart a vízbe, majd újból és újból alámerült.

Tüdeje zihált, egyre több vizet nyelt, amikor váratlanul elkapta az örvény.

– Édesapám! – cikkant elő a fia egy bokor mögül.

Török meghallotta, s teljes erejéből kapálózni kezdett. Hanem a folyó erősebb volt nála. Pillanatok alatt lerántotta a mélybe egy másik világ felé, ahol, ki tudja, talán ő is motorozni fog egyszer.

SÓDER

Ábris elégedetten fékezett a kombinát előtt. Hetek óta azon rágódott, kire adja voksát annyi párt közül. Figyelemmel kísérte a választási műsort, gondosan tanulmányozta a képviselőjelöltek életrajzát, gyűlésekre, megbeszélésekre járt, egyszóval mindent megtett, hogy érdemben döntsön. És döntött. Anélkül, hogy leittatták vagy megfenyegették volna, mint ahogy azt a múltban szokták tenni. Múlt? Hol van az már? Manapság más, tisztább szelek fújnak.

– Tisztelem! – pattant föl hajlongva a portás.

A fiatalember hidegen biccentett. Sosem kedvelte a mézes-mázos modort. Szerencsére lassacskán ez is a múlté, múzeumba kerül, s vele a portások is.

Az osztályon parázs vita lángolt. Mindenki egyszerre beszélt, gesztikulált a különböző pártok ellen vagy mellett, attól függően, ki melyikhez akart csatlakozni.

– Nálad mi az ábra? – csapott rá kíváncsian Ábris mérnöke is. – Na és a sóder...? – váltott témát, még mielőtt választ kapott volna. – Beszerezted, komám? Úgy tudom, építkezel.

– Építkeznék, csak hát...

– Reform ide, társadalmi fejlődés oda, sódert egyelőre még mindig nehéz kapni. Pedig enélkül egy vityilló sem épülhet föl. Várjál csak! – nyúlt a telefonhoz. – Halló, Imi? Itt Mihály beszél... Igen, akiről szó volt... Remek! Tehát ötkor... Hogyne: Herczeg, Béla, Ábris...

– Én? – kapta fel a fejét a műszaki rajzoló. – Mi van velem?

– Ötkor viszik.

– Micsodát?

– Hát a sódert.

– Viccelsz?

– Szoktam én viccelni? Na látod! Dolgozzunk, uraim, dolgozzunk! – rikkantotta el magát a mérnök, később odasúgta: – De aztán, komám, az SZDSZ-re szavazz!

Bumm! Nesze neked reform, nesze neked új szél! Úgy oldalgott a főmérnökhöz, hogy észre sem vette.

– Elhoztam a rajzokat. Tudod, amiket kértél.

– Az pontatlan, az hibás, ezzel meg elkéstél – turkált a főmérnök Ábris rajzaiba.

Pedig a fiú ügyes rajzoló volt, otthon festett, dicsérték is sokan. Igen, még a főmérnök is, éppen ezért nem érti, miért bírálja egyszerre ilyen cudarul.

– Legközelebb vigyázz jobban, kérlek, különben meg kell válnunk egymástól. Egyébként te kire szavazol? Mert én a narancsra, tudniillik az a legkedvencebb gyümölcsöm – nevetett a főmérnök. – Világos? – nézett sokatmondóan a fiatalember szemébe.

- Mint a nap.
- Ismétlem: a narancsra.
- Értem: a narancsra.
- Okos fiú. Na, add ide azokat a rajzokat, hátha lesz elfogadható is közöttük.

Egyik nap maga az igazgató hívatta magához. A zakóján piros szegfű virított. Vele volt a mérnök és a főmérnök is.

– Mi hír az osztályon? Ki kire szavaz? – kacsintott tréfásan a diri reájuk.

- Ki erre, ki arra – sandított Ábris a mérnökre és a főmérnökre.
- Hallom maga tehetségesen rajzol. Így van, főmérnök úr?
- Pontosan – bólogatott buzgón a főmérnök.

Ejha! – nézett nagyot a fiú. A reggel még trehány és ügyetlen voltam.

– Remek! Nézze, nincs sok időm – nézett karórájára az igazgató –, ma még nagyon sok munka vár rám, ezért máris rátérek a lényegre: ha netalán tovább akar tanulni, mi szívesen támogatjuk, ha óhajtja. Óhajtja?

– Természetesen. Hálásan köszönöm.

– Nem kell megköszönni. Tanuljon csak, ennek mi örülünk a legjobban. Legyen mérnök, festőművész, igen, maga olyan fiatal, hogy még akár miniszter is lehet – tűzött az igazgató Ábris, majd a főmérnök és mérnök zsebére is egy szegfűt.

A fiatalember döbbenet távozott. Legszívesebben letépte volna azt a logót, de nem volt bátorsága hozzá. Utóbb mégis rászánta magát, és a portás előtti szemétkosárnál az egészet behajította a szemétkosárba.

– Viszontlátásra! – köszönt oda a kapusnak.

– Alászolgája, *kolléga* úr! – nézett Ábrisra görbén a portás, és semmi mosoly, semmi hajlongás; még csak fel sem állt, mint egyébkor.

Az ő gomblyukában is piros szegfű díszlett.

BÉLA BÁCSI TARISZNYÁJA

Az újságíró kíváncsian nyitott a szűk szuterénbe. Nyirkos hideg és szívszorító nyomor fogadta. A falak füstösek és repedezettek voltak. Közvetlenül az ajtó mellett rozsdás vaskályha bóbiskolt, pár lépésre tőle ágy, amolyan priccsféle recsegett a nyomorék öreg alatt.

– Ballay Zénó vagyok – mutatkozott be a publicista – a helybeli lap egyik riportere. Szeretnék Béla bácsiról, így hívják, ugye, szóval szeretnék írni egy cikket – tért egyenesen a tárgyra. – Mondja el, hogy él, miben szenved hiányt...!

Egy pillanatra torkára forrt a szó, pedig az öreg meg se mukkant, éppen csak hogy felült, s a hírlapíró szemébe nézett.

– Az istenit! – rúgott a tollnok egy törött zsámolyba, térült-fordult, s egy szatyor élelemmel csörtetett vissza.

A házigazda békésen ült a toloszékben, ágya megvetve, a kályha begyújtva. Éppen a Bibliát olvasta, amikor a fiatalember ismét rányitott. Elkattintotta fényképezőgépét, majd szótlanul pakolni kezdett, felvágottat, sajtot és tojásokat rakosgatott az asztalra.

– Isten fizesse meg – rebegte az öreg. – Maga igazán rendes, csak az a baj, hogy...

– Persze, persze – vágott szavába a riporter –, a radikális megoldás még hátravan, de bízzék bennem, hiszen szolidaritás is van ám, kollektív felelősség. Apropos, iszik, már úgy értem...

– Soha, legfeljebb, ha a fiam hoz valami cseresznyét.

– Mennyi a nyugdíja?

– Ötezer.

– Lehetetlen, hiszen maga rokkant. No, majd utánanézzünk.

– Nagyon hálás lennék, csak azt a cikket...

– Semmi hála, itt követelni kell, érti, különben ugyanúgy jár, mint az a szemérmes koldus a közmondásból. Elnézést, nem akartam megsérteni.

– Nem sértett meg.

– Pazar, kissé befűtünk a tanácsházán. Pro primo: megírom a cikket. A címe... Egyelőre nem tudom. Béla bácsi tarisznyája vagy ilyesmi.

– Hálásan köszönöm, akarom mondani...

– Tessék, halljuk!

– Arról van szó, hogy... Megmondjam? – bizonytalanodott el a házigazda.

– De Béla bácsi...!

– Hát kérem. Van nekem egy fiam. Komoly, jófejű gyerek. Mérnök – tette hozzá büszkén –, ezenkívül...

– Ide se dugja az orrát. Autója, nyaralója van, miközben az apja...

– Szereti – emelte fel a hangját. – Akár van nyaralója, akár nincs. Még pénzt se kell, hogy adjon, csak jöjjön. Jött is, havonta egyszer meglátogatott. Pedig messze lakik, négyszáz, nem, ötszáz km-re innen. És pénzt is küldött.

– Gratulálok! – hordozta körül tekintetét az újságíró. – Remélem, nem akarja, hogy ezt el is higgyem magának.

Az öreg elhallgatott, s az ablakra meredt. Kint erős szél fújt, s időnként jeges légáram sepert át a szobán.

– Oké, tegyük fel, hogy elhiszem. De akkor mi a probléma? Összevesztek?

– Nem, egyszerűen elmaradt. Előbb a fiam, aztán a pénz, levél. Fogalmam sincs, mit csinál, hogy van. Talán beteg, vagy... Mondom, nem tudom. Nekem semmi bajom vele, és szeretném, ha ő is tudná, ezért kérem...

Nagyot nyelt, aztán kibökte.

– Ne írjon cikket rólam. Minek kiteregetni a szennyest? A fiam, ugye, megérti, ártatlan. Még azt hinné, hogy ő a hibás – komorodott el, aztán gondolt egyet, ráncai kisimultak, s szinte vidáman folytatta.

– Viszont van egy ötletem. Mi volna, ha a szerkesztő úr levelet írna neki? Igen, hívja haza Karcsikát! Magyarázza meg, hogy... Szóval mindent. A pénz mellékes. Hátha neki sincs, és még nálamnál is szegényebb. Nézze! – ráncigált ki lázasan zsebéből egy zseborát. – Tiszta arany – lóbálta meg kacintva. – Ez lett volna az öröksége, de ha már így esett, akár holnap Karcsikának adom. Hát csak ennyit akarom mondani – sóhajtott fel megkönnyebbülten. – Maga, látom, de-

rék, rendes ember, van szíve és a tollal is könnyebben bánik – mutatott reszkető kezére.

Az újságíró álmélkodva tapogatódzott fel a lépcsőkön. Természetesen mindent megígért, sőt, a leghatározottabban kijelentette, ha kell, akár személyesen megy a fiúért. Az ablak előtt ismét a szuterénbe lesett. Az öreg eltorzult arccal esett az asztalnak. Hol a szalámiba harapott, hol a sajtba, kenyérbe, a nyers tojás lecsordult az átlán, vele a nyála és a könnyei is.

Ballay az ABC-be sietett kávéért, éppen kifogyott belőle, márpedig enélkül egy levelet sem tud megírni. Hirtelen hegyes állú, madár-csontú alakra lett figyelmes. Csokoládét, cseresznyepálinkát és egyebeket dugott a... zsebébe.

– Tolvaj! – kiáltott fel csaknem a riporter, de meggondolta magát. – Ki tudja, ez is mikor evett utoljára. Talán munkanélküli, mindenestre elég nyüzött képű.

– Kérem, fáradjon az irodámba! – bukkant elő váratlanul egy polc mögül a boltos.

Az újságíró hosszasan bámult utánuk. Szegény ürge! Valahogy olyan ismerősnek látszott. Hát persze, a Karcika: szakasztott Béla bácsi, csak jóval fiatalabb kiadásban.

MENEKÜLÉS A „FÉNY ORSZÁGÁBÓL”

Egy letűnt korszakról írni nem mindig hálás feladat. Az embereket inkább a jelen érdekli, És igazuk van. Hogy ezek után miért idézem fel mégis a Ceaușescu-korszakot? Talán egy régi adósság törlesztéseképpen. Mindenesetre megragadom az alkalmat, és megpróbálom felvázolni menekülésem történetét.

HURKOT VETNEK

Helyszín Nagyvárad a '80-as évek körül. Itt, helyesebben, Várad környékén dolgoztam magyar- és románitanárként. Húsz-negyven kilométerre a lakásomtól, vagyis viszonylag messze és mindig másutt keringtem-forogtam az akkor divatos *rotációs* elv törvényei szerint.

Hogy mi a rotációs elv? A néhai diktátor egyik találmánya, melynek értelmében időszakonként mindnyájunkat áthelyezett, megintgáztatott, vagy átképezett. A tanárt tanítónvá, a tanítónőt takarítónővé, szövőmunkássá... így lett belőlem is tanító, idegenvezető, gebines, aminek persze sem a tanulók, sem én nem sok hasznát láttuk. Eltekintve a tanfelügyelőségtől, aki, kihasználva a munkanélküliségben rejlő lehetőségeket, minden katedrát áruba bocsátott. A nők természetben fizettek, a férfiak pénzben, elsősorban a szuplinitörök (ideiglenesen helyettesítő tanárok), akik, noha ugyanolyan diplomájuk volt, mint bármely „befutott” pedagógusnak, az oktatók legkiszolgáltatottabb rétegét alkották. És alkotják ma is Romániában, főleg az, akinek se pénze, se protektora, ezzel szemben gerinces és magyar.

– Románosítsa a nevét! – ajánlotta valaki a tanfelügyelők közül. – Ezzel biztosan jó pontot szerez. Elfelejtik kicsoda, s idővel magát is Nagyváradra hozzuk.

Jót akart, rosszat? Ma már érdektelen. Csupán egy dolgot nem árt megjegyezni: ez a valaki maga is magyar volt, sőt, a Bihar Megyei Magyar Nemzetiségi Dolgozók akkori elnöke. Ám kaptam én ennél cifrább ajánlatot is. Egy alkalommal fiatal, markáns arcú szekus kopogtatott az ajtómon.

– X. Y. hadnagy vagyok – dugta orrom alá a szekusigazolványt. – Tudjuk, hogy maga több nyelven beszél, jól ismeri a megyét, és a tengerpartot is bejárta. Jelenleg munkanélküli, de mi – hangsúlyozta jóindulatúan – segítünk magán. Fölajánljuk magának a város legszébb hotelét. Gondolja meg: luxusmilió, pazar fizetés, nők – kacsintott. – Vagy inkább a tengerpart érdekli?

– Egyik sem, szívesebben tanítok, ha nem haragszik.

– Ugyan, kérem, legyünk realisták! Tanárként semmi jövője sincs, de ha együttműködünk, hébe-hóba elmondja, mit lát, hall, egész hazánknak tesz szolgálatot. És a haza mindig hálás, viszont irgalmatlan ahhoz, aki elárulja. Holnap ismét eljövök – nyújtott váratlanul kezét.

– Remélem, igent mond, és a dolog is köztünk marad.

Aranyos ember: hurkot vet, s még elvárja, hogy hallgassak róla, sőt, megköszönjem, amiért ilyen nagylelkűen törődik velem. Ez legyen a legkevesebb. Csakhogy a fejemet is ki kéne ám húzni. Ha elfogadom az állást, szembeköpöm magam. Ha nem, úgy járok, mint az egyik bátyám, akit szintén kezelésbe vettek. Addig kenték, simogatták odabent, hogy egyetlen éjszaka beleöszült szegény.

– Halljuk a választ! – döfött rám tekintetével másnap a szekus.

– Vállalom. Éljen Ceaușescu!

– Tessék?

– Állok rendelkezésükre, csak...

– Aha, szóval mégsem...!

– De, de, csak az a helyzet, hogy álmomban... Szóval összevissza fecsegek – vágtam ki szemrebbenés nélkül. – Néha iszom, és enyhén epilepsziás vagyok. Ismétlem, enyhén, úgyhogy nyugodtan megbízhatnak bennem. Ha a haza hív, mi sántán is a szolgálatára... állunk.

– Igazán? – mért végig tetőtől tápig, majd szó nélkül faképnél hagyott.

MÉG EGY HUROM

Akit gyűlölnék az istenek, tanítóvá tették – járja Erdélyben a latin közmondás. Kiváltképp, ha magyar. Mégis hova menjen, még ha magyar is a szerencsétlen? Egy hasonszórúhöz, így vetődtem ismét a magyar szaktanfelügyelő fölséges színe elé.

– Te jó ég, maga már megint itt van! – feszengett a szakfelügyelőm, aki nem sokkal ezelőtt még románosítani kívánt.

– Bocsánat, én...

– Jó, tudom, üljön le, mindjárt visszajövök.

Persze nem jött. Máskor sietett, vagy egyszerűen letagadtatta magát. De talán a főnökében több megértés lesz – folyamodtam állásért a vezér-tanfelügyelő asszonyhoz.

– Sajnáljuk, egyetlen posztunk sincs – gombolkozott be ridegen az asszony. – Mellesleg, magának a híre is pocsék. Sokan megbízhatatlannak és antiszociálisnak tartják, akivel lehetetlen kollaborálni.

– Velem vagy a Securitateval? – jegyeztem meg epésen.

– Ezt hogy érti? – rezzent össze a Vezér. – Egyébként mindegy, nem tartozik reám, mi legfeljebb adunk egy jó tanácsot – bandzsított a diktátor arcképére. – Képezze át magát minél hamarabb. Legyen esztergályos, vagy bánom is én, válasszon ki egy falut, és akkor még katedrát is kaphat.

Na, ja, a falut fel kell virágoztatni. Nekünk, miközben másfelől buldózerrel rombolják. Lógó orral battyogtam egyik barátomhoz.

– Füttyülj rájuk! – legyintett a haver. – Becsszó, nem értelek. Mi az isten csudáját nem kérsz pasaportót? Elvégre elvált, független csóró vagy. Települj magyarba, és hadd itt ezt a kuplerájt, még mielőtt földhöz vagy síttre nem vágnak téged is.

– Én soha – egyenesedtem ki büszkén. – Hagyjam el a hajót, amikor süllyedni kezd?

– Miért, az jobb, ha Nagyból Naghiuvá változol, és dászkál lesz belőled? Az ántiját, ha ez bátorság, akkor gratulálok.

Végül kénytelen-kelletlen, de igazat adtam neki, és feleségül vettem egy magyar lányt, ami után újabb rémálmok következtek.

AKTÁK, DOSSZIÉK

A házassági engedélyre kerek egy évet vártunk. Munkám nem volt, amúgy szóba se álltak velem, mihelyt megtudták, hogy emigrálni szeretnék. Ismerőseim, barátaim kerültek, nyilván attól tartva, nehogy a Securitate felfigyeljen rájuk.

Így teltek-múltak a napok, miközben nekem fizetnem kellett a kosztot, villanyt, OTP-kölcsönt, továbbá gyermektartást. Volt ugyan is egy fiam, de ez már egy másik sztori. Úgy jártam-keltem otthon, mint a ketrecbe zárt tigris, kiváltképp este vagy áramszünet közben, amivel a kondukátor naponta kedveskedett nekünk. Dögölj meg, dögölj meg! – hörögtem fogcsikorgatva ilyenkor, amíg le nem feküdtem. Kucsmában és bundában. Merthogy fűtés sem volt, s azonkívül mi minden: hús, kenyér, benzin, gyógyszer, meleg víz, miközben a Nagy Suszter aranytálból evett, és szarvasokra vadászott.

Élt Kolozsváron egy református főpap, bizonyos Nagy Gyula, megboldogult apám egyik diáktársa. Ha valaki, ő biztosan segít, és folyósít számomra némi járadékot – reménykedtem magamban, s úgy karácsony táján levelet írtam a püspök úrnak. Nyolc nap múlva

kaptam rá választ, később 500 lej – karácsonyi ajándékként. Utána semmit, pedig titokban abban bíztam, majd rendszeres segélyt kapok. Oké, akkor menjünk sáncot ásni, nehogy tényleg éhen vesszek. Ám előbb meghallgatásra jelentkeztem a másik, a váradi püspöknél is, Papp László főtiszteletű úrnál, lévén a püspökség épp a szomszédságunkban.

– Halljuk, mi a panasz! – pislogott rám a köpcös, kis nagy ember.

– Különben várjon csak! Nem ismerjük mi egymást véletlenül?

– De ismerjük, párszor megfordultam önöknél. Állásügyben, még képviselő korában, amikor a főtiszteletű úr képviselt bennünket.

– És most?

– Ugyanezért, bár ezúttal a harangozással is beérném.

– Nonszensz, nem járulok hozzá – jelentette ki a lelkész anélkül, hogy bővebb magyarázatba bocsátkozott volna.

Ellenben rögtön kiutalt számomra havi ötszáz lej segélyt keresztapámra, a néhai László Dezsőre való tekintettel, aki maga is főpap (püspökhelyettes) volt valaha, és állítólag igen nagyra becsült. Nos, egy állással valószínűleg jobban jártam volna, már a munkáltatói igazolás végett is, ami miatt később olyan csapdába estem, amiből, úgy tűnt, sosem mászok ki. Terveimről, az előzményekből tanultva, bölcsen hallgattam, úgyhogy nem is sejtette, miszerint egy „hazaárulót” patronál. (Csak zárójelben jegyzem meg, még ennyi is szép gesztus volt egy olyan püspöktől, aki, mint hosszú évek multán megtudtam, maga is a Securitate egyik beszervezett besúgója közé tartozott.)

Csakhogy mi volt ez a pénz a szükségleteimhez képest! Csepp a tengerben, hiszen az ügyintézés, az útlevél körüli hercehurca is egyre több pénzembe került.

Útlevél? Brr, néha még ma is aktákról álmodom. Ott ülök egy irathegy tövében, balra bélyegek, jobbra dossziék, aztán egyszerre felém csúsznak, eltemetnek, fojtogatnak, lélegzetem eláll, csak a szívem zötyög. Az iratdomb mögött tisztviselők állnak, de senki sem moccan, senki sem segít. Istenem, de nehéz Romániában magyarnak lenni. Hát még ha mi, magyarok sem támogatjuk egymást.

A „22-ES” CSAPDÁJA

A kereseti igazolás képezte a „22-es” csapdáját. Tudniillik enélkül nem adtak senkinek sem útlevelet. Igen ám, de a kérelmezőket már akkor béliástázták a munkaadók, amikor bejelentették, hogy szeretnének kivándorolni. Azonban fölbukkant újabb nehézség is: a nagyváradi bíróság tartásdíjat is követelt, méghozzá előre, nevezetesen a fiam nagykorúságáig, kereken negyvenezer lejt, ami akkoriban bizony nem csekély summának számított.

Most légy okos, góbékám! Ha ezt is megoldod, Magyarországon akár pénzügyminiszter is lehetnél. Mérlegeltem, spekuláltam, aztán feladtam néhány hirdetést. Korrepetáltam németből, olaszból, lehetőleg titokban. Egyrészt a fináncok, másrészt a szeku miatt, miután tanítványaim között is akadt hozzám hasonló „áruló”. Ki Ausztriába, ki az NSZK-ba kívánt költözni, tehát ők is ugyanolyan tortúrán mentek keresztül, mint jó magam. Úgy sompolyogtak hozzám, mint a tolvajok. Szerencsénkre nehezen megközelíthető helyen laktam akkortájt. Egy toronyblokk tizenegyedik emeletén. Lift, villany és ablakok nélkül.

Gyűlt a pénzt. Eladtam a bútorokat, a könyveimen kívül valamennyi holmimat. A pusztá földön háltam, mint a nomád ősmagyarok. Naponta egyszer ettem, habár kecskeméti feleségem havonként hordta a csomagokat: citromot, kávét, vaját... Mindent pénzzé tettem, legvégül a garzonom. A lakáshivatal le is zárta azonnal, így a legvégén még hajlék nélkül is maradtam. Ez volt az utolsó csepp a pohárban. Sebaj! Aki idáig eljutott, ennyi csapdán, dosszién és praktikán keresztül, nem eshet kétségbe egy csukott ajtó miatt sem.

A tartásdíjat kiizzadtam, hála feleségem finánciális segítségének (áldjon meg az isten, drága Juditkám!), és a munkaigazolást is megszereztem. Hogyan? Hosszú, a lényeg az, hogy végre, istenem, végre megkaptam az útlevelet is. Szabad voltam, mehettem. Mindazonáltal maradtam. Hogy miért? Alant következik.

KECSKEMÉTI HARANGOK

Egy román ember semmivel sem olvas többet a magyarnál. Az állam szerint a könyv mégis egyike a legbecsesebb értékeknek, afféle nemzeti ereklye, ahogy Romániában állították, és mint ilyen, Ceaușescutól Iliescuig drákói törvényekkel óvták, védelmezték. Ilyen körülmények között természetesen meg se próbáltam átmenteni a könyvtáramat. Százat engedélyeztek, a többi kipipálták a könyvjegyzékből: Jókait, Móriczot, Vernét, Hugót, Balzacot...

– Csempéssze ki őket! – javasolta egy régi tanítványom édesapja.
– Én ismerek egy-két vámost, bízsa csak rám, tanár úr!

– Megtenné?

– Miért ne! Legalább mi, magyarok tartsunk össze, nem igaz? Szeressen két kiló kávét, azt odaadjuk egy vámőrnek, és már viheti is a könyveit.

Két kiló kávé. Mi az? – mondaná ma valaki. De akkor, a ceaușescui időkben ritka, igen-igen megbecsült fogyasztási cikknek számított.

– Köszönöm, én, vagyis maga...

Nem találtam szavakat, kezét fogtunk, és megöleltem. Vártam egy hetet. Nem jelentkezett. Már a második is elmúlt, amikor közölte velem, melyik napon szolgálatos az a vámtiszt, akinek a kávét ajándékozta.

Izgatottan vágtunk sógorom kocsiján a határnak. Sógorom vezetett, mellettem feleségem fohászkodott. A borsi határon hosszú kocsisor várta, hogy kirobogjon a „fény országából”. Az apuka sehol, helyette felfedeztem egy szekust, ugyanazt a hadnagyot, aki azt hitte, belőlem is spiclit faraghat.

– Mutassák a poggyászukat!

Megmutattam.

A vámos unottan túrt közénk, bal kezében a könyvjegyzék, nehogy átjutsuk őket valamiképpen.

– Ez hiányzik a listáról – forgatta Grimm meséit. – És ez, meg az is – mutatott sorra a könyvekre. – A szakramentumát, jöjjön azonnal velünk! Könyvcsempész – referált a főnökének. – Letartóztassuk?

– Hagyd a drákuba! – intette le a főnöke, aztán rám rivallt: – Koszos bozgor, tűnj el innen a könyveiddel együtt, különben lefoglaljuk.

Lesújtva fordultunk vissza. Becsapott az apuka, vagy az egész a véletlenül múlt? Rejtély, eggyel több azok közül, amiket talán sohasem fogok megoldani. No, de hova vigyük a könyveket? A városi könyvtár átvette volna, én mégis rábízta volt feleségem gondjaira. Gondoltam, később majd visszaadja. Micsoda naivitás: sohasem kaptam vissza egyetlen darabot sem! Nyár lévén, sógorom a kocsiban éjszakázott. Feleségem és én a volt lakásomon, hála a kulcsnak, amiből egyet, biztos, ami biztos, megtartottam magamnak, mintha éreztem volna, hogy egyszer még hasznát vehetem.

Másnap reggel tapasztalatokban gazdagabban, de 600 könyvvel szegényebben hagytuk magunk mögött a „Pece-parti Párizst”, vele Romániát és a Ceausescu-korszakot. Átlépve a határt, kiszálltam a kocsiból, és a földre térdeltem.

– Köszönöm! – rebegettem az ég fölé fordulva, megcsókoltam a földet, majd áthajítottam a kulcsot a határon.

– Na, mi van, megyünk már? – türelmetlenkedett feleségem testvére.

– Teljes gázzal! – ugrottam vissza a kocsiba, hogy pár órával később végre én is meghalljam a kecskeméti harangokat.

EPILOGUS

Harangok, harangok, jaj de szépen szóltok! Egyik szemem rögtön könnybe lábadt, a másik azonban nevetett, kacagott, mert mégis magyar és ember maradtam.

Hát ennyi dióhéjban.

KIRÁLYI AUDIENCIA

(Igaz történet)

Azt mondják, a történelem megismétli önmagát. Lehet, az mindenesetre biztos, hogy az erdélyi dilemma sokak számára ma sem lezárt kérdés. Néha kimondták, gyakrabban nem, de a szívekben változatlanul ott bujkál: miért nem élhet a gyermek ősei országában?

Kormányunk válasza elég lakonikus: eddig a határ, punktum, fagassuk inkább a történelmet! Hát én kifaggattam, s vele megboldogult apám elsárgult, 1940-ben írt naplóját is, amely immár ugyancsak történelem. Közlök belőle néhány passzust.

Aug. 1. A világ vérpatakban fürdik. Csak nálunk nem hullnak még a bombák. A levegő azért itt is puszkaporos. Ekék helyett tankot, repülőket gyártunk, s a királyról is bizarr hírek keringenek. Egyesek szerint lemondásra készül, mások szerint eladott minket. Nyilván Hitlernek, de akkor Isten irtalmazzon nekünk.

Itt, a faluban minden változatlan. Híveim dolgoznak, istenfélők. Egyikük sem politizál, ugyanúgy szántanak-vetnek, mint a béke napjaiban. Bár nekik lenne igazuk, s csupán én látok rémeket.

Aug. 15. Érthetetlen parancsot kaptam. Nem, nem behívót. Papokat szerencsére ritkán hívnak be katonának. Csupán a király, II. Károly rendelt Bukarestbe. Jó, menjünk, a parancs az parancs. Pusztán azt nem értem, vajon mit akarhat egy ilyen incifinci paptól. Még ha püspök lennék! Bevallom, begyulladtam. Jót jelent vagy rosszat? – tépelődtem magamban még a templomban is.

Aug. 18. Kolozsvár utcáin ijesztő tömeg hullámmzott. A zöme magyar, néhányan Károly királyt éltették. Mindenki ordított, sírt, vagy ölelkezett, betörték néhány ablakot, azzal tovább vonultak.

– Kérem, megmagyaráznák, mi történt? – kiáltottam ki a bricskából. – Vége a háborúnak?

– Magyarok vagyunk – lelkenedezett egy mezítlábas suhanc.

– Aha! Ezenkívül?

– Hát nem érti? – képedt el egy atillás öreg. – Észak-Erdélyt Magyarországhoz csatolták.

– Kik? Mikor? – szöktem talpra, aztán legyintettem.

Tavasz óta egyébről sem hallok. Az anchluss így, az anchluss úgy, s a határok mégis sértetlenek.

– Hajtson tovább, Mózsi bácsi!

Az állomás környékén verekedőkbe botlunk. Két gibernyúz románt vertek agyba-főbe, ki ököllel, ki bunkóval, a rendőrök szeme láttára.

– Emberek, atyámfia, álljanak meg, kérem! – ugrottam a verekedők közé. – Biztos úr, hát nem látja? Biztosítsa a rendet, uram!

– Biztosítsa maga – vonogatta vállát a rendőr, s a többiekkel együtt faképnél hagyott.

– Menjen a dolgára! – tolt félre egy díjbirkózó alak. – Vagy maga is oláh?

– Talán... részben. Csakhogy maguk is azok.

– Megbuggyantál? – hördült fel mögöttem valaki.

– Hát... izé... mondjuk, a dédanyjuk, ükapjuk révén, hiszen évszázadok óta élünk együtt. Gondolkozzanak, kérem, egy picit!

– No persze, persze – jött zavarba a férfi. – De a kölcsönkenyeret akkor is visszaadjuk.

– Ámen – kontrázott a tömeg, s újból a fütykösökhöz kapott.

– Menjünk, még mielőtt minket is agyonütnek! – súgta fülembé Mózsi.

Így kerültem a vonatra, s pár órával később Bukarest utcáira. Micsoda egy monstrum város! Ezek a házak, autók, villamosok...! És itt is rohannak, itt is üvöltenek.

– Jos regele! (Le a királlyal!) Moarte ungurilor! (Halál a magyarokra!)

Megkeveredve szédültem egy padra. Ez aztán a fordulat! Legjobb volna innen gyorsan hazamenni – idéztem fel magamban csöndes falum képét. Ez a világ túl komplikált nekem. Igen ám, de a király...! – öntött el a veríték. – Bármilyen történt, még mindig ő a király, s a parancs szerint nekem találkoznom kell vele.

Kelletlenül néztem szállás után. Szegény ember lévén egy kollégiumba csengettem. Valószínűleg olcsóbb, esetleg fizetnem se kell érte.

– Mit akar? – mordult rám a kapus.

– Szállást. Most jöttem faluról, de ezek a szállodák túl drágák, uram – mondtam románul, de olyan kiejtéssel, hogy a portás rögtön észrevette.

– Maga magyar?

– Nem mindegy, miért?

– Nekem mindegy, de önnek... Ha kedves az élete, ajánlom, keressen másutt szállást magának – utasított el mogorván, aztán miért, miért nem, mégis megkönnyörült rajtam.

Bedugott egy alkóvba, és jó éjszakát kívánt. A diákok rám sem hederítettek. Gyászos arccal tettek-vettek, az első emeleten a fiúk, a másodikon a lányok. Fáradt lévén hamar elaludtam. Időnként ugyan hallottam egy-két furcsa hangot, sikolyt, aztán csend, semmit sem halottam többé. Reggel frissen, kipihenten ébredtem. Kiperdültem az ajtón, és majd hanyatt vágódtam. Az emeleten holtestek heverték. A földszinten szintén. Teremtő Atyám, ezeket vagy megölték, vagy öngyilkosok lettek! Egy papírlapra a következőt írták: Halál a magyarra! Éljen Románia! Egyedül a portás élt még.

– Az istenre kérem, magyarázza meg, mi történt az éjjel?

– Menjen a pokolba, átkozott bozgor!

Aug. 19. Gyászos arccal kaptattam fel a királyi palota széles lépcsőfokain. A folyosókon elegáns hivatalnokok suhantak irodából ki, irodába be. Egy fél óráig bolyongtam, amíg a királyi váróteremre bukkantam, tömve a legfestőibb alakokkal. Akadt köztük néger, török, sőt még kínai is. Idegesen süllyedtem egy öblös bársonyszékbe. Ha eddig nem vártam, most bepótolhatom – mértem föl a terepet, s ismét eltűnődtem, mit akarhat tőlem egy király.

– Jöjjön, őfelsége kéreti! – érintett vállon csakhamar egy tisztviselő.

Elszorult gyomorral léptem őfelsége elé. A terem II. Károly dolgozószobája volt. Ott állt egy gyönyörű íróasztal mögött, előtte a fia, mindketten mundaiban.

– Vége, Mihály fiam, vége – köhögött rekedten, talán észre se vett, bár többször rám pillantott. – Hiába csúsztam-másztam, még néhány nap és Erdélyt örökre elvesztettük. Bécsben...

A folytatás már nem is érdekelt. Úgy robbantam ki, mint a dum-dumgolyó. Bántam is én a királyt, parancsot, ükapát, akinek a révén részben én is román lennék. Erdély magyar terület, tehát mégis igaz, húsz év után végre megint otthon vagyunk. A kijárat előtt egy kol-dusba botlottam.

– Bocsánat! Nocsak, maga meg miért szipog?

– És maga? Maga miért nevet?

A kérdést feltették. Faggathatjuk a történelmet.

MIATYÁNK, KI VAGY A MENNYEK- BEN...

Volt egyszer egy Kolozs megyei falu. Laktak benne magyarok, románok s itt-ott egy-két cigány. Akadt hely bőven, össze is fértek volna, ha időnként egymásra nem uszítják őket. Hol a moşier (földesúr), hol a pártok vagy maga a kormány manipulált még itt az isten háta mögött is. Ha egy románra mutattak, eltörték a lábát, ha magyarra, a fejét verték be. Kivéve a papnak, akiben mindnyájan csak a lelkipásztort látták.

Teltek az évek. Rendszer rendszert váltott, s a régi világ lassan új köntöst öltött. A falu fellélegzett, különösen a papjuk, amikor egy éjjel bezörgettek hozzá.

– Dokumenti! (Az iratokat!) – rivallt rá egy forradásos képű alak.

– Miért, kik maguk?

– Nem kérdezni! Itt csak én beszél – állította lesbe embereit a férfi, kettőt az ajtóhoz, a többi az ablakokhoz.

– Tiltakozunk! – húzta összebb pongyoláját a pap felesége. – Ha nem mennek el azonnal, sikítani fogok.

– Hárásó! – fogta rá pisztolyát a forradásos képű. – De akkor búcsúzni élet. Na, mi az, miért nem sikít?

– Mire kíváncsiak?

– Ki szeret Gróza? Ki van kommunistas?

– Tessék?

– Dă-i una peste gură ca să priceapă mai bine! (Verd be a száját, hogy jobban megértsen!) – szólta el magát egy bibircsókos férfi.

– Szóval románok – rezzent össze a lelkész. – Persze, gondolhattam volna.

– És ha igen? – dugta zsebre fegyverét a forradásos arcú. – Talán nem tetszik?

– Felőlem! Isten előtt mind egyformák vagyunk.

– Előtte lehet, de előttünk csak venetikonok (jöttmentek) vagytok. Betolakodtatok hozzánk, most meg kiűznétek. Ti, minket, – pattogott immár magyarul. – Szerencsére mi vagyunk többen, és most szokotéalát (számot) adtok.

– Tehát ezért jöttök.

– Ezért is, merthogy régen figyelünk ám. Sokat papoltál, de most mi diktálunk.

– Életünk Mindenhatónk kezében van – térdelt le a lelkész. – Ha azt akarja, hogy meghaljak...

– Ne félj, nem ölünk meg – vigyorgott a vezér. – Legalábbis addig, amíg kinyögsz egy imát.

– Miatyánk, ki vagy a mennyekben...

– Továbbá kijelented, hogy ebben az országban mi parancsolunk. Mármint a románok – tette hozzá dölyfösen. – Nektek kuss!

– Trăiască! (Éljen!) – vágta rá kórusban a rejtélyes „vendégek”.

– Szenteltessék meg a Te neved, jöjjön el a Te országod...

– Megértetted? – ragadta mellen a keszeg lelkipásztort a vezér. – Hozzád beszélek. De aztán szóról szóra így mondd. Még holnap, a templomban, különben kinyiffantunk. Itt ezzel a revolverrel – mutatott a zsebére –, úgyhogy jól vigyázz! Minden szavadat ez a pisztoly kíséri.

– Nem! – gyűrte le félelmét a lelkipásztor. – Teremtőnk házában imádkozni, nem politizálni szoktak.

– Kérlek, ahogy óhajtod. Bubu! – vágott szemével a tiszteletes aszszony felé.

A férfi az asszonyhoz kapott, leteperte a földre, és csókolni kezdte.

– Bitangok! – sietett segítségére a férje, aztán egy pofontól ő is földre perdült.

Ebben a pillanatban felpattant az ajtó, s a pap gyermekei nyargaltak a szobába. Mögöttük bőrkabátos, behemót alak röhögött.

– Legať-ii! (kötözzétek meg őket!) – parancsolta a forradásos képű. – Na, meggondoltad magad?

– Meg.

– Hangosabban!

– Meg. Prédikálni fogok.

– Jól van, pápa, mi is ott leszünk, nehogy még egyszer meggondold magadat. Addig is, légy szíves, add ide a bukszád!

– Tessék!

– Ez bizony vékony. Ékszerek, márka, dollár...?

– Nincs.

– Tiszteletes asszony? Mindegy, majd mi megtaláljuk – intett az embereinek, akik a szobának estek, feltúrták a szekrényt, fiókokat, mindent anélkül, hogy bármit találtak volna.

– Kössétek a kályhához! Ejnye de inas vagy! Puhítsátok meg, fiúk!

– Istentelen emberek, nem féltek az Úrtól?

– Rajta!

Félholtra verték, végül abbahagyták, hadd prédikálhasson másnap úgy, ahogy megbeszélték.

A falucska hívei lassan gyülekeztek. Asszonyok, öregek tódultak a templomba, akik a pap prédikációiban kerestek gyógyírt. Csakhogy ezúttal inkább ő szorult erre. Homlokát beverték, háta sajgott. Azért megpróbált egyenesen járni, feltapogatódzott a szószékre, és rázendített: Mint szép híves patakra a szarvas kívánczik... Hívei utána jámbor áhítattal. Valamennyi helybeli: ez a jegyző, az Bálint gazda... – vette számba szorongva nyáját. Csupán az utolsó padban ült... Uram, irgalmazz: a forradásos arcú!

– Kedves atyámfiai – rugaszkodott neki, beszélt az alázatról, engedelmességről, majd más témákra siklott.

A hívek lopva összenéztek. Pedig a papjuk most is róluk beszélt, csak valahogy másként, mintha attól félne... Az ám, mitől, merthogy fél, azt a vak is látja.

A lelkész elhallgatott. Mintha megérezte volna a csalódást, értetlenséget, mert elszégyellte magát.

– Nézzétek! – kapta le az ütött-kopott talárt, megmutatta sebeit, és mindent őszintén elmesélt. Még azt is, ki ül ott az utolsó sorban.

A gyülekezet egyszerre fordult hátra, de ott már senkit sem láttak.

– Bocsáss meg, Atyám, hogy kételkedtem benned – horgasztotta le fejét a lelkipásztor. – Kérlek, óvj meg ezután is engem, meg mindenkit, aki segítségre szorul! Adj erőt, önts hitet belénk, hogy soha többé ne féljünk, amiért kicsik, elesettek és magyarok vagyunk. Miatyánk, ki vagy a mennyekben, szenteltessék meg a Te neved, jöjjön el a Te országod...

Hogy mikor, kinek és mennyire jött el, bizonyítja az 1990-es marosvásárhelyi pogrom. De akkor már más pap, más szavakkal könyörgött értünk. És az előbbi, akit olyan kegyetlenül elverték, aztán kiraboltak? Még ugyanaznap váratlanul elhunyt.

Állítólag felakasztotta magát.

ÁLLATI SZÖSSZENETEK

BEMUTATKOZÁS

A böllér disznót vág.

– Gyuriii, Gyurii! – visítja a sertés.

Hiába, nincs kegyelem. És ezt ő is tudja. Azért tovább hörög: Gyuri, végül György, azzal vége.

– Én meg Lajos vagyok – mondja a böllér.

A KECSKE ÉS A BIRKA

A kecske tapasztalatcserére megy a mennybe.

– Mek-mek! Nálatok me-mennyi e-ezer év? – érdeklődik a birkától.

– Bee! Csak egy pillanaat.

- És e-egy forint?
- Kereek egy billióó.
- Akkor, légy szíve-ves, és adj gyorsan e-egy forintot!
- Szíveseen – feleli a birka –, csak várj egy pillanatoot!

MIÉRT ZÖLDEK, ILLETVE SÁRGÁK EGYES CINKÉK?

Boltot nyit a cinege. Csakhogy ökelme bizony lustácska, jókat alszik, nagyokat sétál.

– Nyitni kék! Nyitni kék! – rágja fülét az asszony, s mutatja a tegnapi bevételt.

– Kicsit ér. Kicsit ér.

– Nekem mondd? – zöldül el mérgében a boltosné. – Bezzeg sógorod jól megszédte magát.

Erre viszont a férje sárgul el. Mármint az irigységtől, tudniillik együtt kezdték, belőle mégis szegény ember, amabból meg milliomos lett.

Azóta zöldek, illetve sárgák egyes cinkék. Persze változnak az idők és a cinegék is. Ma már a sógor koldus és a másik milliomos. Hogy miért? Na, hallják! Ha tudnám, biz' isten, én is milliomos lennék.

A TÉESZELNÖK ORVOSOL

*

Kiballag a téeszelnök a farmra. Állatai nyomban körülveszik.

– Na, mit akartok?

– Nyihaha! Heréét! – dörgölődzik hozzá a ló.

– Múú! Máléét! – bögi a tehén.

A kutya sóhajt:

– Vauvau! Má-má-jat!

A macska:

– Nyáu! Haalat!

– Háp-háp! – hápog a kacska. – Ká-kását.

Csupán a disznó hallgat.

- Hát neked mi kell? – kérdezi meg őt is az elnök
- Nekem, rőf-rőf, rő-rő-högnöm kell.

* *

Tüntetnek az állatok. Jobb bánásmódot, és elsősorban táplálóbb eledelt követelnek. Az elnök kénytelen-kelletlen ismét közéjük bal-lag.

– Na, mit akartok már megint?

– Heréét! – vicsorog rá a ló.

– Máléét! – így a tehén, míg a kutya májat, a macska halat, és a réce kását kér.

– Rendben van! Orvosolom én a bajotokat, ne féljetek.

És valóban orvosolta. Olyan üzemet építtetett a farmjára, mely-nek egyik részlegén cipőfelsőrészt, a másikon a mai napig is táskákat készítenek.

Disznóbőrből.

CSALOGÁNYOK ÉS PACSIRTÁK

Nincs furcsább, bonyolultabb dolog az emberi lélek-nél. Ezt példázza a következő egyszerű történet.

Weiss Fercsi szerelmes volt. No hiszen, ki nem volt! De ő igazán, fülig, mint egy... Szóval nagyon, s ami rosszabb, bizony reményte-le-nül, miután Aranka rá sem hederített.

– Hagyd a francba! – tanácsolta Ödön a IV. A-ból. – Ezt a pillét, öregem, csak a buldózerek izgatják.

Így hívták a suliban az izompacsirtákat, akikhez képest Fercsi csupán kis vakarcs volt. Vállai keskenyek, karja is vékonyka, egyelő-re azonban még bizakodott. Ha másként nem, az eszével hengerli le őket, és akkor majd Aranka is felfigyel rá.

– Húha! – csóválta meg a fejét Ödön. – Aztán hogy gondolod?

Sajnos ezt maga Fercsi sem tudta. Ír egy-két verset, vagy feltalál valamit? Az ántiját neki, azért ez így sem mehet sokáig! Se lát, se hall, pedig nemsokára nyakán az érettségi. Tanulni kéne, biflázni, biflázni, ehelyett folyton arankázik.

– Tehát sehogy sem gondolod. Akkor idefigyelj! – jött segítségére Ödön. – Rőfögj egyet, hátha szerencsét hoz, kukorékolj, ugass, attól észrevesz majd – oktatta ki fölényesen. – Egyedül arra ügyelj, hogy mindenki hallja. Érted?

– Nem.

– Hát a színpadon, te lángész. Erre minden csak bukik, és te olyan élethűen rőfögsz.

– Kösz! Nagy vagy! – ismerte fel a nagy lehetőséget ekkor Fercsi.

Parodizálni tud, az vitathatatlan. Csak éppen színpadon nem produkálta még magát. Az ötletből hamar valóság lett, és három héttel később a színpadra támolgott.

– Bátorság! Itt van – mutatott Ödön a harmadikos lányra.

Ott ült egy sarokban szökén, kibodorított hajjal két negyedikes buldózer között.

– Kukurikú!

– Éljen! – tapsolták meg a vékonypénzű srácot, aki a továbbiakban közel egy órán át sziszegett nekik, utánozta a medve, vonat, különböző színészek, politikusok hangját.

Utánozta? Parodizálta olyan humorról, diákos szellemességgel, hogy a tanulók kórusban kiáltották:

– Ki mit tud! Ki mit tud!

– Köszönöm, majd jelentkezem. Ha a műsor is jelentkezik – pislantott a fiú Aranka felé.

A leány kipirult arccal mosolygott rá. Szeme csillogott, büszke volt Fercsire, akinek még a tanári kar is tapsolt.

– És most egy szkeccs következik – ujjongott a diák magában; úgy érezte, győzött: kiűtötte a ringből az izompacsirtákat. – Képzeljétek el, hogy állatkertben vagytok. Balra elefántok, jobbra majmok és ott elől – biccentett a tanárok felé – ökrök lambadáznak. Akarom mondani...

Rémülten nyelt egyet, miközben a teremre vészjósló csend borult, aztán valaki elnevette magát, utána még egy, végül mindnyájan jobbra-balra dőltek a nevetéstől.

– Gratulálok! – fejezte ki elismerését előadás után Ödön. Becsszó, te még a Hofinál is jobb vagy.

– Igen, de...

– Aranka? Bukik rád, ne félj, úgyhogy akár holnap a bugyija alá nyúlhatsz.

– Azt hiszem, mi ketten félreértjük egymást – jegyezte meg halkan a gimnazista. – Én... Hogy is mondjam? Szeretem őt, Ödön.

Ödön rábólintott. Hanem a valóságban semmit sem értett. Szereti? Oké, viszont ettől még nyugodtan kefélnének.

Valahogy így vélekedett maga Aranka is. De ez a mulya csak nézi, nézi azzal a bamba kék szemével. Kár, mert amúgy elég jó fej, csak éppen... hütyü egy picit.

– Hogy állsz a csajjal? – érdeklődött egy napon kíváncsian Ödön.
– Téged dobott vagy a pacsirtáit?

– Engem, pajtás, engem.

– Hát jó! Most az egyszer még segítek rajtad.

– Á, rajtam már csak az isten segíthet.

– Pszt! – töprengett el a furfangos diák. – Tudsz úszni? Nem? Akkor bunyózni fogsz! – jelentette ki ellentmondást nem tűrő hangon. – Ehhez mindenki ért. Nem kell hozzá más, mint néhány haver, Aranka és te. A fiúk muszklisak, te gyors, egyszóval megmented a pipidet.

– Ócska trükk.

– De hatásos, pár műrúgás, kis fintor... Majd begyakoroljuk, ami neked, gondolom, egy percig sem jelenthet problémát.

A szót tett követte. Csakhogy mi történt? Alig rugaszkodtak össze, Aranka kurtán felsikoltott – ugyanúgy, mint Görbe Nóra a *Linda* című filmben –, és keményen megvédte magát.

Fercsi savanyúan nézett a kereket oldó haverok után. Egy alkalommal aztán kimaradt a gimiből. Más gimibe iratkozott? Elköltözött? Beteg? Senki sem tudta, legfeljebb az osztályfőnök, az viszont nem kötötte még Ödön orrára sem.

Teltek-múltak a napok, utoljára mégis Ödön bukkant a fiúra. Egy bárban ült, ült, és iszogatott.

– Fercsi! Hé, nem ismersz meg? Azt hittük, elköltöztél, és nem látunk többé.

– Ülj le!

– Aranka...?

A fiú szeméből kipottyant egy könnycsepp.

– Megmondtam ugye, ne foglalkozz vele.

– Tudtad?

– Mit?

– Hogy Aranka a pacsirtákkal kefél.

– Miért, te csak most tudod?

Fercsi nem válaszolt, előhúzta bicskáját, és az asztalra tette.

– Ezzel meg mit akarsz?

– Nézz meg jól, pajtás! Megnéztél?

– Minek?

– Hogy sose felejts el, merthogy nemsokára tényleg elköltözöm – hajtott fel egy pohár rumot. – Disszidálok, haver.

– Te? – tátogett Ödön. – Hová?

– Valahová messze, nagyon messze, ahol nincsenek sem pillék, sem pacsirták, csak... csak angyalok vannak – húzott elő Fercsi egy doboz gyógyszert a zsebéből. – Altató – mondta, és lenyelte az egész doboz tartalmát. – Állj! – fogta rá a bicskáját, amikor Ödön felugrott a székéről. – Tudom, hogy nem félsz tőlem, de ha egyet moccansz, ezt a bugylit, biz' isten, beléd hajítom. Jól van, látom, megértettél. Ha rám hallgatsz, te is velem iszol, és mindketten fütyülünk a világra. Szereted a csalogányt? Ő a szerelem és vágy madara.

– Ez most hogy jön ide?

– Sehogy, csak úgy kérdeztem. Figyelj csak! – kezdett ekkor fülemileként csattogni. – Szép, mi? Most próbáld meg te is! Meg maguk is! – süvöltött a lassan köréjük gyűlő vendégek.

– Gyere, Fercsi menjünk az orvoshoz!

– Na mi lesz? Senki sem tart velem? Ugye, megmondtam: nem szeret engem senki sem. Eláruljam, mi okból?

– Áru!d el!

– Mert ők is pacsirták, mint Aranka fíúi, akik el akarják, mit akarják, már el is vették tőlem Arankát.

– Hülyeség. Itt senki sem pacsirta, és te sem vagy csalogány, csupán részeg, barátom.

– Nem igaz. Gyűlölnek, különben mindenki velem csattogna – szegezte szívére a bicskáját.

A vendégek semmit sem értettek az egészből. Valaki elkezdett önkénytelenül füttyögni, őt követte egy másik, majd sorra a többiek. Fercsi kezéből kihullt a kisbicska, s a következő pillanatban minden elsötétült előtte.

– Gyorsan, gyorsan! Hívjuk ki a mentőket!

A kórházban azonnal kimosták a beleit. Rutinmunka volt, hamar végeztek, utána lefektették a fiút, és magára hagyták.

Hogy meddig aludt, nem tudta, de amikor felébredt, Aranka állt az ágyánál.

– Szia, „csalogány”!

A gimnazista motyogott valamit, és maga is meglepődött, hogy a lány iránt ezúttal se vágyat, se szemrehányást, röviden: semmit, de egyáltalán semmit sem érez.

BUKFENC

– Egy, kettő, egy, kettő...! Mellet ki, térdeket föl!

A sasorrú, enyhén pocakos tanár gyönyörködve mustrálta egyik tanítványát. A lány tizenöt éves volt, bogárszemű, combjai izmosak, csípője enyhén ívelt. Beck ötven, ehhez képest elég jól bírta magát. Fiatalosan járt, mozgott, beszélt – hovatovább egyre görcsösebben, hátha becsaphatja a közelgő öregséget. Felesége elhunyt, talán egy új asszony... Á, hacsak nem fiatal, friss bőröcske, aki még őt is hangulatba hozhatná. Mint... mint ez a kölyöklány, noha évre még gyerek, plusz a tanítványa, akivel így legfeljebb csak szemezhet, azt is diszkreéten, nehogy folt essék tanári becsületén. Ez így, ahogy van, marhaság, de hát mit tegyen, ilyen a világ: alkalmazkodásra kényszerít. Vajon mi járhat egy ilyen tini fejében? Érdekl-e a jegyeken, leckéken és fiúkon kívül is másvalami, mondjuk, az idősebb férfiak, mint például ő, végül is nem csak tanár, férfi is, a nemjóját!

Csengettek. A tanulók izzadtan tódultak az ajtóhoz. Tanáruk, mint mindig, ezúttal is keményen megdolgoztatta a fiúkat, lányokat egy-

aránt. Szó se róla, szeretik ők a testnevelő-órákat, azért nem ártana ritkábban fújni azt a sípocskát – háborogtak egyesek. Hanem „az öreg” csak vigyorgott, és még keményebb ritmust követelt. Hú, kerülne csak egyszer a kezükbe, majd megmutatnák ők neki, hogy kell futni, kötélre mászni vagy bakot ugrani.

– Gyöngyi! Gyere ide egy percre, kérlek!

A fruska kacéran, csípőjét riszálva libegett a tanárhoz.

– Csüccs le, látom, elfáradtál.

– Nem én! – vágta rá, azért leült, ha már ez az öreg parancsa, meléje a férfi; a lábuk összeért.

– Szeretsz tornászni?

– Szeretek.

– Nem volna kedved különóra járni hozzám időnként?

– Nem, nem, annyira azért nem szeretek tornászni – utasította el a lány fanyarul.

– Oké! Ahogy akarsz. És most? Legalább most tornásznál egy kicsit csak úgy a kedvemért?

– Mert?

A férfit meglepte a kérdés, és hirtelen azt sem tudta, mivel indokolja meg a kérését.

– Mindegy, nem számít! Mit csináljak?

– Nézzünk egy, mit is, talán fejállást!

A leány kelleetlenül ringott a szőnyeghez. Megpróbálta egyszer-kétszer. Sikertelenül.

– Homoríts! – simított végig a tanár a derekán, onnan fel a combjai közé. – Nem megy? Várj, megmutatom – lendült ezután ő fejállásba.

– Valahogy így, nem boszorkányság.

– Richárd bácsinak, azonban a kezén a tanár bácsi sem tud járni, fogadom.

– És ha mégis? Adsz egy pusztit érte, anyukám?

– Miért ne! – villant rá a csitri szeme vidáman.

De hisz ez nagyszerű! Ez az a pillanat, amire annyian vágytak a társai.

– Két flik, három bukfenc és tíz perc futás után – tette hozzá gúnyosan.

Beck megérezte a kihívást és a szavakban bújó lekicsinylést.

– Rendben van! Ide süss!

– Á–á, sípszóra, tanár úr! Úgy, ahogy mi szoktuk, ugyebár. Kezdjük a bukfenccel. Rajta!

A tanár nekirugaszkodott, totyogott két métert, és bukfencezett a lánynak háromszor a szőnyegen.

– Tovább! – izzasztotta meg a lány kajánul. – Flik előre!

A tanár ismét nekilódult, de már a levegőben összecsukszott.

– Bukfencnek elcsúszik, fliknek viszont gyengus, pedig, ugye, nem boszorkányság.

A második flik ugyan jobban sikerült, ezzel szemben akkorát esett, hogy az egész csarnok Gyöngyivel és a bordásfalakkal együtt forogni kezdett a tanárral.

– Káprázatos! És most... futás! Felkészülni, vigyázz, rajt!

A férfi lihegve nyargalta körül a tornatermet. Tüdeje szúrt, sípcsontja még jobban, de ahogy megállt, a bakfis rögtön ráfűttenetett.

– Még három perc. Még kettő. Mellet ki, térdeket föl! És így tovább, amíg Beck csaknem összeroskadt.

– Stop, ennyi! Tessék a síp, tanár úr, és köszönöm a bemutatót!

– Nincs mit. Viszontlátásra! A pusztit elengedem.

– Én meg a kézenjárást.

A férfi vérvörös arccal nézett a tovalibbenő fruska után. Ha az előbb csak homályosan, most már világosan érezte, hogy ezúttal tanárként és férfiként is csúful megbukott.

CIRKUSZ

Mint minden gyermek, suttyókoromban én is éltem-haltam a cirkuszért. Hol az erőművészek búvöltek el, hol a hipnotizőrök, addig-addig, amíg egy szép napon magam is gyakorolni kezdtem. Betanultam néhány számot, aztán rohantam kipróbálni.

– Nézz reám, és aludj!

– Így? – állt kötélnek egyik jó barátom, fél szemét behunyta, és ráütött a hasára.

– Hütyü!

– De hát én nézlek – mutatott a nyitott szemére –, a másikkal meg alszom – bökött a csukottra.

Füledt, júliusi nyár volt. A kerti fák álmosan bókoltak. Egy egresbokr mögött hirtelen felhorkolt valaki. Gyula, szomszédunk lányának a vőlegénye fújta a kását.

– Ezt nevezem! Remélem, a suliban is fellépsz. Bejön az őszi, ki nyitja a naplót, aztán, hopp csurglizni kezd: ég a kunyhó, ropog a nád...

– Szellemes vagy – lombozódtam le vészes gyorsasággal. – De fogadjunk, hogy Gyulát azért elaltatom.

– Aha, vagyis... Szerinted most mit csinál?

– Kelj fel, és ugass! – mennydörögtem a nyalka vőlegényre.

– Mi... mi történt? – ugrott talpra riadtan a férfi.

– Semmi különös – vigyorgott szösze barátom, Jóska –, csak éppen tranc... francba ejtünk.

Boldog gyermekkor! Tovaröppent évek! Szinte alig hiszem, hogy mindez velem történt. Tizenkét éves voltam, tele hittel, érdeklődéssel, főként – olvasmányaim kapcsán – az okkult ismeretek iránt, és titokban azt hittem, pontosabban csak reméltem, miszerint én is rejtélyes képességek birtokában vagyok. A Gyulával való kudarc ugyan lehűtött kissé, de egy hónap múlva ismét bátorságra kaptam. Emlékszem, éppen vasárnap volt, azaz „klubnap”, amikor az egész család ráért, és ebédétől estig verték a blattot. Természetesen újból Gyulával kezdtem.

– Gondolok egy számra, találd ki, melyik az!

– Tíz!

– Úgy van! Most?

– Kettő.

– Jó vicc! – fitymálta le tudásomat pajtásom Lucsi nevű nővére (akibe titokban szerelmes voltam). – Előbb írd fel, hadd lássuk mi is!

Felírtam mindegyiket külön füzetlapra.

– Három. Nyolc. Öt... – találgatta Gyula bekötött szemmel, később a bicskát, zsebkendőt, mindent kitalált, amit a kezembe fogtam.

A család meghökkent, s úgy néztek rám, mintha most látnának először. Bennem mégis kételkedés lapult. Éltem a gyanúval, hogy Gyula megjátszotta magát. A telepatikus számok ugyan sikerültek,

ám ez lehetett egyszerű véletlen is, szóval több bizonyítékra volt szükségem ahhoz, hogy hipnotizőrnek higgyem magamat. Tehát folytassuk, kiindulópontnak ott van mindjárt a cirkusz, ahol magam is sok illuzionista számot láthattam.

Következő kísérleti alanyom a család egyik rokona volt egy, alacsony, vastag nyakú bádogos. Kezdtem a számjegyekkel, végül bűvös kört húztam, amiből sem Gyula, sem a bádogos nem bírt kilépni.

– Bámulatos! – ámuldozott barátom apja, egy örökké mogorva nyomdász. – Aki ilyet tud, az kész cirkuszi. Tudod, mit, lépj föl legalább egy este. Pont tegnap érkezett egy bukaresti cirkusz. Jelentkezz náluk, meglátod, egy halom pénzt kapsz ezért.

– És... ha nem sikerül? – aggodalmaskodtam. – Ha... ha kifütyülnek?

– Ki van zárva! – nyugtatott meg a bádogos. – Téged az isten is artistának teremtett. Meg aztán mi is ott leszünk – kacsintott sokatmondóan. – Kidolgozunk néhány trükköt, és...

– Szépen besegítünk – egészítette ki Gyula. – Ott csücsülünk elől, mindjárt az első sorban. A többi bíz ránk, nem kell begyulladni – biztattak jobbról, gyúrtak balról, hogy a végén már kezdtem hinni nekik.

Másnap szívdobogva toppantam az Olimpia cirkusz igazgatója elé.

– Engedje meg, hogy bemutatkozzam! – szólítottam meg románul.

– Nándi vagyok – dobtam be a bádogos nevét. – Illuzionista.

– És magyar – állapította meg az igazgató kimérten, nyilván a kiejtéséből, noha már akkor jól, sőt, kitűnően beszéltem Eminescu nyelvén is.

– Tessék?

– Semmi, nem érdekes. Aztán mit akarsz tőlünk?

– Sze... szeretnék föllépni maguknál.

– Igazán? – mért végig tetőtől talpig. – No és mivel, van valami számod vagy ilyesmi? – kérdezte hitetlenül.

– Természetesen.

– Bine, frate (Jól van, testvér.) Coco, Ferini! – intett oda gúnyosan két artistának. – Nézzetek meg, fiúk, néhány próbaszámot!

– Most? – öntött el a forróság, nem is oktanul, hisz az egész só Gyula és a bádogos asszisztenciájára épült.

– Természetesen.

– Kérek két támlás széket! – vettem föl a kesztyűt, legalább kiderül, komédiáztak-e Gyuláék, merthogy ezek nem fognak, arra mérget veszek. – Csak ez a zaj... – sandítottam az artistákra. – így... így nem tudok koncentrálni.

– Ez van, nekik is edzeni kell, de ha zseníroz...

Zsenírozott bizony, viszont mit tehettem, ilyen a cirkusz: csinnad-ratta, bumm! Hirtelen megláttam egy gongot, mellette kalapács, jó kétkilónyi. No, ha bumm, hadd legyen bumm – vágtam a gongra, mire olyan csend lett, mint a matekórán, ha kinyitották az osztálykönyvet.

– Első számon egy katalepsziás gyakorlat – hajoltam meg az artisták felé, azzal tarkómat az egyik, sarkaimat pedig a másik támlára fektettem. – Egy... kettő! – nyújtózkodtam ki, s hogy a hatás még el-
képesztőbb legyen, megkértem a drit, foglaljon helyet rajtam.

Csöndben, szinte tátott szájjal néztek, mintha egy távoli a bolygóról csöppentem volna közéjük. Pedig a számban nem volt semmi rendkívüli. Nyilván a személyem kelthetett érdeklődést, az a tény, hogy mindezt egy gyerkőc mutatta be nekik.

– És most hipnotizálni fogok – ugortam ki az igazgató alól, aki szeneszákként nyekkent a fűrészpörba.

Senki sem nevetett, kivéve Cocot, az Olimpia bohócát, de az akkorát, hogy még a hasa is belefájdult.

– Kérem, fáradjon közelebb valaki! Például maga – mutattam a nyögdecselő clownra. – Látom, beteg, hasgörcsei vannak.

– I... igen – hebegte Coco hasát tapogatva. — Azt hiszem, tényleg beteg vagyok.

– Szerencsére elmúlt, megint jókedve van, úgyhogy, remélem, fűtyölni is fog, barátom. Remek, de most én fűtyölök, miközben maga elrop egy magyar csárdást.

El is ropta, utána csecsemőnek, majd részegnek hitte magát. Még lovagolt is, csak éppen seprűn, mint a boszorkányok. Az igazgató arca lassan elsötétült. Erre már az artisták is elnevelték magukat, és könnyeiket törölgetve kacagták ki őket.

– Köszönöm, köszönöm! – hajlongtam előttük; ekkor, de csakis ekkor hittem el, hogy csakugyan különleges gyerek vagyok. – De még nincs vége! Hozzanak nekem ide egy kutyát is!

– Mit? – mormogott az igazgató.

– Egy harci kutyát. Ez lesz a befejező... világszám.

– Nincs, de hozhatunk egy farkast, ha megfelel – nézett a szemembe kajánul.

– Hozzák!

Most már biztos voltam a dolgomban, és ha meg tudtam őket büvölni, a farkassal is sikerül – gondoltam. Szerencsére nem hozták, különben ki tudja, hogy folytatódott volna ez a sztori.

Boldog gyermekkor! Tovaröppent évek! Szinte alig hiszem el, hogy mindez velem eshetett meg. Sajnos a sztoriból hiányzik a happy end, tudniillik a direktor utólag meggondolta magát, így aztán mégsem, azóta sem léptem porondra.

Máig sem értem, mi okból.

VARIÁCIÓK EGY TÉMÁRA

Valaki azt mondotta: a tükröt azért találták ki, hogy ne csak másokon nevezzünk. De mi van akkor, ha ezt a bizonyos tükröt azok a mások tartják az arcunk elé?

AZ ISKOLAIGAZGATÓ – TANÁRI SZEMMEL

Arcvonásai energikusak, egész lényéből fölény és méltóság árad. Nem csoda, hisz több száz pulyának és minimum húsz felnőttnek parancsol. Tehát amolyan tábornokféle, sőt, tizedes, akinek a szavára elnémul a légy, megalszik a tej, s még a cipőfűződ is haptákba vágja magát.

Tekintete közömbös, ritkán néz a szemedbe, azt a látszatot keltve, mintha nem érdekelnéd. A valóságban persze pont az ellenkezője igaz. Még mielőtt megismernéd, ő már tudja, ki vagy, honnan jössz, mekkora a mellbőséged, kik a rokonaid. És a továbbiakban is türelmesen figyel(tet): hányszor borotválkozol, mikor ásítasz, hogyan va-

karod a hátadat, kinek köszönsz kézit csókolommal, milyen lábbal keltél. Egyszóval érdeklődő típus, mindenről tud, semmi sem kerüli el a figyelmét, az egérlyuktól az iskola kéményéig.

Hangja higgadt, ítéleteiben tárgyilagos. Sohasem enged az indulatoknak, felülemelkedik a kicsinyes, egyéni szempontokon. Úgyszólván csak a köznek, iskolájának él, amit igyekszik is úton-útfélen a tudomásodra hozni. Percre bebizonyítja, mennyivel többet dolgozik, mint te, hány gyűlésen, értekezleten kell részt vennie, hol gyakran szégyenkezik miattad, mert ebben az iskolában a tanárok zöme lazsál. Ő mégis mindig kiáll melletted, megvéd a szülőktől, harcol a jogaidért, felemeli a fizetésedet anélkül, hogy a legcsekélyebb hálát várna. Hála? Nevetséges! Dolgozz jól, és kvittek vagytok:

Legyen egyéniséged! (Magyarán: csináltass sürgősen egyenruhát, s ha egy tyúkszeded van, még növessz egyet, nehogy kilógj a sorból. Végül is az iskola nem divatház, még kevésbé zsenik klubja, hanem munkahely, a megfelelő renddel és colstokkal.)

Valamennyi tanulót munkája arányában jutalmazd vagy büntesd! (Más szóval: ha megbuktatsz valakit, gondold arra, hogy ezzel magadat is blamáld, mert a bove maiori discit arare minor – a nagyobb ökörtől tanul szántani a kisebb.)

Órára ne vigy pálcát, még földrajz- vagy énekórára se! (Ez bizonyára azt jelenti, tarts tekintélyt, különben megnézheted magad.)

Mellőzd a bürokráciát, mely öl, butít, és tintába dönt! (A dirik világnyelvén: írd minél több vázlatot, jegyzőkönyvet, beszámolót! Így talán odafönt is észreveszik, milyen káprázatos munka folyik nála.)

A demokrácia azért van, hogy éljünk is vele. (De ha tényleg élni akarsz, jobb, ha meg se mukkansz többé. Helyette bólogass reggel, délben, télen, nyáron, esetleg álmodban is, és akkor garantáltan hosszú életed lesz ezen a pályán.)

Az iskolaigazgató mindenkinél mindent jobban tud. Számtanórán a számtan-, tornaórán a tornatanárnál. Ha véletlenül rosszkedvű, bemegy az órára szórakozni. Ha haragszik, sem mutatja. Legfeljebb lecsíp egy kicsit a bruttódból, ellenőrzi a budit, vagy elpáholja a feleségét. Kedvenc mondatai: a vezetőség majd eldönti, holnap tanári értekezlet, szavazásra bocsátom. Ki vállalja önként?

Az igazgató ritkán dönt önállóan, ezért jóformán semmiért sem felel. Kirúgja a takarítónőt, nem kapsz jutalmat, fizetésemelést? Így ha-

tározott a gazdasági vezető, a helyettese, a szakszervezet. Vagyis nem hibás, ő mossa kezeit. Kivéve, ha a saját prémiumáról van szó. Ilyenkor jól kinyújtja a kezét, és belemarkol a menzába, kertbe, túlórákba is. Ennek ellenére ő a legszegényebb, legkihasználtabb és legesendőbb értelmiségi, aki nem Fordon furikázik a hivatalba. Ő ad neked kenyeret, biztosítja a munkához való jogod. Miatta ragyognak a csillagok, és nem dől össze a magyar tanügyi rendszer. Ja, csak vegtál néhány évtizede.

A TANÁR – IGAZGATÓI SZEMMEL

Arcvonásai lágyak, egész lényéből határozatlanság és laposság árad. Pedig nemegyszer több száz pulyának parancsol. Tehát amolyan tábornokféle, sőt, tizedes kéne, legyen, akinek a szavára elnémul a légy, megalvad a tej, s még a cipőfűződ is haptákba vágja magát.

Tekintete érdeklődő, többnyire egyenesen a szemedbe néz, azt a látszatot keltve, mintha roppant érdekelnéd. A valóságban persze pont az ellenkezője igaz. Alig ismerted meg, máris elfelejtett, nem érdekli, ki vagy, hova tartasz, mekkora a mellbőséged, kik a rokonaid. És a továbbiakban is következetesen elhanyagol. Fogalma sincs, hányszor borotválkozol, mikor ásítasz, hogyan vakarod a hátadat, ki nek köszönsz kézit csókolommal, milyen lábbal keltél. Egyszóval indifferens típus, semmiről sem tud, minden elkerüli a figyelmét, az egerlyuktól az iskola kéményéig.

Hangja türelmetlen, ítéleteiben szubjektív. Mindig átadja magát az indulatoknak, nem emelkedik felül a kicsinyes, egyéni szempontokon, úgyszólván csak magának él, bár ezt is következetesen titkolja. Percre bebizonyítja, hol, mikor, mennyit dolgozik, hány gyűlésen, értekezleten vesz részt, ahol állítólag agyba-főbe dicsér. Holott abszolút közismert, miszerint majdnem sohasem áll ki melletted, bemárt a szülőknél, kétségbe vonja a jogaidat, sokallja a fizetésedet anélkül, hogy a legcsekélyebb mértékben szégyellné magát. Szégyen? Nevetéses! Tarts be néhány szabályt, és semmi baja veled.

Tiszteld az egyéniséget! (Magyarán: ne ragaszkodj az egyenruhához! Ha másnak két tyúkszeme van, ő egyet akar, csakhogy kilóg-

hasson a sorból. Végül is az iskola nemcsak munkahely, hanem di-vatház is, és egyben a zsenik klubja rend és colstok nélkül.)

Valamennyi tanárt munkája arányában jutalmazd vagy büntesd! (Más szóval: ha kitüntetsz valakit, gondoldj arra, hogy ezzel saját magadat is kiemeled, mert a bove maiori discit arare minor – a nagyobb ökörtől tanul szántani a kisebb.)

A tanáriba vigyél mindig pálcát, még gyűlésekre és pedagógusnap-ra is! (Ez bizonyára azt jelenti, dobd sutba a tekintélyvel, különben megnézheted magad.)

Mellőzd a bürokráciát, mely öl, butít, és tintába dönt! (A tanárok világnyelvén: íráss kevesebb vázlatot, jegyzőkönyvet, beszámolót! Így talán odafönt sem veszik észre, milyen káprázatosán lazsál.)

A demokrácia azért van, hogy éljünk is vele. (Viszont ha megmondod a véleményed, nem bólogatsz neki reggel, délben, télen, nyáron, esetleg álmodban is, garantáltan rövid életed lesz ezen a pályán.)

A tanár példátlanul tájékozatlan, bármilyen órán is asszisztál. Ha véletlenül rosszkedvű, felkeres az irodádban, és gyorsan elveszi a te kedvedet is. Ha haragszik sem titkolja, megbírálja a bruttódat, lesz... a budit, vagy elpáholja a feleségét. Kedvenc mondatai: azt majd én fogom eldönteni, a francba a tanári értekezletekkel, holnaptól csak a kutyámra szavazok, vállalja az igazgató, ha nincs jobb dolga.

A kollega rendszerint nélkülünk dönt, ezért egy sereg dologért egyedül ő a hibás. Ha tehetné, kirúgná a takarítónőt, lecsípne az igazgatói prémiumból, s az övét fölemelné. Hasznát húz a menzából, kertből, tülórákból. Ennek ellenére ő a legszegényebb értelmiségi, aki nem Fordon furikázik a hivatalba. Ő ad neked kenyeret, biztosítja a munkához való jogod. Miatta ragyognak a csillagok, és nem dől össze a magyar tanügyi rendszer.

Igaz, csak vegetál néhány évtizede.

GÖDÖRBEN

Ott ült a padon, s az öregeket nézte. Sakkozta. Valamennyi nyugdíjas és sakkrajongó volt. Forgách nyúlánk, szemüveges férfi s ugyancsak sakkrajongó. De már évek óta nem ült tábla elé. Mint pártaktivista örökösen lótot-futott, szervezett itt egy előadást, ott egy gyűlést. Pedig valaha egész másként indult: előbb muzsikus, aztán színész szeretett volna lenni. Végül beérte egy marxista oklevéllel. Ez szerzett neki kenyeret, tekintélyt, s tán még ma is ennek árnyékában nyüzsg, ha a történelem kereke át nem gördül rajta.

– Sakk-matt!

A tatárbauszú játékos leforrázva állt föl.

– Még nem, gyógyszerész úr.

– Nocsak! – mosolygott gúnyosan a tatárbauszú partnere: ő volt a bajnok a nyugdíjasok között. – Hát maga sakkozni is tud, Forgách?

– Megengedi? – cserélt helyet a férfi a levitézlett öreggel, pár pillanatig koncentrált, és két perc múlva győzött.

– Ördöge van! – septe le a bábokat bosszúsan a „bajnok”. – Ha még egyszer legyőz, megeszem a királyt.

Forgách újból kenterbe verte, utána a többi. Előbb külön, majd egyszerre fektette őket két vállra. Másnap szintén, azzal a különbséggel, hogy akkor már pénzben játszott. Naná! Állása nincs, segílyt nem kap, enni meg kell, ha marxista is volt egykor.

– Maga... maga átrázott minket, uram! – hápogott a patikus. – Biztosan sakkmester, így persze könnyű. De van egy vejem, az is sakkmester ám. Őt dugja zsebre, aztán rázhatja a rongyot.

Forgách rábólintott. Valamikor régen naponta edzett, szakkönyveket vett, táblázatokot és híres játszmákat másolt egy irkába. Utoljára maga is kitalált egy rendszert, olyan szisztémát, amely szinte képlet-szerűen sűrítette magába a sakkjáték lényegét. És ezzel, gondolta, rengeteg dolog fölöslegessé válik. Nem kell tanulmányozni például a skót játékot, az Aljehin-védelmet, a bonyolult óindiai megnyitásokat.

Csak figyelni kell, memorizálni, és bírni szusszal, cérnával. Sajnos pont ezen a téren állt a legrosszabbul. Hiányzott a türelme, kitartása, így ez a kísérlet is torzóban maradt. Csak amióta facér, sakkozgat ismét, de már inkább hátra, mint előre tekintget. Szakmát nem tanult, álmai kiégtek. Maradt a sakk, de hogy mit ér vele, hát az mindjárt kiderül.

A gyógyszerész veje gögösen fogadta el a kihívást. Alig nézett Forgáchra, amikor kezét fogtak. E4. Forgách C6-ra lépett. Caro–Kann-védelem – állapította meg magában a diplomás sakkmester, a D4-gyel reagált, D5. Hm! Legjobb, ha üti, amire nyilván C:D5 következik, utána C4, HF6... Kívülről tudta, elő is vett egy *Playboyt*, s csupán fél szemmel sandított az asztalra. A tizedik lépésre már fölkapta a fejét, s bizonytalanul fedte föl az F7 pontot.

Forgách szeme nagyot villant, pillanatokon belül betört, és ellenfele királyát a bal sarokba üzte. A mester arcán megszaporodtak a ráncok. Még hat percig ellenállt, majd feladta a partit. Az öregek megilletődtek, s irigységük mély tiszteletbe csapott.

– Szuper! – adta lejjebb a sakkmester is. – Tulajdonképp melyik klubban debütáltál?

– Egyikben sem, sőt, idestova tíz éve, hogy alig láttam sakkot.

– Jó, nem faggatlak, hanem figyelj ide, komám! Épp a jövő hétre várunk egy nemzetközi mestert. Ha őt is kinyírod, leveszem a kalapomat előtted.

Forgách bizonytalanul mosolygott. Ha megéri, merthogy alig élt egyik napról a másikra. Munka, pénz és feleség nélkül. Fiai elszéledtek, így élt egymagában kétség és remény között, hátha valamivel, például most ezzel a sakk-kal, tisztára moshatja magát. Talán, igen, miért is ne, elfelejtik, ki volt, talán önmaga is, és új lappal, nemesebb szívvel mászik ki abból a gödörből, amibe a sors ilyen orvul belökte.

A nemzetközi mester derűsen nyúlt a sakkórához. Könnyed s egyben szerény modora még a nyugdíjasokat is leszerelte, akiknek időközben Forgách lett a példaképük.

Teltek a percek. Forgách feszülten gondolkozott. Ez a manusz zseni, abszolút átlát rajta. Talán még azt is sejti, mi végre ücsörög itt. Szemei kápráztak, gyomra korgott. Újabban bizony elég gyakran koplalt. Pedig egy szelet hússal még megnyerné a játszmát. Hús? A

férfi szájában összegyűlt a nyál, s képzeletében felvillant egy hatalmas flekken behintve borssal, pirospaprikával.

– Sakk!

Meg sem hallotta, folyton csak a húsrá gondolt, utána a villanyra, gázra, szemétre. Vajon hogy fogja ő mindezt kifizetni?

– Azt mondtam, sakk. Volna szíves lépni már azzal a királlyal?

– Bocsánat! – zökkent vissza a hústól a sakktáblához, taláломra lépett, és a nyugdíjasokra pislantott.

Bástyája nincs, vezére ugrott hála a flekkenek, mely egyre távolabb lebegett előtte. Vagy inkább a szisztémája sántít?

– Matt!

Világos: kikapott. Hej, csak abból a flekkenből ehetett volna egy pindurkát, még mielőtt leült volna játszani!

– Köszönöm a játékot! – biccentett kurtán, faarccal.

Ebből a gödörből, úgy tűnik, ő már sohasem fog kimászni.

NYOMÓS ÉRV

Tisztelt Lakásügyi Osztály!

Nem szeretem a névtelen leveleket. Az ember minden körülmények közt maradjon becsületes, és vállaljon felelősséget azért, amit mond, így máris bemutatkozom. Bikfic Jácintnak hívnak, Hapci utca 5. első emelet, 2-es ajtó. Azzal a kéréssel fordulok a tisztelt Osztályhoz, utasítsák rendre, és birságotlák meg Részegh Rezső (utca ugyanott, első emelet 3-as ajtó) mérnököt, aki pökhendi, a civilizált együttélés normáit sértő életmódjával folyton zaklat bennünket.

A fent nevezett úriember szimpla mérnök csupán, és nincs se butikja, se találmanya, mégis ő vette meg a legutolsó kétütemű Trabantot. Tessék elgondolni: ötvenéves, és már ilyen drága, muzeális értékű kocsija van. Én harminc, de csak BMW-re telik. Pedig én sírkőfaragó vagyok, kérem tisztelettel, neves iparművész, és ez nagy különbség. Kb. olyan, mint egy rímfaragó vagy Morvai és a spanyolviasz között.

Hogy mi a különbség közöttük? Egyszerű: az utóbbit már rég feltalálták, míg a kazánkirály legfeljebb önmagát készül feltalálni. Apro-pó, találmány! Figyelmükbe ajánlom a muzsikáló sírkövet. Prima áru, a legzseniálisabb ötletem. Odahajolnak a sírhoz, erre elkezdí fújni a Rákóczi-indulót: tra-ta-ta-tam. Hogy mi ebben a pláne? Tulajdonképpen semmi, de hát éppen ettől eredeti.

Visszatérve a mérnökre, javaslom, ellenőrizzék, kapott-e Önöktől garázsépítési és kútúrúási engedélyt, egyáltalán miből vette a Trabantját ilyen inséges időkben, sőt... Utálom az árulkodást, azonban állampolgári kötelességem bejelenteni, hogy, urambocsá', még könyveket is vásárol ez a pincebogár. Ha ez nem luxus, én pápa vagyok, ezenkívül, képzeljék, olvassa is azokat. Egyszóval ráér, mint a nyugdíjasok, miközben mások hajnaltól estig építik Európa-Házunkat, szegényeknek mégsem futja egy vacak szobára sem. Nem szólva a sírkőről, megkövetem alássan. Erről jut eszembe, eladnék egy parabolaantennát. Amennyiben érdeklik, szívesen félretenném Önöknek.

A többi lakótársamra semmi panaszom. Valamennyien rendesek, szinte egy családot alkotunk. Együtt névnapozunk, bulizunk, közösen beszéljük meg a problémáinkat. Egyedül ez a Részegh lóg ki a sorunkból. Nem iszik, nem is kártyázik mivelünk. Elképesztően zárkózott, gőgös, persze nem csodálom, diplomás az ürge, üvegházban nőtt fel. Hanem akkor kotródják is vissza, és hallgassa ott a szimfóniáit. Képzeljék el, még énekel, áriázik is a jóember, ráadásul akkora hangon, hogy csak úgy zeng belé a lakóház. Jó, valahogy ezt is elnéznénk, ha legalább hangja volna nekije. De hát nincs, komolyan mondom, már frászt kapunk ettől az alaktól. Na nem, ebben a házban mi megkívánjuk a csendet, különösen éjjel, ha szabad megjegyezni. Ja, és még valami: a mérnök úr folyton gyanús hölgyikéket fogad. Ezt aztán tényleg kikérjük magunknak. Még csak az hiányzik, hogy örömtanyát rendezzen ide nekünk! Tudtommal ezt a törvény is tiltja, úgyhogy kérjük, nem, követeljük, szerezzenek érvényt ennek a törvénynek is.

Folytathatnám a sort, de talán helyesebb, ha szerény ügyünkben inkább az önkormányzat nyomozna tovább érdemben. Mi megtettük a magunkét, a többi Önöktől függ: tolerálják, vagy megbírságotlják ezt

a renitens szomszédot, hogy a jövőben mindnyájan csendben, békében élhessünk.

Részemről csupán egyet kérek; amennyiben netalán kilakoltatásra is sor kerül, utalják át nekem a mérnök úr felszabadult lakását, jobban mondván egyik rokonomnak, aki – akárcsak én – fantasztikus dzsesszdobos, így gyakrabban gyakorolhatnánk együtt időnként.

Tisztelettel

Bikfic Jácint sírkőfaragó mester

KELLEMES PIHENÉST!

A szuperszonikus tengeralattjáró nesztelenül hasította az óceán vizét. Utasai gyönyörködve merültek a víz alatti táj szépségeibe, megbámulták a bíborszínű tengeri rózsákat, az ablakokon bekukkantó halakat, aztán nyugovóra tértek. Éjfél körül úszóhárttyás, szigorú tekintetű vámőrök özönlöttek a hajóra.

– Kérjük, készítsék elő útleveleiket és a csomagjaikat!

Az utasok ásítva engedelmeskedtek. Némelyek kicsavarták a szemüket, karjukat. Semmi gond! Egyetlen szem sem bizonyult gyémántnak, senki sem dugott el kávé, heroint. Fél óra múlva tovább álmodhattak a tökéletes rendről, csalók és bürokraták nélküli boldog századukról. Álmukban többen kiúsztak a csendes delfinekhez, és kart uszonyba öltve sétálgattak az óceán popóján.

– Csodálatos! – bugyborékolta békés áhítattal, amikor újabb ellenőrök zörgettek reájuk.

– Na nem! – tátozott egy korallpiros pizsamában ágáló turista. Maguk, hogy úgy mondjam, jégre csaltak bennünket. Az ígérték, hogy gyorsan és kellemesen utazunk, mire minden fél órában kihorogásznak az ágyunkból.

– Szabad a jegyét?

– Szabad, viszont vegyék tudomásul, én, sőt, mindnyájan panaszt fogunk tenni. Elvégre mégiscsak példátlan, hogy a XXII. század derekán...

– Kinek fáj a dereka? – kacsázott közelebb fenyegetően egy halfejjű tengerész, miközben szemeivel jobbra-balra döfködött.

– Nekem nem – hátrált ágyához ijedten a turista, és a paplan helyett tévedésből az ágy alá penderült.

– Na azért! Ezek szerint semmi probléma, ami persze nem csoda. Ezen a hajón, kérem, tökéletes a rend, nyugalom, biztonságuk szavatolt, és a panoráma is nagyszerű. Önökért fickándoznak a halak, hömpölyög az óceán...

Az utasok megszegyenülten hallgattak. Egyik-másik már-már bocsánatot is kért tőle, amikor maga a kapitány kezdett dörögni:

– Itt a Náthás Teknős parancsnoka sóderol. Sajnálattal közlöm, hogy apró műszaki hiba miatt rövid időre megszakítjuk utunkat. Az üzemzavar kiküszöbölése folyamatban van. Jó éjszakát és szép álmokat kívánok.

– Hát ez téboly! – eszmélt föl egy kajla fülű férfiú. – Ha tudom, mi vár ránk, inkább hajóhintára csücsülök.

– Adják vissza a pénzünket! – mászott elő a pizsamás turista, s miután az ügyeletes robot hallgatott, valamennyien fölkapták a vizet.

– De uraim! – törölgette homlokát a főmérnök. – Biztosítom önöket, tíz percen belül indulunk.

– Csalók!

– Bürokraták!

– Pancserek! – háborgott a Náthás Teknős a robotoktól az emberig.

Aztán eltelt a tíz perc, utána húsz, harminc anélkül, hogy felbúgtak volna a motorok. Erre mindenki elnémult, s azontúl már csak a peremutatókat figyelték.

Két óra múlva rájöttek, miszerint maga a kapitány üzemzavaros, amennyiben szegénynek hiányzik egy kereke. Csakhogy ettől a defekt defekt maradt, akár egy Demoklész-kard, amelyik bármikor a nyakukra eshet, és akkor örökre meggyógyítja még a teknősük nátháját is.

– Nem baj, megoldjuk – találta fel magát ekkor a főmérnök, azzal áldozatkészen nyúlt kopasz tarkójához.

Ugyanis neki már több volt egy keréknél.

– Hurrá!

A motorok csakhamar ismét zümmögni kezdtek.

– Kellemes pihenést! – mosolygott át fülkájából kedvesen a parancsnok. – Aludják ki jól magukat, mert reggel három revizor érkezik.

KÖZMONDÁSOK

A magyar nyelv értelmező kéziszótára szerint elvet, tapasztalati igazságot, (vélt) életbölcsséget kifejező, mondatértékű szólásmondások. Ezek egy része idővel természetesen módosult, más része elvesztette érvényességét, illetve kommentálásra szorul, íme, néhány példa az ismertebb „bölcsségek” közül:

Bátraké a szerencse.

És a mennyeknek országa. Béke poraikra.

A türelem rózsát terem.

Mondják meg gyorsan, hol, hogy én is ott teremjek.

Aki korán kel, aranyat lel.

Lehet. A magam részéről sajnos, noha idestova negyven éve kelek korán, kanyarón, nevetőgörcsön és hasonlókon kívül mégsem kaptam egyebet.

Amelyik kutya ugat, nem harap.

Attól függ. Ha nagykutya ugatnak, én bizony kétszer is meggoncolnám, hogy közbevakantsak-e.

Aki másnak vermet ás, maga esik bele.

Szó sincs róla, sőt... Egyszer a szomszédomnak ástam vermet, és képzeljék, csinos summával fizetett. Azóta saját szőnyegemet se verem potyára. (Legfeljebb fogamhoz a garast, valahányszor megint fölverik az árakat. Persze ezen is inkább a fogorvosok keresnek, akik

alig győzik tömni a kilyukadt fogakat. Mi a fogorvost, a szakács a kacsát, a politikusok a fejünket etcetera, etcetera.)

Nem mind arany, ami fénylik.

Kivételesen igaz, hiszen csilloghat a szemünk, a hamis gyöngy vagy akár egy fényes gönc is. Aztán kiderül, hogy a szem szem, az üveg üveg és a gönc valamelyik kádár hacukája. Esetleg gyémánt, de míg ez kiderül, a gatyánkat is eladjuk.

Kaparj kurta, neked is lesz.

Más szóval: nesze semmi, fogd meg jól!

Kutyából nem lesz szalonna.

Mint lóból kolbász, ugyebár!

Vén kecske is megnyalja a sót.

Miután másra amúgy sem képes szegény.

Magasról nagyobb lehet esni.

Kivéve, ha felfelé esnek.

A kenyér mellé túró is kell.

Megy az magában is. Mint az autó benzin s a benzin forint nélkül. Leszámítva a politikát. Ha kiiktatjuk belőle a strucc jelzőt.

MOSOLYOGJUNK!

A Centrum Áruház Schuster úr személyében új főnököt avatott. Pár nappal ezelőtt még ő volt a futballválogatott 99. szövetségi kapitánya, ám az MLSZ gondolt egyet, és túlادott rajta, így került Schuster úr vissza a kaptafához, akarom mondani, kereskedelembe.

– Hölgyeim és uraim! – kezdte székfoglaló beszédét. – Sok beszéd szegénység, ezért rövid leszek, Mint önök is tudják, mátol kezdve én vezetem a Centrumot.

– Éljen! – rikkantotta el magát Csacsener kolléga, és keze mintegy véletlenül az egyik pénztárosnő fenekéhez lapult.

– Köszönöm a bizalmat. Remélem, megfelelek az elvárásoknak, és kihúzom a szarból ezt az egységet is. Ha segítetek, sikerül – ugrott át

tegezésre váratlanul a kapitány –, mert csak együtt, közös akarattal érhetünk el eredményt.

– Így van! – bólogatott Csacsener.

– Akkor gyertek utánam! – tűnt el Schuster úr a főnöki szentélyben. – Tekintsétek meg az áruház térképét! – mutatott sokatmondóan a szemközti falra. – Úgy szemre, közönséges mappa. Pedig a valóságban sokkal több annál: taktikai eszköz amennyiben itt-ott módosítunk rajta.

– Hát módosítsunk! – lelkesedett az újságárus.

– Azért vagyok itt, sőt, reformálni fogunk – jelentette ki az újdonsült főnök. – Épp itt az ideje, hogy a kereskedelem is megújuljon kisé. Ami volt, elmúlt, ami lesz, csakis rajtunk múlik. Nem a párton, rajtunk, s ennek függvényében fogtok keresni is. Visszatérve a témához, valamennyi részleg színes lámpákat kap: zöldet, pirosat, kéket, amiket ehhez a térképhez kötünk. Ha gáz van, bekattintjátok a pirosat, a zöld jelzi a vásárlók rangját és így tovább. Jelszavunk, hogy minden vevő elégedett legyen, mert akkor máskor is tőlünk vásárol – fejtette ki terveit a lobogó hajú reformer. – Addig is kimonóba bújunk. Ebben van fantázia, nyugati divat, aztán... Khm, beszéljete versben, ha szabad ajánlanom!

– Versben? – tátotta el száját a púpos gyorstalpaló.

– Miért ne! Legalább mi, kereskedők legyünk költőpártiak. Kérdés van? Nincs? Akkor hallgassátok meg legjobb ötletemet! Kezdjük a hetet a mosoly jegyében! Aki mosolyog, másokat is jókedvre derít, és a jókedvű vevő mindig költekezőbb. Mosolyogjunk a pénztárnál, a pult mögött, szívből és diszkréten. A feltűnő mosoly irritál, a hangos bárdolatlan, mint a vigyor, illetve röhögés. Mi az, min mosolyogtok?

– De hiszen épp az imént... – kerekedett ki az újságárus szeme.

– No persze, csakhogy én nem vagyok vevő. Nekem nem kell udvarolni, ha szabad megjegyezmem... A következő hét az udvariasság hete, utána a gyorsaságé, egyszóval minden hétre tervezünk valamit. Kérdés van? Nincs? Akkor hátra arc – kapta elő sípját az exkapitány –, vissza az áruházba! Te hol dolgozol? – fordult barátságosan a csinos pénztároslánnyhoz.

– A pénztárnál.

– Remek! Mától kezdve újságokat árulsz.

– És én? – hüledezett az újságárus. – Talán kasszás legyek?

– Eltaláltad. A modern kereskedő szükségszerűen sokoldalú, amennyiben versenyben kíván maradni. Elődöm, úgy látszik, nem sokat törődött ezzel, ezért is pang az üzlet. De majd mi rendbe hozzuk, ajaj, lesz még Budán kutyavásár.

Schuster úr tervei felbolygatták a boltot. Az újságárus még aznap a pénztárhoz került, a bútorrészleg az emeletre s a púpos manökennek.

– Jól van, fiúk, meg vagyok elégedve veletek – dörzsölgette kezét a találékony góré. – Ha erre sem harapnak, buddhistának állok.

Szerencsére haraptak, kivált a lányok mosolyára (lásd a mosoly hetét), noha akadtak azért zökkenők is. Csacsener úr például már a temetésen is mosolygott, majd kinevette a rendőrt, az adófelügyelőt, s tán még ma is mosolyog, ha időközben sítire nem vágják. A bútorosztály eladójának három foga hiányzott, emiatt legtöbb mosolya bágyadtra sikerült.

– Maga sabotál minket – magázta le Schuster úr szokatlanul gorombán. – Ha három napon belül nincs foga, a csecsemőosztályra helyezzük.

A második hét már valamivel sikerebben indult (lásd az udvariaság hetét!). Áruházunk valamennyi tagja illő komolysággal mosolygott lefelé, hajlongott felfelé. Közben bekötötték a lámpákat, s a főnök nyugalma ezzel újra helyrebillent. Ha zúr volt, bekattintották neki a piros jelzőlámpát, a zöld jelezte a vevők méltóságát, amit Schuster úr azonnal ki is aknázott. Az elégedetleneket leszerelte, az erőszakosokat kicselezte, summa summarum, minden a legjobb rendben haladt. A bevétel ugyan csökkent, de hát istenem, a legolajozottabb kerék is csikorog időnként. Fő a taktika, a szervezés, amely nélkül ma nemcsak futballozni, de kereskedni sem lehet. Egy nap harcsabajszú, szalmakalapos klienshez hívták.

– Szeretném tudni, mi folyik itten – törölte meg homlokát ingerülten az „atyafi”. – Kérek egy fagyaltot, erre hármat adnak. Felkísérnek a lépcsőn, mintha vak vagy tolvaj lennék, ráadásul mindenki gazduramnak szólít.

– Miért, ellenőr?

– Én?

– Esetleg... khm... becsapva érzi magát?

– Nem, dehogy, csak a modoruk... ezek a kimonók... a gazduram...

– Ebben az esetben legyen máskor is szerencsénk. Berci, légy szíves, segítsd kivinni... khm... a gazduram csomagját!

– Alászolgája! Kétségkívül vicces kedvükben vannak, de ha ez az alak hozzám nyúl, esküszöm, gatyába rázom magukat.

Schuster úr példamutatóan mosolygott. Sajnos nem sokáig, mert rövidesen a kereskedelemből is leírták. Hogy miért? Ki tudja? Talán a város új, 99. polgármestere, akit már kinevezése másnapján gazduramnak címeztek.

Tanulság: valószínűleg igaz az állítás, miszerint a párhuzamosak is találkoznak valahol. Kérdés van? Nincs? Akkor ezúttal mosolyogjunk mi, uraim!

HÜVELYK TANÁR ÚR

Többnyire kalapban és magas sarkú cipőben járt. Így persze nagyobbak, tekintélyesebbnek tűnt. A tanulók mégis Hüvelyk tanár úrnak csúfolták.

Egy nap tántorogva iparkodott a buszmegálló felé. Kicsit felöntött a garatra, ezért nem csoda, hogy bepottyant egy jókora gödörbe. Kalapja elgurult, orra betört, s vére pirosra festette a tocsogó vizét.

– Részeg disznó! – ismerte föl egy biciklis szülő, akinek a fiát megbuktatta valamikor.

– Segítség!

– Mi történt? – hajolt a gödörhöz később egy férfi, kezében táska, arcán megdöbbenés. – Pista! Hát te mit csinálsz ott?

– Vakaródzom, kérlek tisztelettel.

– Helyes, csak vakarózzál! – viharzott el fogcsikorgatva.

Hüvelyk tanár úr, azaz Orbán Pista főnöke volt, mellesleg hatósági spicli, ami akkoriban nem is volt olyan nagy újság. Szóval besúgott. Előbb a múlt, most az új rendszerben, respektálták is nagyon. Leszámítva a Hüvelyk tanár urat, aki még inni sem akart vele. Pedig hát

megitta ám ő is a magáét. De vele nem. Soha. Így telt be a pohár. Mint visszaeső piást, csakhamar ki is rúgták a suliból.

– Lógjunk Nyugatra! – ajánlották Hüvelyk hasonló sorsra jutott társai. – Láthatod, ez a hajó sem különb a múltkori hajónál, más szóval az is süllyedt, ez is süllyed. Iszkoljunk, amíg nem késő.

– Csak menjetek, én maradok. Ha Ceașescut kibírtam, Iliescutól sem gazolok be, és ha akarom, a Talpra magyart is elszavalom.

– Hülye! – biggyesztette le ajkát Orbán alkalmi élettársa, Erzsike.

Már nagyon unta ezt hőzöngő bagázst, mely nap mint nap összegyűlt a házukban, bebagózták a szobáját, és csepülték a demokratikus Frontot. Pedig a valóságban igenis előre léptek, sajtójuk szabad, a kommunistákat leírták, jöhetnek-mehetnek akár Nyugatra is. Mégis örökké sírnak, hőbörögnek, hogy így a nyelv, meg úgy a nyelv, kultúra, oktatás ahelyett, hogy a saját peccsenyjüket sütögetnék. Mint mindenki, akinek ebben az országban egy csöppnyi esze van.

Szerencsére lassanként mindnyájan leléptek. Az egyik eltűnt, a másik meglógott, vagy megjött az esze, és ő is spicli lett.

– Most te következel – lélegzett fel megkönnyebbülten Orbán élettársa, és amúgy ráadásként, már ő kötött útilaput a férfi talpára.

A tanár holmija két bőröndben elfért. Mehetett. Csakhogy hova? Szülei meghaltak, lakása, pénze nincs... Szomorúan ballagott a pályaudvarra, leadta bőröndjét, és a tanfelügyelőségre sietett. Elmondta, hogy járt, végül könnyörögni kezdett egy apró szemű, gémnyakú embernek.

– Vegyenek vissza, ígérem, sosem iszom többé.

– Sajnálom – tárta szét karját a tanfelügyelő –, de per pillanat egyetlen posztunk sincs. Különben sem hiszünk magának, hisz anyyniszor fogadta, mégis mindig visszatért a pohárhoz, lejáratta magát, lejáratott minket. Nem, barátom, maga... hogy is mondjam, túl sokszor besározta már magát. Azonkívül gyenge, és agyilag, lelkileg egyaránt zavaros. Pedig a mai iskola... hm... olyan, mint egy szentegyház, ahova csak tiszta szívvel és fejjel léphetünk – szavalta pátozzsal.

– Szentegyház? – böfönt ki Orbánból a nevetés, s még akkor is röhögött, amikor kitámolygott az utcára.

Késő estig sétált üres hassal, farkaséhesen, nézegette a kirakatokat, éjjel pedig meghúzta magát a vasúti állomás egyik várótermében. Így telt el az ősz. Hol csomagot cipelt, hol szívet lapátolt, vagy segített a vagonok ki- és berakodásánál. Cserébe megengedték, hogy az állomáson veszteglő vonatokban aludjon. Állandó állást nem talált, alkalmat is alig, ezért egyre gyakrabban somfordált a város szélére karalábé, káposzta és hasonlók után kutatva, nehogy a híres, Ceaușescu által propagált vegetáriánus étkezés feledésbe merüljön. Ezzel szemben nem ivott, tudniillik nemigen volt miből. Amikor meg lett volna, eszébe jutottak a gémnyakú felügyelő szavai: *maga... hogy is mondtam, túl sokszor beszározta már magát. Azonkívül gyenge, és agyilag, lelkileg egyaránt zavaros.* Vajon tényleg így lenne? Próbáljuk ki. Ha megállja, hogy ne igyék, esetleg még minden jóra fordulhat.

Egy csikorgó téli vasárnap fiatal párnak ütközött. Pontosabban csak a lány volt fiatal, a férfi annál korosabb, viszont olyan piszokul elegáns, mint egy divatlapból kilépett topmodell.

– Bocsánat!

Te jó ég, de hisz ez az Erzsike! És milyen vidám, gondtalan! Biz' isten, még sohasem láttam ennyire boldognak. A nő szeme rávillant, majd kifejezéstelen arccal odébbállt. Nem ismert meg! – simogatta meg Hüvelyk tanár úr hosszúra nőtt, gubancos szakállát. Egy ideig céltalanul toporgott a hidegben, aztán fogta magát, és besietett egy csehóba.

– Egy szódavíz kávéval, legyen szíves!

Ült mellette vagy félórát, aztán amikor a kocsmáros nagyon kezdte stírolni, rendelt hozzá még egy féldeci barackpálinkát, utána még egyet, amíg minden megtakarított pénzét elitta.

– Mindjárt zárunk! – figyelmeztette vendégeit a kocsmáros.

Erre újból kitámolypogott az utcára. A februári szél jegesen süvöltött, gorombán hátra kapta, és belökte egy kapu alá. Ott feküdt a havon, mint egy halom batyú, aztán meg sem moccant többé.

– Jól vagy? – hajolt feléje később az anyja, hangjában bánat és szemrehányás bujkált. – Látom, megint ittál, fiam.

– Anya, tényleg te vagy? – ébredt egy pillanatra öntudatra. – Az... az nem lehet, hiszen már réges-rég meghaltál – meredt a sötétbe.

– Én vagyok hát. Gyere, betakarlak. Biztosan fázol. Nem innál egy csésze forró teát?

– Nem. Haragszom rád, meg apára is. Apa, te is itt vagy? – vesztette el józan ítélőképességét ismét.

– Itt, de miért haragszol ránk, amikor mindketten annyira szeretünk.

– Akkor miért hagyatok olyan korán magamra? Menjetek innen, látni sem bírlak többé titeket!

– Pedig mi éppen érted jöttünk, úgyhogy állj fel szépen, és búcsúzz el a világtól!

– Nem megyek, én... én ehhez a világhoz akarok tartozni – kotort elő zsebéből egy gyufát, hogy megmelegítse a kezét kissé.

De már meggyújtani sehogy sem tudta a széltől, hiába húzta elő sorban valamennyit. Erre feladta, néhány percig még segélykérően meredt a kocsmára, amíg már azt sem látta többé, eltűntek a szülei, az utca, minden szertefoszlott.

LIDÉRCÁLOM

A nagymama nyolcvanéves volt, unokája negyven. Mindkettő kicsi, kövér és galambősz. Ráadásul süket, helyesebben nagyothalló. Különösen a nagymama. Azért megértették egymást: mimikával, kézmozdulatokból. Nem csoda, hiszen már negyven éve éltek együtt. Vagyis kis híján Berci születése óta, amikor az öreg hölgy magához vette a gyereket.

– Nektek úgyis kettő van már – rágta furtonfurt a lánya fülét. – Nekem meg egy se, mióta férjhez mentél, és elköltöztél tőlünk. Azonkívül az urad, tudod, nem normális. Félek, kárt tesz benne. Tőlünk mindent megkap: kosztot, ruhát, nevelést, míg ebben a faluban – mutatott ajkbiggyesztve körül –, már megbocsáss, legfeljebb traktorista lehet.

Így került Berci városra, egyenest a női szabó párnás karjaiba. Az apa nem számított. Aki gyagyás, hallgasson, különben őt is elviszik, csak egész más helyre. A fiatal tanító ugyan csöppet sem volt gya-

gyás, ám annál inkább gyöngé, hát megadta magát. Aztán ő is elköltözött. Csak messzibb, az angyalok közé, később az apósa, végül Berci anyja is.

A fiúcska szépen nőtt, napról napra erősebb és okosabb lett. Megtanult németül, táncolni, zongorázni.

– Adják prókátornak! – tanácsolták az ismerősök, barátok.

– Vagy mérnöknek – dupláztak rá mások. – Esetleg papnak, ha már az Úr is annyira protezsálja Bercit.

– Még meggondolom – sugárzott a nagymama, s meg sem fordult a fejében, hogy egyszer minden a visszájára fordul.

Hogy igazából mi történt, tulajdonképp rejtély, tény az, hogy a fiú esze elkezdett tótágast állni. Elfelejtett németül, zongorázni, mindent, és a sétán kívül semmi sem érdekelté többé.

– Ez a legény beteg – mondta ki nyíltan Pentzné, a nagymama vörös hajú, minden lében kanál barátnője. – Méghozzá a fejével, ha nem haragszol.

Az özvegy megsértődött, rávágta az ajtót, s egy évig szóba sem állt vele. Még hogy beteg! Egy ilyen... ilyen okos gyerkőc! Akkor lett volna beteg, ha a gyógyásznál hagyja. Lustának persze lusta, de majd ő kikúrálja ebből, és olyan szabót farag belőle, hogy még őt is túlszárnyalja.

– Nősülj meg, Berci! – kezdte biztatni később, hátha a házasságban megjön az esze.

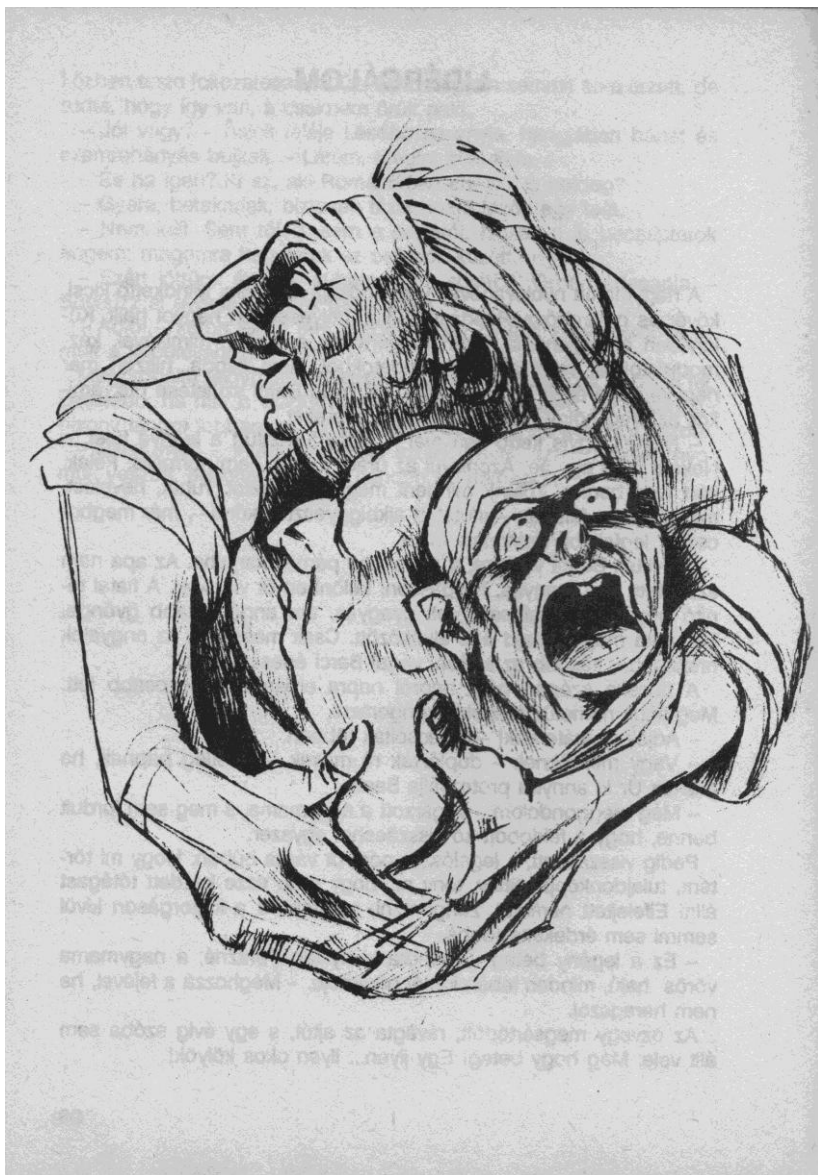
– Szerintem soha – cáfolt rá Pentzné. – Utaltasd inkább kórházba, Annus!

A fiatalember hallgatott. Őt nem kérdezték ugyanúgy, mint hajdan az édesapját. Ezzel szemben cselekedett, s még másnap betoppant egy tűzről pattant, fekete szemű lánnyal.

– Bemutatom a menyasszonyomat.

– De hisz ez egy roma! – hápogott az özvegy. – Mit szólsz ehhez, Zsófi? – kérdezte Pentznétől.

– Szerintem csini, csak...

– Egy kicsit lökött – mondta ki ezúttal ő azt a bizonyos sértő szócskát, felkapta a seprűt, és azontúl tudni sem akart róluk; még az iratokat is eldugta, nehogy asszony legyen a menyasszonyból.

– Hallod-e, baj van – kongatta meg a harangokat hónapokkal később Pentzné. – Éheznek az unokád, fogadd vissza, kérlek!

– Ki mint vet, úgy arat. Te honnan tudod?

– Tőle magától. Olyan snasszul néz ki. Csupa csont és bőr, szerintem...

– Amit főzött, egye is meg. Hálátlan, komisz taknyos! Hát azért tanítottam, hogy ilyen nímanggal adja össze magát?! A mi családunk úri família. A vejem tanított, Berci öccse doktor, és tessenék, ökelme cigánylányok után koslat – gesztikulált a mami, aztán mégis más-képp döntött, felvette legszebb ruháját, és az unokájához rontott. – Pakolj azonnal, és gyérünk ebből a koszfészekből! – szagolt a levegőbe.

– Maga kicsoda? – perdült eléje hirtelen egy torzonborz asszony.

– Semmi köze hozzá.

– Már tudom: maga a nagymama. De egyet mondok, kettő lesz belőle: vigye, mert ez a csávó dilis úgyhogy keressen neki szoknyát a dilinosok között!

Többet nem mondhatott, miután az öregasszony akkorát lökött rajta, hogy a mama egyensúlyát veszítve huppant a kanapéra.

A nagymama és Berci ettől kezdve végig egymás közelében éltek, jóban-rosszban, egymást támogatván. Mindkettő megöszült, hja, az idő repül, hát még annak, aki nyolcvanéves. Panaszkodni azonban sosem panaszkodtak, amikor egy esemény újabb vihart kavart. Esemény? Apróság, néhány csésze kávé, amit Berci szokott iszogatni, hozzá likőrt, cirka fél decivel.

– Bercikém, aranyos, ne igyál több kávé! Számodra méreg, kérdez csak meg az öcsédet! Amellett drága, tiszta luxus, legalábbis a mi pénztárcánkhoz képest.

– Tessék?

– Mondom, ne igyál, vége a kávézásnak! – kiáltotta a fülébe szelíden a nagyi.

Lám-lám: omnia fluunt, omnia mutantur – minden folyik, minden változik. Húsz évvel ezelőtt bezzeg másként beszélt. Akkor még követelt, tiltott, rendelkezett. Most nehezebb esett még a felkelés is. Lá-

tása megromlott, lábai fájtak. Na, ettől függetlenül azért fölkelten minden reggel. Ha másért nem, akkor Berci miatt, aki még nálánál is be-tegebb volt. Persze nem úgy, ahogy a Pentzné érti, egyszerűen ideges, nyugtalan a gyerek. Ezért küldték nyugdíjba, meg a hallásáért. Csak legalább a pénzzel tudna bánni! Úgy kell naponta kiosztani neki, különben az egész nyugdíját elbározná valahol. Sajnos még nagyobb baj, hogy emellett már agresszív is, főként az elfogyasztott feketék után – gondolta a nagymama.

– Ugyan, számárság, a kávé egészséges – tiltakozott Bercike, és továbbra is ragaszkodott hozzá, plusz a likőrökhöz, amelyeket a nagyanyja tudtán kívül kortyolgatott néha.

Az öregasszony viszonzásul elvonóra fogta, megtagadta a zsebpénzt, és leste a hatást. Hát azt leshette, hiszen ha nincs zseb-, jó a konyhapénz is.

– Na várjál, kifogok én rajtad! – szikrázott fel a mama régi harci kedve, s azontúl Pentzné vásárolt be nekik.

Berci napokig dült-fült, aztán seftelni kezdett. Eladta az óráját, nyakkendőit, fél tucat könyvet, festményt...

– Jézus Mária! – döbönt meg az özvegy, s mint egy vércse csapott a férfi kabátjára, mely ott lógott a fogason; nyilván pénz is van benne, mindenesetre elveszi ettől a széltolótól.

– Hohó, a steksz az enyém! Add vissza, de rögtön! – fehéredett el a boldogtalan ember.

Szemei villogtak, szíve szilajul kalapált. Ami az övé, övé, ahhoz ne nyúljanak! És nevetni se nevéssen senki se rajta! – borult ki nagyanyja gúnyos arca láttán, azzal magánkívül kapott a ráncos, az öregasszony nyakához.

– Segítség! Gyilkos!

– Fulladj meg, te kullancs!

Az öregasszony hörögve csuklott össze. De még élt, lélegzett, s úgy tűnt vigyorog is, fölényesen és kevélyen, mintha mi sem történt volna. Ettől még jobban begurult a Bercike, felkapta a haldoklót, és körbeforgott vele, hozzáverte fejét a falhoz, szekrényhez, majd fáradtan hajolt a tetem fölé.

– Látod, nagy, kellett ez neked! Ha nem kötsz belém, még most is élnél. Pedig szeretted, naná, ahogy a kullancs szeret. Ott kuksoltál bennem születésem óta. Általam éltél, együtt lélegeztünk, mint a szí-

ámi ikrek. Hát ennek most vége, újra szabad vagyok. Újra? Először, de jobb később, mint soha. Remélem, megbocsájtasz odafönt a mennyben – dőlt reszketve a falnak.

– Mi az, rosszul vagy?

– Te... te élsz? – sikoltotta el magát, és rémülten rogyott térdre.

– Micsoda? Pentzné! Jézusom, rohama van szegénynek!

– Nesze, halj meg másodszor is! – dőfte gyorsan Berci torkába a bicskát. – Ezt az apámért adom, ezt meg magamért – szurkálta össze képzeletben az aggódó öregasszonyt.

– Gyere, lefektetlek.

– Bocsáss meg, azt hiszem... Szóval tényleg beteg vagyok – sutogta lassan öntudatra térve.

– Tudom, Berci, tudom.

– Itt, belül – tapogatta meg a fejét. – Mintha két Berci élne bennem. Az imént például...

– Nyugodj meg, csak képzelődtél.

– Lehet, viszont fogalmam sincs, miről, mit akar, egyáltalán hogy néz ki az a másik Berci – koncentrált feszülten, végül zokogva simult az özvegy karjaiba, mint régen, gyermekkorában, valahányszor meggyötörte egy-két lidércálom.

AZ UTOLSÓ SÁRKÁNY

Valahol mélyen, több száz, ezer öltre a föld alatt élt egy sereg gyíkszerű hüllő. Akkorák voltak, mint a vadászkutyák. Testüket pikely borította, végtagjaik karmokban végződtek, két-három vagy még ennél is több fejük nőtt és olyan szárnyuk, mint a denevéreknek. Azonban repülni már egyik sem tudott, idővel elcsökevényesedett a szárnyuk, szemük, majd maguk is kipusztultak. Hogy miként kerültek a föld alá, éppoly rejtély, mint fennmaradásuk és későbbi pusztulásuk is. Utoljára már csak egyetlen példány maradt, a legerősebb, egy háromfejű, mindnyájuknál eszesebb „sárkány”. Ez, megszimatol-

va a rá váró veszélyt, kimenekült a barlangból. Sokáig, talán heteken át tévelygett a föld feneketlen gyomrában, barlangról barlangra, egyik labirintusból ki, a másikba be, amikor egy szép napon felvergődött a felszínre.

Abban a pillanatban elkezdett csillogni. Farkától a három fejéig izzott vörös, sárga és kék fényben, közben úgy visított, hogy messzire elhallatszott a hangja.

– Úristen! Mi volt ez? – iramodtak az emberek a hang irányába, rábukkantak a szörnyre, és borzadva torpantak vissza.

A fantasztikus lény egy gémeskút mellett vonaglott. Testéről csöpögött a víz, nyilván a kútból mászott elő.

– Hű, de rusnya! Csapjátok agyon! – biztatták egymást az elképedt atyafiak; egyikük felragadta bunkóját, és ráütött a fejére.

Az állat keskeny boncasztalon tért magához, ahol ámulva, perzselő reflektorfényben vizsgálták a székváros orvosai. A gyík vaksin meredt a föléje hajló arcokba. Ennek ellenére mindent látott: a fényt, a teremben található tárgyakat, a mozgó alakok irányát, sebességét. Helyesebben mondvá, hallott ultrahangimpulzusai révén.

– Vigyázzatok, mozog! – kiáltotta figyelmeztetően valaki.

– Fogjátok meg! – süvöltötte a másik, amikor a hulló leszökkent az asztalról, s az ablakon át kimenekült az udvarra.

A kutatóközpont szirénái fülsüketítően búgtak fel. Valamelyik ör kétszer belelőtt a monstrumba, erre megdermedt, és szemlátomást nőni, vastagodni kezdett.

– Elképesztő! – hüledeztek a dokik.

A központ vezetője remegő kézzel tárcsázott, s a rendőrség csakhamar körülfogta őket. A szörnyeteg éppen akkor robbant ki az utcai kapun.

– Tűz!

Ettől ismét megdermedt, majd ellenállás nélkül hagyta, hogy fogásba ejtsék.

– Elképesztő! – motyogta a rendőrparancsnok is. – Ha nem a két szememmel látom... Húha, máris magához tért.

Csakugyan, sőt, ezenfelül még nőtt is egy kicsit. Már akkora volt, mint egy borjú, csak százszor csúnyább és veszélyesebb. A rendőrök hidegvérűen vették célba, és parancs nélkül lőttek, ám ezúttal igazi töltényekkel, amiktől nem csak ideiglenesen bénult meg a célpont.

Pedig mégis ez történt, azzal a különbséggel, hogy a borjú szemük láttára változott elefánttá. A szájtátiak megrettenve rebbentek szét, utánuk a rendőrök, legvégül a mesék életre kelt alakja.

– Megsemmisíteni! – adta ki a parancsot maga a polgármester, mire riasztották a katonaságot is, s ez már tankokkal és ágyúkkal vonult a céltalanul cammogó sárkánygyík ellen.

– Három, kettő, egy, nulla, tűz!

Semmi eredmény, azonkívül, hogy a gyíkból valódi sárkány lett, cirka 40 m magas, hihetetlenül rút és félelmetes hüllő. A város lakosai pánikba estek, jőllehet a szörnyeteg senkit sem bántott, kikerülte a házakat, és elhagyta a helységet. Amerre elhaladt, besüppedt a talaj, s lehetetlenség bűzétől szaglott a környék. Fölötte harci gépek szálltak, de a monstrum nemigen törődött velük, csupán megpróbált valamilyen rejtekhelyre bújni. Felbattyogott a hegyekbe, és onnan sandított a különös röpcsik felé.

Néhány napig semmi sem történt, csupán a gépek zümmögtek macacsul a búvóhelye körül. Lassanként teljesen hozzájuk szokott, amikor újabb támadás célpontjába került, csak most szigonyokkal törtek a békés négy lábúra. És ezek már fájtak, fel is bősztették, ezért felkapott néhány sziklát, és a helikopterekhez csapta. Kettőt-hármat lekaszált, a többi továbbillant, nyomukban a bosszúsomjas, vérző szörnyeteggel.

A világ szívdobogva szurkolt a tévékészülékek előtt. Miután a helikopterek egyike folyamatosan filmezett, a nézők mindenütt nyomon követhették a dögöt. Lúdbőrös háttal szemlélték, hogyan tarolja le a fákat, mezőket, miként üvölt, és gázol át a védtelen falvakon. Tudták, hogy gyakorlatilag szinte sebezhetetlen, és senki sem tudta, miért, aztán látták, amint regenerálódik, amitől még jobban megriadtak. A jelek szerint nincs kiút, a bestia mindent túlél, szétdúl, vagy agyontapos. Egyelőre csak ott, abban a városban, később máshol, kontinensről kontinensre. És ez a vég, az egész világ vége lesz, amiről annyiszor jósoltak nekik.

A templomokban egymásután kondultak meg a harangok. A világ valamennyi tévéje átvette az adást, melyben hol nyugtatták, hol bátorították a népet. Ám részleteket közöltek a misékről és az államközi tanácskozásokról is, ahol a sárkánygyík elleni tervek kerültek adásba.

Igaz, a bestia eddig halhatatlannak bizonyult, de a rakétaik kipróbálása még hátra van. Végző soron ott a lézer, az atom-, sőt hidrogénbomba, amelynek eddig még semmi sem állt ellen – bizakodott az USA, Kína és mások is.

– Isten őrizz, szó sem lehet róla! – tiltakoztak a tudósok. – Hiszen a radioaktív sugarak bennünket is megfertőznek ám. Másrészt arra sincs garancia, vajon nem idézünk-e elő ezzel újabb növekedést, ugyanis, úgy tűnik, az őshüllőt pont a lőfegyverek energiája regenerálja.

– Mindegy, meg kell próbálni. Ha így is, úgy is meghalunk, legalább fegyverrel a kezünkben masírozunk a túlvilágra – vágta vissza a hadügyi szakértők, és nyomban értesítették álláspontjukról az elnököket.

– Figyelem! Figyelem! – szakították félbe ekkor az összes rádió- és tévéadásokat. – Itt a Világtanács elnöke beszél. Felmérve a kolosszus által okozott példátlan károkat, valamint azt a veszélyt, mely már pusztán létezése miatt fenyeget bennünket, a magam és a Világtanács nevében közöljük, hogy felvesszük a harcot a hullóvel.

– Éljen!

A világ fellélegzett. De csak egy pillanatra, elvégre a harc, a nagy leszámolás még mindig hátra van, s könnyen megeshet, hogy az utolsó szót mégis a Godzilla mondja ki.

Az állat sebei gyorsan behegedtek, haragja lelohadt: kitombolta magát. Fáradtan roskadt egy tér közepére. A kóbor kutyák rögtön körülvették, mialatt a lakosság hanyatt-homlok menekült. Ki kocsin, ki gyalog, megrohanták a vonatokat, repülőteret, csak el, ki innen, minél hamarabb és messzibb a szörny közeléből! Egy tűzoltóautó a kolosszusba farolt. Az rátette a lábát anélkül azonban, hogy az széttiporna volna.

– A francba a csülköddel, szeretnék továbbmenni. Süket vagy? Lépj le, picikém! – pattant ki a kabinból egy pisze orrú, szeplős tűzoltó, előhúzta a fecskendőt, és ráfröcskölt a gyíkra.

A csodalény teste sercegeve izzott fel, s akkorát üvöltött, hogy még a várost körülzáró, szupertechnikával felszerelt kommandó is rémülten rezzent össze.

– Úgy látszik, a bébi nem csípi a vizet – csóválták meg fejüket a tévénezők milliói, akik, a szüntelen filmezésnek köszönhetően, mindent láttak, hallottak. – Adj még neki, nehogy pipet kapjon szegény.

A Godzilla fokról fokra hátrált, végül szokás szerint, támadás nélkül kerekét oldott. A millió és millió néző ekkor egy emberként szökött talpra.

– Csoda! Csoda! Isten megbocsátott nekünk.

A tűzoltó szirénázva robogott a szörnyeteg után. Az felkúszott egy meredek dombra, és megzavarodva sziszegett az elakadt ifjú felé. Érezte, „látta”, hogy bántani akarják. De miért? Irtózatosan fázott, s míg egyfelől éhség, másfelől bizonytalanság gyötörte. Vajon miért olyan hideg és ellenséges itt fenn minden, egyáltalán mi történt vele, hogy ekkorára dagadt?

– A helikopterekbe! Gyorsan! Gyorsan! – rendelkezett a kommandósok vezére. – Segítsünk a fiúnak, és spricceljük mi is nyakon Lucifer átkozott szolgáját!

Hanem az állat ezúttal is feltalálta magát, kitépett egy irdatlan parabolaantennát, és ugyanolyan száraz maradt, mintha esernyő feszült volna ormótlan feje fölött.

Teltek, múltak a percek. A tűzoltó nem tágitott, előkotorta szájharmonikáját, és sorra-rendre elfújta Ennio Morricone szerzeményeit. Az óriás négy lábú elbűvölve fülelt. A csodálatos, soha nem hallott dallamok lecsalták a dombról. Tudta, hogy veszélyes, talán az életébe is kerülhet, csakhogy képtelen volt megállni. Mennie kellett, és ő ment, egyre közelebb cammogott egy kiterjedt tó közelébe.

– Hurrá, megmenekültünk! – kapcsolt a fiatalember, gyorsan előkapta mobilját, és fél órával később már az egész tűzoltózenekar csalogatta tovább az ősgyíkot.

Egyenest a nagy tóba, ahol aztán el kezdett zsugorodni, és csak zsugorodott, zsugorodott, amíg teljesen beleolvadt a tó vizébe.

Így veszett oda a föld utolsó sárkánya. Hogy miért kellett elpusztulnia, egyáltalán igaz-e ez a történet? Ki tudja? Én az öregapámtól hallottam, ő meg az övétől valamikor régen, a XXI. század hajnalán.

ELÉGTÉTEL

Az asszony főzött, Bódog újságot olvasott. Átböngészvén a fali-órára meredt: fél tizenkettő. Tizenkettőkor ebéd, utána alvás, tévé, vacsora. Nagyjából ennyiből állt a napi program. Sétálni, szomszédolni nem szeretett. Pedig nyugdíjas létére ugyancsak ráért. Kedvére barkácsolhatott volna, esetleg kertészkedik, malacokat nevel. Ehelyett inkább a nappaliban csücsült, nézte a tévét, és nosztalgiazott, Régente bizony nem ért rá unatkozni. Előbb a tanulás, majd a munka miatt, bár az átlagnál sohasem vitte messzebbre.

– Rá se ránts! – vigasztalta „barátja”, a jólfészült Győző. – Katonák nélkül a tábornok se sokat ér.

Bódog arcára könnyű felhő röppent. Már az általános iskolában is együtt nyomták a padot, ugyanabba a lányba szerettek bele, és egy sportterembe jártak edzeni is. Csakhogy a leány Győzőt választotta. Győző volt a bajnok, az iskola s a karateklub példaképe, aki mellett Bódog egyre hátrább szorult. A fiú csak nyelt, nyelt, mosolyba gyűrve tehetetlen dühét. Aztán az élet szétfújta őket. Győző egyetemre, ő egy autószerelő műhelybe került. De a szívében ott maradt a tüske, és az azóta is szúrja, adósnak érzi magát, amiért sosem sikerült revánsot vennie. Elsősorban Győzőn, hiszen többnyire miatta futott holtvágányra. Megölte a hitét s talán a jövőjét is, még mielőtt kinőtt volna a bajuszuk.

– Éhes vagyok. Kész az ebéd, Irmus?

– Azonnal, drágám, már a tésztát sütöm.

Az öregember az ablakhoz lépett. Odakint bágyadtan hunyorgott az októberi nap. A szemközti sarkon ösztövért utcai zenész hegedült. Bódog elmélázva nézte, nézegette, majd gondolt egyet, és kisírt az ajtón.

– Gyere, tatus, meghívlak egy slukkra.

– Engem?

– Jössz, vagy nem jössz? Hoztam egy vendéget – dörmögte oda gömbölyded párjának. – Éhes vagy, maestro?

Az utcai hegedűs igent intett. Öreg volt ő is, elnyűtt és vékony, mint a magyarok pénztárcája.

– Akkor csüccs le, ma pulykát eszel. Szereted a pulykát?

– Igen.

– Hogy hívnak?

– Király Albert hegedűművész vagyok – felelte tétován.

– Te, művész? Ilyen lapátkezekkel? – göcögött Bódog. – Hát erre én is iszom – baktatott a bárszekrényhez. – Tehát hogy hívnak?

– Király Albert...

– Jól van, elhiszem. Hanem akkor mit keresel az utcán? – kacsintott a feleségére. – A koncertterem a sarkon túl van, tata.

– Kérem, ne haragudják rá! – mentegette az asszony. – Azért jó ember az uram, csak vicces egy picit.

– Proszit! – komorult el Bódog. – Ahogy látom, csíped a piát. Tudod, mit? Hozok még egy üveggel.

Kajánul kiment, s egy fiaszó rummal tért vissza. A másik kezében pulykacombot lóbált.

– Mit szólsz ehhez a cubákhoz? Szép ropogós, most vettem ki épp a grillsütőből. Allez, happ!

A hegedűs mohón nyúlt utána. Hanem az öreg fürgébb volt nála, villámgyorsan elkapta, és az utcai hegedűs arcába röhögött.

– Kéne, mi? Csakhogy ezért meg kell szolgálni ám. Kapd el négykézláb, akkor mindkettőt neked adom.

A férfi megdermedt, de uralkodott magán. Mit ér a rebellió, ha az ember szegény? Egy szavára kirúgják, és még szomjasabb lesz utána. Márpedig ő iszik, innia kell, hogy még sokáig gyönyörködje ebben a szép világban.

– Ügyes kutyus! Egész jól csinálod. Ugatni nem tudsz? Kérlek, vakkants egyet nekünk!

– Te nem vagy normális! – csapta össze kezeit a háziasszony. – Keljen fel, uram, és vigye azt a rumot!

– Dehogy vigye! Mit képzelsz? Pénzben van az, Irmus. Ha nem kaffogsz, mehetsz, de üres kézzel, komám – gesztikulált az ura. – Különb is móka, kis hecc az egész, ha már úgyis olyan „vicces” ember vagyok... Nos? Ugatsz, vagy inkább elárulod, hogy a francba hívnak – kanyarodott vissza makacsul előbbi kérdéséhez.

– Ugyan, Emil, hát nem mindegy az neked? Hívják, ahogy hívják, miért alázod meg szegényt?

– Mert...

Elhallgatott.

– ... hazudik – válaszolta végül –, és én utálom, ha palira vesznek. Másodszor, úgy tűnik, mintha már láttam volna valahol – révedt maga elé. – Ez a hang, természet... Kísértetiesen emlékeztet egy régi „barátomra”.

A hegedűs zavartan pislogott. Te jó ég, ez mindent kitalál. Sejtí, hogy iszik, potyára mondott álnevet. Netalán, ki tudja, valahonnan tényleg ismerik is egymást – mérte végig a zömök, kurta nyakú nyugdíjast.

– Virágh Győző vagyok – kászálódott talpra; térde fájt, szegény és düh mardosta, ám a kilátásba helyezett jutalom mindent méltóságot kioltott belőle.

– Na ugye! Miért nem ezzel kezdted? Tessék a rum!

Mohón esett az itálnak. Hiába na, a nyugdíjat tejre, kenyérre, nem piára adják. Nyugaton még hagyján, ha nem csurran, csöppent, de amióta repatriált, egyre sűrűbben kullog a placca. Mert a szegény ember itt is, ott is szegény, csak elvtárs helyett most úrnak hívják.

– Csuda slukkod van! – álmélkodott Bódog. – Vagy a művészek mind így nyakalnak?

– Lehet, én... kőműves vagyok, vagyis voltam, amikor...

– Hagyd, ne strapáid magad! Ami érdekelt, megtudtam, a többit elengedem. Azaz várj csak! Azt mondtad, Virágh? – lépett közelebb a repatriált magyarhoz, s egy rántással lekapta Virágh szemüvegét. – Tehát jól sejtettem! – szisszent föl keserű diadallal. – Isten hozott, bajnok! Mi az, amit bámulsz úgy? – kotort elő egy elsárgult csoportképet. – Mit gondolsz, ki az a paszulykaró ott a jobb sarokban?

– A jelek szerint...

– Te vagy. És mellette?

- Bódog Emil – villant össze a tekintetük.
- Hát ti ismeritek egymást? – nézett nagyot az ősz hajú asszony.
- Valamikor osztálytársak voltunk – vont vállat ingerülten Bódog.
- De nem láttam már vagy harminc éve. Legfeljebb messziről, amíg egy napon végképp nyomát vesztettem.
- Eddig hol volt? Csak nem külföldön? – érdeklődött Bódog felesége.
- De, Ausztriában – bólintott fáradtan Virágh. – Áttelepültem, aztán vissza, merthogy ott sem fonják ám a kerítést kolbászból.
- A felesége?
- Meghalt.
- Család?
- Nincs.

Bódog szívébe száanalom suhant. Hát erre az emberre, erre a kopott, magányos éhenkórászra irigykedett ő mostanig?

– De legalább diplomát szereztél, vele címet, tudást, mialatt én az autók alatt hasaltam – keményedett meg a hangja.

Csak nem fog elérzékenyülni néhány kurta szótól! Ki mit keres, megtalál. És most az ő feladata az, hogy megadja azt a bizonyos kegyelemdőfést. Merthogy megadja, arra megesküszik. Még hozzá itt és most, ezzel olyan elégtételt kap, amilyenre harminc éve vár, de a sors mindaddig megtagadott tőle valamiért.

– Diplomát? – rezzentette föl az egykori bajnok. – Aligha! Nem jártam én egyetemre fél évnél többet. A rendszer, ne félj, gondoskodott erről. Egyébként mindegy – legyintett fásultan. – Rendszer ide, rendszer oda, a föld mindig ugyanúgy forog.

– Azt hiszed?

– Azt tapasztaltam.

– Na és Gizi? Tudod, az a szeplős a III. C-ből. Két évig udvaroltam neki, mégis kikezdtél vele. Bármibe fogtunk, te vitted a prímet, én voltam a „Rücskös”, te a snájdig fiú, akiért az összes csaj összepilste magát. De nem csak snájdig, bajnok is voltál, hogy még a sportban se jussak lélegzethez, így fojtottál meg lassan, fokozatosan, ezért lettem nulla, örökös közlegény, belőled meg tábornok anélkül, hogy egyszer is a tyúkszemedre lépjek.

– Ne búsulj, most sikerült, úgyhogy kvittek vagyunk – feszengett a levitézlett tábornok. – Köszönöm a rumot és a... leckét.

– Ohó, ilyen olcsón azért nem úszód meg – szorította a kezét ököibe Bódog. – A java még hátra van, ajánlom, koncentrálj.

– Emil! Szűzanyám, ez csakugyan megguggyant! – ugrott közéjük Bódogné.

– Allj félre! Jó? Talán sétálj egyet, addig én is elrendezem, ami ránk és csakis ránk tartozik – vetkőzött ingujjra harciasan az öreg.

Hanem a másik ügyet sem vetett rá, hóna alá dugta a hegedűt, és az ajtóhoz battyogott. Bódog a nyomába, aztán úgy rúgta tarkón, hogy az utca művésze a kilincsnek esett.

– Azt mondtam, koncentrálj! Koncentrálj, és harcolj, te tücsök.

– Minek?

– Hát ezért! – vágta gyomorszájon, amitől a hegedűs rögtön hétrét görnyedt. – Ha óhajtod, kaphatsz repetát is.

Virágh arcából kifutott a vér, aztán lassan kihúzta magát.

– Paranoiás hülye! De hát te akartad...

Az ingaóra ekkor ütötte el a kettőt. Beverték a tükröt, ripityára tört néhány váza. A „Rücskös” lihegett, ellenfele hörgött anélkül, hogy egyikük is engedett volna.

– Ezt köszönd a Gizinek.

– Te meg a pulykádnak.

– Jaj, a szívem! – kapott hirtelen Bódog a melléhez. – Irmus, a cseppeket! Gyorsan! Gyorsan, mert meghalok!

Az asszony rémülten kacászott a fiókhöz.

– Nincs. Semmit sem találok. Szűzanyám, épp a tegnap fogyott el az utolsó.

– Hát akkor mit bámulsz? Lódulj már a patikába gyógyszerért!

Mikor visszatért, már mindkét öreg pityókosan hortyogott. Egy-
más vállán mint két jó barát.

RENDSZERVÁLTÁS

A Németh-kormány és az MSZMP bukása után Magyarország is lépett egyet előre: kezdett rendszert váltani, ami nem kis dolog, ha tekintetbe vesszük, hogy évtizedek óta reszkettünk Prokrusztész ágyában.

Gergely felmérte a változás fontosságát, kipattant az ágyból, és Prokrusztész, illetőleg a főnöke elé perdült.

– Éljen az Antall-kormány!

A művezető kezéből kipottyant a mikrométer.

– Provokálni akarsz?

– Maga nem hisz benne?

– Én hiszek, csak...

– Akkor mi most egyenlők vagyunk. Nem számít, hogy művezető, az sem, hogy párttitkár volt, aki bármikor meneszthetett, ha szemébe mondtam az igazat.

– Nono, azért ne túlozzunk! – pislantott körül a vörös arcú férfi; észrevette, hogy nézik, és kezdte kellemetlenül érezni magát. – Elfogadtuk mi a kritikát máskor is, Gergely elvtárs, akarom mondani Gergely úr. Ti meg mit rötyögtök? – förmedt a körjük sompolygó csavargyáriakra. – Egyik kutya, másik eb, akarom mondani...

– Fölösleges – nyomta kezébe Gergely a mikrométert. – Most az egyszer én olvasok be neked. Egy: életemben sok csirkefogót láttam, de te köztük is párttitkár lehetnél. Kettő: fütyölök rád és az egész elit vezérkarra. Három...

– Hagyd! – állította le egy idősebb csavargyári melós. – Ha így folytatod, még betöröd a fejét, így kezdték ők is valaha '45-ben. Most visszaadnád?

– Naná, de hagyjuk, talán igazad van – eresztette le öklét a szálás géplakatos. – Tudja ő úgyis, mi a véleményünk.

Kétségek kívül tudta, annál kevésbé Gergely, hogyan vélekednek róla a párnázott ajtók mögött. Nem is telt bele két hét, és mirnix, dirnix *racionalizálták* szegényt.

– Nézze, szeretném, ha megértene minket – magyarázta nyájasan a galambösz igazgató. – Mi mindnyájan kitűnő munkaerőnek tartjuk. Sohasem késett, szavahihető és precíz. Sajnos ettől még egy gyár sem állhat talpra. A termelékenység alacsony, az önköltség magas, ezért, érti, kizárólag ezért válunk meg néhány dolgozónktól. Maga viszonylag fiatal ember, gyereke sincs, úgyhogy isten áldja. Azért még nézzon be hozzánk! – szólt utána biztatóan. – Ha talpra állunk, ismét visszavesszük.

Gergely rezignáltan búcsúzott el a csavargyártól. Csupán a felesége zsörtölődött kissé.

– Hát ezt megkaptuk! Tuti, hogy megint „beolvastál” nekik.

– A fenébe is, hallgass! Mit értesz te ehhez! Szó se róla, még lődörög itt-ott egy-két régi elvtárs, hanem az igi kivételesen kóser. Hoci a kaját, aztán csicseregjél.

Ebéd után tekergett egy kicsit. Megtehetette, ráért, mint a nyugdíjasok. Párszor végigsétált a főutcán, majd felkaptatott a közeli dombra. Gyermekkorában sokat mászkált erre, csak hogy a gyermekkor elmúlt, és most... Most újra itt áll. Végignyúlt a fűvön, és elszenderedett. Álmában pertut ivott a dirivel, és kirúgták a hájas művezetőt.

Tíz nap múlva újfent bekopogott az öreghez. Csak hát hiába, utána meg egyszerűen szóba sem álltak vele. Az igazgató folyton házon kívül lőtött-futott, talpalt, hogy méltóképpen képviselje magát az MDF-ben.

– De hiszen a minap még kommunista volt Tóth úr! – hümmögött a jámbor lakatos. – Mi köze akkor az MDF-hez?

– Ja, kérem, ilyen a derbi – oktatta ki a titkárnő. – Ha egy ló veszít, rögtön másra tesznek.

– Derbi? Nem értem.

– Örüljön neki, Gergely – fülelt az ajtó felé a kisírt szemű asszony. – Ha viszont gondja van, jobb, ha máshol kopog, még mielőtt eladná a gatyáját is.

Így került a férfi ki a konzervgyárba, ahol véletlenül éppen géplakatosokat kerestek.

– Foglaljon helyet! – udvariaskodott a sovány, barna szemű személyzetis. – Amennyiben lakatos, mi tüstént alkalmazzuk. Kora?

– Harminc.

– Előző munkahelye? Különben mindegy, pusztán egyet kérünk: dolgozzék rendesen, a többi nem téma. Máshol nyilván kikérdeznék előbb, bogarásznak balról, információkat kérnek jobbról, nehogy feladásba merüljön a sztálini mechanizmus. Elnézést! – hajolt a telefonhoz. – Halló, igen, itt Lófrigy beszél... Géplakatost? Kérem, akár holnap, tanácsos úr.... Nem gond, biztosan megegyezünk... Természetesen, tanácsos úr... Vízontlátásra! Tehát... hol tartottunk? – rendezte át a vonásait. – Ja, igen! Szívesen föl vesszük, ha... megbízható. Szabad a munkakönyvét?

Szigorú arccal lapozgatta, majd felhívta a csavargyárat, és ajtót mutatott Gergelynek. A férfi lesújtva battyogott a dombra, megállt egy sziklán, és a mélységbe meredt. Valahogy másnak képzelte ő ezt a rendszerváltást. Másnak és másokkal, friss vezérkarral, akiket egy elvtárs sem tudott még beoltani. Utóvégre akadnak ilyen káderek is, mégis őket vezetik ahelyett, hogy ők vennék kezükbe a kormányt. Mármost hova menjen? Bárhova kopog, folyton ezekbe a régi elvtársakba botlik, akik csak felveszik a telefont, és... No majd idővel.

Legyintett, leballagott a hegyről, és még másnap disznót vágott. Ebből felét az igazgatónak vitte, másik felét pedig a hájas művezetőnek, megspékelve a megbánás ékes rózsáival. Azóta ismét a csavargárban dolgozik.

Csupán politikáról nem akar többé hallani.

MAJD LEGKÖZELEBB

– Szóval, mint mondtam, újítani fogunk. Mégpedig ab ovo, a tőjástól, mert azért mégiscsak szégyen, hogy mialatt mindenki újít, reformál, mi tanügyisek csupán vitatkozunk erről. Hát ennek vége, beszéljenek a tettek! – hadonászott egyik tanügyi értekezleten a kopasz igazgató.

– Helyes, úgy van! – bólintott rá buzgón néhány pedagógus.

– Hogy nem lesz könnyű, az nyilvánvaló. Elvégre nem pár kurta év hagyományait kell kiirtanunk. Ennek ellenére, így vagy úgy, de kiirtjuk, ha nem ma, holnap vagy holnapután, hogy tiszta szívvel nézhessünk tanítványaink szemébe.

– Vivát!

– Köszönöm, elv-, akarom mondani kartársak a bizalmat, mert, ugye, bíztok bennem.

– Bízunk.

– Akkor jöhet a struktúra- és módszerváltás, mert csak együtt, közös erővel és akarattal...

– Etyele-petyele!

– Ki volt az? – torpant meg az iskola újdón-, pontosabban kétszer-sült főnöke. – Albin?

– Jelen – kászálódott talpra a történetíró.

Egyébiránt ő is kopasz, alacsony és szemüveges volt. Csak a diri rövid-, a tanár messzelátó, s míg az egyik zöld, az utóbbi vörös nyakkendőt viselt. Azelőtt vice versa: Albin zöldet, és vöröset a főnöke. Valamikor régen gyakran összejártak, s egy-két icce löre mellett szapulták Marxot, a kormányt és minden kommunista fejest, akik miatt a tanügy csak vegetálni képes. Aztán elővették a sakkot, azzal összes dühük a király és a vezér ellen fordult. Kettőjük közül Kamill játszott jobban – a bábokkal éppúgy, mint az emberekkel –, amikor egy napon ő is direktorrá vedlett.

– Gratulálok! – veregette vállon barátságosan Albin. – Remélem, ezután Marxnak és Leninnek is adunk hébe-hóba sakkot.

– Nem értem, mire gondolsz, de kettőt jegyezz meg, pajtás: Egy: ezentúl, kérlek, ne veregess vállon. Igaz, hogy kollégák vagyunk, de azért még nem őriztünk együtt libát. Kettő: Marx olyan zseni, akinek senki sem adhat sakkot. Ő igen, sőt, mattot is. Neked, nekem, bárki-nek, ha csak idejében nem jön meg az esze.

– Hm, ezek szerint neked megjött?

– De meg ám! Rájöttem, hogy tévedtem, mert Marx a jövő útja. Javaslom, térj te is magadhoz, és revideáld a nézeted. Más szóval regenerálódj, tanulj, különben véged, a történelem kereke átgördül rajtad.

A javaslat óta tíz év telt el, s a történelem kereke újfent tovagördült, átgázolt Marxon, és bizony porba hullt a csillag, ami miatt maszkban sápadoztunk addig.

– Éljen a többpártrendszer! – született újjá másodszor is Kamill, mint a mesebeli főnix, mert nem csak a jó pap, a tanár is holtig tanul, hát még ha igazgató is egyben.

Egyedül Albin hümmögött, különösen akkor, amikor a tanerők megint Kamillt látták jobbnak, kezébe nyomták a kormányt, és ugyanúgy gaszuláltak neki, mintha mi sem történt volna közben. A székfoglaló beszéden se sokat csevegett a tanár, meglapult egy sarkokban, s csupán azért szurkolt, hogy minél hamarabb essen túl ezen a premieren is. Egy „etyele-petyele” sajnos így is kicsúszott a száján, és most nyilatkoznia kell, esetleg tapsolnia is hozzá.

– Kifejtenéd nekem is, mire céloztál az előbb?

– Kérlek! Véleményem szerint... Éljen a pluralizmus! – próbálta elütni tréfával a dolgot.

Csak éppen az igit nem értette a tréfát. Ismerte Albint akár hallgatót, akár humorizált vele, és a kapcsolatuk kezdett az idegeire menni. Sejtette, hogy az öreg csendben pipa reá, nyilván lenézi, és bármit megtesz azért, hogy kompromittálja munkatársai meg a központ előtt. Még az sem kizárt, hogy igazgató szeretne lenni. No, ebből nem eszik, inkább ő kompromittálja az öreget.

– Látom, a kedved kophatatlanul a régi. Sebaj, föltéve, hogy közben újítás is olykor, röviden: haladsz a korral, miután amúgy... Ugye, te is tudod, az utóbbi időben jócskán lemaradtál. Úgy nyikorogsz, bocsáss meg, mint a rozsdás kerék, pedig egy tanárnak mindenben modellnek és naprakésznek kell lennie. Itt nincs apelláta. Megújulás nélkül ma már történelmet sem tanítanak, kolléga.

– Miért, én hogy tanítom?

– Mereven, alkotó jelleg nélkül, mint az egyszeregyet, ahol kétszer kettő mindig négy. Hanem a matek nem történelem. Itt fejlődni kell, barátom, mint ahogy a társadalom is progresszál.

– Igazán? – futotta el Albint a pulykaméreg. – Tegyük fel, hogy igaz, sőt... Pusztán az a vicces, hogy nemrég ugyanezért a mondatért eltanácsoltál volna a suliból.

– Én?

– Te, bárki, ha egyetlen szóval bírálтам volna, mondjuk, Marxot. De *te* szerencsére fejlődsz, rugalmasabb lettél, legfeljebb az boszszant, ha vörös nyakkendőt kötök a régi zöld helyett – szúrta oda gúnyosan, mire olyan csend lett, mint a cirkuszban egy halálugrás előtt.

– Köss, barátom, akár kötelet is! – vágott vissza derűsen a diri, bár titokban az ő keze is ökölbe szorult. – Elnézést, vicceltem, tény az, hogy mi valóban aggódunk érted. Munkádból, valljuk be, hiányzik az erő, lendület, ami annyira jellemzett valaha. Órán kívüli tevékenységet nem vállalsz, az óráid meg reménytelenül sötlanok. Még a kollégáidat is kerülöd, végül is mi bajod, ha nem vagyok indiszkrét?

– Semmi különös.

– Bocsáss meg, hogy bírálunk, melleleg, az időpont sem alkalmas, de ha már szóba jött, nem hallgathatjuk el az igazat – tért át ravaszul a főnökök kedvelt többes számára. – Nem volna etikus, utóvégre az iskola mégiscsak munkahely, ezenfelül hivatás, mely egész embert igényel – hangsúlyozta gondterhelten. – Én személy szerint megértelek, barátom. Elfáradtál, persze nem csoda, az ember ötven után inkább az ágy, mint a katedra felé kacsint, amit legszívesebben rögtön átadna valamelyik pályakezdőnek. Tudod, mit? Egyet mondok, kettő lesz belőle: adjad, hiszen létezik karkedvezményes nyugdíj is – javasolta olyan arccal, mintha az ötlet azon melegében pattant volna ki a fejéből. – Természetesen roppant sajnálnánk, de hát ilyen az élet, idővel minden gép megöregszik, elavul. Azért ne búsulj, a nyugdíjasnak is megvan a maga öröme. Akkor kel fel, amikor akar, kedvére barkácsolhat, olvas, szórakozik anélkül, hogy bárkinek számot adjon róla. Nos, mit szólsz hozzá? Ha óhajtod, akár holnaptól nyugdíjba mehatsz, hogy minél hamarabb kipihenhesd magadat.

– Eszemben sincs, eszemben sincs. Ilyen áldozatos kedvezményt nem fogadhatok el töletek. Különben sem vagyok fáradt, még kevésbé „sötlan”, és ezt rögvest be is bizonyítom nektek – fordult Albin váratlanul a tanári kar felé. – A göré, pardon, igazgató úr szerint sajnos nem tudok lépést tartani veletek. Lehet, idővel valóban minden robot bemondja az unalmast. Viszont a gerincem változatlanul egyenes, és még soha senkit sem adtam el harminc ezüstért.

– Mi sem! – rikkantott közbe a sebhelyes arcú kémianár.

– Na ja! Aztán kire szavaztál? Rám vagy a dalai lámára, hogy megint Kamill igazgat bennünket? – fordult feléje a történelemtanár

Ez őszinte és félreérthetetlen kérdés volt. De kimondta, mert ki kellett mondania.

– Természetesen Kamillra.

– Te? – célozta meg a vastag nyakú a testnevelő kartársat.

– Dettó.

– Jóllehet a nyáron sub rosa: titokban még kézzel-lábbal kapálóz-tatok ellene.

Az igazgató arcáról lefagyott a derű.

– Nem gondolod, hogy kicsit túllősz a célon? Ajánlom, disztin-gválj, mielőtt befröcskölsz valakit. Ez, kérlek, inszinuáció. Ebben a te-remben mindegyik tiszteli, becsüli a másikat, ergo engem is, külön-ben a kutya sem vokszolt volna rám – kémselt tétován a kipirult ar-cokba. – Ebből a szempontból még neked sem lehet panaszod, annál meglepőbb ez a hálátlanság.

– Bravó! Bis! – tapsolta meg a történelemtanár gúnyosan. – Lá-tod, itt a bajok gyökere – komolyodott el hirtelen. – Évek óta papo-lunk egy korszerű, modellértékű tanügyről. A reformok így, igazi rendszerváltás úgy, miközben két percig sem tudunk őszinték lenni egymáshoz. Forradalmasítjuk a tantervet, sztrájkba lépünk a bérekért, de hogy belül milyen vagy, arra már senki sem kíváncsi. Ki értékeli manapság a tehetséget, tisztaságot, jellemet? Te vagy az oktatási osz-tályunk? Az egyéniség szerepe ma is aktuális vitatárgy, a valóságban mégis folyton uniformizálni akarunk. Mert ez, mindig is ez volt az iskola. Próbáljon csak valaki kilógni a sorból, úgy visszarúgjátok, hogy a munkaközvetítő irodáig penderül. Szerencsésebb esetben nyugdíjba, igaz, mélyen tisztelt igazgató úr? Oké, legyen, de ha már tényleg újítani akarsz, volna egy ötletem.

A tantestület passzívan hallgatott. Régebben biztosan lehurogták volna a kollégát. Ma megelégedtek azzal, hogy (a demokrácia nevé-ben) végighallgassák, mit motyog. Egyesek még igazat is adtak ne-ki... magukban, de hát az a bizonyos munkaközvetítő iroda sem üres frázis ám, úgyhogy a legbölcsebb hallgatni.

– Nézd, én..., mi minden ötletnek örülünk, csak most... Nem ha-laszthatnád későbbre? A kollégák fáradtak, és még nem is ebédel-tünk.

– Úgy van! – helyeseltek a tanárok. – A téma túl van tárgyalva.

– Igen, én is így érzem – állt fel az igazgató újból derűsen. – Az ülést berekesztem. Jó étvágyat kívánok!

– Pillanat! – tartóztatta kollégáit a hoppon maradt kolléga. – Hadd fejezzem be, amit mondani akartam.

Már senki sem figyelt rá. Mindenki haza, ebédelni sietett, amin egy ilyen fárasztó nap után nem is csodálkozhatunk, nem igaz?

– Köszönöm a figyelmet! – kotort elő ekkor Albin egy pálinkásbutykost a zsebéből. – Éljen az alma mater és a tanárai! – emelte rájuk a butykosát. – No mindegy, majd legközelebb!

ZORKÁNYI ÁLMAI

– Szép álmokat!

– Köszönöm!

– Zorkányi Tihamért keresem.

– Tessék!

– Én vagyok a halál angyala.

– Én meg az iraki Szaddam Huszein.

A karcsú, gyászruhás idegen akkorát üvöltött, hogy szétpattantak keretükben az ablaküvegek.

– Te velem, a halál angyalával mersz viccelni?

– Úristen, a házam! Mindjárt a fejemre omlik – szeppent meg a hivatalnok. – Elhiszem, bocsáss meg! De hol vannak a szárnyaid? Passz, hallgatlak!

– Azért jöttem, hogy bejelentsem, Zorkányi Tihamér nemsokára jobblétre szenderül.

– Jézusom, irgalmazz szegény lelkemnek, mikor? Nem lehetne később? Mondjuk, húsz, jó, legyen tíz év múlva?

– Nem lehet. Ez Isten parancsa. További szép álmokat, és ne felejtsd, memento mori: készülj fel a halálra! – emelte fel ujját az angyal, és kisuhant az ablakon.

– Várj, ne menj még! Beszéljük meg! – kapott utána Zorkányi, és a felesége fejébe ütközött.

– Ébredj, Andi, ébredj, és, légy szíves, engedd el a hálóingemet!

– Te vagy az? – dörzsölte meg a szemét Zorkányi, felismerte nejét, és borzongva simult az asszonyhoz. – Meg fogok halni, Bertuska.

– Ugyan, gyerekség! Már megint mit álmodtál?

A tisztviselő elmesélte álmát, és rémülten nézett az asszonyra.

– Füttyölj rá! Ez csak egy álom, nem veheted komolyan!

– Miért ne! A mi családukban mindenki hisz az álmokban: apám, anyám, mindenki, és meg is tudják őket magyarázni.

– Ja, de ők egyszerű munkásemberek, miközben te pénzügyi és számviteli főiskolát végzett tisztviselő vagy, édesem.

– Na és a lottó? Emlékszel, mennyi pénzt nyertünk, amikor megálmodtam a számokat? – vágta ki a tromfot Zorkányi; mint mindig, valahányszor kinevették az álmait. – És ez még nem minden. Megálmodtam én a forint leértékelését is, az idei aszályt, az inflációt, az állami háztartás kétszázalékos növekedését...

– Én is, de hagyjuk! – legyintett a munkaügyi asszisztens, és nem beszéltek többet a dologról.

Csupán a családfő rágódott rajta két napig. Persze csak úgy magában, végül nem bírta tovább, és felmondta az állását.

– Maga tudja – rántott egyet a vállán sértődötten az igazgató. – Bizonyára jobb helyet talált magának.

Zorkányi füllentett valami kifogást, utána hazament, és lefeküdt.

– Hát te? – pislogott az asszony, amikor délután hazament, és a férjét ágyban találta. – Beteg vagy?

– Csak pihenek. Kiléptem a cégből, ráérek.

– Mit csináltál? – hűledezett a munkaügyi asszisztens. – Te tényleg beteg vagy, de a fejeddel, báránykám.

– Beteg, nem beteg, nem számít. Munka, pénz, öröm, bánat... Semminek sincs már értelme, ha nemsokára úgyis meghalok.

– Tehát egészséges, mármint mentálisan, ugyanis eddig azt hittük...

– Nyugodjék meg, asszonyom! Ez csak múltó állapot, amit két dolog befolyásol. Az egyik a családi háttér, a másik a véletlen egybe-

esések sorozata, melynek következtében *most* még azt hiszi, minden álma teljesül – fejtette ki álláspontját a pszichiáter.

– Ezt mondtam én is a férjemnek, de hát nincs kinek, ő csak hajtogatja a magáét. Képzelve, még az állását is feladta, és se velem, se a gyerekekkel nem törődik. Egész nap csak fekszik, nézi a tévét, és várja a... halál angyalát.

– Hadd várja! Úgyis csak addig várhatja, amíg rá nem ébred egy szép napon, hogy az egész egyszerű álom volt, semmi több, hiszen még mindig él és virul ökelme.

– Bárcsak így lenne! – sóhajtott a szegény asszony némiképp megnyugodva. – De mi történik, ha mégsem ébred rá? Mi több: egyenesen azt hiszi, már a mennyországban tévázik.

– Nem hinném – rázta meg a fejét mosolyogva a barátságos modorú, okos tekintetű pszichiáter. – De ha mégis bekövetkezne, akkor nem ártana, ha ismét felkeresnének, asszonyom, mert nagyobb a baj, mint gondoltam.

Eltelt két hét anélkül, hogy Zorkányi letette volna a kanalat.

– A gyerekeket akarom! Hívjuk össze őket, legyünk együtt az utolsó percekig.

Rá kell hagyni – emlékezett vissza az orvos tanácsára Zorkányi Tihamérné. Csak semmi megjegyzés, kritika, mert ezzel csak még nagyobb ellenkezésre sarkallnánk.

A testvérek, Béluska és Danika, mindketten diplomás, intelligens emberek, álmélkodva hallgatták anyjuk beszámolóját apjuk legújabb heppjéről. Egyedül Emil, a harmadik fiú reagált apjához hasonlóan az álomra.

– Én hiszek neki – jelentette ki komolyan. – Nem vagyok olyan iskolázott, mint ti, de azért annyit én is megtanultam, hogy nem kell mindent tagadni, amit nem értünk. Ilyen az álom is, az intuíció, a megérzés... Ez működik benne, meg bennetek is. Vagy veletek még sosem fordult elő, hogy előre megsejtettek valamit?

– Dehogynem – válaszolta a kétdiplomás Béluska. – Helyesebben: kikövetkeztettük. Racionális érvek alapján. Na de mit kezdünk egy álommal, egy... egy angyallal? Erre válaszolj, ha tudsz, tesókám!

Emil persze nem tudott, ennek ellenére elhatározta, hogy ezután jobban odafigyel az apjára. Ha kell, közbelép, ha úgy adódik, meg-

védi, hogy a halál angyala ne vihesse magával a mennyekbe. Talán sikerül, bár a legtöbben azt vallják, a sors ellen semmilyen fegyverrel sem lehet harcolni.

A harmadik hét után Emil szívébe bizakodás költözött. Hátha mégis a bátyjainak, illetve a dokinak van igaza, akik szerint az álmokat nem tekinthetjük jóslatnak. Legjobb esetben csak jelzésnek a tudatunkban és tudatunk alatt lappangó gondolatokról, érzésekről. Mindezenesetre eddig semmi baj nem történt. Apjuk él, és ez a legfontosabb!

– Tévedsz. Eddig még valamennyi álmom valóra vált. Miért lenne hát pont ez az egy kivétel – cáfolta meg búsan Zorkányi, és felfedezte, hogy templom is van a városban, haragosaival kibékült, adósságait rendezte, egyszerűen felkészült a nagy útra.

Egyik nap aztán valóban megtörtént, amire a tisztelő várakozott, de valahogy mindig elmaradt, magyarán: ágynak esett az öregúr.

– Negyven egész, két tized – mérte meg a lázát aggodalmasan Zorkányi Tihamérné. – Ki kell hívni a háziorvost.

Így került az öreg a kórházba, ahol kiderült, H1N1 influenzavírus-sal fertőzött.

– Isten veletek! – búcsúzott el az öregúr a családtól. – Ugye, ismeritek Petőfi Sándor versét: Anyám, az álmok nem hazudnak?

Egy hét múlva kipihenve, makkegészségesen térhetett haza felesége ölelő karjába. A család fellélegzett.

– Nem mész vissza dolgozni? – puhatolódzott az asszony óvatosan, bölcsen mellőzve a kérdést, miszerint rájött végre, mi köze lehet jövőnknek az álmainkhoz.

– Majd a jövő héten. Csak egy kicsit nehéz lesz. Egy ötvenéves ember nem könnyen rúghat ám manapság labdába.

– Nem bizony. Ezért nem ártott volna, ha a munkahelyeden várod be a halálot – gondolta a nő ironikusan, de aztán ezt is lenyelte, hiszen már az is eredmény, hogy eljutottak idáig.

– No majd körülnézünk. Szerencsére annyi kapcsolattal még rendelkezem, hogy bedugjalak egy irodába.

Eljött a jövő hét is.

– Szereztem egy állást. Nemsokára dolgozni fogsz – jelentette be ekkor az élelmes, racionális gondolkodású asszisztensnő.

– Nagyszerű! Én meg sétálok egyet – lelkesedett a férfi fanyarul.

Séta közben beugrott a fiaihoz, akik szinte egymás mellett laktak a város központjában. Meghánnya-vetette velük a világ dolgait, majd viszonylag jó hangulatban indult hazafelé. December. A nap szikrázóan, bár hidegen ragyogott az azúrkék égbolton. Egy bolt előtt hosszú sor kígyózott: ingyentejet mértek. Ez is jobb, mintha kiöntenék. A múltkor legalábbis így tettek a méltatlankodó tejtermelők tiltakozásként a zuhanó árak miatt.

– Hé, szálljon le a hátamról, tata! Elég nehéz nekem a nagykabát is.

Zorkányi meg sem hallotta. Épp a Kanadába emigrált apján tűnődött, aki január elsején lesz 80 éves. Milyen szívesen meglátogatná, hiszen még sohasem járt Kanadában. Csak hát pénz nélkül...! Nem kis summába kerülhet egy ilyen kiruccanás.

– Nem hallja? Magához beszélek.

– Nem, bocsánat! Mit mondott? – nézett bocsánatkérően egy sísapkás, elhanyagolt külsejű manusra.

– Szórakozik velem? – ragadta mellen a férfit, és kirángatta a sorból a tisztviselőt. – Talán nem tetszik a pofám, mélyen tisztelt vezérigazgató úr!

– Milyen vezérigazgató? Nem is ismerem magát, jóember.

– Hát most megismer – emelte rá az öklét a szemlátomást spicces sísapkás.

Ebben a pillanatban nagyot koppant valami. Véletlenül egy virágvázát ejtettek valamelyik emeleti erkélyről az utcára. Pontosabban a manus fejére. A férfi hangtalanul terült el az aszfalton. Deus ex machina!

– De miért pont a sísapkás, amiért nekem kellene ott feküdnöm? – tette fel a kérdést odahaza Zorkányi, amitől felesége diadalmas mosolya egyből fintorrá változott, hát még akkor, amikor bejelentette, miszerint ökelme Kanadába akar repülni.

– Az apádhoz?

– Miért ne! Újévkor tölti be a 80-at. Mellesleg szeretnék életemben egyszer, legalább egyszer én is repülőgépen utazni.

– Rendben van, utazzunk! – adta be a derekát rezignáltan a Zorkányi ház asszonya; úgy látszik, a b. férje még mindig nem gyógyult ki a heppjéből. – De nem most, és nem Kanadába. Az egy kicsit

sokba jön, azonkívül sosem értettem, miért ragaszkodsz annyira az apádhoz, amikor ilyen csúful cserbenhagyta a családját.

– Én meg már számtalanszor elmagyaráztam, hogy nem önszántából távozott. Ő *elmenekült*, mert ilyenek voltak az akkori politikai viszonyok. Én személy szerint megértem. Biztosan én is így tennék, ha olyan rendszerben kellene élnem, mint az őseim éltek itt valamikor.

– Egen. De akkor is: túl drága út ez a mi zsebünknek. Talán ha újból dolgoznál... Várjál csak, eszembe jutott valami! Van nekem Rómában egy nagyon jó barátnőm. Állj munkába, egész prima hely. Meglátod, neked is tetszeni fog, szilveszterkor pedig *repüljünk* át hozzá, Rómába.

Ezúttal Zorkányi adta be a derekát. Hála felesége protekciójának, nemsokára ismét munkába állhatott. Épp idejében, mert már nagyon unta ezt a céltalan, dologtalan életet. A szilvesztert pedig otthon, nála töltötték. Ugyanis a családfő az utolsó pillanatban lemondta a római szilvesztert.

– Majd legközelebb. Ha egy kicsit anyagilag is összeszedjük magunkat – kacsintott a feleségére.

Az asszony arca sugárzott az örömtől.

Aznap este hirtelen támadt hóvihar söpört végig a városon. Erősen fúj, szinte füttyölt a szél, és olyan sűrű hó esett, hogy két méterre sem lehetett ellátni.

– Milyen szerencse, hogy mégsem repültünk Rómába – nézett ki borzongva a nő az ablakon.

A hóvihar miatt még a szilveszteri tévéműsort sem tudták megnézni. Sebaj, a rádió még működik!

Felhívjuk kedves hallgatóink figyelmét, hogy a viharra való tekintettel maradjon mindenki otthon ma este. Aki csak teheti, ne üljön autóba, és kapcsolja ki a számítógépét is. A tévéadás egyelőre szünetel. Több helységben áramkimaradás várható. A légi forgalmat felfüggesztettük, így csak az előzőleg felszállt repülőgépek, mint például a Budapest-Róma járat kerültek átmenetileg veszélybe. De ne aggódjunk, az országos meteorológiai intézet jelentése szerint a vihar feltehetőleg 30-60 percen belül elcsitul.

A család némán meredt a rádióra, utána egymásra, végül a kékülő-zöldülő Zorkányira.

– Boldog újévet! – emelte rá poharát vidáman a két diplomás Bé-luska. – És... szép álmokat! – tette hozzá sokatmondóan.

A fivérekből kibuffant a nevetés. Ekkor megcsörrent a telefon.

– Halló, Zorkányi... Igen... Igen... Köszönöm, hogy értesítettek.

– Ki volt az? – kérdezte az asszony.

– Kanadából telefonáltak. Meghalt az apám, idősebb Zorkányi Ti-hamér.

AKI MINDENT ELINTÉZ

Képzeljünk el egy elégedett embert! Kissé szokatlan jelenség, de úgy látszik, itt-ott még akadnak effélék. Ugyanis Ádám úr pontosan ilyen volt. Körülötte dült az infláció, növekedett a munkanélküliség, az energiaválság. Ő mégsem aggódott, örült, hogy van tető a feje fölött, rendes állása, felesége... Ő maga is példátlanul szolid volt, hiszen nem ivott, sohasem dohányzott, munkahelyére pontosan járt, olyannyira, hogy gyakran hozzá igazították a műhely óráját is.

Feleségét majd szétvetette a... Na, nem a düh, ez már későbbi fejlemény. Először a büszkeség, elvégre nem minden nő dicsekedhet ilyen mintaférjjel.

– Te vagy a világ legcukibb mackója – gügyögte hajdan, még a mézeshetek idején.

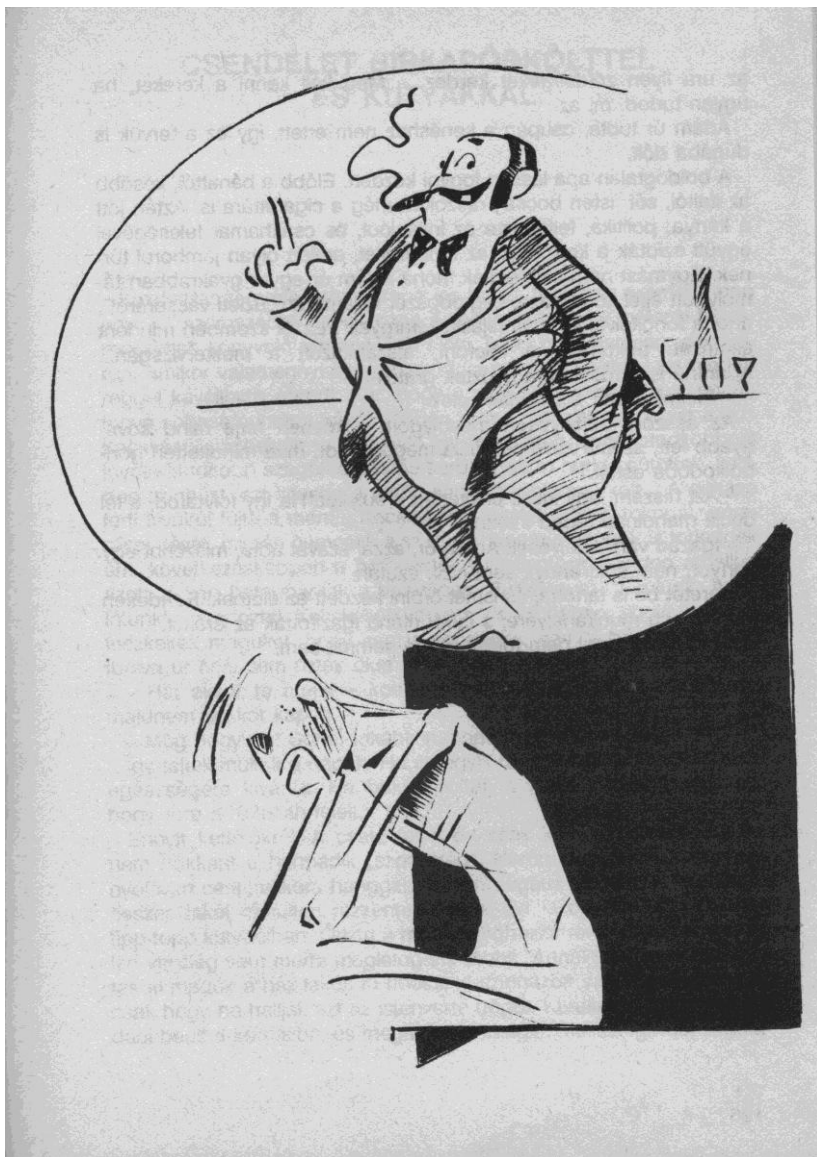
Naponta kétszer, aztán egyszer, végül egyszer sem. Csak eléje vágta az ételt, és a konyhába csörtetett.

– De hát mi bajod? – kockáztatta meg egyszer óvatosan Ádám úr.

– Még kérde? Mindenki sűrög-forog, bátyád villát épít, sógorod mester lett, egyedül te vagy olyan hamvában holt.

– Ezt hogy érted?

– Úgy, hogy béna vagy. Egész nap itthon tengsz-lengsz anélkül, hogy bármit csinálnál. Lethetnéd például te is a mestervizsgát, vagy

legalább a telefont tudnád elintézni. Tíz éve várunk rá. Bezzeg a Kovácsék...

Ádám úr fejében rövidzárlat támadt. Mindeddig azt hitte, elégedetek vele. Fogta a sapkáját, és elment... intézkedni.

Eltelt egy hónap, kettő. Semmi eredmény. Ezután következett a mestervizsga: húsz jelölt közül pusztán öt húzták meg.

– Még egy ilyen mulyát! – sápadozott az asszony – Pedig ma holnap a gyerekekre is sor kerül. Szeretném, ha mindegyik egyetemre menne. Ehhez persze nem csak tanulni kell.

– Hanem?

– Magántanár, protekció – csóválta meg fejét az asszony, amiért az ura ilyen zöldségeket –kérdesz. – Meg kell kenni a kereket, ha ugyan tudod, mi az.

Ádám úr tudta, csupán a kenéshez nem értett, így ez a tervük is dugába dőlt.

A boldogtalan apa lassan fogyni kezdett. Előbb a bánattól, később az italtól, sőt, isten bocsá' rászokott még a cigarettára is. Aztán jött a kártya, politika, felfedezte az inflációt, és csakhamar feleségével együtt szidták a kormányt, az embereket, amiért olyan jámboran tűrnek. Egymást nem csipkedték, noha Ádám úr egyre gyakrabban támolygott éjfél körül haza. Legtöbbször valamilyen „üzleti vacsoráról”, ahol a főnökeivel és más fejessel „tárgyalt”. Ezzel szemben mindent elintézett: beköttette a telefont, átszánkázott a mestervizsgán... Ádámné ismerősei nem győztek gratulálni:

– Élelmes férfi! Mit csinált vele?

Az asszony rejtélyesen mosolygott, miközben férje mind soványabb lett, szeme zavaros, mája megduzzadt, mire mindketten gondolkodóba estek.

– Azt hiszem, egy kicsit elvetetted a sulykot. Ha így folytatod, a féldecik ma holnap téged intéznek el.

– Igazad van – helyeselt Ádám úr, azzal szavát adta, miszerint egy kortyot, nem sok, annyit sem iszik ezután.

Ígéretét híven be is tartotta, és újfent örülni kezdett az életnek. Rendesen járt haza, a munkahelyére, és újból utána igazították az órákat.

Csupán elintézni nem tudott ismét semmit sem.

CSENDÉLET BIRKAPÖRKÖLTTEL ÉS KUTYÁKKAL

Kezdetben teremte Isten az eget és földet. Ipolyi úr számára meg egy „jó” szomszédot. Ott illatozott a konyhája kb. egy méterre a szerencsétlen könyvelő remegő orra előtt. Télen még hagyján, de nyáron, amikor valamennyi ajtó, ablak tárva-nyitva állt, Ipolyi úr minden reggel kávéillatra ébredt. Kár, hogy magas vérnyomása volt, ennél fogva sohasem ihatott kávé. Délben szinte naponta sercegett a hús Kecskésné tűzhelyén, a könyvelő így ismételten ínycsiklandóbbnál ínycsiklandóbb szagok áramába került. Hétfőn hurkát sütöttek, kedden színhúst, ezt követte a töltött káposzta, birkapörkölt... A diétázó férfi kívülről fújta a menüt, Kecskés szomszéd viceit, rokonai, ismerősei nevét, miután nemcsak a szagok, hanem a hangok is terjednek ám, következőképpen a bőföggéstől a szellentésig minden áthallatszott. Aztán betoppantak a vendégek. Puszi, puszi! Örülünk, hogy látunk! – áradoztak Kecskésék végig a kis szobában, ahova úgy befészkeltek magukat, hogy sem a vendégek, sem a hőség, de még Ipolyi úr áriái sem űzték őket beljebb.

– Okos enged. Ha ők nem tágítnak, húzódj beljebb te egy szobával, ahol kevésbé hallod őket! – kommandálta a neje, amitől a könyvelő majdnem sokkot kapott.

– Még hogy én! Soha! Inkább naponta áriázom nekik.

Így teltek-múltak a napok. Ha az egyik tüsszentett, a másik tüstént egészségére kívánta. Ha bekapcsolták a Petőfi rádiót, holtbiztos, hogy erre a Kossuth felelt.

Ennyit kettőjükről. A csata folyt, de csak kettőjük közt, amíg föl nem bukkant a harmadik „szomszéd”. Nérónak hívták, s volt vagy nyolcvan centi, akkora hanggal, hogyha ugatni kezdett, a társasház összes lakója rémülten rezzent össze. Ezt a tulajdonságát Kecskés és

a többi szomszéd vendégei is hamar megismerték, mert ezentúl egyre ritkábban látogattak hozzájuk. Annál sűrűbben ruccantak ki maguk a társasház lakói. Ki üdülni, ki színházba vagy moziba ment, csakhogy ne hallják azt az istenverte dögöt. Kerekas szomszéd például beült a kórházba, és megműttette magát. Mellesleg, már régóta készült erre, pontosabban Néró beköltözésének percétől. Hát kérem, dög ide-oda, azért mégis hasznos állat: támogatja a színházat, fellendíti a filmipart, csökkenti a víz,- gáz- és villanyfogyasztást, sőt, kikerget a szabadba, a drága friss levegőre, ahova önként aligha mennek már ki manapság.

Sajna az emberek sokszor rövidlátók, s ahelyett hogy hálásak, még ingerültebbek lesznek. Ez történt Néró esetében is, akitől mindenki szabadulni akart.

– Én felmondok – fenyegetődzött a postás, aki a vicsorgó fogaktól való félelmében csakis motorbiciklin mert közlekedni. – Vagy fizessenek benzinpénzt, plusz veszélyességi pótlékot.

– Mérgezzük meg! – rukkolt ki az ötlettel félénken Horacsek szomszéd, ám a többiek gyorsan lehurrogták: veszélyes ötlet, az ilyesmi ma már bünténynek számít.

Csupán Ipolyi és Kecskés méregették egymást. Nem mondtak sem bűt, sem bāt, ők tudták, miért. Különösen Kecskés, nyilván még örült is, amiért a másikat a guta cirógatja.

– Ez a Kecskés immúnis – roppant össze végül szegény Ipolyi úr; elhatározta, hogy kivesz két hét szabadságot, és kiruccan falura a tyúkok, malacok és szülei ölelő karjai közé.

Ott persze szóba se jött a feketekávé, nem karattyoltak a fülükbe, és senki sem beszélt Néróról. Ezzel szemben feleségestül reggel öt-kor keltek, megetették az állatokat, elkapálgattak a kertben. Közben hallgatták a madarak énekét, amit hol gágogás, malacsivítás, hol a kutyák, Dráva és Száva csaholása kísért.

A könyvelő pár nap alatt lesült, izmai megduzzadtak, s olyan fogynak indult, hogy a szomszédjai alig ismertek rá a falusi kúra után. Ó sem az otthonára. Kerekas úr meghalt, Kecskések elköltöztek, a virágágyások feldúlva, mindezek koronájaként pedig eltűnt maga Néró is tipp-topp házacskájával együtt.

Ipolyi úr sugárzó arccal sétálta körül az elárvult csatateret.

– Úgy látszik, győztünk. Végre csakugyan itthon érzem magam – ölelte át feleségét túláradó boldogságban, utána...

Hát igen, idővel újból visszagömbölyödött, mialatt a napok tovább vánszorogtak. Legalábbis Ipolyi úr szerint, aki lassacskán unatkozni kezdett a társasház siri csendjében. Unta a tévét, a néma szomszédokat, ahonnan se vicceket, se puszikat nem hallott többé. Bezzeg azelőtt, a régi szép időkben, amikor még birkapörkölt főtt a mellettük a lábasban...! Eltervezte, hogy legközelebb megint meglátogatja falun a szüleit.

Addig is szerez egy aranyos dogot, épít neki egy házikót, és Nérónak fogja hívni.

TESTVÉREK

Az állomáspark egyik rozszant padján borostás képű férfi üldögélt. Lába mellett szatyor, tele eladásra szánt palackokkal. Meleg lévén, a sapkájához kapott, letette a padra, és a távolba révedt.

Dél. A járókelők ügyet sem vetettek a kopott „csavargóra”. Az meg csak ült, nézegette az állomást, majd elsírta magát.

– Mi az, haver, eltörött a mécses? – kérdezte gúnyosan valaki.

– Hallatlan! – ógott-mógott egy kikent-kifent asszony. – Tulajdonképpen hány éves maga: ötven, hatvan?

– Ötvennégy.

– És sír, mint egy taknyos dedós. Méghozzá az utcán, mindenki szeme láttára. Legalább menjen haza, és ott szűköljön, öreg – tanácsolta lenézően, és továbbsétált.

– Haza? – halványodott el a férfi, és úgy bámult utána, mint akit pofon vágtak.

– A bácsi miért sír? – lépett ekkor oda egy kisfiú. – Talán éhes? – nyújtotta feléje a sonkás szendvicset.

Az öreg sóváran esett a szendvicsnek. Keze reszketett, de uralkodott magán. Legszívesebben egyből bekapta volna. Csakhogy akkor az élvezete sem tart tovább egy röpke pillanatnál.

– Na, gyerünk! – rántotta félre gyermekét az apa. – Hagyd békén a bácsit!

– De hát sír, nem látod? És én szeretném tudni...

– Jól van, nesze! – kapart elő az apa egy fényes pénzdarabot. – Dobd a sapkájába!

A borostás képű torkán megakadt a falat, megtörölte szemét, és a szatyrokhoz hajolt. Kivett belőle egy üveget, majd tétován nézett körül. A szeptemberi nap közömbösen bújt a komor felhők mögé. Az állomásról éppen akkor gördült ki a Balt Orient Expressz. A „csavargó” észrevett egy hirdetőoszlopot, rajta plakát valamelyik képviselő markáns arcképével. Ekkor megmarkolta az üveget, és a honatyára célzott.

– Még, még! – ujjongott a kisfiú.

Erre elsüvített a második lövés is, utána a harmadik, negyedik a járőrök legnagyobb tetszésére.

– Csípd le a fülét! – biztatta egy bőrdzsekis vagány.

– Meg az orrát! – kontráztak rá mások, és valahányszor talált, megtapsolták a férfit.

– Köszönöm, merci! – pukedlizett az öreg, azzal fogta magát, és „tányérozni” kezdett.

– Mi történik itt? – bukkant fel váratlanul egy pirospozsgás rendőr. – Randalírozunk, randalírozunk?

– Még, még! – nyafogott közbe ismét a fiúcska.

– Nem gondolja, hogy tiltakozni civilizáltabban is lehet? Mutassa a személyi igazolványát!

– Hát az nincs, illetve... tessék! Ez... megfelel?

– Aha, szóval román – lapozgatott bele a rend és törvény őre. – Nem, kérem – ráncolta össze homlokát az öreg –, magyar, ha nem haragszik,

– Bocsánat, én is így értettem. Viszont randalírozni így sem, úgy sem szabad. Dolgozik?

– Ha hülye – vigyorgott a bőrdzsekis.

– Néha. Szakmám nincs, azonkívül ötvennégy éves vagyok. Elkoptam, nem kellek én már sem itt, sem odaát.

– Szegény! – szánta meg egy svájcisapkás ember.

– Mit szegény! – torkolta le nyersen egy szemüveges alak. – Tanult volna szakmát, akkor nem itt állna.

– Vagy egyszerűen otthon marad – tódította a társa. – Akad itt baj nélküle is, kérem. Nem azért mondom, éppen van mit enni. Egyelőre, aztán...? – kotort az erdélyi sapkájába, kivette a pénzét, és faképnél hagyta őket.

– Na ja – vont vállat a rendőr –, a kerítést bizony nálunk sem kolbászból fonják. Éppen ezért nem értem... Oszoljunk, emberek, oszoljunk! – rivallt az ácsorgókra. – Vége az attrakciónak! Szóval árulja el, mi az árgyélusát jött maga pont hozzánk?

– Mert... Nem mondtam? Én is magyar vagyok.

– Ja. A helyében én mégis visszamennék.

– Zsibóba?

– Ha odavaló, mert nézze, vegetálni itt is, ott is lehet. Ezzel szemben otthon van, még ha a Vatra ramazúrizik is olykor.

– Ez a rendőrség véleménye?

– Isten őrizze! Magánvélemény. Miért nem települt, mondjuk, Angliába, testvér? Utóvégre magyarok mindenütt élnek, ráadásul jól, miközben maga itt üres üvegeket dobálgat.

– Csakugyan?

– Próbálja ki, merthogy haza nem megy, azt látom a szemén – nevetett a rendőr. – De legalább úriemberekhez kopogjon, ahol van töke, munka, és a magyarságát sem igen firtatják.

– Maga szerint van ilyen hely a világon? Azért köszönöm a tanácsát – pirosodott el a zsibói magyar, zsebre vágta a pénzt, és az állomás felé indult. – Azt hiszem, tényleg nincs más választásom.

– Tehát... hazamegy?

– Nem én.

– Olaszországba?

– Messzebb?

– Németországba?

– Messzebb?

– Akkor hova?

– A mennyországba... testvér.

FOGYATÉKOSSÁG

Minden embernek van valamilyen fogyatékosága. Az enyém abban áll, hogy néha összetévesztek bizonyos dolgokat. Gyermekkoromban például mindig összecseréltem a filagóriát az allegóriával. Szerencsémre még idejekorán figyelmeztettek a tévedésemre. Azóta tudom, hogy a *Föltámadott a tenger* című Petőfi-vers olyan allegória, melyben a gálya a kormányt, az uralkodó elitet, a víz pedig a népet jelképezi, más szóval valami egészen mást, mint amiről éppen szó van. Ezek szerint, amennyiben fölül a gálya, és mégis a víz az úr jelentése sem lehet más, minthogy bármekkora a „víznek árja”, azért a gálya végig a hátán lovagol.

A régi rendszerben már a megszólításból lehetett tudni, kinek mi a rangja, pozíciója. A nagyságost nem lehetett felcserélni a kegyelmessel, továbbá voltak bárók, vitézek... Ma a munkanélkülitől a köztársasági elnökig mindenki úr, akarom mondani tőr valahol. Némelyek a múltban, mások az üres államkasszában vagy a kukák mélyén, mint Kácska szomszéd, amikor egy reggel ráköszöntem

– Jó reggelt, Kácska úr! Dolgozunk, dolgozatunk?

Erre úgy mellbe lökött egy mócsinggal, hogy nemcsak a csillagos eget, hanem Kácska szomszédot is nagybőgőnek néztem.

Egy alkalommal „oroszórára” vitt a kíváncsiság. Végighallgatom a tanárt, tanulókat, majd lelkesen nyugtázom:

– Hát igen, minden nyelvnek megvan a maga szépsége. Aki ilyen zamatos kiejtéssel konverzál oroszul, az képes eladni még a sánta gebéjét is.

– Hogyhogy oroszul? – hökkent meg az át- és továbbképzések kohójában edzett pedagógus. – Hiszen egész órán angolul beszéltünk.

Kellemetlen, nagyon kellemetlen. Az még hagyján, hogy sztalagmit helyett olykor sztalaktitot, nyugdíj helyett meg nyugdíjat mondok, de nemrég, isten bocsá’ összetévesztettem magát Antall Józsefet is Antal Imrével, ami persze gyerekes balfogás, tudván azt, hogy Jó-

zsefből még lehet kis, de Imréből soha nagy ember. Legfeljebb Prok-rusztész ágyában.

Aztán itt vannak a mai fiatalok. Én, bevallom őszintén, őket is összetéveszttem. A leányt a fiúval, a fiatalat az öreggel. Egyszer fekete szemüveges, ősz hajú embert vezettem át az úttesten.

– Kösz, papa! – hálálkodott szegény. – Megkínálhatlak egy szipóval?

Máskor fürge, sportos alkatú ipsét fogtam fölön. Ott fociztak előt-tem pár méterre a strandon, amíg egyikük gyomorszájon nem talált.

– Bo... bocsánat – hebegte, és szaladt a névjegyéért.

Kiderült, hogy ötvenéves, és a helybeli kórház egyik főorvosa.

TURISTÁK

A fülkében hatan ültek: egy jól öltözött, középkorú úriember, két öreg, két fiatal és egy bőrdzsekis, fekete napszemüveges turista. Az öregek hallgattak, a bőrdzsekis olvasott, s míg az úriember kifejezéstelen arccal bámult ki az ablakon, a srácok jókedvűen csicse-regtek romániai útjukról.

– Te hány kilót fogytál? – kérdezte a szeplős gömbölyded útitársát.

– Kettőt, te?

– Ugyanannyit.

– Jó kis fogyókúra, éppen nekem való, úgyhogy ha fogyni szeretnék, jövőre is Romániába rándulok.

– Nagyon helyes – tolta félre könyvét a fekete szemüveges, harmincöt-negyven év körüli turista. – Ez az ország, kérem, modern eldorádó: aranybánya itt, szénbánya ott, kőolaj, juhok, kukorica...

A fiatalok arcára ráfagyott a vigyor.

– Maga viccel velünk? – kerekedett ki a szeplős szeme.

– Miért, nem így van? Akad ott minden, nem csak kukorica: termálvíz, erdők, hegyek, Dracula vára...

– Hús – egészítette ki gúnyosan a gömböc.

– Korlátlan mennyiségben – hagyta rá a bőrdzsekis. – Nézzék! – lóbált meg előttük egy csomag Kentet. – Ezzel a „valutával” bármennyi húst megvehetsz, továbbá benzint, tiszteletet, nyugalmat.

– Ne mondja! – foglalt helyet maliciózus mosollyal az úriember.

– De mondom! Sőt, ha megtoldjuk némi kávéval, zsebre dughatjuk a legbuzgóbb szekust is.

– Szekust? De barátom, hol vannak már Romániában szekusok?

– Nono! Az ördög nem alszik. Hallgassák csak a híreket, és olvasanak egy kicsit a sorok közt is, uraim!

– Minek? – biggyesztette le száját a dagi fiatalember.

A napszemüveges férfi homlokán elmélyültek a ráncok. Tulajdonképp merő unalomból állt le csevegni. Mert mit csináljon az ember útközben? Elbeszélget az időről, megvitatják a napi eseményeket, és máris otthon vannak. Csak ne vágnának fel ennyire, mintha rajtuk kívül mindenki tökhülye lenne ebben a kupében.

– A tájékozottság szükséglet. Legalábbis manapság, egyben politika, míg a politika... Hát az bizony maga az élet, uraim. Ezt kenjük a kenyérre, és úgy szívjuk be, mint a levegőt. Politizál az éter, a sajtó, híreket csiripelnek a verebek egész a végcs néniig.

– Szép – dűnnyögte az úriember –, pusztán azt nem értem, mit akar ezzel mondani.

– Én? Végeredményben semmit, csak... csak úgy mondom, nehogy azt higgyék, hogy én kettőig sem tudok számolni. Van nekem magamhoz való eszem, ha nem is vagyok egyetemista, mint ők – mutatott a két fiatalemberre –, vagy orvos, mint ön, tisztelt doktor úr.

Az úriember meglepődött.

– Maga ismer bennünket?

– Nem én. Egyszerűen megfigyeltem önöket. A fiúk végig az egyetemről beszéltek, tehát hallgatók, akik a Fogarasi-havasokban nyaraltak. Ön orvos, mert olyan orvosi szakkönyvet böngészett, amit csak egy szaki olvasna, ezenkívül utálja a cigit és a politikát. Az öregek pedig folyton attól rettegnek, nehogy megtalálják eldugott gyógyszereiket a vámosok.

– Ezt nevezem! – fütttyentett a doktor. – Hiszen maga Sherlock Holmest is lepipálná!

– Mondtam: az egész egyszerű megfigyelés kérdése – szerénykedett a fekete szemüveges turista. – Ezért nem félek a vámosoktól sem

például. Tudom, kinek mi a szokása, ehhez hozzáveszek egy kis emberismeretet, pszichológiát, és már át is vittem, amit akartam.

– Tényleg? – nézett nagyot a szeplős egyetemista. – Ki se néztem volna magából! Mégis milyen trükköt szokott bedobni? – tapogatta meg a zsebét titokban.

– Titok, de... magának elárulom – hagyta magát rábeszélni a bőrdzseki, akinek szemlátomást hízelgett a fiatal emberek csodálata. – Először is bevásárolok egy-két könyvet – halkította le a hangját elővigyázatosan. – Ceaușescu alatt például megvettem a diktátor beszédeit, pár politikai újságot, és az egészet a rátettem a bőrrönd legtetejére. A román határon Ceaușescut, a magyaron Kádárt, no meg a pártkönyvem. A többit már meg sem nézték, legrosszabb esetben is csak futólag. Most... Remélem, most is bejön, csupán a neveket kellett kicserélnem: Ceaușescut Iliescura, Kádárt Gönczre...

– Érdekes csel! – hitetlenkedett a dagi. – És maga szerint miért nem kutatták át a bőrröndjét?

– Talán azt hitték, valami befolyásos pártkader, akivel nem tanácsos ujjat húzniuk – vihogott a kis szeplős.

Alig mondta ki, a vonat lassítani kezdett. Biharpüspökin megállt, és kezdetét vette a szokásos útlevel-ellenőrzés és vámvizsgálat.

– Dar asta ce-i? (Hát ez mi?) – bámult a román vámos a bőrdzseki bőrröndjébe. – Iliescu? – csípett ki undorodva egy Ion Iliescut ábrázoló politikai brosúrát, és olyan ijedten illant ki, mintha attól félt volna, hogy a román köztársasági elnök alatt ott lapul a Kárpátok Géniusza is.

– Bravó! – tapsolt a doktor. – Ha nem a két szememmel látom, el sem hittem volna. – Maga tényleg jó emberismerő.

A mozdony sípolt. Tovább indultak. A bőrdzseki gyorsan kicserélte a könyveket. Iliescut eldugta, helyette előhúzott egy Göncz Árpádról szóló nyomtatványt.

A biharkeresztesi vámos kíváncsibb volt, és alaposan beletúrt valamennyi bőrröndbe.

– Micsoda kacatok! – mutatott a fekete szemüveges politikai könyveire. – Nem talált magának ezeknél jobb olvasmányt? Tessék, ettől garantáltan nem alszik el – kacsintott a bőrdzsekisre, és a kezébe nyomott egy agyongyűrt, színes szexmagazint.

REVÁNS

Péter szülei nyaralni mentek.

– Hanem az úrfi itthon marad – adta ki édesapja a könyörtelen ukázt. – Aki pótvizsgás, legalább nyáron tanuljon, különben összeakad a bajuszunk.

Péter duzzogva kotorta elő a könyveket. De hamar kárpótolta magát. Alig robogtak el az ősei, megszervezett egy partit. Valamennyien osztálytársak voltak, kivéve Olgát, őt nem ismerte.

– Helyes kégli – állapította meg később tánc közben a leány.

– Te is az vagy.

– Tetszem neked?

Péter elismerően mérte végig. Olgán divatos póló feszült. Szemei nagyok és bársnyosak voltak, haja göndör, ajkai teltek.

– Mondjuk.

Öt perc múlva ennél többet mondott, magához húzta a fruskát, és a fülébe súgta:

– Nagyon.

– Mit nagyon?

– Csíplek, cicuskám.

– Stop, elég a lötyögésből! – kapcsolta ki a magnót váratlanul valaki. – Nem gondoljátok, hogy zsupázni is kéne, fiúk?

A gimnazisták szeme cinkosán villant össze. Legtöbb bulijuk zsupázásba torkollott. Akit legyőztek, vetkőzött. Utána dönthetett: tovább megy, vagy inkább haza.

Izgagtottan ülték körül az asztalt. Ottó, egy basszus hangú harmadikos osztott. Aztán lekerültek a zakók, blúzok, szoknyák. Egyéb nem történt, úgyhogy egykettőre végeztek, visszabújtak a göncükbe, és elköszöntek Pétertől.

– Akkor... szia! – szedelőzködött a csitri is.

– Szeretsz?

– De apuskám, két órája sincs, hogy ismerlek.

– Várj, legalább mi ketten zsugázzunk – pattogzott le Péterről lassanként a fölény. – Kérlek, egyébként is csak hat óra.

– Tudod, mit? Maradok – intett búcsút barátnőjének a leányka. – De aztán semmi sztriptíz, helyette... Helyette teljesítsd, amit büntetésül rád rovik.

– Tehát haragszol. Kérlek! Gőzöm sincs, hogy miért. Nem is kérdezem. Ahogy elnézek, erre még magad sem tudnál felelni. Mind egy, hagyjuk, egyedül azt mondd meg, mi lesz, ha véletlenül én győzök?

– Megköszönöd a játékot, és kikísérsz a kapuig – felelte kajánul a miniszoknyás bakfis.

A fiú fintorogva hagyta jóvá. Az első játszmát gyorsan elvesztette. Logikus: ha nyer, valójában veszít, mert utána rögtön elbúcsúznak egymástól. Ha viszont veszít, tulajdonképpen győzött, amennyiben tovább gyönyörködhet a kiscsajban. Ezek a cicik, ahogy rugóznak, rezegnek... Pedig még tizenöt éves sincs a kicsike.

– Térdelj le! – szabta ki Olga az első büntetést. – Remélem, énekelni is tudsz, apuskám.

– Akár a repedt fazék.

– Annál jobb! Énekelj egy, mondjuk, trubadúrdalt, vagy... Bármit, aztán, nem bánom, megcsókolhatod a... kezemet.

A srác rázendített:

Virágéknál ég a világ,
Sütik már a rántott békát.
Zimmezum, zimmezum
Receface bum-bum-bum.

A leányból kilottyant a nevetés.

– Kacagj csak, kacagj! – sértődött meg Péter. – Majd meglátjuk a reváns után, kinek lesz jobb kedve.

A második partit ismét elbliccelte. Hanem a harmadikban már győzni akart. Azt sem bánta, ha itt hagyják, csak ne lássa többé ezt a gúnyos, lekicsinylő mosolygást. Nem szólva az „apuskámról”, elvég-re mit képzél, eladja a lelkét egy didiért?!

– Sajnálom.

– Hohó, te csalsz.

Hallgattak, mindössze a szemük beszélt. Olgáé pajzánul, Péteré keményen, aztán fokozatosan megenyhült.

– Bocs! Én igazán... Kérlek, ne haragudj! – hebegte a kislány ajkához hajolva.

– Engedj, jó? Próbálj viselkedni! A legény elhalványult.

– Na nem, ilyen nincs! Bökd már ki, hogy mi bajod!

– Nekem... semmi, egyszerűen nem csíplek, apuskám. By, by, most már tényleg mennem kell.

– De szeretsz, muszáj, különben...,

– Igen? Akkor mi történik?

– Kinyiffantom magamat – kapott fel egy kést az asztalról.

– Ccc! Most, azonnal vagy holnapután kiskedden, borjúnyúzó pénteken?

A diák arca megvonaglott, ölébe kapta a fruskát, s a díványra fektette.

– Szóval nem bírsz.

– Nem.

Végigcsókolta a haját, lesiklott a nyakához anélkül, hogy a csitri megmoccant volna. Úgy feküdt a pamlagon, mint egy villámsújtott jegenye. Csupán a szája élt, tiltott, könyörgött.

– Szeretsz?

– Nem.

Péter szívébe mélabú lopódzott. Eszébe jutott az iskola, majd maga elé képzelte a szüleit, akik ebben a percben talán szintén rágoncolnak valahol. Vajon Olga miért nem kedveli? És ő, vajon ő szereti-e ezt a kis boszorkányt?

Remegő kézzel hámozta ki a pólóból, s a kicsiny mellekre bámult. Kesorúen nézte, gusztálta; feje zúgott, halántékán sebesen vertek az erek. Aztán kigördült szeméből egy könnycsepp, utána még egy a diáklány zsenge bimbóira.

Olga meglepődött, magára húzta Pétert, és az ajkába harapott. Tesztet tüzelt, s csaknem hisztérikusan lihegte:

– Szeretlek, igen, dugj már meg, te pupák!

A gimnazista fülig vörösödött.

– Köszönöm a játékot – dünnyögte halkan, szomorúan, és kikísérte a vendéget.

NE SUTOR...

A hírneves főszerkesztő emlékeiben kutatva pislogott kopott vendégére.

– Bárány... Bárány – ismételte töprengve. – Bevallom őszintén, nem emlékszem magára.

– És most? – kapta le napszemüvegét a köpcös látogató. Szemei zöldek és szúrósak voltak, álla hosszú, arca széles. Kora szerint úgy 40-50 éves lehetett.

– Hát... nem tudom. Ismerősnek persze ismerős.

– Utoljára három éve találkoztunk. Még egy fröccsöt is fizetett. Kérem tisztelettel. Aztán, emlékszik, küldtem egy „regényt” *Új világ* címmel. De a címen kívül semmit sem írtam, miután új világ legfeljebb a mennyben létezik. Ha egyáltalán létezik – dünnyögte halkan, keserűen.

– Stop, megvan! Maga az a műköszörűs! Romániából, ha nem tévedek.

– Nem, csupán suszter vagyok, illetve voltam, amíg rá nem kerültem én is a bélistára.

Hallgattak.

– Hát ez kellemetlen – törte meg a csendet a főszerkesztő. – Munkánélküli-segélyt kap?

– 4960 forintot.

– Nem sok, sőt, a létminimumnál is kevesebb – csóválta meg a fejét. – Megenged egy kérdést?

– Tessék parancsolni!

– Nem érzi úgy, hogy cseberből vederbe esett? Utóvégre maga sem éhezni jött hozzánk. Otthagyta hazáját, rokonait, mindent, és cserébe a sor legvégére küldik.

A cipész összekezdte.

– Sajnos. De ez még hagyján! Ahol mindenki sorba áll, ott én sem reklamálhatok. Jobban bánt ennél, hogy... – feszengett zavartan, aztán csak kibökte: – Hogy románnak néznek. Itt románnak, ott bozgornak, és úgy löknek vissza a sorba. De hát mit tegyek? Lenyelem ezt is, kérem tisztelettel. Nem először történt, nem is utoljára, ahogy elnézem ezt az „új világot”.

– Kérem, szedje össze magát! – pirult el a hírneves főszerkesztő. – Tudja mit? Írjon, hozzon be néhány életszagú tárcát! Úgy, mint régen, vagy netalán éppen ezért keres? – kérdezte jóindulatúan.

Bárány megélnékvült.

– Ati ghicit (eltalálta), románul szólva – azzal átnyújtott egy vas-kos kéziratot. – Remélem, ezzel kiugrok a sorból. Ha másként nem mint tárcáíró, bár lehet, hogy itt-ott megszegtem a szabályt, amit a politika és az ítések meg-megszabnak nekünk.

– Miféle szabályt? Ja, értem! Ettől ne féljen, ezek az idők már elmúltak. Ma mindenki azt és úgy ír, ahogy a tehetsége engedi.

– Bárcsak így lenne! Akkor vizslát mához két hétre!

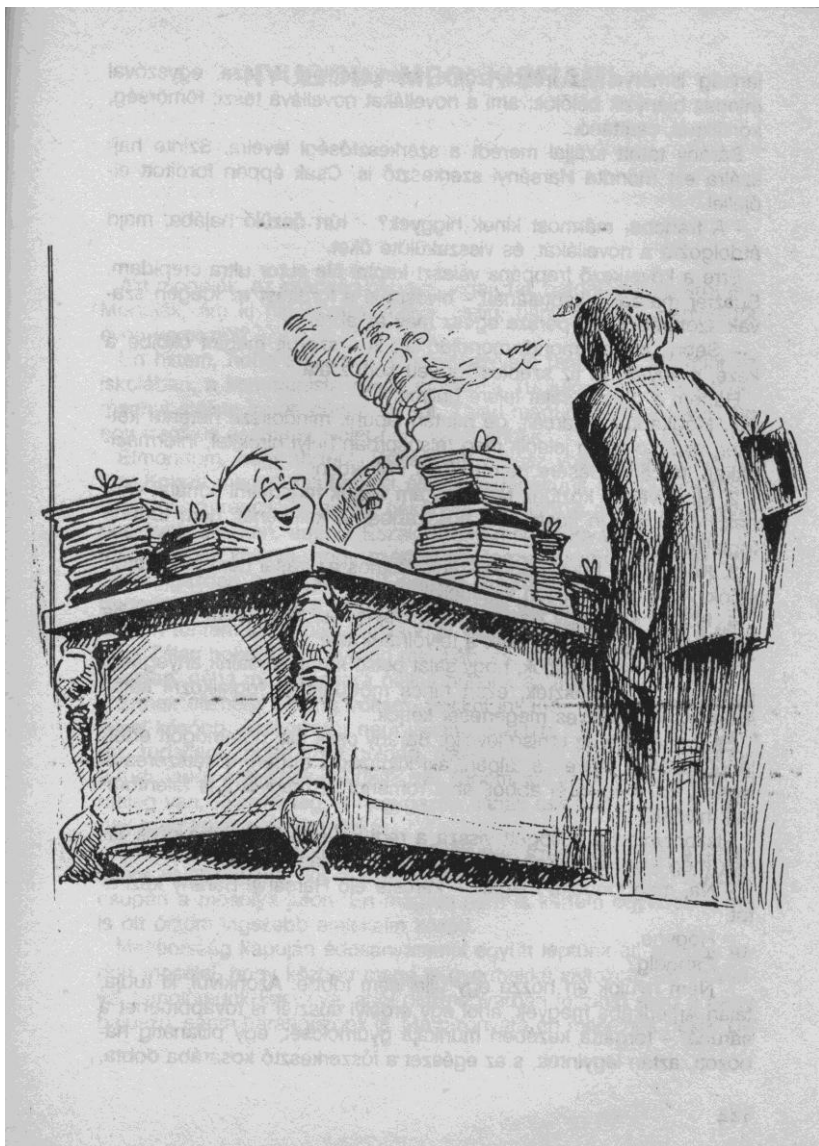
Két hét múlva újra találkoztak.

– Na, hogy tetszenek a műveim? – csapott rá a tollforgató cipész. – Jobbak vagy gyengébbek, mint a múltkoriak?

– Nekem tetszenek – nyugtatta meg a főszerkesztő – Stílusuk szolid és ökonomikus. Általában kevés jelzöt, művészi eszközt használ, de amit mond, találó és egyben szuggesztív is. Nem medítál, ritkán boncolgat, emiatt sok írása felületesnek, kidolgozatlannak tűnik. Mégis hat, gondolkozásra ösztönöz. Valószínűleg a tények és a mögöttük feszülő tartalom miatt – méltatta tárgyilagosan Bárány novelláit. – Cselekményük feszes, balladaszerű, konfliktusuk éles, és elgondolkoztató csattanókkal zárulnak. Egyszóval jók, mindaz megvan bennük, amit annyiszor hiányolunk a mai novellákban.

Az erdélyi lassan jókedvre derült, homloka kisimult, mint a tenger vihar után.

– Ön visszaadta a hitemet – hálálkodott megindultan. – Ugyanis én azt hittem, túl öreg vagyok én már az íráshoz. Öreg és dilettáns, afféle megszállott, aki csak ír, körmöl ahelyett, hogy a pénzre, anyagiakra hajtának. Tetszik tudni, van egy komám, kőműves. Ez minden délután maszekol, és annyit keres, mint két pedagógus egy nap alatt.

Néha én is kiruccanok vele, és összehabarunk együtt pár ezrest, mel-
léje kosztot, sört, vagy amit kérünk az uraktól.

– Írni sohasem késő. Csak az a kérdés, érdemes-e, ami nyilván
egyéni szükséglet kérdése. Van, akinek igen, van, akinek nem, de
hogyan kevesen gazdagodnak meg rajta, az bizonyos.

– Tetszik tudni, bennem mindig mocorgott valami. Gyerekkorom-
tól írok, küzdök a szóval, amit a diktatúra mindig belém fojtott: Ezért
még ma is kínnal, verejtékkal írok, de írok, hogy egyszer én is ki-
mondjam, amit magamba tettem. Egyetemre sajnos sohasem tel-
lett, pedig mennyire szerettem volna! Csak hát tudja, szegény ember
gyereke csakis asztalos, cipész meg ilyesmi lehetett.

– Tudom – hatódott meg a főszerkesztő. – Azért vigyázzon, síkos
ám az írói pálya, és nem egyedül igyekszik az Olümposzra.

– Köszönöm, ön igazán nagyszerű ember – lelkendezett a cipész,
és a homlokával együtt végre az ökle is kisimult. – Mondja, ön tény-
leg azt hiszi, hogy nekem is érdemes újból rajthoz állnom? – kérde-
zett rá ismét, mielőtt elbúcsúzott volna.

– Jobb később, mint soha. Summa summarum, még a héten lehoz-
zuk egyik karcolatát. Természetesen rövidítve. Két-három flekk,
többre nincs szükség, nem is lehet, miután mi napi-, nem irodalmi
lap vagyunk.

– De hát hat-hét flekkből hogy csináljak kettőt, kiváltképp ha
amúgy is tömör, „ökonómikus” az írás? – ütközött meg a férfi. – Hi-
szen így nem lesz se sava, se bors, ugyanúgy, mint bármely más
írománynak, amiktől amúgy is hemzseg már a sajtó. Mindegy, azért
meggondolom – indult az ajtó felé, és izgalmában még a kéziratát is
otffelejtette.

Ezután napokig mérlegelt, meditált, végül gondolt egyet, és el-
küldte művei másodpéldányát egy rangos hetilapnak. *Tisztelt Szer-
ző!* – olvasta a választ hét hét leteltével. *Köszönjük, hogy bizalmá-
val megtisztelt bennünket. Elbeszéléseinek stílusa sajnos elég szegé-
nyes. Túl kevés jelzőt, művészi eszközt használ, s amit mond, sem
mindig találó. Ritkán elemez, mellőzi a leírást, ami közismerten a
kidolgozatlanosság ismérve. Az írások zöme szerkezetileg is laza,
egyszerűen pont az hiányzik belőle, amiktől novella a novella.*

Bárány tátott szájjal meredt a szerkesztőségi levélre. Szinte hajszálra így jellemezte Harsányi szerkesztő is. Csak éppen fordított előjellel.

Mármost kinek higgyek? – túrt őszülő hajába, majd átdolgozta a novellákat, és visszaküldte őket. Erre a következő frappáns választ kapta: *Ne sutor ultra crepidam*: suszter maradj a kaptafánál! – olvasta ki a fordítást az idegen szavak szótárából. Más szóval: ne foglalkozz azzal, amihez nem értesz. Hát ez tömör, udvarias válasz volt. Sebaj, aki á-t mond, mondjon b-t is – szorult megint ökölbe a keze, és ugyanazzal a kézirattal egyszerre tíz szerkesztőt is célba vett. Hanem a golyók saját fejére hulltak vissza. Íme, a válaszok:

1. *Megkaptuk a tárcáit, de miután lapunk mindössze hetente kétszer, nyolc oldalon jelenik meg (elsősorban helyi hírekkel, információkkal), tárcái közlésére nem tudunk vállalkozni.*

2. *Mi szívesen közlünk tárcákat, ám ennek terjedelmi korlátai vannak. Mivel az Ön írásai kissé hosszabbak a kelleténél, nem tudunk foglalkozni velük.*

3. *Köszönjük, hogy ránk gondolt. Sajnos az írásai nem folyóiratba valók. Ajánljuk, forduljon valamelyik napilaphoz.*

4. *Köszönjük, hogy ránk gondolt. Sajnos az írásai nem napilapba valók. Ajánljuk, forduljon valamelyik folyóirathoz.*

5. *Tisztelettel értesítjük, hogy saját belső munkatársaink anyagából is bőséges a választék, ezért nincs módunkban foglalkozni külső személyekkel. Köszönjük a megértését.*

6. *Kedves Barátom! Ne haragudjon az őszinteségemért, de adok önnek egy tanácsot. Nem tudom, hány éves, megítélésem szerint még csak gimnazista, de ha valaha is elismert író akar lenni, soha se úgy írjon, ahogyan szeretne, hanem ahogyan azt az ítések nagy könyvében megírták. Hacsak nem érzi magának zseninek. Akkor viszont fűtyöljön rám is meg rájuk is, és dobja műveit a... fiókba!*

És így tovább az utolsó levélig. Bárány csak állt, hümmögött értetlenül. Legény legyen a talpán, aki kiigazodik ebben a káoszban, és kétszeresen legény, aki meg is él abból, amit írói tehetségnek neveznek.

Elszontyolodva kullogott vissza a hírneves főszerkesztőhöz.

– Na, meggondolta magát? – kereste elő Harsányi Bárány kéziratát.

– Szabad a kéziratot?

– Tessék!

– Ne sutor ultra crepidam – forgatta kezében munkája gyümölcsét, egy pillanatig habozott, aztán legyintett, és az egészet a főszerkesztő kosarába hajította.

NYUGODJ MEG, KISFIAM!

Azt mondják, az imádság gyógyít, vigasztal, bátorságot és erőt ad. Mondják, ám melyik kisfiú, hány leányka hisz ebben igazán? Én hittem, noha engem is az ellenkezőjére tanítottak. Mármint az iskolában, a kommunista rendszer idején. Talán magam is ilyen hitetlenné váltam volna, ha nem hatott volna rám egy tragikus családi esemény.

Édesapám lelkész volt, anyám tanítónő egy Kolozs megyei faluban. Itt éltünk, éldegéltünk hol jól, hol rosszabbul, szerencsére mindig békében. Legalábbis akkor, a negyvenes évek derekán, amikor Észak-Erdély még Magyarországhoz tartozott. Nincs kizárva, hogy azért itt-ott össze-összeröffenek az emberek: gazdag a szegénnyel, magyar a románnal, cigánnyal. Csak bennünket nem bántott senki sem. Mi sem másokat, mellesleg, nem is igen tűntem ki közülük. Ugyanúgy beszéltem, jártam, mint a falusi gyerekek, bár egy papfiút, akármilyen szegény is volt, egy kicsit mindig a falu elitjéhez soroltak Télen bekecset hordtam, nyáron rövidnadrágot, és, a szegényebbekhez hasonlóan, néha bizony mi is vacsora nélkül bújtunk az ágyunkba.

Ennek ellenére boldog voltam. Sokkal inkább, mint húsz-harminc évvel később, amikor már nem jártam mezítláb. De hát ilyen a gyerekek, tudatlan, éppen ezért boldog, hiszen az Írás szerint is boldogok a tudatlanok, s akiknek szívük tiszta. Tudomásul vettem, hogy nyáron meleg van, télen hideg, a nagygazda fiának csizma, a jegyző úréknak meg kezicsókolom dukál.

Édesapám szegény örökké pénzhiányban szenvedett. Hol a templomot csinosíttgatta, hol a szegényein segített, így nekünk sokszor csupán a mosolyát adhatta. Én magam nem is kértem egyebet, és még ma is legszebb emlékeim között őrzöm édesapám mosolyát.

Meseország kapuján édesanyámmal együtt léptünk át, aki úgy tudott mesélni, hogy közben maga is gyermekké változott. Én királyfi-vá, templomunk kastélyá, ahol díszmagyarban feszített még a nagy bajuszú, sánta harangozónk is. Ma bizonyára én mesélnék nekik. De csak a mosolyukat őrzöm, ők az enyémet valahol messze, túl az Óperencián.

Ezenkívül szinte semmit sem láttam a világból. Pedig a háború éppen csak hogy lezajlott, és még mindig jócskán hevert töltényhüvely az utcákon, kertekben. Szedegettük is buzgón, sárral megtapasztottuk, és, bumm, rá a kövel, kalapáccsal! Egyik-másik felrobbant, több srác meg is sebesült, de azért robbantottunk, mint a bolondok. Aztán ennek is vége szakadt egyszer. A patronok elfogytak, és a világ kezdett normálisabb arcot ölteni.

Csak a mi házukban takarták le a tükröket. A család némán, gyászos arccal járt-kelt a parókián. Aztán sorba jöttek a rokonok, ismerősök, megsimogatták a fejemet, még sírva is fakadtak egyesek.

– Szegény gyerek, vigyázz az édesanyádra!

– Én? Rá?

– Meghalt – súgta a fülembe Jancsi bátyám. – Még az éjjel.

– Ki... ki halt meg?

– Hát az édesapánk.

Nagyot sikoltottam.

– Édesapám! – nyargaltam szobáról szobára, míg az utolsóban végre megleltem.

Holtan. Ott feküdt egy dísztelen ravatalon kiterítve, mozdulatlanul, mint egy hideg kődarab. De még akkor is rám mosolygott.

Alig temették el, én máris viszontláttam. Nem, nem álmomban, a valóságban. Legalábbis én azt hittem, hogy kiszállt a sírjából, és hazajött. Vidáman intett, és bátorítóan mosolygott.

– Te lázas vagy – tette homlokomra kezét édesanyám, amint elmeséltem neki, kit látok. – Édesapád meghalt, nyugodj meg, kisfiam!

– Nem igaz, ott van! – mutogattam hol a sarokba, hol az ablak felé fogvacogva. – Magával akar vinni, édesanyám.

– És beszél is? Ismételd el, mit mondott! – húzta összebb magán anyám a köpenyét.

– Nem beszél, csak integet. Most éppen idejön, és már itt is van az ágyamnál – kiáltottam el magamat, és csaknem megháborodtam, úgy féltem.

Persze az anyám is. Na nem a szellemektől, csupán attól, hogy valóban elvesztettem az eszemet.

– Gyere, imádkozzunk! Miatyánk, ki vagy a mennyekben, szenteltessék meg a Te neved – menekült az Úrhoz sűrű könnyek közt.

– Miatyánk, ki vagy a mennyekben, szenteltessék meg a Te neved...

– Jöjjön el a Te országod...

– Jöjjön el a Te országod...

Ettől lecsihadtam. De csakis ettől, és csakis napok múltán.

Azóta is mindig megbékülök, valahányszor Hozzá fordulok. Ha beteg vagyok, meggyógyít, ha elesem, fölemel, és olyan melegség leng körül, mint amikor édesanyám rebegette:

– Nyugodj meg, kisfiam!

KILINCS

A kicsi asszony serényen tett-vett a pöttöm szobácskában. Melén megfeszült a blúz, arca majd kicsattant az egészségtől.

– Jól fekszel, papácska? Ne hozzak bort, pálinkát?

Az öregember ráhagyta. Amióta összeköltöztek, mindenki vele bajlódik. Napjában többször felrázzák a párnáját, megkérdezik, hogy aludt, mit kíván. És nem csak a fia, a menyé is. Pedig azelőtt ugyan-csak fintorgott. No persze, városi jány, emeltet csicsés, fiatal. Sanyi fia negyven, emez huszonöt, szinte gyerek még. Azért kijönnek egymással.

– Egészségedre!

– A tiedre, papácska.

A másik fia szintén jól nősült, és ő mindkettőjüknek vett egy-egy vityillót. Nászajándékba, odakinn a városban. Magának csak úgy, szükségből, közel a Sanyihoz. Pedig a szíve bizony fájt a faluért, ahol idestova hetven éve látta meg a napvilágot. Psssz, már hetven! – áradt el benne a pálinka. Még szerencse, hogy amúgy elég fitt, ahogy mostanában mondanák, noha járni már nemigen tud. Hanem a menyei gondoskodnak róla ám, kivált Erzsók, áldja meg az Isten érte!

– Gyere, koccints vélem, Erzsikém!

– Bort, búzát, békességet!

– Meg egy ónokat – kacintott az öreg huncutul.

– Hát az egyelőre odébb van. A mai nehéz időkben... Pénz kell ahhoz, mert anélkül...

– Pénz, pénz. És a Sanyika? Rá nem gondolsz? Bezzeg otóra jutott pénz!

– Nézd, a kocsi, hogy úgy mondjam, szükséglet. Mint a rádió, tévé, hozzátartozik az élethez – magyarázta az asszonyka, egyet szuszszantott, aztán hozzátette: – De ha, teszem fel, bedobnál egy-két milliót...

– Én... aligha – dőlt hátra a vékony csontú, inas öregember. – Legfeljebb a földemet. Már ha megvóna, meg a hentesbótomat, meg az istennyilát, amit ebbe a városba temettem.

– Nono, azért maradt néhány lepedőd.

– Züllünk, züllünk? – nyitott rájuk vidáman Sanyi, ölébe kapta Erzsit, és szájon csókolta. – Papa? Mit bámulsz úgy, mint a tökbe esett cinege? Veszekedtetek? – kérdezte a feleségétől, amint este összebújtak a rekamién.

– Nem.

– A jó – húzta magához fiatal, formás feleségét. – Hát még ez – nyúlt az inge alá, hanem a nő kisiklott az öléből. – Hm, bocsánat, és... jó éjszakát!

– Szeretném tudni, minek néztek ti engem. Ápolónőnek, cselédnek, mert akkor akár külön szobában is hálhatunk.

– Micsoda! Nem értem, hiszen az egészet te vállaltad, cicuskám, merthogy olyan öreg és béna szegényke.

– Mondd, te tényleg olyan naiv vagy, vagy csak megjátsszod magadat?

– Szóval így állunk! – mormogta sötéten. – Legjobb lesz, ha kerek pereg kimondod, mi nyomja a begyedet.

A fiatalasszony szeme diadalmasan csillogott, leoltotta a villanyt, és ráborult a férjére.

– Kérlek, ne haragudj! Te olyan frankó vagy, igazi férfi. A papa... Tulajdonképp semmi bajom vele. Egyszerűen azt akarom, viszonzza valamivel a gondoskodásomat. Nincs egy rongyom, és új tévé meg bútor is kellene. Nem szólva az onokáról – idézte ravaszul az apósát.

– Jó, jó, de honnan, ha egyszer egy бүdös vasa sincs?

– Hinta-palinta. Ajánlom, dumáld meg az ősedet, még mielőtt az őcséd ki nem üt a nyeregből.

– Andris? Soha. Egyébként haragszanak egymásra.

– Most, aztán holnap megint puszipajtások, mi meg mehetünk Kukutyinba zabot hegyezni – motozott Sanyi slicce körül, és titokban bevett egy antibébi-tablettát.

Másnap mindketten jókedvűen ébredtek.

– Jó volt? – ropogtatta meg csontjait a szőke asztalos.

– Mi? Ja, én mondtam, hogy frankó vagy.

Egyedül az öreg kötötte az ebet a karóhoz, magyarul: egy fillért sem adott a menyének.

– Na nem, ilyen nincs! Ha nem ad, megkeressük mi, az áldóját! Cserébe az ápolásért, úgyhogy még csak lelkiismeret-furdalásunk sem lehet miatta – kutatta át a lakást az asszonyka a padlástól a pincéig.

– De cicuskám, ez nagyon nem szép dolog!

– Á, mit! Ne félj, nem veszem el tőle, csak megkeresem, hogy az orra alá dughassam. Lássuk, akkor is azt mondja: nekem aztán egy бүdös vasam sincs!

Hasztalan: se pénzt, se betétkönyvet nem találtak, pedig a végén még Sanyi is csatlakozott az asszonyhoz.

– Kerestek valamit? – tűnt fel az öregnek a nagy kutakodás, keresés.

– Csak takarítunk – válaszolta Erzsi asszony mérgesen, és este, a házasságuk óta először, külön ágyban aludtak. – Csípje meg a kakas, tartsa meg a zsozsóját! – változtatott taktikát ekkor дühösen. – Írassa

ránk a házát, azzal kvittek vagyunk. Elvégre mi ápoljuk, nem Andris sógor úr, aki eddig egy szalmaszálat sem tett keresztbe. Csak jön, körülnéz, és tíz perc múlva lelécel, nehogy be kelljen hoznia véletlenül az apád serblijét. Na nem, kányec filmá. Valamit valamiért, különben...

Nem folytatta, az asztalos is hallgatott. Nagyon jól tudta, mi következne ezután. Másfelől a dologban tényleg van igazság: valamit valamiért. Akinek rózsza kell, vállalja a tövist is. Neki kellett, hát megkapta a legüdébb rózsát, amit csak megálmodhatott magának, és amiért most fizetnie kell, különben rá se néz többé az asszonyka. Előadta hát a dolgot az apjának, és ugyancsak megkönnyebbült, amikor a jó öreg meg sem sértődött az ötletért.

– Rád íratom, hogyne, nyugodt lehetsz, Sanyikám, csak azt az egyet áruld el nekem, minek ez a nagy sietség!

– Nekem nem sürgős, csak hát az Erzsike...

– Az más, arra aludjunk egy napocskát! – dörmögte az apóka.

Ám az egyből kettő, majd hetek lettek lassanként.

– Amilyen a mosdó, olyan a törülköző. Ápold te meg az Andriska ösödét ezentúl! – esküdött bosszút a menyecske, és a szót tett követte, vagyis be sem nyitott többé a papához.

A férfi hümmögött, ezt is lenyelte azzal a titkos reménnyel, hogy legalább béke lesz közöttük. Hanem az asszonya továbbra is füstölgött.

– Esküszöm, nem bírom. Megőrjít ez a húgy- és gyógyszerszag. Tiszta kórház lett a házunkból. És ahogy rádiózik, tévézik...! Tudom, hogy rosszul hall a vén harcos, de a végén még én is megsüketülök miatta.

Így került „a vén harcos” a nyári konyhába, vele a tévé meg a rádió. Ősz volt, november. A vén diófa értetlenül kukucskált be a füstös kis lyukba. Az öreg napokig apatikusan hevert egy kiszuperált priccsfélén. Már nem érdekelte sem a tévé, sem a rádió, inkább a kályha duruzsolását hallgatta napestig.

– Remélem, nem haragszol – ébredt fel a lelkiismeret többször is a fiúban. – Csak szólj, ha valami bánt vagy nem tetszik.

– Semmi sem bánt, nagyon jól megvagyok én itt is, köszönöm – nyugtatta meg a mozgáskorlátozott emberke, csupán a szeme csillogott gyanúsan.

Egyik nap, miért, miért nem, senki sem vitt neki reggelit. Kisétkű lévén, fűtyölt az egészre. Csak nem fog egy früstökért jelenetet rendezni! Tizenkettőkor azonban csak megkondult a harang a hasában anélkül, hogy bárki benyitott volna hozzája. Nocsak: se früstök, se ebéd! Itt valami nagyon nem stimmel! Türelmetlenül fülelt kifelé, de senkit sem látott-hallott az udvaron. A menyem! – villant át az agyán egyszerre. Ki lehetne más, a Krisztusát! Ki akarja éheztetni, az hét-szentség! Eltelt egy óra, kettő. Semmi változás. Talán elmentek valahova – találgatta magában. Mondjuk Andrishoz, disznótorba, vagy a jó ég tudja.

Estefelé megdördült az ég, úgy látszik, vihar lesz. És sem Sanyi, sem Erzsí nem kopogott a konyhába. Holott most már tényleg nagyon éhes volt, hiszen tegnap óta nem evett. Hogy lehetnek ezek olyan, hogy is mondják itt a városban? Sza... szadisták, igen, így mondják! Főként Sanyika, akiből ő csinált asztalost. A fődjét is miatta meg Andris miatt adta el. Pedig milyen jó főd vót az, zsíros, fekete, hogy aztán később, csak úgy, ráadásként utolsó fillérét is kikunyerálják a zsebéből. Most aztán se pénz, se főd, erre mit tesznek? Félredobják, mint egy lyukas fazekat – jelent meg egy könnycsepp a szeme sarkában. Nem törölte le, hadd csorogjon! Jaj, fiam, ezt sem hittem volna terólad! – nyilallt szívébe a fájdalom. De vajon csak ugyan szándékosan hagyják őt éhezni? – fogta el a kétely hirtelen. Lehet, hogy éppen velük történt valami baleset, például karamboloztak, vagy... Vagy el sem mentek sehova, csak rosszul lettek valamitől. Épp a múltkor látta a tévében, hogyan lett rosszul egy egész család valami ismeretlen vírustól. Talán ez történt velük is, és most ott fekszenek betegen, tehetetlenül a szobában.

– Sanyika! Erzsike!

Nem hallották. Egy okkal több, hogy... Úristen, mit tegyen? Hogy segíthetne ő ilyen bénán Sanyikán, Erzsikén? Pedig segítenie kell, ha a fene, fenét eszik is – tette le lábát a padlóra – a két keze még remekül szuperált –, és igyekezett felülni. Így la, nem olyan nehéz ez! Még egy mennydörgés, villámlott egyet, aztán sötét lett: elvették az áramot. Az öreg gépiesen hajolt az éjjeliszekrényhez, ahol a petróleumlámpát őrizte pont az ilyen áramszünetre számítva. Meggyújtotta a lámpát, és vissza akarta tenni a lámpaüveget, amikor újabb égzengés hasított a konyha csendjébe. Erre úgy megrémült, hogy ijedtében le-

lökte a lámpát a padlóra. A szőnyeg rögtön lángra gyúlt, utána a priccs meg minden, ami csak lángra gyúlhatott.

– Hiszek egy Istenben, mindenható Atyában, mennynek és földnek Teremtőjében és Jézus Krisztusban, az Ő egyszülött Fiában... – rebegte a hiszekegyet fennhangon, és kikerekedett szemmel meredt a lángokba.

Eddig csak filmekben látott effélét, esetleg álmában, esetleg most is álmodik – csípett a karjába. Hú, ez fáj! Ez bizony valóság, és ha nem segítenek azonnal, már csak a hamvait kaparhatják össze a szomszédok.

– Segítség! Ég a ház, emberek!

Segélykiáltásai köhögésbe fulladtak. Ziháló tüdővel hentergett le a priccséről. Ha eléri a kilincset, száz gyertyát gyújt Szent Antalért. Lassan, égő fáklyaként kúszott az ajtóhoz. Uram, testemet, lelkemet kezedbe ajánlom. Még egy méter, már csak fél méter! Itt vagyok! – nyújtotta ki kezét a magasba.

De a kilincset már nem tudta lenyomni.

HAZUGSÁG

– Hű, de meleg van! Elmegyek a folyóra, és úszom egyet.

– Majd holnap, Jankó, előbb szedd le a nagyanyó meggyét úgy, ahogy megbeszéltük.

– De...

– Nem mész?

– Megyek.

– Köszönöm. Aztán apríts fát is neki, ha már a buktáit elfogadod, fi-am.

– Én... Nem bánom. Este találkozunk.

Özvegy Tóthné tűnődve nézett utána. Egész helyes kölyök, csak ne lenne olyan lusta, hozzá nyakas és engedetlen. Látszik, hogy nincs férfi a házban, aki ráncba szedné olykor. De talán még nem

késő, még elboldogul vele, ha itt-ott kurtábbra fogja a gyeplőt. Remélhetőleg szavának áll, ámbár ez sem biztos, miután az úrfi hazudós is kissé – szomorkodott az özvegy egy ragyogó júniusi vasárnap.

– Zavarok? – kukkantott be hozzá déltájban a szomszédasszonya, Mákné.

– Elfogyott a liszt, nem tud kölcsönadni? Legalább egy marék, holnap visszaadom.

– Azonnal. Tessék!

– Köszönöm, galambom, áldja meg az isten. Hallotta, mi történt délelőtt kilenckor?

– Nem.

– Nekiment egy busz a 6-os villamosnak. Rengeteg a sebesült, köztük három gyerek... Jézusom, hol a fia, lelkem?

– Elment az anyámhoz – kapott szívéhez az özvegy, és úgy meredt Máknéra, hogy annak végigfutott hátán a hideg.

– A 6-ossal?

– Azzal.

– Kilenckor?

– Kilenckor.

A szomszédasszony döbbenten némult el.

– Borzasztó. Remélem, Jankó azért még sincs közöttük.

– Hova vitték a sebesülteket?

– A Tompa úti kórházba.

Tóthné szívszorogva robogott a megadott címre.

– Hova, hova? – állta el útját a portás. – Azt hiszi, engem csak úgy dísznek raktak ide?

– Hát a doktor úrhoz.

– Melyikhez? Hé, álljon meg, asszonyom!

Az asszony könnyes szemmel lépett az első orvos elé.

– Tóthné Sándor Mária vagyok. A fiamat szeretném látni.

Nagyot nyelt, kifújta az orrát, és fojtottan tette hozzá:

– Tizenkét éves, szőke, mokány gyerkőc. Ő is a 6-oson volt délelőtt.

– Jöjjön! – vezette a kórterembe az orvos, sorba vették a kiskorúakat anélkül, hogy Jankóra bukkantak volna.

Már csak egy szőke, tetőtől talpig begipszelt fiúcska maradt hátra.

– Ő az?

– Az özvegy tétován nézte, fürkészte.

– Talán. Ebben a gipszben nehéz felismerni. Jankó!

– Pszt! Hagyja! Jöjjön vissza inkább holnap, addigra biztosan jobban lesz a fiú.

– Hó... hogy van?

– Amint látja, él, és ez a legfontosabb. Viszlát, holnap nyilván sokkal többet tudunk.

Tóthné meghasonlott szívvel támolgott ki a teremből.

Átkozott meggyfá! – jajveszékelt magában. Ha ez nincs, Jankónak most kutya baja. Én vagyok a hibás, túl rövidre fogtam azt a gyep-lőt. Pedig még gyerek, ráadásul vakáció van, én meg csak hajkurászom szegényt. De hátha nem is ő az! – ébredt fel benne hirtelen a remény. Hátha mégis fürdik valahol, vagy, igen, éppen ebben a percben szedi le a meggyet – rohant a külvárosba, ahol özvegy édesanyja lakott.

– Jancsikám! Anyuka! – csengetett be a rozsdás vaskapun.

Türelmetlenül várt, toporgott a tűző napfényben. A lakásban senki sem mozdult, az udvar is csöndes, leszámítva, Vakarcsvidám csaholását. A fán kerek, érett meggy piroslott, más szóval ide se dugta az orrát a gézengúz. De ha nem dugta, a 6-os villamosra sem szállhatott, ha viszont nem szállt fel... Megzavarodva, remény és kétség közt kullogott hazafelé.

– Szia, mami!

– Te... te itt vagy? – szökött a vér a szegény özvegy arcába. – Leszedtéték a meggyet?

– Vili.

– Nesze, ez a tied! – kevert le neki ekkor egy csattanós pofont. – Ezt azért kaptad, amiért hazudtál. Ezt, amiért halálra ijesztettél – duplázott keményen az első fülesre, aztán arcon pusztította. – Ezt pedig, amiért mégis csak megkönyörült rajtunk a jóisten.

Lefekvéskor így imádkozott: Istenem, bocsáss meg, de most az egyszer hálát adok Neked, amiért megint lóvá tett a kisfiam.

PFLANZER BÁCSI

Az ötvenes években a petrozsényi (Románia) Calea Romană-n laktam. Ez magyarul Római utat jelent. De talán jobban illett volna rá a Nemzetközi elnevezés. Laktak itt magyarok, románok, zsidók. A szemközti szomszédunk olasz volt, az utca végében pedig cigányok, oroszok és németek telepedtek le. Mégis mindnyájan megfértünk egymással. A román tisztelte a magyart, a magyar a zsidót, megtanultuk egymás nyelvét, szokásait, és mindig ellenálltunk, ha uszítani próbált valaki.

Legjobb barátomat Tabreanak hívták. Tőle tanultam meg románul, a többiektől néhány orosz és német kifejezést, mint: hárásó, já jubljú tébjá, du bist mein Freund... Káromkodni, gyalázkodni egyikük sem tudott, vagy nem akart (ezért vagyok én a mai napig is ilyen iskolázatlan ezen a téren). A felnőttek közül leginkább Pflanzer bácsit szerettem. Hogy ki volt Pflanzer bácsi? Jobbra a második szomszédunk, alacsony, szemüveges ember, mestersége szerint szabó, amúgy izraelita. Emlékszem, folyton vicceket mesélt, közben villámgyorsan varrt, gépelt, ha kellett, takarított, délben ebédet főzött, este vacsorát. Felesége egy karosszékben nézte, feje, keze reszketett idestova tíz esztendeje.

– Ne búsulj, ami késik, nem múlik – szokta vigasztalni a virgonc szabómester. – Fogunk mi még táncolni Jeruzsálemben, anyus.

– Te lehet, én bajosan – nyöszörögte csüggedten a szélütött aszszony. – Akire Isten haragszik, nem nyer bocsánatot. Sem itt, sem a világ másik részén.

– Aber wo! (*Ugyan!*) Már miért haragudna! Te csak imádkozz, meglátod, megsegít. Hallod, ne add fel, különben nem mondok egy viccet sem többé – fenyegette meg az öreg, és olyan arcot vágott, hogy még Pflanzer néni is elmosolyogta magát. – És most rajtad a sor – fordult hozzám. – Van még vers a tarsolyodban, öcskös?

Természetesen volt, ha nem, kitaláltam egyet. Nálam ez elég könnyen ment, miután magam is verselgettem, persze csak úgy titokban.

– Tessék elmagyarázni, milyen a zsidó Isten! – hökkentettem meg egyszer vasalás közben.

– Nanu (*Ejha!*) Zsidó Isten nincs – felelte kelletlenül.

– És szakálla? – faggattam tovább, aztán észbe kaptam, hiszen ha nincs, szakálla sem lehet. – De hogyhogy nincs, ha még fia is született, maga Jézus Krisztus. Vagy Krisztus sincsen?

– Jó kérdés – sandított az asszonyra, letette a vasalót, és megsimogatta a fejemet. – Figyelj ide, öcskös! Az Úr minden nemzet Atyja, a tied, az enyém, egyszóval mindnyájunké. Mint a levegő, és ugyanígy láthatatlan is, mint a levegő. Azért van, érted, fűben, fában, még egy hernyóban is, bizony.

– Nem.

– Macht nichts! (*Nem tesz semmit!*) – mondta németül vagy jiddi-sül. – Majd megérted, ha felnősz, és akkor meglátod a láthatatlant is, fiam.

Egy ködös, őszi éjjel szokatlan zajra ébredtem. Mintha kiabáltak volna, és hébe-hóba sikolyokat is véltem hallani.

– Édesanyám!

Senki sem válaszolt, nem is volt a házban, mint ahogy nagyanyám és Albi bátyám se. Rosszat sejtve illantam ki a Római útra. Az utca közepén két autó berregett, körülöttük a szomszédok, velük szemben katonák kivont szuronyokkal.

– In camioane! Repede! Repede! (*A kamionokba! Gyorsan! Gyorsan!*) – rikoltozta egy fiatal, kurta bajszerű tisztecske.

– Hát te! – figyelt fel rám anyám. – Mars haza, nem látod, mi folyik itten?

– Mi folyik?

– Viszik a zsidókat Máramarosszigetre.

Dideregve ácsorogtam a hűvös éjszakában. Na jó, de akkor hol van Pflanze bácsi? – kémleltem körül, aztán észrevettem; ott ült a kofejérjén béna feleségével az ölében.

– Pflanze bácsi!

Rögtön meghallotta. Rám nézett. Szemében bánat és keserűség párázslott.

– Katonák, testvérek, engedjétek őket szabadon! – kurjantott fel mögöttem valaki hirtelen. – Hitler kaput, Auschwitzot kaput. Hát kommunisták vagytok ti?

A tiszt homlokán verejték gyöngyözött.

– De elvtársak, biztosítjuk magukat...

– Stai zitto! (*Pofa be!*) – süvöltötte olasz szomszédunk. – Ha Groza Péter megtudja, kitekeri a nyakatok.

A tömeg fenyegetően nyomult közelebb.

– Vissza, különben...

– Mi lesz? – törte át egy román a katonák kordonját. – Letartóztatatsz? Belénk lösz? Dăi drumul! (*Rajta!*) – szakította szét mellén az inget. – A háborút megúsztam, és most ti akartok lelőni? Meg őket is? – mutatott a zsidókra. – Tudjátok ti azt, hogy ezek kicsodák? Az egyik az apósom, az az ősz szakállú pedig egy dachauai menekült.

– Nyugodjék meg, senkit sem lövünk le. Csak elvisszük őket Szigetre. Adunk nekik házat, munkát, kenyeret. Ezért hóbörögnek maguk annyira?

– Szóval *csak* úgy elviszik – köpött ki egy barna bőrű cigányember. – És ki kérte erre magukat?

– Ez a parancs, és fejezze be, különben magát is elvisszük.

Kutatóan bámultam a katonatiszt arcába. Vajon komolyan gondolja? A tiszt hangja elég erőtlenül csengett, ami sehogy sem harmonizált arca biztatást és jóakaratot mutató derűjével.

– Mozgás! Beszállni! Mindjárt pirkad, a fenébe!

Pflanzer bácsi felállt, és a kamionhoz támo lygott ölében a reszkető asszonnyal.

– Viszontlátásra! – mosolygott a megrendült tömegre. – Még találkozunk.

Szegény Pflanzer bácsi! Egész életében viccelt, mókázott, hogy utoljára mégis drámai hősként lépjen a mártírok útjára.

BOLOND IRÉN

Régi közhely, miszerint a pénz, a jólét ritkán boldogít. Bizonyított erre az a háborút követő néhány év, amit kisfiúként éltem át egy romániai faluban. Helyesebben most romániai, mert akkor, a második bécsi döntés révén, Magyarországhoz tartozott.

Kajántót ugyanaz jellemezte, mint a többi falut akkoriban: düledező kunyhók, elhanyagolt szántóföldek, hiányzott a villany, út, pénz. A parasztok mezítláb jártak, egyik-másik rongyokban. Rádió, mozi nem létezett. Ezt pótolták a fonók, a tengerihántás és egyéb népi „rendezvény”, ahol szájról szájra szállt a dal, a fiatalok mókáztak, az idősebbek meséltek, és... Folytassam? Boldog voltam, így mezítláb és szegényen.

Volt Kajántó határában egy sással benőtt, 1,5-2 méter mély tavacska. Azt mesélték, él a fenekén egy százéves öregasszony, a szeme zöld, haja hosszú. Ezzel a hínáros, az egész tavat átfogó hajával szokta magához húzni a szófogadatlan gyerekeket, ha azok beljebb, a tó közepe felé merészkedtek. Én persze nem tartottam magam ilyen gyerekeknek, és szinte naponta kijártam a tóra csónakázni, fürödni mindaddig, amíg rám nem tapadt egy-két pióca. Attól kezdve még a tó közelébe sem mentem, bármennyire is csábítottak a társaim. A ludak, bivalyok bezzeg nem féltek, irigykedtem is reájuk. Bivalyok. Hú de féltem tőlük is. Ha ezek a szarvukra kapnak, kispajtás!

– Dehogy kapnak, gyere, barátkozz meg velük! – nevetett ki apám, azzal hopp, máris ott lovagoltam a legfélelmetesebb, legfeketébb bivalyon.

– Édesanyám! – hívtam segítségül anyámat.

– Pszt, ne kiabálj! Inkább vakard meg a hátát, azt nagyon szereti.

– Mi van már megint? – bukkant elő anyám, meglátott a bivalyon, és csak hápogott. – Já... János, a gyerek! Jaj, kapd le, gyorsan, mert lepottyant!

– Ne légy már olyan kishitű! Isten vigyázz rá, azonkívül hadd szokjon egy kicsit a melegebb helyzetekhez is. Az életben nem lehet mindig csak futni, futni. Szükség van bátorságra, erőre, no meg tapasztalatra is ahhoz, hogy, ne rezzenjünk össze minden zörejre. Na, mi lesz, simogasd már meg azt az állatot!

Félve engedelmeskedtem, és óvatosan megsimogattam a bivaly széles, forró hátát. Az állat békésen tűrte, és semmi jelét nem adta, mintha le szeretne rázni magáról. Nagyszerű! Nem is igen értem, miért féltem én eddig ezektől. Maradtak a libák, merthogy azoktól is tartottam ám. Mitől nem tartottam én akkor, istenem! Félttem a boszorkányoktól, a kígyóktól, patkányoktól, nem mertem kimenni este az utcára... Egyszer mégis szembeszálltam egy sziszegő gúnárral, befogtam a csőrét, és láss csodát, már tőlük sem féltem többé.

Nemsokára olyan Tarzan-félének éreztem magamat. A falu volt a birodalmam, és az állatok a barátaim. Sosem jártam egyedül, mindig elkísért valamelyik kutya, macska, elsősorban Szivar, édesapám kutyája. Hatalmas kutya volt vicsorgó nagy fogakkal, egyébként olyan kezes, mint a bárány, így kedvére nyargalhatott velem is meg egyedül is, bárhol a faluban. A tiszteletes szíve bütyke – mondták az emberek, és senki sem bántotta. Együtt hancúroztunk odakinn a réten vagy akár otthon, a széles rekamién is. Egyedül a templomból tiltottuk ki ökelmét. Pedig oda csakugyan bárki beléphetett, látogatták is sokan, főleg ünnepnapokon. Itt prédikált naponta az apám, lelkipásztor lévén, de hogy miről, arra sajnos már nem emlékszem. Elfelejtettem, vele a templomot is, csak a hangulatát őröm, és a karácsonyfák képét szívem valamelyik rejtett zugában. Hű, hogy csillogtavillogtak azok a fenyők tele dióval, dísszel, szaloncukorral, alattuk ajándék, felettük angyalok. Igen, angyalok, szinte láttam őket, amint suhogva röpködnek a karácsonyfánk körül.

Egy nyáron szörnyű vihar támadt, utána napokig ömlött az eső. A sáncok megduzzadtak és kiöntöttek, a víz elárasztotta a kerteteket, udvarokat, aztán tovább emelkedett.

– Imádkozzunk az Úrhoz, hogy állítsa el az esőt! – biztatta híveit az apám. – Szálljunk magunkba, és bánjuk meg a bűneinket! Emellett segítségünk is, testvéreim, mert Isten is akkor segít leginkább, ha mi, emberek is segítünk magunkon.

Ezzel kirohant a templomból, ki a töltésre, hogy megvédje faluját egy újabb vízözöntől.

Mihelyt kiszépült az idő, és rendbe jöttek a dolgok, siettem kocsi-kázni egyet. Igaz, nem volt nekem se kocsim, se lovam, viszont mire való a domb, szekernek meg ott a babakocsi. Pár éve még ebben tologatott anyám, színe kifakult, egy kereke hiányzott, de a többi még úgy-ahogy működött.

– Szivar! – fütttyentettem a kutyának. – Ezentúl te leszel a paripám.

Befogtam a kocsiba, és elvágattunk. Az utca végén borzas aszszony figyelt minket. Bolond Irén! – torpantam meg előtte riadtan. Akkoriban minden faluban akadt ilyen Bolond Irén. A nép etette, ruházta őket, és jókat derült rajtuk. Én inkább féltem, és lám, nemhiába. Amint észrevett, különös arccal kapott ölbe, el kezdett ringatni, majd visszagyömöszölt a babakocsiba. Mint a szélvész vágattam ki a kezei közül, utánam Szivar boldog csaholással. Amikor hátranéztem, Irén csípőre tett kézzel táncolt, és énekelt valamit.

Azóta sajnos egy egész élet vágatott tova, ám Kajántó képe ma is fel-feldereng bennem. És akkor... Akkor újra gyermek vagyok, versenyt futok Szivarral, és pislogva nézem, hogyan illegeti magát a kajántói Bolond Irén.

TRAPÉZ ÉS KRUMPLIORR

Az „öregedő” artista sikoltozva ébredt föl. Mint mindig, most is azt álmodta, hogy egyensúlyát veszítve zuhan a cirkusz fűrészsporába.

– Ezért nem fogsz sohasem lezuhanni – veregette vállon partnere, a kurta nyakú Borisz. – Mit gondolsz, a háló vajon mire való?

Zsolt nem vitatkozott, utóvégre az álom nem vitatéma, ő legalábbis csöppet sem hitt bennük. Annál jobban magában, saját erejében. Persze lassanként ő is megöregszik, hiszen máris itt csikorog, ott nyikorog, mint a rozsdás kerék. De hát ez a dolgok rendje, nyugdíjba megy, és finita la commedia.

– Etyele-petyele! – sétált Borisz a tükör elé. – Ha nincs trapéz, jó a krumpliorr is.

– Sok sikert hozzá! Aztán mondd, hegedülni tudsz-e, mert enélkül nem gílt, barátom!

– Majd megtanulunk. Jobb később, mint soha. Akkor is itt hegedülünk, itt, a cirkuszban, nem künn, valamelyik utcasarkon. Másrészt a manézs, te is tudod, számunkra több egyszerű munkahelynél.

– Több és kevesebb, tény, hogy külön világ, amin túl senkik és semmik sem vagyunk, hiányzik a taps, az izgalom, a naponkénti kihívás – tűnődött el Zsolt, az akrobata. – Évekkel ezelőtt én is meggyőződtem erről, amikor otthagytam a cirkuszt egy koszos hivatalért.

– Na látod! Ezért mondtam, ha nincs trapéz, jó a krumpliorr is.

– Lehet, viszont a hivatalnokok nem szoktak orra bukni, egyikük sem bumlizik, mindig tiszták, kipihentek. Este színházba, partikra járnak, nyáron kirándulni, úszni. Gondold csak el, mikor jut egy artista ilyen nyugis helyekre!

– Milyen igaz! Adjak egy jó tanácsot? Ábrándozz kevesebbet, partner! Végül is mit akarsz, sas vagy aktakucac lenni?

– Tűzoltó – viccelte el a választ, felkapott egy autószipont, és Borisz felé fröcskölt.

Két nappal később szabadságra ment, és hazalátogatott a szüleihez, egy szürke kis városba.

– Ötven napig a tiétek vagyok.

Az első két nap csavargással telt el. Nagyokat sétált, és sorra látogatta a régi haverokat. A harmadik nap unatkozni kezdett. Akkor elővette a súlyzót, kicsit szaltózott, kézen járt, mert az artistáknak soha sincs ünnepük, edzeniük kell, ez az első törvény, amennyiben formában, mit formában, életben kívánnak maradni.

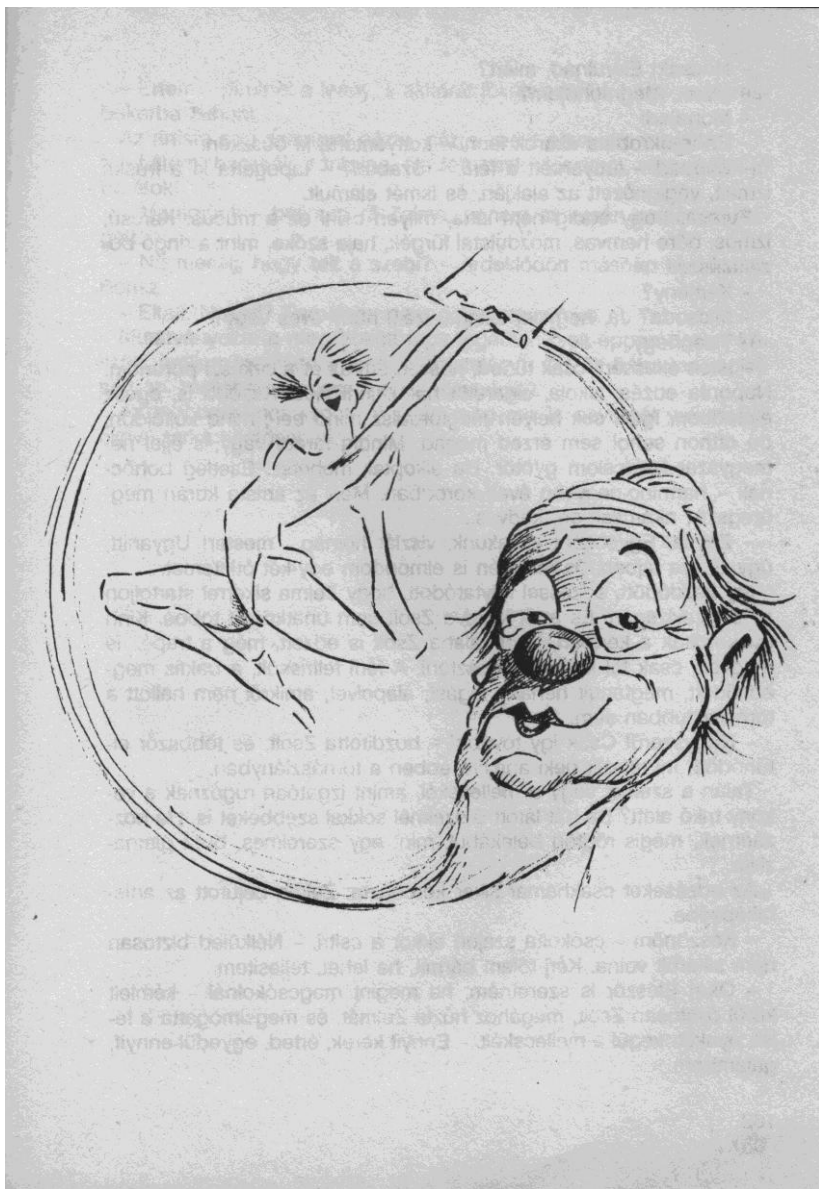
A negyedik este színházba ment, utána gyalogosan baktatott hazafelé. Hirtelen gyanús dulakodásra lett figyelmes. Két hórihorgas srác birkózott egy lófarkas frizurájú tinivel. A leány eltorzult arccal rugott, harapott, miközben a fiúk a kocsijuk felé vonszolták.

– Jó estét adjon isten!

– Mit akar, jóember? – röffent rá az idősebbik, fülklipszes nagyfiú.

– Én semmit, ti mit akartok?

– Érdekli? A csaj a kishúgom, úgyhogy tűzzön el innen!

– Pardon, az más. Ebben az esetben ajánlom magamat. Mademoiselle! – hajolt meg az artista, azzal elkapta a fülklipszes grabancát, és úgy vágta földhöz, hogy csak úgy nyekkent.

A bakfis ijedten sandított Zsolt háta mögé, ahol a támadók traga-csa rostokolt. A kocsiból rőtszakállú, Bud Spencer-szerű alak kecmeggett elő, odacammogott Zsolthoz, és hátulról magához szorította az artistát. A férfi könyökével Bud Spencer oldalába bökött, villámgyorsan megfordult, és előbb őt, aztán a feltápaszkodó fülklipszest rúgta hasba. A támadók nyöszörögve görnyedtek hétrét.

– Akartok még valamit?

– Menj az anyádba! – legyintett Bud Spencer alteregója. – Gyere, haver! Te meg, ajánlom, vigyázz magadra, nehogy ismét összeakadjon a bajuszunk.

– Parancsolsz? – lépett közelebb az artista.

A természetes díszpinty óvatosan hátrált. Igaz, hogy ketten voltak egy ellen, de ez a manus hihetetlenül ügyes. Valószínűleg kungfuzik, karatéka vagy ilyesmi, vagyis tanácsosabb kitérni előle. Behuppantak a kocsiba, és magukra hagyták a férfit a leánnyal. Az égen milliárd csillag ragyogott. A tavaszi szél szelíden cibálta a lány lófarkát.

– Aranyos macsók! Ismered őket? Bocs, azt hiszem, jobb, ha most együtt megyünk tovább.

– Maga karatéka?

– Nem, akrobata.

– Akrobata? – rezzent össze a tini. – De hiszen ez szuper!

– Nocsak! Aztán miért?

– Mert... Megmondjam?

– Ha nem titok.

– Én is akrobata akarok lenni – kottyantotta ki büszkén.

– Szuper! – füttyentett a férfi. – Szabad? – tapogatta ki a fruska izmait, végignézett az alakján, és ismét elámult.

Csak most vette észre, milyen csini ez a kiscsaj. Karcsú, izmos, bőre hamvas, mozdulatai fűrgék, haja szőke, mint a ringó búzaka-lász.

– Kemény?

– Micsoda? Ja, hogyne, aztán... izé... hány éves vagy?

– Tizennégy.

– Isten éltesen, csak tudod, hosszú ám az út a cirkuszi porondig. Naponta edzés, iskola, cigaretta nuku, inni tilos. Később is, egész életedben. Igaz, sok helyen megfordulsz mind bel-, mind külföldön, de otthon sehol sem érzed magadat. Ahhoz nyilván le kellene telepedni valahol. Mindig fáradt vagy, és éjjelenként lidércálmok gyötörnek. Legtöbbször arról, hogy leesel. Elég kellemetlen érzés. Nem ajánlom, hogy megismerd. Ha elkoptál, elmehetsz... bohócnak vagy legjobb esetben cirkuszi tanárnak. Negyvenéves korodban. Na, még mindig vállalod?

– Vállalom.

– Akkor sok sikert, kedves...

– Zelma. Egyébként megérkeztünk, itt lakunk. Viszlát holnap, mester! Ugyanitt, úgy öt óra tájban, és majd én is elmondok egy-két dolgot magamról.

Így kezdődött, edzéssel folytatódott, hogy Zelma sikerrel startoljon az artistavizsgán. És ettől kezdve Zsolt sem unatkozott többé. Kinn gyakoroltak a kertben, ahol Zsolt is edzett valaha. Még a trapéz is megvolt, csak föl kellett függeszteni. A férfi felfrissült, a bakfis megedződött, megtanult néhány fogást, alapelveket, amelyekről nem hallott a tornászklubban sem senkitől.

– Nagyszerű! Csak így tovább! – buzdította Zsolt, és többször eltűnődött, mi tetszik neki ebben a tornászlányban.

Talán a szeme, vagy a mellecskéi, amint izgatóan rúgóznak a vékony trikó alatt? De hát látott ő ezeknél sokkal szebbeket is. Ha hozzáérnek, mégis rögtön belekábul, mint egy fülig szerelmes gimnazista. Az edzéseket csakhamar siker koronázta: Zelma bejutott az artistaképzőbe.

– Köszönöm – csókolta szájon ekkor a csitri. – Nélküled biztosan nem sikerült volna. Kérj tőlem bármit, ha lehet, teljesítem – nézett sokatmondóan az artista szemébe.

– Oké! Akkor csókolj meg még egyszer!

A lány még egyszer melegen átkarolta, megcsókolta. A férfi megsimogatta a fejét, nyakát, végül a mellecskéit.

– Köszönöm. Te vagy a legklasszabb csaj, akivel eddig találkoztam.

– Ennyi?

– Miért, te mire gondoltál?

A lány elhúzta a száját, és nem felelt, viszont akkorát lökött az artistán, hogy a férfi az egresbokorba henteredett.

– Hű, de erős lány! Csak azt nem értem, mit keresek én itt ebben a bokorban.

Zelma fityiszt mutatott a férfinak.

– Na, mesélj, hogy telt a szabadság! – érdeklődött Borisz, amikor partnere újra munkára jelentkezett.

– Eltelt – vont vállat az artista.

– Remélem, gyakoroltál is egy kicsit időnként, és nem fogsz mindjárt az első nap leejteni a trapézról.

– Duó Bozsóóóó! – jelentették be este hosszan elnyújtva művésznévükben az ó betűt.

Zsolt zakatoló szívvel lépett a manézsba. Csak tíz napot hagyott ki, de máris hiányzott a fűrészpör szaga, a reflektorok fénye, a feszülten figyelő közönség... Taps, csupán egy rőtszakállú, természetes néző füttyögött pár méterre előttük. Bud Spencer! Mellette a fülklipszes és egy szőke hajú, lófarkas frizurájú lány feszített.

Az akrobata mosolygott, és talán még ma is nevetgél egy krumpli-orrú clown tarka köntösében.

KI AKAR KÖNNYEN, GYORSAN MEG- GAZDAGODNI?

1

Dr. Schoher akart, ezért roppant megörült, amikor elolvasta az erről szóló apróhirdetést. Pár hónapja bizonyára fölényesen legyintett volna erre. Hanem azóta sok víz folyt le a Dunán, többek között lecsúszott a fess generális is. Valaha ott posztolt a város legszebb vendéglője előtt sujtásokkal díszített festői mundérjában. Amikor felbukkant, kivirult a lokál, Schoher úr előkelően szalutált, ajtót nyitott, taxit rendelt. Ez volt a dolga – többek között –, időnként megszervezett néhány partit, szex-, egészségügyi és egyéb tanácsokkal szolgált,

amelyekkel úgy feltornázta magát, hogy a főnökét már észre se vették tőle. Igaz, nem sokáig, és ezzel ismételten beigazolódtott a tétel, miszerint főnök csak egy van, és az oszthatatlan, következésképpen az uborkafára sem kapaszkodhat kettő, így lett a generálisból munkanélküli, aztán filozófus, végül dr. Schoher, akit maga az élet avatott doktorrá. Egyelőre azonban nem sok hasznát látta, és a pályája inkább lefelé, mint felfelé ívelt, bár ünnepélyesen megesküdt, csak azért is kiugrik a névtelen senkik közül. Új nevet, címet szerez, és hozzá... milliókat – pödörte meg bizakodóan hosszú, tömött bajszát.

Szóval elolvasta az apróhirdetést, mely briliáns meggazdagodási tippet kínált potom háromszáz forintért. Hősünk elküldte a pénzt, és izgatottan várta a választ, hogy tollasodhat meg valaki potom háromszáz forintért. A tanács rövid, ellenben annál velősebb volt: *Így.*

2

Először csak úgy dúlt-fúlt haragiában, aztán tanult az ötletből, és feladott ő is egy hasonló hirdetést. Ha csak tíz ember veszi be ezt a maszlagot, az is háromezer forint, száznál harmincezer, négy-öt hét alatt pedig akár százezer forint is ütheti a markomat – álmodozott, spekulált, mint görög az üres boltban, és szinte alig hitt a szemének, amikor a bankóhegyek helyett csupán hat százast hozott a pénzes postás. Ebből tíz forintot adott a komának, a többi a hirdetési költséget fedezte, ami meg megmaradt, azon vehetett egy kenyeret. Sebaj, másodszor majd több esik le, fő a hit, szerencse, ami valamennyi seft alapja – vigasztalta magát, és csakugyan: másodszor is rácsengetett a... Postás? Nem, egy százkilós hústorony.

– Dr. Schoher?

– Személyesen.

– Én meg Baleck Dani vagyok – ragadta mellen a jól megtermett ügyfél, és addig rázta, amíg háromszáz forintból hatszázat adott viszsza.

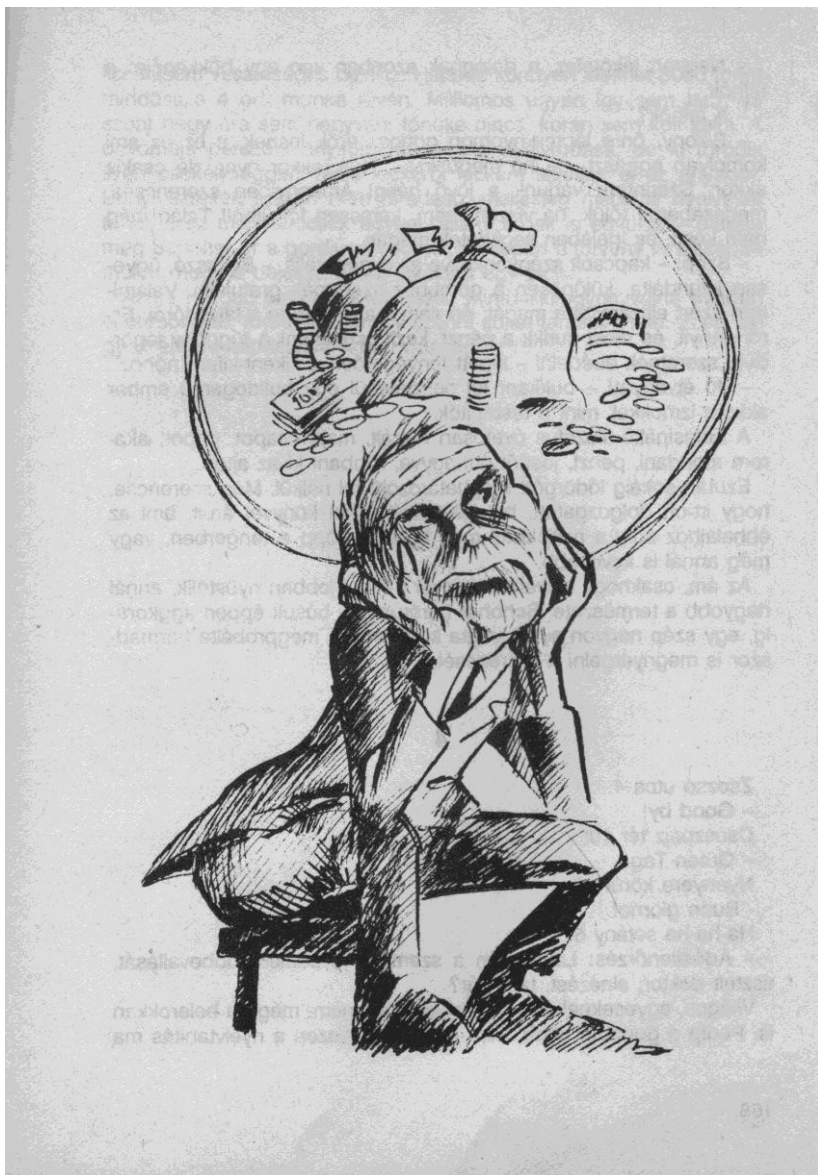
– Köszönje a jó szívemnek, hogy csak a pénzét, nem a lelkét ráztam ki magából. Legközelebb, gondolom, óvatosabb lesz, és csak azal köt üzletet, aki kettőig sem tud számolni.

A jelek szerint elég rázós a gazdagodás útja – vont le a tanulságot bölcsen dr. Schoher –, és, biztos, ami biztos, fűrt az ajtójára egy

kémlelőnyírást, mert akármennyire is fontos a szerencse, résen is kell ám lenni ebben az erőszakos, csaló alakoktól hemzsegő magyar valóságban.

3

- Kézit csókolom! Károlyi Csipit keresem.
- Maga finánc?
- Nem én.
- Rendőr?
- Isten őrizze!
- Akkor viszontlátásra!
- Viszontlátásra, azért annyit megmondhat, hol talállok ebben a bérházban egy jövőendőmondót!
- Mert?
- Szeretnék jóslatni magamnak. Főként a lottószámok érdekelnek, és engem úgy informáltak, hogy kiskegyed... No mindegy, ajánlom magamat.
- Maga hisz az ilyesmiben?
- Jó kérdés! – vakarta meg a fülét dr. Schocher, ugyanis ő volt az.
- Elvileg nem, de aki fuldokol, az a szalmaszálba is belekapaszkodik. Végül is ki tudja! Ha telepátia, hatodik érzék létezik, a lottószámokat is megérezheti egy arra specializálódott fenomén.
- Rosszul informáltak, mert ebben a házban senki sem jósol pénzért, sőt, ingyen sem, miután a jósnő egész másutt lakik.
- Hol?
- Azt nem tudom. Egyébként ki informálta?
- Hát az Andrássy úr.
- Ja, az más! Miért nem mindjárt ezzel kezdte? Bocsásson meg, de annyi itt a szélhámos, ellenőr, hogy referenciák nélkül már kártyát sem merek vetni senkinek – mentegetődzött a jócskán kikozmetikázott, teltkarcsú *fenomén*. – Fáradjon be, uram! – lesett körül a folyósón, nem figyel-e ki őket valaki. – Foglaljon helyet, te meg ne nyávogj! – szólt az ölében szorongatott szénfekete kandúrra, és magára terített egy állatövi jegyekkel hímzett palástot. – Ezer forint.
- Mennyi? Nem lesz ez egy kicsit sok, tisztelt asszonyom?
- Kisasszony. De ha magának sok...

– Bocs, helyesbíték. Mondjuk úgy, mi a biztosíték arra, hogy valóban kihúzzák a megjósolt számokat?

– Legyen nyugodt, kihúzzák.

– Örülök, hogy ilyen biztos magában, de ha véletlenül mégsem húzzák ki?

– Akkor jöjjön vissza, és én visszaadom a pénzét, galambom.

– Oké, tessék a pénz, és nézzen a jövőbe!

– Nem szeretné, hogy inkább a tenyeréből jósoljak? Vagy kávéból óhajtja? Megjövendölhetném, hány évig él, mire kell ügyelnie a jövő héten, ki haragszik, ki szerelmes magába... – gyúrte a pénzt varázsköpenyébe a vörös hajú hölgyemény.

– Kösz, majd máskor. Most a lottószámokra vagyok kíváncsi.

– Kérem, ahogy a tisztelt kliens parancsolja – nyomott meg egy gombot a kerek, éjfekete színű asztalkán, ahonnan csillogó kristálygömb emelkedett ki lassan, titokzatosan. – Szíveskedjék a gömbbe tekinteni! Mit lát benne?

– Semmit.

– És most? – húzta össze a függönyt a napfényes ablakokon.

– Valami számot, olyan négyesfelét.

– Tehát négy. Tovább!

– Húsz.

– Tovább!

– Más számot nem látok. Vagyis látok, de csak homályosan, nagyon homályosan, mert valami felhő, vagy micsoda, folyton eltakarja.

– Sajnálom – állt fel részvevő arccal a fenomén. – Ebben az esetben semmit sem mondhatok. Úgy tűnik, valamilyen felsőbb erő, hatalom, el akarja rejteti előlünk a jövőndőt, amibe így most már én sem nézhetek. Reméljük, a jövő héten derültebb lesz az égboltunk. Addig is kellemes hétvégét! Köszönöm, hogy meglátogattott.

– Gratula! – csettintett dr. Schocher elismerően. – Ezt szépen kiokumálta! Főként ez a varázsgömb hatásos rekvizit. Csupán egy dologra nem figyelte: én sem ma léptem le a falvédőről, kedves Károlyi kisasszony. De semmi zűr! Komolyan, még hálás is vagyok magának, mert adott egy ötletet. Visszakaphatnám a pénzemet?

– Nem. Amire kért, megtettem: belenéztem a jövőjébe. A többi mellékes. Mégis mit képzelsz, velem fizettetné meg, amit ott láttam?

– Nem, csak a lottózámok, hiszen pont emiatt... – lépett közelebb a jósnőhöz.

A nő sietve hajolt az asztalhoz, és megnyomott egy másik titkos gombot is, mire buldogarcú, muszklis ember robbant a szobába.

– Igen?

– Magyarázd meg a tisztelt kliensnek, milyen pluszszolgáltatást jár azoknak, akik nincsenek megelégedve Károlyi Csipivel.

– Köszönöm, nem szükséges. Én... én meg vagyok elégedve magukkal.

– Remek! – vigyorgott a jósnő testőre. – Aztán vigyázzon a szájára, nehogy egy szép napon meglátogassuk a lakását.

4

Zsozsó utca 4:

– Good bye!

Csuszpájz tér 10:

– Guten Tag!

Nyenyere körút 40:

– Buon giorno!

Hahaha sétány 5:

– Adóellenőrzés: Láthatnám az adóbevallását, tisztelt doktor, alias tanár úr?

Hahaha, hehehe, néha ilyen fordulatot is vethetnek a dolgok, uraim. Pedig milyen jól indult ez a nyelvtanításnak nevezett vállalkozás! Hol dr. Schocher járt a tanítványokhoz, hol a tanítványok őhozzá. És semmi főnök, adó, koránkelés, felelősség, miközben anyagilag is összeszedhette magát némileg. A diplomája, nyelvtudása ugyan hiányzott, de miért törődött volna ő ilyen aprósággal? Fő a megjelenés, a fellépés, ennek minden tanítvány beugrik. Ami pedig az oktatást illeti, az sem volt akadály, amennyiben a magántanár úr egy-két lelkével mindig a tanítványok előtt járt. Mit is mondtak a latinok? Docendo discimus, azaz tanítva tanulunk. És ezzel mindnyájan jól jártak: dr. Schocher, a tanítványok meg az állam is, amelynek elsőrendű érdeke, hogy a polgárai minél több idegen nyelven értsenek, s csupán az APEH kontárságán múlt, hogy egy ügyfele bemondta az unalmast.

Azóta a tanár úr álmok nélkül szendereg. Mintha kifogyott volna minden ötletből. Hogy meddig, nem tudom, de csöppet sem lennék meglepve, ha a következő oktatásügyi minisztert dr. Schohernek neveznék.

MAA-MA!

Kopp, kopp, kopp – kopogott az eső a mohos sírköveken. A fiatalember álmosan meredt a lobogó lángokba. A szél pajkosán cincálta a nyárfák üstökét, időnként végigsüvöltött a kidőlt-bedőlt sírbolton, és rálehel a legényre. De csak a lángok táncoltak feljebb, maga a fiú érzéketlen maradt. Megszokta a hideget, hiszen nemegyszer hált kinn a szabad ég alatt, valamelyik parkban vagy vasúti váróteremben.

– Csáó, haver! – bukkant elő hirtelen két alak a sötétből. – Leülhünk melléd?

– Felőlem.

– Lu vagyok – nyújtotta kezét barátságosan a férfi, arcán keskeny heg vöröslött, nyilván megkéselték valaha. – Ez meg Zsó – mutatott egy nyúlánk, tizenhat, tizenhét évesnek látszó kócos hajú lányra.

– Felőlem.

– Érdekes név.

– Milyen név?

– Ez a Felőlem.

Az ádámcsutkás, komor arcú fiatalember rámordult.

– Menj a jó édes...!

– Köszí a szíves vendéglátást. Azt hiszem, jobb, ha elpályázunk innen – szólt oda az öreg Zsónak bizonytalanul.

– Hová?

– Miután a villámat éppen tatarozzák, csakis az állomásra mehetünk.

– Még csak az hiányzik, hogy megint belénk kössenek a hekusok. De te mehetsz, nem vagyunk egymáshoz láncolva.

Az öregember tétován toporgott. Érezte, hogy a csaj irtón unja már, és faképnél fogja hagyni egy szép napon. Mit egy szép napon, akár ma este is. Tulajdonképp már az is csoda, hogy eddig is várt ezzel.

– Jólesik a tűz így ősz derekán – kuporodott Zsó a fiúhoz, beletúrt a szatyrába, és előkapart belőle egy jókora füstölt szalonnát.

– A vacsorám – mosolygott a fiúra, rátűzte egy ágra, és a tűz fölé nyújtotta. Hallgattak. A sercegő hús szaga elárasztotta a sírboltot.

– Kérsz? Két kiló dekánként. Nyugi, csak vicceltem. Nesze! – vágott le egy darabkát a szalonnából, kenyérből. – Jó étvágyat!

– Nekem nem adtok? – futott össze a nyál az öreg szájában.

– Hát te itt vagy még?

– Miért, azt akarod, hogy elmenjek?

– Én semmit sem akarok. Mész, maradsz, nekem aztán tök mindegy.

– Akkor elmegyek. Akár végleg is, ha neked annyira tök mindegy.

– Isten áldjon, apuskám!

Az öreg lehajtott fejjel sompolygott ki a romokból. Amitől tartott, bekövetkezett, ha nem is éppen így képzelte el a búcsúzást. Kár, mert amúgy kötődött a leányhoz. Mintha a saját lánya lett volna. Csak hát hiába, ha a lány nem csípi, amin nem is csodálkozik egyébként, mert ki a franc csapódna egy ilyen nyápic véncsonthoz, aki még egy patkánytól sem tudná megóvni.

– A faterod?

A lány hosszan nézett a botorkáló tag után. Talán nem kellett volna ilyen kurtán-furcsán dobnia. Igaz, eddig még nem sok haszna volt belőle, de egész frankó a rizsája, és rendesebb is, mint a többiek, akik csak megdugni akarják. Mint a mostohaapja például, hogy a nyavalya esne a vén kecskébe.

– Nem, csak úgy hozzám csapódott.

– Vagy te őhozzá.

– Ezt most mondod, vagy kérdezed?

A fiú legyintett, és előhúzott a zsebéből egy üveg pálinkát.

– Meghúzod? Két kiló decinként. Nyugi, csak vicceltem – idézte a lány szavait tréfásan.

Ittak. Az erős ital jólesően áradt szét a testükben.

– Honnan jöttél? – oldódott meg a nyelve lassanként.

– Hát onnan – biccentett balra a leány –, a Tisza mellől.

– Én meg a Dunántúlról. Hány éves vagy?

– Tizennyolc.

– Már? Nem néztem ki belőled. Melyik gyermekotthonból lógtál el?

– Egyikből sem, csak a mostohaapám...

– Elkergetett otthonról?

– Naná!

– Aha, és... izé... előbb vagy utána?

– Tessék? – pirult el a csenevész, gyerek képű tinédzser.

– Oké, hagyjuk, csak az nem fér a fejembe, hogy tűrhetted ezt a műterod? Mert aki az ilyesmit elnézi, az annyit sem érdemel, hogy leköpjék.

– Hohó, álljon meg a menet! – pattant talpra még pirosabban, mint azelőtt. – Te sértegeted az anyámat?

– Csak be ne kapj, babuci! – nevette el magát a fiatalember. – Én csak úgy kérdeztem, de ha ettől bekattansz, ne válaszolj, sőt, akár el is mehatsz, ha jólesik!

Zsó tétován meredt a fiúra. Igen, az lenne a legjobb, ha az öreg után szaladna, aki ha nem is izompacsirta, madárijesztőnek még elcsúszik. Más szóval nehezebben férnek hozzá a tökösök. Na nem azért, mintha ő nem dugna, de nem akárkivel, az istenit, azt meg végképp nem szeretné, ha kirabolnák és meg is vernék egyúttal.

– Good bye! – szedte össze a cókmókját, és még egyszer kibámult a zuhogó esőbe; csak ez az átkozott eső ne folyna úgy, mintha dézsából öntenék.

– Bye!

És ha az öreg is lelécelt, ha felült egy vonatra, és odébbállt egy várossal? Hm, mégiscsak visszaül a tűz mellé. Itt viszonylag meleg van, és... Hogy a gutába nem jutott eddig az eszébe! A változatosság kedvéért csatlakozhat ehhez a nyakigláb, de jókötésű pókhoz is. Mellette aztán biztosan nem kéne örökké attól félnie, hogy jártában-keltében megkettyintik valamelyik sötétebb utcában.

– A keservit, hogy esik! Azt hiszem, inkább maradok.

Visszaült a tűz mellé, és együtt révedtek a lobogó lángokba.

- Te hány éves vagy?
- Harminc – rezzent össze a fiatalember.
- Ilyen öreg?
- Ilyen.

Kopp, kopp, kopp. Az ég fülsüketítően mennydörgött, és a villámok fenyegetően cikáztak a temető fölött a magasban. Egy közeli kocsmában részeg ember kornyikált.

– Na, én lefekszek – ásított a dunántúli, kikapart hátizsákjából egy takarót, és jó éjszakát kívánt a leánynak.

Újabb dörrenés, még hangosabb, mint az előbbi, amitől a lány ijedten vetetette magát a férfi mellére.

– Bocs, kicsit félek a dörgéstől. Egyszer gyerekkoromban... Megengeded, hogy melléd bújjak, amíg vége lesz a viharoknak?

– Felőlem!

Már megint ez a felőlem! Úgy nézem, nehéz dolgom lesz a csávóval – bizonytalanodott el a Tisza melléki. Eltelt öt perc. A férfi nem mozdult.

– Brr, de hideg van! Átölelhetlek két percre?

Nem válaszolt. Ölelje csak, bár elég rusnya a babuci. Se arca, se alakja, még a dorongja se áll fel tőle. A lány türelmetlenül várt még egy picikét, s miután a férfi továbbra sem nyúlt úgy hozzá, ő nyúlt a macsóhoz.

– Hé! Nem tudsz aludni?

– Dugj meg már, te fatökű!

– Micsoda? – pörgött be a férfi, ugyanakkor fel is izgult a tinitől, s már döfködte is befelé a dorongját. – Na, milyen voltam? – gurult le két perc múlva lihegve, de elégedetten a leányról.

– Szuper! – tapogatta meg a lány elgyötört tagjait.

De hisz ez egy vadállat! Ha ennek ilyen a hetyegecs, inkább egyedül lődörög az utcákon.

– Ne félj, te is jó voltál, és hogy lásd, ki vagyok, veszek neked holnap egy parfümöt – csípte meg az arcát a csavargó, s nem sokkal utána már fújta is a kását rendesen.

Nemsokára alábbhagyott a vihar ereje, s csupán nagy ritkán mennydörgött, villámlott. Lassanként a tűz is elaludt, és vele a Tisza melléki leány is.

Reggel arra ébredt, hogy a férfi keményen csöcsörészi a melleit.

- Hagyj! Nem akarom!
- A férfi értelmetlenül pislogott.
- Csajok! A franc ért titeket, hiszen az éjjel még annyira akartad.
- Az az éjjel volt.
- Várjunk csak! Azt hiszem, kezdem pedzeni: kevesled a parfümöt. Eh, ezen aztán ne múlják! Veszek neked még egy szappant is.
- Becsszavadra?
- Becsszavamra.
- Meg egy babát, ha már annyi lóvéd van – csillant meg a lány szeme.
- Miiit?
- Egy szép szőke hajú babát, mely azt mondja: maa-ma!
- A férfi akkorát nevetett, hogy majd leesett a lábáról. Zsó szeméből egy pillanat alatt kihunytt a ragyogás, összekapta cókómókját, és búcsút intett a férfinak.
- Dilis ribanc! – mormogta a férfi, s pár perccel később maga is kiballagott a sírboltból.
- Fiatalok, csövesek.
- Egyik ment jobbra, a másik balra. A felkelő nap szomorúan mosolygott rájuk az égboltról.

CINKA HANNA LEVELEI

1990. okt. 1.

Tisztelt igazgató úr

Nevem Cinka Hanna. Negyvenéves vagyok, négy gyermek annya az ötödik most van útba. Azal a kérésel fordulok magáho vegyen vissza az üzembe. Tudom hogy csak nyoc osztájom van másnak tizenkető mégis az uccára teccet hányini őket is. Igen ám, de nekik nincs gyerekük osztán az uruk is keres valamit viszont én óján egyedül vagyok mint a kis ujam. Se emberem se szüleim csak a purdék akik mindig

eni akarnak. Én adnék szívesen hogyan adnék, drága igazgató úr, ruhát is meg mindent csak hát hónan ha nekem sincs?

Ezér nem járnak iskolába se inkább guberálunk, kukázunk. Ha az igazgató úr visszavene minden héten kimosnám a szenyését vagy felásnám a hobiját mer munka nélkül csak a gazdagok élhetnek. Nagyon kérem segítsen különben kiülök a gyár elé és ott kuldulom össze kenyerünket a családnak. Válaszát türelmetlenül várja régi dőgozójuk Cinka Hanna.

1990. okt. 10.

Kedves Cinka Asszony!

Átérezzük a bánatát, sajnós nem segíthetünk magácskán. Gyárunk kapacitása, mint valószínűleg Ön előtt is ismeretes, az utóbbi időben erősen megcsappant, az sem kizárt, hogy nemsokára bennünket is szanálnak, és akkor mi is ugyanolyan munkanélkülivé válunk, mint maga, kedves asszonyom.

Tanácsoljuk, keresse fel a városi munkaügyi hivatalt, s amennyiben munkához jut, becsülje meg magát, tartson ki minimum tizen-nyolc hónapig, hogy ha netalán újból állás nélkül maradna, munkanélküli-segélyt kérhessen.

Születendő gyermekéhez sok sikert, boldogságot kíván az igazgató-ság és dolgozóink nevében

Szegény Árpád, a szövőgyár személyzeti oszt. Főnöke

1990. okt 11

Igen tisztelt polgármester úr

Nevem Cinka Hanna. Negyvenéves vagyok, négy gyermek annya az ötödik most van útba. Azal a kérései fordulok magáho utaltason ki a polgármester úr a családomnak valami járadékot, mer a családi pótlékból mik nem tudunk megélni. Legaláb munkanélküli segéjt adjanak. az is töb a seminél. így csak guberálunk pedig érek én is anyit mint Vacakné a szomszédból aki szintén munkanélküli mégis óton jár vásárolni a piacra. Igaz hogy csak egyszerű cigány vagyok meg szakmám sincs azért nekem is jogom van az élethe. Jó, tudom én azt,

hogy az állam támogatja a romákat ám mit érünk vele ha más van a törvénybe és más a szívébe. Ha a polgármester úr megért engemet még megtódja a járadékot egy lakásal. Mahónap öten leszünk, túl sokan aho a likho amiből hiányzik a gáz fürdőszoba és egyebek. Ójan hejen szeretnénk lakni aho nincs bűdösség, a szomszédok tisztelnek és szegyenkezés nélkül fogadhatom a postást vagy a rajkók tanitónénijét. A magyarok azt monggyák semmi bajuk velünk éjjünk úgy mint ők akko ők se nézzik le a romákat. Hát jó de ehhe munka kel rendes lakás és megértés mer hijába mozdunk meg és akármijen cifrán beszélünk attól még mindig romák maradunk. Válaszát várja Cinka Hanna. Ha nem hallgat meg má most megmondom hogy a köztársasági elnökhöz fordulok.

1990. okt. 30.

Tisztelt Cinka Asszony!

Örülünk, hogy változtatni óhajt eddigi életmódján, pusztán azt fursálljuk, miért éppen most jutott eszébe ilyesmi. Ettől függetlenül megígérjük, tőlünk telhetően támogatjuk a kérelmét. De miután nem Ön az egyetlen, aki a segítségünket igényli, és egyesek még Önnel is hátrányosabb körülmények között élnek, dolgoznak, kérjük, várjon türelemmel, amíg érdemben foglalkozhatunk Magával.

Üdvözlí

Hidegházy Antal, a városi polgármesteri hivatal vb-titkára

1991. Ápr 1.

Drága Elnök Úr!

Nevem Cinka Hanna. Negyvenéves vagyok, négy vagyis már öt purdé annya. Azal a kérésell fordulok magáho tegyen igasságot egy csóró bibasz dogába. Én má sokszor láttam az Elnök Urat a tévébe és isten bizony irtó teccik nekem – legjobban a bajussza Csak az a baj hogy túl kurta ha nem haragszik amér kimondom az őszintét. Egy bajusz akko szép ha jo hoszu legaláb is nálunk szegény romákná. Ennél nagyobb baj, hogy két éve élek munka, segéj és férj nélkül. A gyerekek éheznek, a házban nincs víz, villany, fűtés. Én még csak kibírom

valahogy de hogy várjam el ugyanezt a purdéktó? Mindenki azt kérdi mér nem csórok nekik eztazt időnkén? Ez óján bűn amér az is-ten is behunyná a szemeit – Én mégis dógoznék ehejett. Nem szégyen a, kérem alázatai akármijen munka csak megfizessék. De hát senki-nek még a devlának se kelek én má ugy látom. Mindenki csak bolon-dit, hivatalból ki hivatalból be küldenek, oszt nesze semmi fogd meg-jol. Utósó reményem magába van, ha maga sem segít kihez forduljak?

Cinka Hanna

1991. máj 1

Elnök Úr!

Ügy nézem maga sem különb a deákné vásznánál. Nem baj éjjen boldogul. Én nem is zavarom se most se máskor ezután.

Cinka Hanna

Éjfél. Cinka Hanna nyitott szemmel feküdt hortyogó gyerekei köré-ben. A hold nyájasan kukkantott a füstös szükséglakásba.

– Oá, oá! – sírt fel a bölcsőben a legkisebb Cinka-bébi, az ötödik.

– Sss, tente, baba, tente!

– Oá, oá!

A nő gépiesen nyúlt lötytyedt melle után, aztán legyintett, és oda-baktatott a kredenchez.

– Nem jó, he, pedig ez is csak tej, kis prücsök. Ha nem húzod meg, együtt zörgetünk be Szent Péterhez ma éjjel.

Egyik fia kitakarózott, azt betakarta, majd elővett egy antennadró-tot, ráhurkolta a lámpára, és elszántan lépett egy billegő sámlira.

– Viszlát, csipiszek, majd mindnyájan találkozunk egyszer oda-fönt.

Tekintetével még egyszer utoljára végigszaladt a lakáson, az alvó gyerekeken, és egy pillanatra megpihent szülei falra akasztott arcké-pén. Vajon mit szólnának, ha meglátnák, mire készül ő ideleenn? Biz-tosan nagyon megszidnák. De hát mit csináljon? Aki születik, meg-hal, és olykor jobb előbb, mint később, a purdétról meg gondoskod-jék a kormányuk.

Hirtelen elsápadt. Eszébe jutott a gyár, a polgármester, felvillantak előtte a kukák és a tisztviselők gúnyos arcai. Ezek közül hányan gondoskodtak őrölük, ki adott nekik tanács helyett kalácsot? Egyik sem, ezért jöjjen csak vele az egész családja. Elvégre az övé, ő szülte valamennyi gyermekét. Ez új gondolat volt a számára, fejbe is kólintotta alaposan. Mindenre felkészült, és bele is nyugodott jól tudván, hogy ez az egyetlen kiút a bajból, nyomorból. De hogy a gyerekeit is megölje... Mindegy, akárhogy is van, nem rossz gondolat – hajtogatta magában. Hiszen a pap is azt mondta tegnap a templomban, a halál nem büntetés, hanem megváltás, az egyedüli út a mennyországba, ahol nincsenek sem szegények, sem gazdagok.

Leugrott a székről, és előkereste a kisbaltát. Jó éles volt, éppen aznap fente borotvaélesre. Kezdte a bölcsővel, majd jobbat talált ki: miért ne fojtsa meg álmában a kicsiket? Az nem olyan kegyetlen és fájdalmas. Gyors mozdulat, kis roppanás, és volt purdé, nincs purdé. Hanna csöndesen mosolygott, gyorsan odakapott a kicsi nyakához, és valóban volt baba, nincs baba.

– Ez má a mennyből figyel bennünket. Jöhet a következő.

Semmi lelki furdalást sem érzett, sőt, kifejezetten elégedett volt. Egyébként ez sem érdekes! Aminek meg kellett történnie, megtörtént, mert így volt megírva. Még csak meg se rendült, amikor ugyanilyen módon végzett a másodikkal, harmadikkal, egész a legidősebb lányáig. A *nagylánya* kitakarózva terült el a szutykos matracon. Hálóingje felcsúszott, csípője finom, épphogy kerekedett, akár a mellkasán dudorodó mellecskék. Hosszan nézte, gyönyörködött a sötét szempillákban, a szeméremdombon ütköző pihékben. Valamikor ő is hajszálra ilyen volt, ilyen üde, kecses, mint egy tündérrózsza. Aztán mi lett belőle? Ráncos, büdös öregasszony, akinek az egész világ hátat fordított. Megcsókolta a lányt, és nekiesett a torkának.

– Mm-a-ma! – fuldoklott a tinédzser. – Ss-egítség!

Keményen védekezett, s mivel ő volt a legnagyobb, őt már nemigen lehetett csak úgy fél kézzel elintézni.

– Laaaa! – hívta segítségül egyik testvérét. – Mama megint megkergült.

– Elment. Hugyos, Lala, Bobo. Mindegyiket felküldtem – mutatott a nő a magasba.

– Hugyos, Lala, Bobo! – sikította a lány el magát.

A gyerekek meg sem moccantak. Valamennyi, beleértve a babát is eltorzult arccal, mozdulatlanul nyúlt el a fekhelyén.

– Nem igaz! Ez nem lehet! – fogta fel a lány rémulten, mi is történt valójában. – Nem tudom elhinni, hiszen te szereted... szeretted a rajkókat.

– Ezért mentek el, és ezért mész te is utánuk – kapta fel a cigány-asszony a kisbaltát.

– Könyörülj rajtam, és megfogadom, ezentúl minden megteszek, amit csak parancsolsz. Ha akarod, kimegyek a sarokra, és mindenki-vel lefekszem, kéregetek, vagy csórok is a kedvedért – borult anyja lábaihoz a tizenkét-tizenhárom éves kamaszlány.

– Dinka, hiszen pont ezt nem akarom. Na, mondj el egy imát utol-jára!

– Én Istenem, jó Istenem, lecsukódik már a szemem, de a tied nyitva Atyám, amíg alszom vigyázz reám.

– Más? A Miatyánkot nem ismered?

– Miatyánk, ki vagy a mennyekben...

– Most mér álltál meg? Folytasd, hogy az anyád is felkészüljön.

– Nem tudom. Elfelejtettem.

– Akkor viszontlátásra! – emelte rá a baltáját Cinka asszony.

Hanem a lány gyorsabb volt az anyjánál, elkapta a kezét, és birok-ra kelt vele. Egy darabig állva, utána a földön tépték, marták egymást. Végül győzött az erősebb, azaz Cinka Hanna, és a lány lelke egyetlen jajszó nélkül szállt a másvilágra. Az anya meggyújtott öt gyertyát, és a gyerekek fejéhez rakta.

– Miatyánk, ki vagy a mennyekben...

Tovább ő sem tudta, ezért csak ült, ült órákon át mozdulatlanul, szemben az öt halottal. Így köszöntött rá a reggel. Nyolc óra körül felállt, és elkezdett fel-alá sétálni. Úgy érezte, sürgős dolga van, valami nagyon-nagyon fontosat kell még tennie. No, de mit? Hát erre bizony sehogy sem bírt emlékezni.

Dél felé bezörgettek az ajtaján. A postás hozott egy ajánlott levelet.

– Itt írja alá, itt lent, a jobb sarokban! – nézett körül egykedvűen a fiatal, jóképű levélkihordó; micsoda lepusztult nyomortanya, és ez a rendetlenség, levegő...! – Jézus Mária, betörték ide, vagy mi történt? – fedezte fel a hullákat az ágyakon.

– Pszt, halkabban! Nem látja, hogy alszanak? – sietett a nő a babához, megringatta a bölcsőt, és elkezdett dúdolni:

Tente, baba, tente,
a szemedet hunyd be,
aludj, ringó-bingó,
pici rózsabimbó.
Alszik az ibolya,
csicsija, bubuja.

A levélkihordó kezéből kiesett a golyóstoll.

– Elolvasná, mit írnak abban a levélben?

– Ho... hogyne, de...

– Akkor, legyen szíves, olvassa!

A levélben a következő önkormányzati határozatot közölték:

1992 ápr. elsején kelt levelére válaszolva tudatjuk, hogy családi és vagyoni helyzetét elemezve a városi önkormányzat Önt rendkívüli segélyben részesíti, továbbá felajánl az Ön számára egy kétszobás önkormányzati bérlakást. Ezzel párhuzamosan elfoglalhatja régi munkahelyét is az üzemben, amennyiben ezután is ott óhajt dolgozni.

Igaz István, a Családvédelmi Osztály vezetője

CSALÁDI KÖR

Csöndben kanalazták a forró, aransárga tyúklevest. Május lévén, kinn terítettek a lugasban. Az asztalfőn ült a fehér bajszerű, piros képű ünnepelt, Péntek Mátyás, nyugalmazott, pontosabban, két napja nyugdíjas kőműves. Éppen ezt ünnepelték most, szűk családi körben fiai, menyei, egyszóval az egész család.

Az öreg tekintete elégedetten futott végig az ünneplőben feszítő vendégkoszorún, mely hónapok óta most találkozott egymással először. Volt, aki kerek egy esztendeje nem járt Péntek Mátyás portáján, de ugyanígy hanyagolták el egymást is a rokonok. Hanyagolták? Nem érték rá, és ez nagy különbség, amire maga Péntek is kezdett ráébredni. Párszor ő is kipróbálta a nyolcórás műszakot, és alig keresett többet, mint amennyit megevett. Erre rákapcsolt, és a mai napig is maszekol, kulizik, hogy bort is ihasson a húshoz, kenyérhez.

– Matyi! – figyelmeztette Pénteket a felesége, egy szikár, energikus asszonyág.

– Igenis!

– Kérlek, ne habzsolj!

– Egyéb óhaj, sóhaj, parancs?

– Töröld meg a bajsod, tiszta majonéz! Ízlik a saláta? – fordult udvariasan csinos, jó modorú menyéhez, akit mindenkinél jobban ki-tüntetett, lévén a család legrangosabb tagja, főkönyvelő, s mint ilyen túlnőtt hivatalnok fián is.

– Nagyon fincsi, igazán, elárulnád a receptjét?

– Eh, minden szakácskönyvben benne van, salade de boeufnek is nevezik. Dezső, te nem eszel? – szólt figyelmeztetően meglehetősen sovány fiára. – Más fogás nincs, úgyhogy most egyél, ne éhezz, mint odahaza! Elnézést! – mentegetőzött a könyvelőnőnek. – Ez csak olyan szólás minálunk. Te éhezel? – kapta ki a tálat férje kezéből. – Gondolj a kilóidra és az epédre!

– Az epéjére miért? – kérdezte halkán Dezső, a tisztviselő, és nem kapván választ, maga elé meredt.

Ha nem válaszol, annyi, ő megkérdezte, nehogy megint megszólják, amiért olyan ritkán társalog. Locsogni nem szeret, az bizonyos, a technika meg éppen a leggyengébb oldala. Márpedig ha ezek rákezdik, másról sem hall, mint autókról. Mindkét bátyja, Balázs meg Jakab is autószerelő, így persze érthető. Csak őt untatják a Trabantok, Skodák, Zsigulik... Pedig rajtuk kívül ezernyi téma van: irodalom, festészet, színház... Szóval ezernyi, ehelyett itt ül, ücsörög, mint aki karót nyelt.

– Mi az, te nem kajálsz? – csámcsogott feléje a majd kétméteres, örökké munkaruhában járó Balázska. – Nézd ezt a cubákat! Nem

szebb, jobb ez minden versnél, amit bármelyik irodalmi lapban olvashatsz?

– Megbuggyantál, öcsikém? – csodálkozott rá Jakab, a legidősebb Péntek fiú, aki öccsével ellentétben, mindig kirívó eleganciával öltözött. – Mióta olvasol te ilyesmit?

– Olvas a cipőm talpa, mit képzelsz? Egy krimi, szex- vagy sportcikk még elcsúszik, de ki olvas ma már Dezsőn kívül verseket?

– Például én – kelt Dezső védelmére a családfő. – Na, nem Tando-rit, Parti Nagy Lajost meg a hozzájuk hasonló *zseniket*. Engem kielégít Petőfi is, Tompa Mihály, Arany János...

– Este van, este van, kiki nyugalomba – idézte Jakab gúnyosan az ismert Arany-költeményt.

– Ennyi?

– Vidáman, nem, feketén bólingat az eperfa lombja.

Itt megállt, nem tudta folytatni.

– Zúg az éji bogár, nekimegy a falnak, /Nagyot koppan akkor, azután elhallgat – egészítette ki Balázs, azzal kifűjt, a folytatás neki sem jutott eszébe.

– Hát ez jellemző. Az én időmben bezzeg minden tanuló kívülről fűjta a Talpra magyart, *Családi kört*, a *Dózsa György unokáját* Ady Endrétől. Ma, nem csak hogy nem fűjják, de meg sem értik a legegyszerűbb cikket, elbeszélést sem. És a számtanról, történelemről, földrajzról még nem is beszéltem.

– Rám célzol vagy a mai diákokra? Mert, ha rám, biztosítalak, én még olvastam, és meg is értettem Ady Endrét, Jókait, Mikszáthot, míg a mai gyerekek... Abban tényleg igazad van, hogy ők már sem a régieket, sem a maiakat nem értik. Csak azt ne kérdezd, ki ezért a felelős.

– Szerintem az oktatás, a tanárok – bölcsekedett Jakab. – Régen általában azok mentek tanárnak, akik hivatásnak tekintették a katedrát. Ma dobantónak, amivel bármikor átugorhatnak valamilyen diplomás állásba. Van diplomád? Van. Akkor jöhet az állásinterjú függetlenül attól, hol, mi célból és milyen eredménnyel végeztél. Ezzel csak azt akarom mondani... Te meg mit somolyogsz? Talán nincs igazam?

– Dehogynincs! – sietett megnyugtani Dezső a nyalka szerelőt. – Legalábbis részben, mert a dolog azért nem olyan egyszerű. Egy ta-

nulási folyamatnak több összetevője van ahhoz, hogy mindent a tanárookra kenhessünk.

– Márpedig én azt mondom, azért van a tanár, hogy tanítson. És ha erre nem képes, illetve nem akar, olyan tanárokat kell képezni, akikre nyugodtan rábízhatom Marcikát. Marcika! – kiáltott oda a fiához, aki éppen Balázs lányával hancúrozott a sarokban. – Gyere ide egy percre apuhoz! Nem hallod? Méltóztass ide fáradni, ha nem zavarlak!

– Jövök már, ne üvöls! Bökd ki gyorsan, mit akarsz!

– Marcika, hogy beszélsz te az apáddal? – csóválta meg a fejét megbotránkozva Péntekné.

– Elszavalnád nekünk Arany János *Családi kör* című költeményét?

– Szavalja a segedemem, nem is tanultuk.

– Na látod! Ennyit a tanárokról, mélyen tisztelt öcsikém.

– Jó. Tegyük fel, hogy csakugyan nem tanulták. Nem igen hihető, de fogadjuk el igaznak. Ebben az esetben miért nem tanítottad meg te neki?

– A *Családi kört*.

– Is, plusz a szorzótáblát, Archimédesz törvényét, a legfontosabb magyar és világtörténelmi évszámokat, vagy mi a violinkules, mit nevezünk alkotmánynak stb., stb., ha már a suliban nem tanították meg Marcinak.

– Ismétlem: ez nem az én dolgom – hangsúlyozta Jakab nyomatékosan. – Azonkívül kinek van erre ideje? Mi, kérlek, keményen melőzünk. Én is, meg Erzsi is. Igaz, édes bogaram? – fordult tenyeres-talpas, némán figyelő nejéhez. – Ő a konyhán, az üzemben, én az autó alatt, reggeltől estig, tetőtől talpig olajban, benzinben, miközben te az irodában lógatod a lábadat.

– Szóval nem érsz rá, meg nem is a te dolgod – hagyta megjegyzés nélkül a lógatod a lábadat kifejezést Dezsőke. – De akkor azon se csodálkozz, hogy Marcika még a *Családi kört* sem ismeri.

– Csodálkozik a vakbelem! Mellesleg az sem olyan nagy baj, ha nem tudja. Nem akarok én belőle se költőt, se magyartanárt, de még hivatalnokot sem faragni. Mi akarsz lenni, kisfiam? – kérdezte Jakab a fiától.

– Autószerelő.

– Hallottad! Miért nem tanár vagy tisztviselő, mint a nagybátyád?

– Mert én szeretem az autókat, meg aztán neki se nyaralója, se pénze sincs, ezért jár mindig hozzánk kölcsönért.

– Jó, jó, eredj vissza játszani! – köhögött az apa zavartan. – Okos kölyök, ő már most látja, mi a különbség egy iparos és éhenkórász...

– Tisztviselő közt?

– Én ilyet nem mondtam. De ha jobban meggondolom...

– Állj, állj, állj! – sietett elejét venni a vitának Péntekné. – Minden mesterségnek megvan a maga előnye és hátránya. Pont. Inkább azt jósolja meg valaki, ki győz a holnapi rangadón!

A futball és az autó volt a csalétek, valahányszor a fiai elkezdtek egymást csempülni. Csipkedni ugyan ilyenkor is csipkedtek, de ez sohasem volt olyan veszélyes, mint amikor a diploma, műveltség és kereset miatt akadt össze a bajuszuk.

– Micsoda kérdés! Természetesen az FTC – jelentette ki magabiztosan Balázska.

– Nana! – tiltakozott Jakab mérgesen. – Ne felejtsd, hogy az UTE sem akárci, és ha ezek egymás ellen lépnek pályára...

– Akkor az Újpestnek semmi esélye – vágta rá Balázs azonnal.

Dezső ásítózva bóklászott át a kertből az udvarra. Most meg a futballról traccsolnak, utána következik a rali, derbi... Csupa olyan téma, ami már gyermekkorában is halálosan untatta. Hát csak traccsoljanak, de nélküle, ő inkább eljátszik a Bodrival itt az udvaron.

– Feküdj! Jó kutya! – veregette meg a kutya nyakát időnként, még elszívott egy-két cigarettát, majd visszaballagott a többihez.

Esteledett. A lugasban egyszerre kigyulladtak a színes lampionok. A társaság harsányan énekelt, még hozzá nem is akármit, Petőfi híres *Befordultam a konyhába...* című versét dalolta:

Befordultam a konyhára,
Rágyújtottam a pipára...
Azaz rágyújtottam volna,
Hogyha már nem égett volna.

– Te meg hol jártál? – bökte oldalba Aranka, amint Dezsőke odahuppant melléje az asztalhoz. – Nem illik ám otthagyni csak úgy, se szó, se beszéd egy társaságot, kedvesem.

– És? Észrevette valaki? – vonta meg a vállát keserűen a hivatalnok.

A nő elértette, de még mielőtt válaszolhatott volna, Marcika már állon is kapta egy labdával.

– Bocsánat!

– Semmi baj, megesik – mosolygott rá megbocsátóan a főkönyvelő.

– Parancsoljatok, itt a finom zserbócska! – szolgálta fel a süteményt Péntekné. – Zserbó, isler, kinek mihez van étvágya.

– Szegények vagyunk, de jól élünk – kacsintott a most is munkaruhában bokázó Balázska.

– Brr! – fintorgott Marcika, aki mindeddig versenyt evett az öreg Péntekkel. – Még egy falat, és kireped a pocakom.

– Akkor győztem, mert én ebből is veszek ám – ágaskodott a zserbó után a kőműves.

– Nana! – állította meg azonnal az elveihez szigorúan ragaszkodó Péntekné. – Megfeledektél a cukrodról.

– Igaz. Istenem, mit csinálnék én nélküled. Akkor igyunk! Bort a billikomba!

– Hehehe, hihihi! – nevetett fel ekkor Évike, Balázs szőke, ibolyakék szemű kislánya.

– Hát te min vihogsz? – bámult rá a hasonlóan szőke és kék szemű Péntek Balázsné.

– Azt mondta, hehehe, az ópapa, hogy, hihihi, bort önt a bilibe.

– Billikomba, te kis buta – javította ki anyja reszelős hangon, kedvetlenül, amiért a lánya ilyen zöldségekkel szégyeníti meg őket. – Így hívták valamikor a serleget.

Aha, már rötyög is a sógorasszony! Mármint az Erzsike, ez a tás-kás szemű kiscömböc, aki szentül meg van győződve, hogy valamennyi sógornőjét, még Arankát is lepipálja. Szó mi szó, főzni azt megtanult, de hát attól még nem kell mindenkit lenézni.

– Éljen! – kiáltotta Balázs és Jakab egyszerre.

– Figyelem! Figyelem! – koccintotta meg Balázs a poharát. – Mondanék egy köszöntőt.

– Halljuk!

– Drága papa! Engedd meg, hogy nyugdíjaztatásod alkalmából erőt, egészséget és sok-sok boldogságot kívánjak.

- Erőt, egészséget! – harsogták a vendégek.
- Remélem, a mi nyugdíjaztatásunkat is megéred, és akkor te fogsz nekünk erőt, egészséget kívánni.
- Ajaj, hol leszek én már akkor, gyerekek!
- Hajrá, UTE! Hajrá, magyarok! – szúrta oda Jakab provokáló arckifejezéssel.
- A szálás, felnyírt fejű férfi elvörösödve meredt a bátyjára.
- Na idefigyelj, te csámpás lábú, nyálas próbababa! – kapcsolta le a zenét a nagyobb nyomaték kedvéért.
- Elég! Elég! Ül már le, eleget beszéltél – húzta maga mellé a férjét idegesen a felesége. – Elnézést! Kicsit fejébe szállt a badacsonyi.
- Köszönöm a jókívánságokat – avatkozott közbe ekkor maga a házigazda. – Hálából elszavalom nektek a *Családi kört*, ha megengeditek – hunyorított a feleségére.

Este van, este van: ki-ki nyugalomba!
Feketén bólingat az eperfa lombja
Zúg az éji bogár, nekimegy a falnak,
Nagyot koppan akkor, azután elhallgat.

A család megadóan hallgatta az öreget. A vers hosszú volt, a vendégek meg fáradtak, némelyik ezért el is bóbiskolt lassacskán. Csak Balázs és Jakab méregették egymást továbbra is, mint két kakas a szemétdombon.

– Na, hogy tetszett? – fejezte be az öregúr elégedetten. – Ugye, igazam volt, amikor azt mondtam, egy költő sem ír manapság ilyen gyönyörű költeményt?

Senki sem válaszolt, helyett éles, kb. száz decibel erősségű kürtszó hasított az est idilli csendjébe.

– Jézus Mária, mi történt? – rezzent föl ijedten a Péntek ház asszonya. – Marcika, légy szíves, fejezd be ezt az éktelen túlkölést!

– Gól! Gól!

A ricsajra megelevenedett a szomszéd ház, s egy pillanattal később ösztövérférfi battyogott a drótkerítéshez.

– Jó estét, Takács úr! – üdvözölte a kőműves, odabaktatott a szomszédhoz, váltott vele néhány szót, majd tisztelettel megkérte, csatlakozzék ő is hozzájuk.

– Sajnálom. Igazán hálásan köszönöm, de beteg a feleségem. Majd máskor, esetleg Péntek úr névnapja alkalmából. Addigra, remélem, nekünk sem lesz ennyi problémánk. További kellemes szórakozást, és ha kérhetném, fogják halkabbra a lejátszójukat!

– Magától értetődik. Egy percre azért még átugorhat mihozzánk. Na, csak egy pillanatra. Bekap egy pohár kisüstit, és már mehet is vissza a feleségéhez.

– Nem bánom, de tényleg csak egy pillanatra.

A vendéget részvevő arccal fogadták. Tudták róla, hogy szegény, hatgyerekes édesapa. Szűzanyám, hat gyerek, akik közül egyikük félig vak is ráadásul, és minden jel szerint nemsokára teljesen meg is vakulhat! Hacsak a jóisten csodát nem tesz a kilencéves, göndör hajú Irénnel.

– Bort, pálinkát?

– Inkább pálinkát, ha lehetne.

Megkapta a pálinkát, hozzá két zacskó élelmet: kis krumplit, sült pulykát, kávé, narancsot, süteményt...

– A gyerekeknek. A feleségének meg jobbulást kívánunk – nyomta Péntekné a zacskókat Takács szomszéd kezébe.

– Köszönöm. Az isten fizesse meg maguknak.

– Irénke? Találtak már megfelelő orvost a számára?

– Találtunk.

– Valóban? – örült meg a hírnék Péntekné. – Hol, kit, és meg is műti a kislányát?

– Németországban. Egy híres szemészprofesszort, és, igen, meg is műtené Irénkét.

– De hisz ez nagyszerű! Hallottátok? Gratulálok! – ölelte át a megviselt arcú, ágrólszakadt édesapát.

– Én is – lépett hozzá a házigazda.

A férfi halotthalványan rogyott vissza az asztalhoz, és gyorsan felhajtott még egy pohár kisüstit.

– Valami baj van, Takács úr?

– Csak annyi, hogy lemondtuk a műtétet.

A család furcsa szemeket meresztett a szomszédra.

– Miért, olyan veszélyes? – puhatolódzott megértően Aranka.

– Megjárja, viszont annál drágább, asszonyom, annyira, hogy ki sem tudnám fizetni – szökött egy könny Takács úr szemébe. – Na mindegy – állt fel ismét szomorúan. – Ilyen az élet! Megesnek ennél súlyosabb dolgok is, ugyebár. Irénke legfeljebb csak megvakul – emelte tekintetét Péntekre.

Az zavartan nézett a lampionok körül repkedő rovarokra, Jakab malmozott, míg a többiek poharukat szorongatva hallgattak. Ekkor Évike, Balázs öt-hat éves kislánya tipeggett az apához.

– Tessék a babám, Irénnek adom ajándékba.

Balázs megszegyenülten ütött a homlokára.

– Hozz még egy szatyrot, mama, légy szíves!

Amint megkapta a szatyrot, lekapcsolta csuklójáról a karórát, és bedobta a szatyorba.

– Jakab?

A fiatalember ezer forinttal ajándékozta meg a beteget, de a többiek is mind kitettek valamivel magukért beleértve Marcit is, aki féltve őrzött vuvuzeláját csúsztatta a szatyorba.

– Fogja, a magáé, aztán meglátjuk, mit tehetünk még ez ügyben.

Takács úr megrendülve tántorgott ki a lugasból. Nem sokkal utána pedig Péntekék búcsúztak el az *ősoktól*. Még egy hörpintés, utolsó kézszorítás, és átvette a „tücsök csendes birodalmát”.

DÉLIBÁB

Kedves Barátom!

Örömmel hallom, hogy újabban cirkusztörténeteket forgatsz, helyesebben forgatnál megfelelő sztori birtokában. Őszintén szólva meglepett, hogy rám gondoltál, hiszen én sohasem dolgoztam cirkuszban, de még hasonló helyeken sem. Mi tagadás, szerettem volna, sőt, hosszú ideig lestem, kerülgettem is az arénát. Sajna hiába, noha

tizenhárom évig tornásztam, és olyan számokat dolgoztam ki, amiket profi artisták is meg-megtapsoltak. Utána slussz, nincs tovább, ugyanaz maradtam, aki ma is vagyok: szürke kis egér az egerek között. Ezért nem értem, mit akarsz egy olyan sztorival, amely elejétől végig merő bevezetés, utazás a cirkuszba, vagy inkább a cirkusz körül. (Lásd Jules Verne Utazás a Holdba, illetőleg Hold körül című regényeit!) Ám legyen, dióhéjban elmesélem cirkusszal kapcsolatos élményeimet, hátha fel tudsz belőlük használni készülő dokumentumfilmhez (?) valamit.

Baráti szeretettel

Pali

1

Nem tudom, járt-e valaki Petrozsényban valaha. Petrozsény, románul Petroșani, füstös bányászváros volt az erdélyi Zsil partján, köröskörül hegyek, köztük a 2529 méteres Paringgal, amelyről gyakran még nyáron se olvadt le a hósüveg. Nekem tetszett – legalábbis eleinte – a sebes vizű Malea és a büszke Mândra-hegy is, no meg a momârlanok, akik erős, mokány lovakon ügettek le a hegyekből. De hát omnia fluunt, omnia mutantur: minden folyik, minden változik. A momârlanok eltűntek, még az éghajlat is lehűlt, és én egyszerre fázni, dideregni kezdtem, szűknek láttam az utcákat, a várost, az egész Petrozsényi-medencét. Úgy éreztem, bezártak, és a Kárpátok az őreim, akik eltakarják a kilátást, ráülnek a lelkemre, és lassan megfojtanak. Hacsak ki nem sütök valamit. Csakhogy mit, milyen úton-módon törjek ki ebből a füstből, koromból? Tisztább, színesebb régiókba vágytam, ahol melegebben süt a nap, merészen száll a képzelet, és ugyanolyan szabadon járhatok-kelhetek, mint a szabad momârlanok valamikor.

Ekkor született meg bennem a gondolat: akrobata leszek. A cirkuszokban nincs korom, ott minden csupa szín, fény, mozgás, megismerem Bukarestet, Londont, Rómát, a közönség tapsol. Bis! Bis! – sikoltják a tinik, és én könnyedén hajlongok jobbra-balra. Pereg a dob. Mindenki engem néz, értem drukkol, megbámulják a bátorságom, az izmaim.

Tizenhét éves voltam, elég magas, vállas legény, nem túlságosan izmos, ám annál erősebb. Fizikailag, lélekben, igen, főleg lélekben, mert hittem, és harcolni, szenvedni is tudtam a hitemért. Meg voltam győződve, hogy az ember többre hivatott, mint hogy naponta öthatkor keljen, elbaktasson a bányába, aztán kettőkor holtfáradtan, porosan, piszkosan vánszorogjon haza. Én magam sose voltam bányász, de a Zsil-völgyiek zöme az volt: a barátaim, ismerőseim, és minél hosszabb ideje éltem közöttük, annál jobban éreztem a tárnák vonzását, a csillék súlyát a drótkötélpályán. Lent szénpor, fent szénpor... Aki tehette, nyakalt, és aki beszívott, átmenetileg elfelejtette, milyen taposómalomba született. Tehát ittak, néha bizony magam is, bár sejtettem, hogy a megoldást a crâșman (kocsmán) kívül kéne keresni.

A cirkusszal tizenkét éves koromban ismerkedtem meg először. Betanultam pár illuzionista számot, és jelentkeztem egy utazó cirkuszban. Ember tervez, isten végez. Bemutatkozásom ugyan sikerült, a cirkuszigazgató mégis meggondolta magát. Akkor verset írok – kerestem a kitörés másik lehetőségét, mert hiszen a költők, írók sem akárkik, továbbá fölös energiámat levezetendő el kezdtem intenzíven tornászni. Szuhánék bácsi, egy kopasz, hatvan felé járó autószerelő volt az edzőm, aki ingyen, csak úgy passzióból foglalkozott a fiúkkal. Rám hamar felfigyelt, és megpróbált minél többet kihúzni belőlem. Négy év múlva én vittem a prímet a fiúk közt, ilyen téren tehát kimozdultam a holtpontról. Ügyes, jókötésű legények – állapították meg egyszer a városi Sportszövetségben, és ennyiben maradtunk, a továbbiakban a kutya sem törődött a csapattal. Nem rendeztünk versenyeket, bemutatókat, gyakran kiszorultunk még a tornatermekből is. Magyarán: a város sportvezetése akkoriban a futballon kívül nem látott fantáziát semmilyen sportágban, különösképp a tornában, amelynek a becsületét csak jóval később Nadia Comăneci tudta kivívni. Ilyen lelki és anyagi támogatás mellett ki gondolhattott rendszeres edzésre! Hiszen még a tornaterem fűtését is mi, fiúk finanszíroztuk, amikor beköszöntöttek a hideg, petrozsényi évszakok.

– Ez van – vonogatta vállát az öreg tehetetlenül. – Torna? Kit érdekel? Futball? Hű, az pénzes sport, arra a Szövetség is kinyitja a bukszáját, úgyhogy ha fel akartok törni, gyerekek, labdarúgónak

menjete! Akkor lesz prémium, külföldi vendégszereplés, munka nélküli munkahely és effélék.

Nos, egyesek meg is fogadták a tanácsát, mások viszont fogták magukat, és beültek a csehóba. Tiszta sor. Nyilván én is ezt teszem, ha felhagyok a tornával. Hát nem, azért sem! Ha elmaradnak az edzések, tornászom otthon, egyedül. Hiszen annyi mindent szeretnék még tanulni. A híd megy, a fejjállás hibátlan, de a flikflakkal már vannak problémák, aztán ott a kézállás, előre, hátra szaltó... Végül ezeket is elsajátítottam elkápráztatva ezzel a legmarkosabb bányászfiút is.

– Még egy-két év, néhány különleges mutatvány, és akár artistának is felcsaphatsz – biztatótt egyik barátom a csapatból.

Ezzel legtitikosabb gondolataimat mondta ki. De hát ehhez még ki kellett találni azt a néhány *különleges* mutatványt, hozzá a rekviziteket, és ha már minden egyben van, következett volna a kérdések kérdése: sikerül-e a felvételi vizsgám a cirkuszba.

2

Napokig töprengtem, variáltam, kombináltam. Hasztalan, egyetlen olyan szám sem jutott az eszembe, ami nemcsak különleges, hanem új is lett volna egyúttal.

– Szerintem felejtsd el az egészet – tanácsolta Vaszi, csapatunk legidősebb tornásza, egy sovány, magas villanyszerelő, aki maga is kötél táncos volt valamikor. – Nehéz kenyér ez, pajtikám. Egy artista folyton úton van, keményen edz, és fáj, mindig fáj valamije: a csuklója, háta, karja, lába. Alkoholt, kávé nem ihat, a bagózás tilos, azonkívül sohasem tudhatja, mikor esik le a trapézzól, kötérlől, melynek következményei egész életét megváltoztathatják. Miért nem tanulsz inkább mérnöknek?

Véleménye, amelyhez maga Szuhának bácsi is csatlakozott, szinte letaglózott, és hosszú ideig kísértett. Egyedül Tintea lelkesedett a tervemért. Szerencsére (vagy szerencsétlenségemre!) hamar összeszedtem magamat, és kétszeres erővel kerestem a megoldást.

– Hogy haladsz a számokkal? – kíváncsiskodott néhány hónap múlva Tintea a tornateremben. – Kitaláltál már valamit?

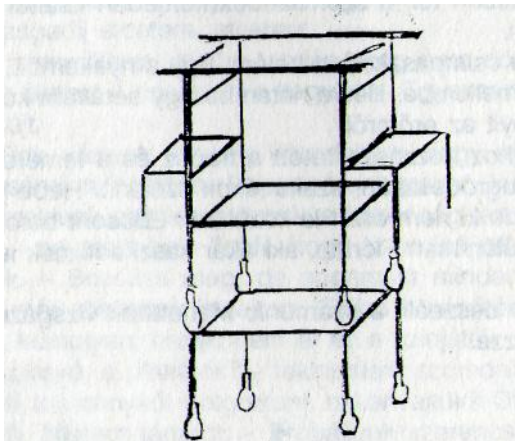
– Ki, de még kell egy év ahhoz, hogy igazán beérjen – válaszoltam magabiztosan, tudniillik addigra valóban megszülettek a számaim.

– Bemutatnád nekünk is? – állt körül a többi tornászbarátom: Tisi, Vivi és Flórián.

– Majd jövőre. Nem eredeti számok, mint ahogy terveztem, viszont bármelyik cirkuszban felléphetnék velük, ha akarnám – büszkélkedtem a fiúknak.

– Mégis milyenek? Legalább magyarázd el, kérlek!

– Azt hiszitek, hazudok? – lestem el Vivi kacintását mérgesen. – Bine. (Jó.) Képzelfetek el nyolc palackon két egymásra tett asztalkát, legfelül két székkal, körülbelül így – rajzoltam le a mutatványt egy papírra:

– Igen, és?

– Látjátok a támlákon ezt a két rúdfélét? Erre teszek egy hengert, a hengerre deszkát, utána jöhet a kézállás.

– A hengeren? – hitetlenkedett Flórián?

– Előbb a hengeren, utána két függőleges, egymással párhuzamos deszkán is.

– Nem semmi! – tátotta el a száját ezúttal Tisi barátom. – Más?

– Türelem! Egy év múlva mindent láthattok. Még egy félkézállást is, ami szintén nem semmi.

Hogy az ázsióm megnőtt, az nyilvánvaló. Még partnert is szereztem Flórián személyében. Ő volt a legkönnyebb, fejfel kisebb ná-

lam. Segédmunkásként gürizett a petrillai szénbányában, emellett (esti iskolában) tanult, tornászott, festett és rádiókat javított. Amint látható, nem csak én akartam kitörni ebből a hegyek miatt idillikusnak tűnő, de valójában rideg-sivár világból.

Ettől kezdve három helyen edzettem: a csapatban, otthon és Tínteaéknál, ahol életemben először lengtem a trapézon. Kint lógott a kertjükben két, kb. tíz méter magas póna közt. Csak a háló hiányzott, de hát istenem, a cirkuszban sem volt mindig ilyesmi. Ide – Tíntean kívül – leginkább Tisi, Flórián és Vivi járt edzeni, valamennyi izmos, magas fiatalember. Tíntea szobafestő volt, Tisi hivatalnok, Vivi nyomdaipari dolgozó. Munkájuk mellett tanultak, tornásztak, s még a kocsmák tájkára sem tévedt egyik sem, ami petrozsényi viszonylatban szinte különleges erénynek számított. Egyszer a súlylökést gyakoroltuk kisebb-nagyobb sikerrel. Jó ideje versengtünk, ám a golyót egyikünknek sem sikerült négy méternél messzebbre eldobni.

– Most figyeljete! – jöttem ki a béketúrásból, felkaptam a súlyt, és teljesen szabálytalanul, mint egy kavicsot hajítottam előre.

Kerestük a golyót négy méteren, öt méteren. Eltűnt. Tűvé tettük érte az egész kertet, mégse bukkantunk a golyóra.

– Még ilyet! – hüledeztünk értetlenül. – Elnyelte a föld, a mennykőbe!

Végül a kerítésen túl, a szomszédék kertjében találtunk rá, úgy tíz méterre, mélyen a földbe fúródva.

Máskor öt fiú csimpaszkodott rám. Egy a nyakamba, kettő oldalról és kettő a mellemre, illetve hátamra, így sétáltam körül a kiskertet. Csoda, hogy a hátgerincem össze nem roppant a hatalmas súly alatt! De hát hallgattam én akkoriban az eszemre! Kezdetben nagyon féltem a magasban. Aztán ezt is megszoktam a trapézon és kézenállás közben fent a háztetőn, kint a strandon, az ugródeszkán, szakadékok szélén stb. Bár mindnyájan vigyáztunk magunkra, hébehóba azért le-lepottyantunk, és ilyenkor hol a bokánk ficamodott ki, hol a csuklónk rándult meg. És? Ebcsont beforr, különben is ez együtt jár az akrobatikus tornával.

Flóriánnal nálam, otthon is edzettünk. Hogy honnan volt ehhez annyi ereje, energiája, nem tudom. De bírta, valami nagyon hajthatta belülről ezt a szép arcú, arányos termetű csillásfiút. Még jobban is,

mint engem, de hogy mi...? Sohasem kérdeztem, ő meg sohasem dicsekedett el vele. Így állt össze a repertoárunk, így értünk meg a porondra. Csupán a porond, engedély és közönség hiányzott.

3

Első lépés: felvételizni a cirkuszban. E célból több kérvényt is megírtunk, illetőleg tájékoztatást kértünk a bukaresti állami cirkusztól anélkül, hogy bárki is figyelemre méltasson bennünket. Márpedig vizsga nélkül (a régi időkkel ellentétben, amikor csak a tudás számított) senki sem lehetett Romániában artista. Ez eddig rendben van, ha ez a törvény, vizsgázzunk. Csakhogy mikor, mert erről mi soha egy közleményt sem olvastunk.

– Hívjuk fel őket telefonon! – indítványoztam Flóriánnak. – Ha így sem reagálnak, agyó, aréna, mehetünk vissza Szuhánek bácsihoz tornászni.

– Hívjuk.

Erre elkocogtunk a postára, befizettünk egy háromperces beszélgetésre, és vártuk, hogy felvegyék a kagylót a fővárosban. Na végre! Két óra múlva összekapcsoltak bennünket.

– Halló! Állami Cirkusz?

– Igen.

– A Pitar Moş-i központból?

– Kivel beszélek? – reccsentett rám egy borízú hang bosszúsan.

– Nándili Nándi vagyok Petrozsényből – füllentettem. – Bocsánat a zavarásért, csak azt szeretném kérdezni, mikor lesz a legközelebbi felvételi vizsga a cirkuszban?

– Amikorra hirdetjük. Kísérjük figyelemmel az Informația Bucureștiului (Bukaresti Tájékoztató) újságot, és megtudják.

– Persze, persze, de én pont arra lennék kíváncsi... Letette – bámultam megrökönyödve Flóriánra.

– Várj, majd én! – hívta fel ő is a központot. – Itt Fufu Teodor ezredes beszél.

– Román Állami Cirkusz. Parancsoljon, ezredes elvtárs!

– Kérem, informáljon pár szóban, mikor tartják az artistavizsgákat! – pattogott kurtán, katonásan.

– Mert?

– Most maga kérdez, vagy én kérdezek? Halló, ott van még? Nem hallottam a választát.

– Bocsánat. Sajnos az az igazság, hogy még magunk sem tudjuk pontosan. Az idén semmiképp. Talán jövőre.

– Ezt nevezem precíz válasznak! – csapta le a kagylót dühösen. – Becsszó, egyszer még szétverem ezt a kuplerájt.

Mit tehettünk, vártunk, közben kifundáltam, hogy addig is lépünk fel a petrillai kultúrház színpadán. Petrozsényban nem mertünk, talán be sem fogadtak volna bennünket, a tőle négy- öt km-re fekvő városka azonban nyilván örülne, ha fellépnénk – fejtegettem Flóriánnak lelkesen.

– Felőlem – egyezett bele Teofil, aztán az utolsó pillanatban mégiscsak meghátrált. – Bocsáss meg, de engem itt sokan ismernek, és van pár rosszakaróm is a városban, úgyhogy elég egy hiba, a legapróbb tévedés, és már ki is fütyöltek. Előbb a nézőtérén, később az utcán, nem, komolyan, ennyit nem ér nekem ez a színjáték.

– Oké! Te tudod – legyintettem, aztán új ötletem kerekedett. – Menjünk Dévára! Ott senki sem ismerhet, ráadásul véletlenül akrobatát keresnek – lobogtattam meg a *Scânteia Tineretului (Az Ifjúság Szikrája)* című napilapot.

– A varieténél?

– Hol másutt? Van ez is olyan klassz, mint a cirkusz, ha nem még klasszabb. Na, ez a színjáték sem érdekel?

– Induljunk!

Felszálltunk a vonatra, és három óra döcögés után megérkeztünk Kőműves Kelemen nevezetes várához.

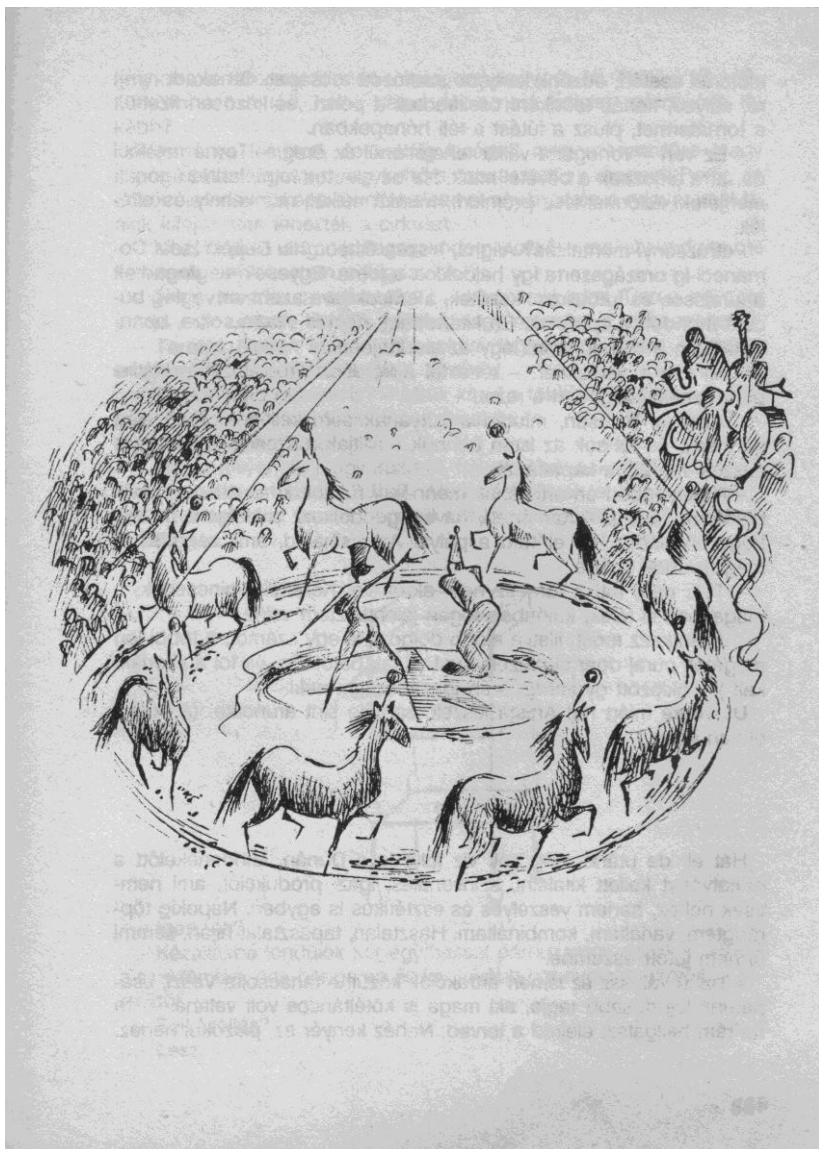
– A hirdetésre jelentkeztünk – nyomtam a napilapot a hirtelen felbukkanó portás kezébe.

Micsoda rumli! – néztem körül csodálkozva. A színház folyosóin csupa kacat, vödörök, létrák és egyebek. Az egyik helyen festettek, a másikon az ajtókat, ablakokat mázolták. Így fogadják ezek a vizsgára jelentkezőket?

– Jöjjenek utánam!

Bevezetett egy festékszagú szagú irodába, ahol egy mészporos ruhájú férfi, feltehetőleg maga az igazgató kavargatta mélán a kávéját.

– Akrobaták. Az újsághirdetésre jelentkeztek.

– Késő. A varieténk néhány napja kimúlt – mutatott körül keserűen a szobában.

– Hogyhogy kimúlt? – paprikázódott fel Flórián. – Akkor ez a hirdetés mit jelent? – emelte fel a Scânteiat.

– Már semmit. Nagyon sajnálom, de időközben megszűnt a varieté tagozat. Így határoztak odafent. Javaslom, jelentkezzenek vizsgára a Bukaresti Állami Cirkusznál.

Ez ám a fiaskó! Döcöghettünk vissza Petrozsényba.

– És most? – vakargatta a fejét Flórián. – Hogyan tovább, művész úr?

– Folytatom a felvételit, csak nem a cirkuszba, hanem valamelyik felsőfokú intézetbe. Te?

– Nem tudom. Lehet, hogy én is így teszek. Hacsak el nem visznek addig bakának.

4

Hát ilyen előzmények után kerültem a marosvásárhelyi főiskolára. Marosvásárhely volt akkoriban a székelység legnagyobb, Románia tizenhatodik városa, bár a magyarok száma már akkor alig haladta meg valamivel a románét. A Maros partján épült, Bukaresttől mintegy 500 kilométerre. Nevezetes intézményei: Orvosi és Gyógyszerészeti Egyetem, Maros Művészegyüttes, Marosvásárhelyi Székely Színház, Színművészeti Főiskola, Pedagógiai Főiskola, Kultúrpalota, Vártemplom. Éghajlata mérsékelt kontinentális, és a város számos virágoskertje, parkja miatt a virágok városának is nevezik.

Szóval román–magyar szakos hallgató lettem, miközben Flóriánt... Őt bizony bekapta a kaszánya, és azontúl már bakaruhában masírozott valamelyik laktanya udvarán. Ezért ugyan kár volt annyit álmodozni, edzeni! – sirattam el őt is, magam is. A karom eltört, mindkét bokám megrándult, fejem berepedt, ráadásul a szívem is nagyobb a normálisnál. És az eredmény? Három év unalom, utána felcserélhetem a petrozsényi füstöt, kormot sárra, porra egy isten háta mögötti községben – átkoztam a sorsomat, mire az hirtelen megkönyörült szegény peches fejemnek, amennyiben újra mellém sodorta Flóriánt.

Fura, nem? Mikor minden ajtó bezárult, egy, a legutolsó nyomban ki is nyílt előttünk. Ja, de mégis mi történt? Hát csak annyi, hogy Flóriánt is egy *vásárhelyi* kaszárnnyába helyezték, egyszóval ugyanabba a városba, ahol én is tanultam. Szép, de mit változtatott ez a dolgokon, hiszen egy frissen besorolt bakának sem ideje, sem energiája nincs edzeni. Azonkívül egy kaszárnnya viszonylag zárt terület, ahonnan csupán rövid időre, és akkor is csak engedéllyel lehet kijutni. Stimmel, csak hogy Flóriánt négy hónap alaki kiképzés után ki-nevezték lőtéri karbantartónak, melynek területét aztán el sem hagyhatta. Itt lakott egymagában viszonylag szabadon. Egyetlen lakótársa egy kedves süni volt, melyet nagy odaadással etetett. Semmi vész, nekem így is megfelelt, ugyanis ott már ő volt a nagyfőnök, és akkor engedett be, amikor csak akarta.

Telt-múlt az idő, s miközben naponta fellapoztuk a *Bukaresti Tájékoztatót*, hátha megjelenik már az az átkozott hír a vizsgáról, szorgalmasan edzettünk a fáktól körülvelt gyepes lőtéren. Megtudtál valamit? – kérdegettük egymást csaknem naponta, később hetente, amíg az utolsó ajtót is bevágta orrunk előtt az úristen. Ezt úgy kell érteni, hogy Flóriánt másik városba, méghozzá egy bukaresti kaszárnnyába helyezték.

– A sors iróniája – búcsúztam el tőle könnyeimet nyeldesve. – Bukarestbe vágytál, hát ott leszel. Viszont mi haszna, ha pont ezért válunk el egymástól.

Folytattam hát az edzést egyedül. Így repült el közel három esztendő. Közben Flórián is leszerelt, és nekiadta fejét a tanulásnak: bányász mérnök szeretett volna lenni. Nem sokkal ezután pedig a következő levlapot kaptam a Zsil-völgyi kisvárosból:

Egy fantomot kergettünk, ideje felébredni, barátom. Ami engem illet, én felébredtem, és teszek a cirkuszra. Melegen ajánlom, kövesd te is a példámat.

Flórián

Nem hallgattam rá, tovább edzettem, elvégre a számok zöme ugyanis az én produkciómon alapult. És igazam volt, mert az utolsó felvonás még csak ezután következett.

5

- Szóval akrobaták vagytok.
- Igazgató elvtárs, szabad egy percre!
- Bocsánat! – tűnt el a diri félórára. – Hát ti? – pillogott ránk, mihelyt előkerült. – Ja, persze, a kígyóbűvölők.
- Akrobaták – javítottam ki halkán. – A korzikai duó.
- Korzikából? – nézett nagyot a vállas, hosszú hajú, kígyóbőr zakóban ágaló igazgató.
- Ez a művésznevünk. Azért jöttünk, hogy...
- Vizsgáljunk – vette át a szót Teofil –, helyesebben, hogy megtudjuk, biztosan megtartják-e a meghirdetett vizsgát holnap nyolc órakor.
- Reméljük, fiúk, reméljük. Pardon! – nyúlt a telefonhoz. – Halló! Én, személyesen... Micsoda... ? Fizessétek ki, és arrivederci, Roma...! Nem, szó sem lehet róla...!
- Zavarok? – sompolygott be a direktor szilfid termetű titkárnője.
- Menjen a fenébe! Nem maga, ők – mutatott a férfi a kagylóra, s már akasztotta is le a másodikat. – Bonjour! (Jó napot!) Oui, oui...! (Igen!) Bien entendu...! (Természetesen!)
- Ekkor egy akrobata totyogott be a kezén, a nyomában két zsonglőr és egy buggyos nadrágú bohóc fülsüketítően trombitálva.
- Mulți ani trăiasca, la mulți ani! (Sokáig éljen!)
- Ölekezés, kézszorítások.
- Boldog születnapot! – köhintett a szilfid titkárnő.
- Igazgató elvtárs...! – köhintettünk mi is figyelmeztetően.
- Viszlát, fiúk! Üdvözlöm Korzikát és a kígyótokat!
- De mi...
- Mi van, Giziké? Látom, tükön ül. A titkárnő átadott egy táviratot.
- La naiba! (Az ördögbe!)
- Gáz van? – kérdezte a bohóc.
- Két akrobatánk Párizsba disszidált.
- Kik?
- Paoloék.
- Mi szívesen... – jegyezte meg Flórián felcsillanó szemmel.

– Ti még mindig itt lötyögtök? – mordult ránk az igazgató. – Hányszor mondjam, hogy momentán nincs szükségünk se fakírra, se zsonglőrre.

– És akrobatákra?

– Mi? Akrobaták vagytok? És ezt csak most mondjátok? Micsoda szerencse! Meg vagyunk mentve, uraim! – ölelt át latinos temperamentummal bennünket.

– Ura! – kiáltották kórusban a bohóc, a zsonglőr meg a többiek.

– Honnan jöttetek?

– Én Vásárhelyről! – mosolyogtam boldogan.

– Én meg Petrozsényből? – mondta Flórián.

– Fel vagytok véve, illetve... Előbb megnézzük, mit tudtok. Mindenesetre legyetek holnap reggel nyolckor a Nagycirkuszban!

Bukarest Románia délkeleti részén fekszik a Dâmbovită folyó két partján, a Dunától északra, a Fekete-tengertől 280 km távolságra. Lakossága a hetvenes évek körül olyan jó másfél millió lehetett. A várost a legenda szerint egy Bucur nevű pásztor alapította. Mivel sok szempontból hasonlított Párizsra, Kis Párizsnak is nevezték mindaddig, amíg az 1977-es nagy földrengés, később pedig a hírhedt diktátor jócskán át nem alakította a főváros arculatát. Rám a Romániában egyedülálló széles sugárutak, a Herăstrău-, a Cișmigiu-park, a volt Királyi Palota, a Calea Victoriei utca és a Curtea Veche-templom hatott legjobban. Amúgy már többször, úgyszólván minden évszakban felbukkantam a városban, így elég otthonosan mozogtam a hatalmas háztömbök közt.

Amint kiléptünk a cirkuszból, arcunkba csapott a fagyos téli szél. Esteledett. Egy ideig céltalanul bolyongtunk Bukarest utcáin. A hó-pelyhek lassan keringve hulltak alá a magasból. Hallgattunk. Bár-csak sikerülne a holnapi felvétel! Évekig vártam, készültem erre a pillanatra, és most itt van, szembesültem vele egy kurta újsághír képében. A függöny tehát felgördült, még néhány óra, és a korzikai duó kilibbenhet a porondra.

– Gyere, vegyünk ki egy szobát valamelyik hotelben! – rezzentett fel gondolataimból Teofil.

– Menjünk!

– Sajnáljuk, minden szobánk foglalt – utasítottak el mindenütt, úgyhogy, tetszik, nem tetszik, megszálltunk a Gara de Nord (Északi pályaudvar) várótermében.

– Szabad a jegyeket? – ráztak fel erőlesen éjféltajt.

Nem lévén jegyünk, kitessékeltek a teremből, ahol csakis érvényes vasúti jeggyel tartózkodhattak az utasok. Ez volt a szabály, ezért nem lehetett látni egy csavargót sem a román várótermekben. Egy darabig tanácstalanul toporogtunk a peronon, aztán felültünk egy holtvágányon veszteglő, **Pitești** feliratú vonatra.

– Innen biztosan nem dobnak ki – nyújtózkodtam el a meleg ülésen.

Barátom két perc múlva már fűrészelt, csupán én mocorogtam nyugtalanul. Folyton azon rágódtam, nem kellett volna-e megkérdezni, meddig rostokol itt ez a szerelvény. Üresnek ugyan tők üres, meg meleg is, de mi lesz, ha mégis elindítják Pitești-re? A gondolat sehogy sem hagyott nyugodni, ezért gyorsan leszálltam, és megkérdeztem egy pufajkás atyafit:

– Megmondaná, kérem, hány órákor indul az a vonat onnan Pitești-re?

– Boldogan – ölelt át a szemmel láthatóan illuminált pufajkás. – Neked szívesen, ha meghívsz egy pofa italra.

Na, én is jótól kérdezem, de talán ez a szörmebundás hölgy felvilágosít.

– Megmondaná, hány órákor indul a vonat Pitești-re?

– Reggel, csak reggel, szépfiú, úgyhogy ha érdekel, akár meg is hívhatlak egy csésze kávéra. Itt lakom a közelben, és nem kerül többbe száz pengőnél.

– Egy kávé? Köszönöm, majd legközelebb, ha pénzem is lesz hozzá.

– Csóró mazsola! – hagyott faképnél lenézően az örömlány.

Milyen vendégszeretők ezek a regátiak! Na, mindegy, böngésszük át akkor a Mersul trenurilort (menetrendet)! Pitești, Pitești... Hű, mekkorát gurított a kiskurva! Nyomás vissza, Flóriánhoz. De hol volt már akkor Flórián! Megdöbbenve meredtem a sínekre, ahol nemrég még ott vesztegelt a vakvágányra terelt szerelvény. Szegény Flórián már biztosan gőzerővel robog Pitești-re – néztem körül abban a titkos reményben, hátha elém ugrik valahonnan nagy kacagva. Persze nem

ugrott, és engem összevissza szurkáltak a lelkiismeret nyilai. Vajon mit gondolhat rólam, ha felébred, és nem lát maga előtt az ülésen? Elképzeltem magamban, amint keserűen felkiált: *ez az áruló itt hagyott engem a vonathan!* Most mi a francot kezdjek ezzel a vizsgálóval partner nélkül, egyedül? Illetve egyedül éppen kezdhethnék, viszont együtt kezdtük, izzadtunk hosszú éveken keresztül, most meg, csak úgy, ukmukfukk, mellőzzem egy ilyen ostoba pech miatt? Lerogytam egy padra, és órákon át tépelődtem, gyötrődtem, végül úgy döntöttem, hogy ha neki nem sikerült, úgy illik, egyelőre én se menjek vizsgázní. Előbb mindenképp tisztáznom kell, mi történt, utána még mindig ráérünk nekirugaszkodni a dolognak. Újra együtt vagy közös megegyezéssel szólóban, ha történetesen feladná, és a fűrészpör helyett megint a szénport választja. Megváltottam hát a vasúti jegyemet, és szomorú szívvel elhagytam álmaim városát.

Visszatérve Teofilra, ő bizony alaposan megjárta, ugyanis *leugrottam a vonatról* – mesélte utólag. *El is ájultam azonnal. Egy vasutas talált rám egy galagonyabokor tövében. Fejem betört, erősen véreztem, más bajom szerencsére nem esett. Az öreg bekötötte a fejemet, aztán felrakott egy Petrozsényba induló vonatra...*

Így „sikerült” kitörnünk egy színes, füst és szénpor nélküli világba, amiről egy nap alatt kiderült, hogy ha való is, ugyanolyan csalóka és elérhetetlen, mint egy délibáb. Kár, mert akkor azon a fagyos decemberi reggelen valóban felgördült a függöny előttünk.

Csak éppen mi nem libbentünk sem akkor, sem soha többé a porondra.

MEGÉRI?

Este hat óra. A nudista strandon már alig lézengett valaki. Az egyik medencében két fiatal nő meg egy középiskolás korú, vékony termetű srác lubickolt.

– Mit csinálsz ma este? – kérdezte a barna hajú.

Harmincéves volt, haja rövid, mozdulatai lágyak, míg a másikat, a szökét, inkább erély és magabiztosság jellemezte.

– Ma este? Kefélni fogok – tárta a nap felé kerek, duzzadt melleit.

– Hoppá! És Dénes?

– Dénes mesze van, azonkívül semmi köze hozzá.

– Összebalhéztatok?

– Miért, kellett volna?

– Nem, csak úgy kérdeztem. Elfelejtettem, hogy nálatok mind-egyik akkor és azzal dug, akivel csak jólesik.

– Evidens. Az ember nem ehét mindig ugyanabból az ételből. Nem mondom, ha csak egy volna, de több van ám, és, már ne is haragudj, elég nagy hülyeség a többit meg sem kóstolni.

– Mint ahogy én teszem, nemde bár?

– Nézd, a szexről nem mi tehetünk. Ez, hogy úgy mondjam, amolyan velünk született képesség, szükséglet, mint a szomjúság. Ha szomjasak vagyunk, iszunk, anélkül, hogy ezért szégyellnünk kellene magunkat.

– És gyilkolunk, mi, merthogy ez is velünk született, nem beszélve a birtoklási ösztönről, vagyis ami tetszik, ellopjuk vagy egyszerűen elvesszük, ha erősebbek vagyunk másoknál.

– Nana! A gyilkolás egy, a szex kettő, továbbá létezik kölcsönös megegyezés is, ne feledd. Bizony, a modern házasságokban már ez sincs kizárva.

– Ezek szerint ti ketten...

– Szabad kezétadtunk egymásnak, ami azt jelenti, hogy nem kell behunynunk a szemünket, ha valamelyikünk félrelép. Megtehetjük ezt nyitott szemmel is. Tudod, ebben az életben annyi szabály, meg-szorítás van: Ne lépj a före! Dohányozni tilos! Áthajtani tilos! Csak 16 éven felülieknek! És mi minden még ezenkívül. Csak a szexben nincsenek viszonylag korlátok. Hát, ha nincsenek – és milyen jó, hogy nincsenek –, éljünk is vele, az angyalát!

– Élni, de hogyan? Azért az sem megoldás, hogy miközben másokat ölelgetsz, fél szemmel folyton Dénesre sandítasz. Vajon mit szól a pasimhoz? – kérdezed nyugtalanul magadban. Na és az ő csajai milyenek: nem dögösebbek, fiatalabbak, mint én vagyok? Közben, hihíhí, sokkot kapsz a legkisebb ráncától is, amivel esetleg kevésbé kíváncsatos lehetsz a *férjednek*.

– Ne vess csak! Különbén sincs igazad. Engem sem Dénes, sem a női nem zavarnak, ebben biztos lehetsz, galambom.

– Értem, de ha ennyire nem zavar, pontosabban nem érdekel, mi a fészkes fenét akartok egymástól?

– Rossz kérdés – ült a medence lépcsőjére a szőke nő.

– Mert?

– Mert nem tudok rá felelni.

A barna nő a víz alá bukott, és elúszott. Mikor újra visszajött, a szőke kezdte csipkedni. Valahogy úgy érezte, legyőzték, amit sehogy sem bírt, de nem is akart lenyelni.

– Apropó, ma miért jöttél ki Kari nélkül, egyedül?

– Kari dolgozik. Mi az, mit nevensz? Nem hiszed, hogy dolgozik?

– Ha te mondd. Ti bezzeg beéritek egymással, és egyik sem csalja meg a másikat. Csak gondolatban – tette hozzá ironikusan –, mert a szexeffektus nyilván nálatok is működik.

– Gondolatban? Hm, előfordul, de azért, ugye te sem tagadod, hogy a gondolat és a tett között van egy kis különbség.

– Van. Aztán mondd: megéri?

– Látod, ugyanezt akartam én is tőled kérdezni.

Egymásra nevettek, és hallgattak. Nézték a vizet meg a fiút, amint tempósan úszkálgat a medence vizében.

– Szexis kölyök – nyalta meg szája szélét a szőke nő. – Kicsit vénácska, de az ágyban már biztosan teljesít. Mindenesetre szívesen eljátszanék a kölyökkel.

– De hát még szinte gyerek, az istenért, azonkívül nem látod, milyen szemeket mereszt arra a kislányra? – mutatott a barna nő egy a vízparton napozó formás, erősen leburnult tinire.

– Dehogynem, ugyanakkor reám is – állapította meg a szőke elégedetten. – Mi volna, ha felcsípnénk, és csapnánk egy murit trióban? Bocs, most meg én felejtettem el, hogy te csak gondolatban vétkezel. Gondolod, hogy a csaj is csípi a kiscsávót?

– Nem tudom, de nem is érdekel.

– Vajon hány éves? Tizenöt? Tizenhat? Amikor én kezdtem...

– Már mint a szexet, ha nem tévedek.

– Ja. Szóval, amikor én kezdtem, alig múltam tizenkét, nem, tizenhárom esztendő. Emlékszem, éppen a kertünkben napoztam, amikor átugrott hozzánk a szomszédból a bátyám haverja, egy nálam négy

évvel idősebb, magas, bajszos égimeszelő. Gyurival, mármint a bátyámmal akart beszélni. *Nincs itthon*, mondom a meláknak. *Sem ő, sem az őseim. Gyere, fekjüdj ide mellém a takaróra, és dumcsizz velem, ha van kedved.* Lefeküdt, de még az ingét, nadrágját sem vetette le. *Ennyi? Te mindig így szoktál napozni?* – ugrattam kuncogva. Erre gatyára vetkőzött. Egy ideig csöndesen feküdtünk, aztán csak érzem, hogy megfogja a kezemet.

– Csak a kezedet?

– Csak, pedig akkor már a mellem is jócskán gömbölyödött, tehát lett volna mit fognia, ha odanyúl. De ő csak nézett, bámult rám nagy áhítattal.

– Mire te?

– Fogalmam sem volt, mit tegyek, ugyanis odavoltam Hugóért, és semmiképp sem akartam elriasztani azzal, hogy én kezdeményezzek helyette. Hirtelen csengettek a nagykapun, és besétál rajta Hugó nagy fogú, lapátkezű apja is. Fene essen a vén trottyba, ennek is éppen most kellett idejönnie!, pukkadoztam magamban. Rádásul piás is, éreztem meg rajta a borszagot. *Hát ez a gézengúz itt császkál?* – vette észre fiát a kertünkben. *Halló, fiatalúr, volnál szíves átfáradni, és megetetni a disznókat? Apád itthon van?* – kérdezte, és majd felfalt a szemével. *Senki sincs itthon, tessék visszajönni egy óra múlva. Addig talán hazajönnek.* Nem untatlak ilyen régi dolgokkal?

– Nem, dehogy, bár ami azt illeti, lehetne izgisebb is, ha rátérnél a lényegre.

– Mint a lapátfülű? – nevetett a szőke asszony. – Mert az sem sokat teketóriázott, lecsatolta csuklójáról az óráját, és megkérdezte, hogy tetszik. *Mondom, megjárja. Mi az, hogy megjárja?* – *Ez egy valódi Casio óra, nem krumpli. A tied, használd egészséggel*, nyomta óráját a kezembe.

– Ajaj, forró. Már kezdem sejteni, mi következett ezután.

– Jól sejtet, mert jóformán még meg sem nézhettem a krumpliját, ugyanis tényleg krumpli volt, amint később kiderült, már rá is tért a lényegre.

– Magyarán: megdugott. És te is akartad, vagy egyszerűen megerőszakolt a vaddisznó?

– Is-is – révedt el a szőke nő. – Én Hugót akartam, de ha már nem lehet, jó lesz nekem az apja is, adtam be a derekam, főleg, hogy előtte már begerjedtem Hugótól.

Ismét elhallgattak, és mindketten emlékeikbe merültek.

– Lassan árnyékba borul a medence – nézett az égre a barna nő. – Ideje lenne hazamenni.

– Én még maradok, hiszen a játék még hátra van.

– Miféle játék?

– Elfelejtetted, mit mondtam? Szívesen eljátszanék a kölyökkel.

– Nocsak! Pedig már azt hittem, feladod, annál is inkább, mert már van egy randid estére.

A szőke nemet intve evickélt a tinihez, aki a medence túlsó felében lubickolt.

– Hello!

– Hello!

– A nevem Edit. Nem ismerjük mi egymást valahonnan?

A srác szeme rátapadt az érett asszonyi mellekre, melyekhez foghatót ritkán, és akkor is csak itt, a strandon látott ilyen közléről.

– Lehet. Nem emlékszem.

Teltek a percek. A szőke beszélt, beszélt, a fiú meg többnyire csak hallgatta, miközben hol a nő, hol a parton fekvő lányra sandított. Hé, mi lesz már? – nyomult közelebb a fiatalasszony. Csak nem arra vársz, hogy én fogjam meg a mogyoród! – villant fel emlékei közt az a jelenet, amikor Hugóval napoztak a kertjükben. No, ha erre vársz, akkor ide süss! – nyúlt fesztelenül a fiú nemi szervéhez. Bár ezt tette volna tizenhét évvel ezelőtt is, mert ha ezt teszi, valószínűleg az ő élete is másképp alakul. A diák arca megvonaglott a gyönyörtől, azzal ügyet se vetett többé a leányra. 2–0 a javamra! Pisis kiütve, krapek megfőzve! – állapította meg a szőke győztes mosollyal, majd fokozatosan elbizonytalanodva. Milyen kedves, ártatlan bambino! Még egy-két szó, tapizás, s már vihetem is az ágyamba. De vajon megéri? – tette fel a kérdést a mai nap folyamán immár másodszor. *Változtathatók-e ezzel azon, ami már megtörtént?*

– Hozzád, vagy hozzám? – bátorította fel a fiút Edit manőverezése a víz alatt.

Általában nem szokott így beszélni, s talán Annával szemben sem éppen fair dolog, de hát a filmekben is így beszélnek a tökösebb nagyfiúk.

– Ide – adta fel a tervét sóhajtván a szőke nő, és odavezette a srácot a parton sápadozó leányhoz. – Bye-bye, nagyfiú!

Úgy érezte, megtalálta, s máris elvesztett valamit: egy lehetőséget, megoldást, amivel még törleszthette volna régi adósságát.

Hát nem törlesztette – intett búcsút a fiúnak, és maga sem értette, mitől kerekedett hirtelen olyan jókedve.

NINIVE

Az öreg író felállt, kinyújtózkodott. Végre elkészült a regénnyel! A többi már a kiadó és a nyomda feladata. Éjfél. Kimerülten csoszogott a sezlonhoz. Ha már itt ragadt, itt is alszik ma éjjel. Álmosan füllett a hálószoba felé. Felesége horkolása megerősítette szándékában. Úgy alszik, mint az aludttej. Miért ébressze fel szegénykét! Megvetette az ágyat, és elnyúlt a sezlonon. Vajon milyen sikerre számíthat legújabb művével? Megveszik, nem veszik meg? Egyáltalán ki nyomtatják-e valahol? Fiatal korában még számíthatott ilyesmire, tekintettel, hogy a kultúra államérdek is egyúttal, azaz közügy, aminek dukál némi szubvenció – hirdették az illetékes elvtársak. Nyilván nem akárkinek. Ehhez jól és szocialista szellemben is kell ám alkotni. Ma fittyet hánynak a szocializmusra (hja, változnak az idők, rendszerek!), és a piacgazdaságot éltetik. Ez a legbiztosabb szubvenció – vallják napjaink illetékes urai, amitől aztán még kevésbé tud aludni. Pedig ez egyszer tényleg túlszárnyalta önmagát. Ebben a könyvében tükröt tart a világnak, hogy az emberek hibáikból tanulva építhessék a... kapitalizmust. Eleinte elég nehezen haladt az írással, s talán abba is hagyta volna, ha egy belső hang további munkára nem ösztönzi. Hát most itt van, megszületett! Csak legyen, ki kiadja, mert újabban már szóba sem állnak vele a kiadók. Kivéve egyet.

Egyelőre, viszont ha ő sem érdeklődik többé iránta... Jaj, arra már nem is mert gondolni! Ha elkel a regénye, vesz egy rend ruhát magának, a feleségének porszívót, és persze könyveket. Sok-sok könyvet, azok helyett, amiket eladott, mióta a közügyet jelképező könyvek is piaci áruvá változtak. Ezzel a gondolattal aztán el is aludt Kiss Jónás.

Amint fölébredt, rohant a kiadóhoz, ruganyos léptekkel, csaknem gondtalanul. Pedig a gondok, bajok őt sem igen kímélték. A nyugdíja kevés, díjakat, kitüntetések nem kapott. Igaz, a múltban sem. Akkor azért, mert nem a szocialista realizmus stílusában alkotott, most meg a szürrealista, abszurd, groteszk, posztmodern és egyéb irányzat jegyeit hiányolták a művéből.

– Ez van, ezt kell szeretni – jegyezte meg egyre sűrűbben egyetlen megmaradt kiadója, egy sima modorú, kidülledt szemű könyvgyáros. – És még akkor sem biztos, hogy boldogulsz. Egy lapnál még elcsúszik, de a könyvhöz már név, rang is kell ahhoz, hogy érdeklődjenek irántad: József Attila-díj, Kossuth-díj, érdemes *színész*, ilyen-olyan párt *elnöke*, X. Y. *műsorvezető* valamelyik rádiónál, tévénél...

– Egen, de mit akarsz ezzel mondani?

– Nem érted?

– Őszintén szólva...

– Nézd, információim szerint vannak, meg voltak is bizonyos nehézségeid a könyveid kiadásával kapcsolatban. Jól tudom?

– Nagyjából.

– Holott a megoldás pofonegyszerű: szerezz te is nevet, rangot magadnak. Ezt nemcsak barátként, hanem kiadóként is ajánlom. Ha ezt elérted, de csakis akkor, zörgess be a kiadók ajtaján,

– Nálad is?

– Hozzám mindig nyugodtan bezörgethetsz – válaszolt diplomatikusan a kiadó. – De a végső szót, most mit kerteljek, nálam is csak az olvasók mondják ki. És ők, ismétlem, sajnos a híres írókra hajtanak.

– Akárcsak te – gondolta keserűen Kiss Jónás.

Már-már a nyelve hegyén volt, hogy ki is mondja kereken, aztán mégsem mondta ki. Minek, kinek, főleg hogy a választ is ismeri, miszerint egy kiadónak is meg kell élnie valahogy.

Jónás értett a szóból, és a kiadó tájékára sem merészkedett. No, de ez a regénye mégiscsak olyan remekmű, hogy talán még egy József Attila-díj sem kell hozzá.

– Nini, a Kiss Jónás! – fogadta tüntető barátsággal a középkorú, jóvágású üzletember. – De régen nem láttalak! Épp értekezletre sietek, de ha hoztál valamit, tedd le légy szíves az asztalra! Amúgy mi újság? Irodalmi díj, méltató kritika, efféle...?

A fáradt arcú, csupa ránc szépíró olyan pillantást vetett az editorra, hogy az tanácsosabbnak látta, ha sietős dolgára hivatkozva minél gyorsabban odébbáll. Az öreg kerek négy hétig várt ezután a válaszra. Hiába, mi több, még csak telefonvégre sem kaphatta a kiadót, mire személyesen kopogtatott be az ajtaján. Egyszer, tízszer, nem számít. A türelem rózsát terem, egyszer mégiscsak elkapja. Így is történt, elkapta, épp amikor a könyvgyáros egy mellékajton akart elillanni.

– Elolvastad a regényem? – rohanta le egyből, mielőtt még valóban kámforrá változik.

– Nini, a Kiss Jónás! De régen nem láttalak! Épp értekezletre sietek, de ha hoztál valamit, tedd le légy szíves, az asztalra!

– Még egyet? Előbb talán a Ninivéről referálj.

– A... a Ninive? – dadogott a kiadó, tudniillik el sem olvasta. – Na, az, látod, remekmű – találta gyorsan fel magát. – Cselekménye fesszes, stílusa tömör és dísztelensége ellenére is megkapó. A szereplők markáns, jól megrajzolt figurák. Én, személy szerint utálok, ha egy sztoriból hiányzik a konfliktus, az értelmi-érzelmi elem, csattanó... Itt szerencsére minden együtt van. Csak egy a bibi, tisztelt mesterm, de az akkora, hogy attól tartok, meg sem fogod érteni.

Kiss Jónás arca rosszat sejtően elborult.

– Azért csak próbáld meg. Hátha mégis megérttem.

– Bármilyen remekmű a te Mimikéd.

– Ninivém.

– Ninivéd – köhintett a kiadó –, nincs rá igény a piacon, röviden: nem tudjuk kiadni.

Az író fejére egy egész könyvhegy omlott egy perc alatt. Ezek voltak azok a példányok, melyeket megvásárolt volna, ha kinyomtatják a regényét.

– Ez a szomorú valóság, mesterem: ma még kevesebbet olvasnak, mint bármikor, amiről ugye, elismered, részben ti, írók tehettek.

– Amennyiben?

– Nem arról írtok, ami érdekli is az olvasót. Az álmairól, gondjairól, hús-vér emberekről, ahelyett hogy folyton a nővumra, eredetiségre és önmagatok megvalósítására törekednétek. Valamikor még tanultatok Mikszáthtól, Móricztól, ma cselekmény helyett vizionáltok, szereplőitek arctalanok, és semmi konfliktus, semmi eszmei mondanivaló, ami felrázna ahelyett, hogy elaltatna bennünket.

– Ezek szerint én is. Kérlek! Azért nem bánnám, ha megmagyaráznád, ki nyilatkozott így kb. két perccel ezelőtt – nézett karórájára az öregúr: „A Ninive cselekménye feszes, stílusa tömör és dísztelensége ellenére is megkapó. A szereplők markáns, jól megrajzolt figurák...”

– Lárifári, egy fecske nem csinál nyarat – vágta ki magát a kiadó ügyesen. – Egyébként is hányan olvasták a műveid: százan, ezren, tízezren? Márpedig az olvasók zömében egész más tapasztalat dolgozik. Szerintük a kortárs írók vagy érthetetlenek, vagy unalmasak, akikért egy könyvesboltba sem érdemes benézni. A jelenség persze nem új, így volt ez a szocializmusban is, amikor csak a kommunista párt szellemisége érvényesülhetett a politikában, irodalomban egyaránt. Ehelyett újra- meg újraolvasták Eötvöst, Jókait, Gárdonyit, miközben ma már őket is egyre kevesebben böngészik. Tudod miért, Kiss Jónás?

– Hát mert régiek, egy letűnt, tőlünk erősen különböző kor írói.

– Pontosan, és ha ehhez hozzáveszed a nyelvet, stílust is, a fiatalabbak már meg sem értik őket, művész úr. És a tévéről, videóról, számítógépekről még nem is beszéltem, melyek még tovább bonyolítják a problémát – sopánkodott a kiadó, nehogy azt higgye ez a megszállott töltőtollkoptató, hogy csak neki vannak nehézségei a szakmában. – Bár nem vagyok jó, annyit még én is megjövendölhetek, miszerint olyan tíz év múlva még a klasszikusok is csak át-szerkesztett feldolgozásban kerülhetnek... képernyőre.

– Hova?

– A számítógépekbe, mert ez a jövő útja, úgy bizony, és te még azt kérdezed, miért mondtam le a könyvedről?

– Kérdezem? Nem kérdeztem, csak... Nem akarlak megsérteni, de most dobjam tűzbe a kéziratot? – szontyolodott el a hovatovább már csak hobbiból írógató Kiss Jónás.

Még jó, hogy a kenyerét a múzeumban, nem írással kereste mostanáig. Mellesleg az sem rossz szakma, de ahogy elnézi, nemsokára ismét ott köt ki, csak ezúttal nem muzeológusként, hanem – képletesen szólva – kiállított tárgyként merenghet a régi szép időkről. Magyarán: most már ő is elavult, elkopott, s még annyi szükség sincs rá, mint azelőtt.

A kiadó ravaszul mosolygott.

– Azt nem mondtam, annál is inkább, mert azért még nincs minden elveszve. Igen, igen, komolyan beszélek, végső soron egyedül tőled függ, megmented-e vagy sem Ninivét.

– Jó vicc. Hehehe, hihíhi, már rég nem nevettem ekkorát. Isten áldjon! Köszönöm, hogy ilyen sok időt szakítottál rám – kapta fel a táskáját, kalapját, és faképnél hagyta a kiadót.

Még hogy tőle függ! Öregnek ugyan öreg, de nem bolond is, hogy felüljön ilyen zöldségnek. Vagy... vagy mégsem viccelt a könyvguru? Mamma mia, hát persze, hogy nem viccelt! – emlékezett rá hirtelen, hogyan adják ki egyesek a könyveiket újabban.

– Hallgatlak – sompolygott vissza a kiadóhoz bocsánatkérő arckifejezéssel. – Mennyiért vállalod?

– Micsodát?

– A Ninive kinyomtatását magánkiadásban, más szóval, ha én finanszírozom a kiadást?

Na végre! A kiadó éppen erre várt, végül is bármilyen megalázó is a számára, pont az ilyen írócskák döntenek el, visszamegy-e vagy sem eladónak a Libribe.

– Félmillió forintért – vágta rá kertelés nélkül azonnal. – De ne izgulj, ebben minden benne van: tördelés, korrektúra, nyomtatás, terjesztés...

Az író kábultan rogyott a fotelbe.

– Olcsóbban nem lehet?

– Ennél olcsóbban? Van neked fogalmad, mennyi pénzbe, munkába kerül kiadni akár egyetlen könyvet is manapság?

– És a József Attila-díj, a szépirodalmi művekben divatos, sőt: megkövetelt korstílus? Velük mi lesz, kérlek tisztelettel? Vagy ebben az esetben már ennek sincs jelentősége?

– Nincs. Igazából semminek, ha meg tudod fizetni – nyugtatta meg szemrebbenés nélkül a könyvesbolti eladóból lett kiadó. – Most mit bámulsz? Ez a modern piacgazdaság, és aki nem elég rugalmas, legfeljebb csak petrezselymet árulhat a piacon. Ha pénzed van, diktálsz, és író vagy, elvégre a könyv sem több egyszerű árunál. Nos, áll az alku, kolléga?

A kiadó szavai hideg zuhanyként hatottak az öregre.

– Nem. Ha lenne pénzem, esetleg, de mivel nincs, Ninivét Isten kegyelmébe ajánlom. Mentse meg Ő, ha akarja.

Ezzel a mondattal búcsúzott el a kiadójától és opusától egyaránt. Nem így a felesége, aki szentül meg volt győződve, hogy Ninivét így vagy úgy, de mindenképp meg kell menteni.

– Lehetetlen. Nagyon hálás vagyok, hogy ennyire szíveden viseled a sorsunkat, de félmillió az félmillió, ennyit pedig még akkor sem tudnék fizetni, ha nem lennék minimálbéren vegetáló nyugdíjas.

– Félmillió? Hogy nem szégyellik így kizsákmányolni az írókat! – némult el Kiss Jónás keskeny ajkú, fiús frizurás asszonya.

Többet aztán nem is beszéltek a dologról, ami nyilván nem azt jelenti, hogy nem is töprengtek, és hol az egyik, hol a másik nyitotta ki a száját, de be is csukta azonnal, és továbbra sem nyilatkoztak egymásnak. Végül mégiscsak az asszony mondta ki a varázsszót:

– Szézáam táru!j: jelzálóg.

Más szóval folyamodjanak bankhitelért, biztosítékként pedig ajánlják fel a házukat.

– Mi, hogy utána kirúgjanak a házunkból, ha nem kaparunk össze annyit, hogy megadjunk egy félmilliós tartozást? Nem ér meg ez a könyv ekkora kockázatot, Cilikém. Ha viszont megérne, ez az egész új rendszer piacgazdaságostól együtt mehet a jó édes anyjába, ha még annyit sem tesz meg egy művészért, hogy megfizesse a munkáját – forrt fel az öreg tollforgató epéje, ki is csörtetett volna a szobából, ha a reumás lábai nem fájtak volna annyira.

Éjjel álmában megjelent a regénye. Nagy elismerést ugyan ekkor sem aratott, ám kárpótlásként újra megtelt a házi könyvtára. Alighanem a könyv árából vásárolhatott új könyveket, pontosan úgy, ahogy eltervezte magában. És ekkor végre megint boldog volt. Álmában, ami annál jobban bántotta, amint reggel felébredt, ugyanis Kiss Jónás csöppet sem hitt az álmokban.

– Lelkileg persze érthető, hiszen az éhes disznó is makkal álmodik – magyarázta feleségének félig bosszúsan, félig nevetve, mire a jó asszony orra elé tolt egy újsághirdetést. – Mi ez?

– Olvasd csak el! Megéri.

A helyi lap pár soros cikkben közölte a polgármesteri hivatal kulturális osztályának a pályázatát a megyében élő alkotó személyek és csoportok anyagi támogatásának céljából.

– Heuréka! – ujjongott fel az öregember, mint Arkhimédész, amikor felfedezte a hidrosztatika alaptörvényét, és egyik kezében a folyamodványával, másikkban a Ninivével hajtott az osztályra. – Ezzel megvolnánk! – dörzsölte a kezét otthon elégedetten. – Egy hónap múlva lesz az eredményhirdetés.

– Szerinted megnyered?

– A pályázatot? Remélhetőleg, ugyanis megnéztem a pályázók névsorát, és megítélésem szerint én vagyok a legtehetségesebb közöttük.

Egy hónap múlva kihirdették az eredményt. A pályázat győztese Faragó Ábrahám.

– Az meg kicsoda? – pislogott Kiss Jónásné. – Még sohasem halottam ilyen nevű íróról.

– Nem is hallhattál, ugyanis most írta meg élete első regényét. Mellékesen a kuratóriumi elnök legjobb barátja – lombozódott le Kiss Jónás. – Mindegy, nem nagy tragédia! Ebből is tanultam valamit – szedte össze magát fogcsikorgatva. – De most már azért sem adom fel, esküszöm.

– Helyes! Nem is kell, csak ezzel sajnós megint visszakanyarodunk az eredeti kérdéshez: hogyan mentsük meg Ninivét?

– Én már ki is találtam: beiratkozom a városi irodalmi körbe, melynek tagjait hébe-hóba ugyancsak anyagi támogatásban részesítik. Úgy látszik, ez a divat mostanában.

A körben nagy ovációval fogadták.

– Isten hozta közénk, mester! – szorongatta kezét az irodalmi kör Jónáshoz hasonlóan szép korú, kecskeszakállas elnöke, és bemutatta a kör többi tagjának is.

Ettől fogva Kiss Jónás eljárt minden ülésre, felolvasott, vitatkozott, elemzett és lelkiismeretesen fizette a havonkénti tagsági díjakat.

– Na, mi van, összegyűlt már a könyv ára? – érdeklődött a felesége időnként.

– Nyugalom, majd úgy egy jó év múlva, hiszen a kör mindössze húszt állandó tagból áll. Egyébként maga a támogatás nem haladja meg az ötvenezer forintot sem fejenként. Tagadhatatlan, hogy ez borzasztó kis összeg, de néhány példányra azért kifutja – intette türelemre a szépíró.

Egy év múlva feladta. Hiába, szegény volt az eklézsia, és ki tudja, milyen titkos machinációk folyhatnak a háttérben – merült fel a gyanú Kiss Jónásban.

– Akkor egyet mondok, és kettő lesz belőle: keressünk más szponzort magunknak! – ajánlotta az asszony tétován. – Például miért ne lehetne ez akár az egyház is? Nem mintha az egyház gazdagabb lenne a tiszteletreméltó önkormányzatnál, ezzel szemben legalább diszkriminációmentes elbírálásra számíthat.

Az író ebbe is belement, és még aznap írt egy e-mailt a megyei püspöknek.

Természetesen szponzoráljuk – állt a kenetteljes sorokban. Az egyház szerepe nem korlátozódhat csak a hit terjesztésére és a szegények istápolására. Mi, tisztelt szerkesztő úr, a kultúrát és oktatást is messzemenő támogatásban részesítjük. Ehhez azonban el kell olvasni a regényt is, ezért azt tanácsoljuk, küldje el a kéziratot valamelyik kompetens egyházi kiadónak, amihez sok sikert kívánunk.

– Ezt most pozitív vagy negatív válasznak értelmezzük? – bámultak a házastársak egymásra.

– Szerintem is-is – vélekedett végül Kiss Jónás, azzal már meg is címezte a következő levelet, ehhez mellékelte a kéziratot, és türelmetlenül várta, miként reagál rá a püspöknél is „kompetensebb” kiadó.

Eltelt egy hónap. Semmi válasz. Furcsa! Eddig azt hitte, csak a laikus szerzők ostromolják a Parnasszust, erre kiderül, már az egyháziak is egymásnak adják odafönt a kilincset. Ennél már csak az furább, hogy minél kevesebb az olvasó, annál több az írócska, költőcske ebben a kis országban – hümmögött egyre ingerültebben Kiss Jónás.

– Lehet, hogy el sem olvasták? – ragadt az asszonyra férje idegessége lassanként. – Már négy hónapja elküldted. Egyáltalán van értelme továbbra is várni még?

Jónás ezt is megkérdezte egy kurta e-mailben, melyre hasonló hallgatással reagáltak.

– Papok! Ezek után mondja nekem valaki, hogy rajtuk kívül senkiben sem lehet már megbízni.

– Kár, mert ez volt az utolsó reményem – törődött bele a megváltozhatatlan ténybe most már az asszony is. – Legalább azt írnák meg őszintén, mit kifogásolnak a regényben.

Hat hónap múlva erre is fény derült:

Tisztelt Szerző!

Elolvastuk Ninive című írását, melyet írói kvalitásai ellenére is közölhetetlennek ítélünk. Ön Kiss Jónás úr helytel-közzel kifigurázza az egyházat, különösen abban a meglehetősen groteszk részletben, amikor egy pap meztelenül rohan keresztül egy városon. Mi nem kétkedünk sem az Ön jóhiszeműségében, sem az adott helyzet realitásátában, de ez akkor is Boccacciót idéző jelenet. Ilyen formában azonban nagyon sajnáljuk, de, mint fentebb említettük, becses regényét nincs módunkban kiadni. Hacsak át nem írja az egészet, amihez sok sikert kívánunk.

A szerkesztőség nevében tisztelettel

Xantus Xavér szerkesztő

Tehát így állnak! Így már minden világos. Az öregember magába roskadva süllyedt kedvenc foteljébe az ablaknál, és üres tekintettel meredt az ablak előtt ágaskodó diófára. November. A levelek már rég leperegtek az ágakról, melyek között csak imitt-amott bukkant

fel egy-egy cinege. Felesége nem zavarta. Tapasztalatból tudta, bármit is mond ilyenkor a férjének, az lélekben olyan messze jár, hogy meg sem hallja, mit beszél. Sajna ilyenek az írók, művészek! Mindent feláldoznak azért, hogy megmutassák a lelküket, aztán egy pillanat alatt összeroppannak, amint észreveszik, hogy ez igazából senkit sem érdekel.

Egy hétig gubbasztott így Kiss Jónás. Néha olvasott, sétált, vagy csak ott szemmel medített. Csupán írni nem írt többé egy oldalt sem. A hetedik napon azonban felpattant a fotelból, és az ajtóhoz csoszogott.

– Megyek, eladom a kocsimat.

A nő megijedt. Eddig három dolgon csüngött Jónás a legjobban: az íráson, a könyveken és az autóján. Ha az utóbbit eladja, nagyobb a baj, mint gondolta. Ezzel egyidejűleg meg is orrolt a férjére, amiért őt meg sem kérdezte, holott ő is ragaszkodik ám az autóhoz.

– Meg szabad kérdezni, mi célból?

– Ki akarom adni a könyvemet. A Suzuki árából biztosan kitelik, és ha tekintetbe veszem, milyen rosszul látok újabban, előbb-utóbb úgys csak eladnám.

– Remek! Engem nem adsz el? Akkor két legyet is üthetsz egy csapásra: Ninivét is kiadják és az autó is megmarad.

Az író értetlenül nézett a nejére. Ez volt az első alkalom, hogy ilyen csípősen berzenkedett az asszonya, és azt sem igen értette, mi okból, miután maga Cili is Ninive megmentéséért szorított. De már benne volt a menésben, ezért szó nélkül kiperdült a szobából, és haza sem jött este nyolc óráig. Amikor viszont betoppant, a nő egyből megérezte rajta a rum szagot.

– Brávó! Öregember nem vénember, ugyebár, holnap meg mehetünk az orvoshoz.

– Bocsáss meg, és a kocsiért meg a könyvemért is. Önző voltam, igen, most már én is belátom, hiszen az a kocsi ugyanúgy a tied, mint az enyém is, és fel sem merült bennem, hogy esetleg eszed ágában sincs eladni – horgasztotta le a fejét Kiss Jónás.

Az asszony egy ideig némán szemlélte a férfi gyötrelmét, majd lassan megmozdult a keze, és megsimogatta a nekikeseredett tollnokot.

– De eladjuk. Te rosszul látsz, én rosszul hallok, úgyhogy már ezért sem ártana váltani. Majd mi is buszozunk, mint a többi szegény ember, nem igaz?

Az író nem akart hinni a fülének.

– Már megint ironizálsz? Eh, felejtsd el, végül is megérdemlem.

– Ismétlem: eladjuk. De: mit csinálsz akkor, ha senki sem kíváncsi a könyvedre? Nem veszik, nem olvassák... Na, jó, egyet-kettőt megvesznek, utána semmi, te pedig ott állsz befürödve egy autóval és félmillió forinttal.

– Ho... hogy mit? – hebegte a regényíró. – Akkor tényleg leállok, és füttyölök a világra, mely elé tükröt akartam tartani, hogy saját hibáiból tanulva ne lépjen kétszer ugyanabba a folyóba.

– Köszönöm, csak ennyit akartam hallani.

Itt a vége, fuss el véle? A fityfenét! Egy regényt nehéz megírni, de még ennél is nehezebb eladni, más szóval szegény Jónás számára új fejezet kezdődött. Könyvét kiadták, ő maga úton- útfélen hirdette anélkül, hogy bárki is érdeklődött volna iránta.

– Ettől tartottam – vallotta be aggodalmát Kiss Jónás. – Csokonai után most már én is kijelentem: az is bolond, aki poétává lesz Magyarországon.

– Nono, azért disztinváljunk – rázta meg a fejét Jónás művelt, jól tájékozott felesége. – Ha hozzád hasonló, biztosan. Bocsáss meg, nem szándékozlak megbántani, de...

– Ez az igazság. Nyugodtan kimondhatod, most már én is rájöttem. És kinek érdemes ennek ellenére is írással, irodalommal vesződni?

– Például a kiadónak. Ő nyilván meg is él belőle. Nem flottul, ez inkább a könyvterjesztőkre jellemző, de a létminimumon sem tengődik. Legalábbis mindaddig, amíg tehetségétől függetlenül bárki bármit kiadathat, ha nem sajnál érte néhány... Hogy is mondják újabban? Lepedőt, de hadd kérdezzem meg tőled ápertén, lehet-e ezt irodalomnak nevezni?

– Ejha, honnan tudsz te ennyi mindent az efféle dolgokról? – lepődött meg az öregúr.

– Nem nagy kunszt. Látja ezt mindenki, akinek szeme van, és az sem éppen mellékes, kinek a felesége vagyok, nemdebár? Hanem volna még itt egy másik kérdés is, művész úr. Mit keresel te az ilyen „írók” közt?

No, erre a kérdésre már Jónás sem tudott felelni.

– Rendben van! Amit ígértem, betartom: kiszállok a bizniszből, mert ez már biznisz, amihez viszont egyáltalán nem értek. De még ha értenék, sem érdekes, ha olyasmire áldoznék, amire senkinek sincs szüksége, ezért ha legközelebb írok valamit, legjobb esetben felteszem a világhálóra. Allítólag ott is létezik irodalmi folyóirat, portál, vagy hogy hívják, ami egyelőre ingyenes. Feltehetőleg ott sem sokáig, mert az emberek önkítárulkozású vágyuknál csak a szereplési vágyuk erősebb, és ha erre a főszerkesztők, adminisztrátorok rájönnek, ott is csak addig csilloghatsz-villoghatsz, amíg a műveidhez előzőleg csekket is csatoltál.

Az asszony megkönnyebbült.

– Örülök, hogy kis érvágás után, de megjött a te eszed is, és belátod, minek áldoznád fel magadat, ha semmit sem kapsz cserében.

Némiképp másképp vélekedett Pék Gyuri Kiss Jónás hasonló cipőben járó barátja, aki szerint egy-két szponzorral még minden jóra fordulhat.

– Lejárt lemez, már kipróbáltam – legyintett Kiss Jónás, és elmesélte, hogyan *szponzorálták* őt a papok és az irodalmi kör tagjai.

– Á, csórók ezek, barátom, amiből az a tanulság, hogy milliomosok ajtaján kellett volna zörgetned. Persze ott is csak azoknál, akiknek a kultúra támogatása olyan... izé... státuszsimbólum, merthogy nálunk már ilyen is van.

– Magyarországon? Aligha.

– Miért?

– Mert azokra már réges-rég rácsaptál volna, ahogy én ismerlek – nevette ki Pék Gyurit.

Hanem az a szó, hogy milliomos mégsem ment ki a fejéből. Igen, miért ne, ilyen emberekhez kell fordulni. Akad is ilyen milliomos a városban, például az egykori kazánkovács, a Vörös úr – vette sorba a város prominens urait. A kazánkovács idősebb, zömök, széles vállú, de már hízásnak induló férfi volt. Valamikor ott dolgozott ő is a vasgyárban. Aztán a gyár szép lassan csődbe ment, teljes egy évig szünetelt, utána ismét talpra állt élén az új tulajdonossal, Vörös mesterrel. Hogy történt, mint történt, ki tudja? Egyesek szerint a régi tulaj ajándékozta neki hálából, amiért megmentette az unokája életét. Mások szerint örökölt, nyert a lottón, egyszerűen összevissza találgat-

tak az emberek. Amúgy elég zárkózott életmódot folytatott, és egy fekete Mercedesszel közlekedett többnyire kedvenc kutyája, egy szintén fekete, tigriscsíkos német dog társaságában. Talán szerette a kutyákat, talán nagyobb biztonságban érezte magát mellettük, miután elég sok ellensége is volt a gyárosnak. Hát ennek a milliomosnak a támogatására pályázott Kiss Jónás. A volt kovács meg is ígérte, hogy meghívja egyszer egy üzemi banzájra, aztán amikor tetőfokra hág a hangulat, kipakolhatja a könyveit.

– Akkor, kezeskedem, megveszik, mert ilyenek vagyunk mi, magyarok. Annyiszor becsaptak bennünket, hogy még a jóistenben sem bízunk meg. De majd besegít a pálinka, szépen elnótáztatunk egy-két órásckát, és mindjárt olyan kedvünk lesz, hogy megvesszük akár Gvadányi összes versét is – szellemeskedett a vasember.

– Éljenek a kovácsok! – ölelte át egymást otthon a két öreg.

– Mit mondott Petőfi? – sugárzott Kiss Jónás. – *Anyám, az álmok nem hazudnak*. Na és mit álmodtam? Hogy megint tele a könyvtáram. Homérosz, Shakespeare, Goethe, Schiller, Tolsztoj, Wass Albert... mind-mind ott sorakoznak ismét a polcokon.

Eltelt egy hónap. Meghívás sehol, mintha a milliomos megfeledezett volna Jónásról.

– Ez bizony könnyen meglehet – erősítette meg az asszony Jónás gyanúját. – A helyedben én felhívnám ezt a mecénást, még mielőtt egy költő is bekopogna hozzá a könyvével.

– Várjon sorára – válaszolta kissé idegesen a nagyember. – Ez egy gyár, ha nem tudná, ahol elsősorban dolgoznak. A szórakozás mellékes, de ne féljen, egyszer erre is sor kerül. Addig is várja meg, kérem, amíg *mi* hívjuk. Legyen nyugodt, *én* nem feledkezem meg magáról.

– Pedig megfeledezett – jelentette ki feleségének az öregúr, amikor három hónap múlva sem hívták fel a vasgyárból. – És ha eddig nem hívott, több mint bizonyos, hogy ezután sem fog felhívni. De tudod, mit? Viszek neki egy könyvet ajándékba. Ezzel juttatom észébe, mit ígért egyszer egy írónak.

Így is tett, bepakolt két példányt egy táskába, és délután négy óra felé elsétált az üzembe.

– Jó napot kívánok! – köszöntötte a portást a kapuban.

– Magának is. Mit óhajt?

– Vörös úrral szeretnék beszélni.

Az öreg, mogorva tekintetű portárs arca váratlanul megenyhült, ráismert az íróra, és nyomban beengedte. – Első emelet, balra. Jó szórakozást! Olvastam ám én is a könyveit – kiáltott az író után.

– Maga? – öntötte el Jónás szívét valami jóleső melegség; hát még akad olyan ember ebben a városban, aki nem felejtette el Kiss Jónást? – Akkor olvasson hozzá még egyet – kotorta elő táskájából a Ninivét, dedikálta, majd felkaptatott az emeletre.

A tárgyalóban harsány zene hallatszott. Aha, hát ezért kívánt neki jó szórakozást a nagytata! Benyitott, megállt az ajtóban, és tanácstalanul nézett körül a teremben. A zenészek akrobatikus ügyességgel játszottak. Látszott, hogy profik a javából. Különösen a zongorista, aki hol háttal, hol a székén forogva verte a billentyűket. Durrogtak a pezsgők, libegtek a párok. A házigazda szeme megakadt az öregben.

– Maga kicsoda? – aprított a váratlanul felbukkant vendéghez.

– Kiss Jónás, szolgálatára. Az az író, aki úgy négy hónapja járt önnél legújabb könyvének reklámozása ügyében, és akit volt szíves erre a rendezvényre is meghívni.

– Én? Magát?

– Igenis, vagy nem ön javasolta, amennyiben el akarom adni a könyveim, egy üzemi „banzaj” alkalmával keressem fel önöket? Nos, megfogadtam a tanácsát, itt vagyok.

– Jöjjön velem! – vezette a mikrofonhoz Kiss Jónást. – Zenekar, állj! Hölgyeim és uraim! Engedjék meg, hogy bemutassam...

Hirtelen megtorpant. Sehogy sem jutott eszébe, hogy hívják ezt a múlt századból idecsöppent tollnokot.

– Tisztelt uram, volna szíves bemutatkozni az üzemnek!

– Igen, azonnal. A nevem Kiss Jónás.

– Ninivéből? – villogtatta vadonatúj műfogsorát a gyár széles ajkú, zöld szemű főmérnöke.

– Nem, csak innen, a városból. Viszont eladnám önnek vagy bárkinek, akit érdekel...

– Ninivét? – gúnyolódott a főkönyvelő. – Ezt nevezem! Hallottátok? Ez a tag egy várost akar ránk sózni.

– Na ne! – álmélkodott egy ádámcsutkás, sovány fiatalember. – Nem is tudtam, hogy újabban már városokat is eladnak. Nem szigetet akartak mondani, mert ilyenről tényleg hallottam.

– Porszívója nincs? – kiáltott közbe valaki.

– Vagy olyan izé... salaktalanító készüléke? Tulajdonképpen mit árul? – kérdezte egy boglyas fejű, feketelakkos körmű tisztviselő.

– Könyveket – emelte Jónás Ninivét a magasba.

– Pfuj, egy könyvárus! Nem tévesztette el a házszámot jó ember? – fintorgott a főmérnök. – Ki vásárol ma könyveket? Hiszen ha el akarok olvasni egy verset, novellát, bekapcsolom a PC-met, és annyit olvasok, amennyi belém fér. Ingyen és bérmentve.

– Ez még mind semmi – tudálékoskodott a főkönyvelő Michael Jacksont utánzó¹ csemetéje. – Nemsokára még PC sem kell hozzá. Elég lesz egy elektromos lejátszó, és már lapozgathatunk is az E-bookban. Becsszó, nem mese, épp a minap mesélte a biológiatanárom a gimiben.

– Én veszek egyet magától – lépett közelebb a villogó körmű titkárnő. – De csak akkor, ha olyan jó zaftos könyv, mint a *Julia*, *Bianca* vagy *Romana*.

– Nem olyan. Annál sokkal kitűnőbb – biztosította Kiss Jónás. – Olvassa el, és, ha nem lesz igazam, visszaadom a könyv árát. Tehát? Hányat parancsol: egyet, hármat? És önök? – fordult a többiekhez. – Iratkozzanak fel, és egy órán belül megkapják.

– Hát... nem tudom – tétovázott a titkárnő. – Esetleg felolvasna belőle egy részletet?

– Készséggel – egyezett bele az író, és előkereste az olvasási szemüvegét.

A vendégek egy része érdeklődéssel, másik része unott arccal hallgatta, aztán egyszer csak elkezdtek kuncogni. Ezeknek meg mitől van olyan jókedvük? – találgatta Jónás magában. Olyan nevetségesen olvasnék, vagy a zakómat csodálják? Szó se róla, elég ősi már, és olyan szűk, hogy majd széthasad a hátamon. Tyű, összecseréltem a cipőim: az egyik fekete, a másik meg sárga, mint a tökvirág! – pirodott el még a füle is. Ennek ellenére tovább olvasott. Szívét-lelkét beleadta, mert azért az sem mindegy, hogy olvas, ha el akarja adni a könyveit. Hol hadonászott, hol grimaszolt, kiabált, nyöszörgött, amivel persze még nagyobb derűtséget keltett a teremben.

– Éljen Kiss művész úr!

¹ Amerikai énekes, zeneszerző, táncos és üzletember.

Művész? – esett le a tantusz Jónásnál. Ezek szerint parodistának gondolják.

Egyszer csak ripsz, szétrepedt a zakója, ráadásul belebotlott egy kábelbe, és teljes hosszában végigvágódott a parkettán. Na erre már a vasember is akkorát nevetett, hogy még a könnye is kipottyant. Jónás szédülten támolygott talpra, szemüvege összetört, arca csupa vér. Valószínűleg az üvegszilánkok sebezhettek ilyen véresre.

– Tévednek. Nem vagyok művész – szállta meg hirtelen valami jéghideg nyugalom, félelme, szorongása eltűnt, így nézett farkasszemet a nézőkkel. – És könyvárus sem vagyok, hölgyeim és uraim. Hogy miért árulok mégis könyveket? Mert könyveket... írok, illetve írtam mindaddig, amíg már nem volt elég megírni, el is kellett őket adnom. Velük együtt pedig magamat, ugyanúgy ahogy a prostituáltak is eladják magukat. És tudják, mi a legszomorúbb az egészben? Hogy bármit írok, csinállok, mégsem kellek senkinek. Ma pénzért, holnap valószínűleg már ingyen sem. De várjanak csak, várjanak! A holnap után holnapután lesz, és ki kezkesedik arról, hogy egyszer magukra is sor kerül? És akkor, igen, ki tudja, akadnak-e még akkor is Jónások, akik meg akarják menteni Ninivét – tapogatta meg az állkapcsát, és kikullogott a teremből.

A boglyas hajú titkárnő fölemelte Jónás könyvét a parketról. Az első oldalon az író arca mosolygott messze néző tekintettel, szelíden, ahogy a próféták mosolyoghattak valamikor a civilizáció hajnalán.

Hogy ezek után írt-e könyvet, egyáltalán olvas-e még a barátunk? Jó kérdés! Az álma mindenestre megvalósult, mert a polcokon újra ott sorakoztak a könyvek százai.

Csak éppen a címük és szerzőjük volt azonos:

Kiss Jónás
Ninive

SAVANYÚ A SZÓLÓ

Mostanában gyakran gondolok egy régi versikére. Első két sora így hangzik: Mi a szívben el van rejtve/ Nincs elfelejtve. Nem emlékszem, hol olvastam, talán a Nobel-díjas dán író, Henrik Pontoppidan egyik regényében, mindenesetre helytálló, még ha oly magyartalan is a fordítása. Hiszen maga Freud, a pszichoanalízis atyja is jórészt erre épít, amikor azt állítja, hogy a legrégibb, látszólag elfelejtett élmény is ott szunnyad a tudatunk alatt valahol.

Az én tudatom mélyén egy kislány neve rejtőzik: Lucsi, alias Margit, teljes nevén Sárbu Lucia Margaréta – gyermekkorom első szerelme. Hű, de régen volt, idestova 50 éve, de még ma is róla álmodok. Utána azonban mindig szomorúan, rossz szájjal ébredek. Vajon hogy nézhet ki annyi hosszú év után: ráncos, kövér, jó- vagy rosszszívű? Úgy hallottam, két lánya van és Bradon, egy erdélyi kisvárosban éldegélnek. Legszívesebben kiveném a fejemből. Hiába, viszonzatlan szerelem volt, és az ember effélét inkább elfelejteni, mint visszaálmódni igyekszik. Nappal nem is igen gondolok rá, aztán jön az este, és én megint őt keresem álmomban. Pontosan úgy, mint a valóságban, valahányszor meglátogattam kis barátomat, Sárbu Józsikát. És mindig ugyanazt álmodtam, igaz, háromféle változatban. Az első. Ott ülök a népes család körében. Beszélgetünk, viccelődünk, miközben fél szemmel folyton Lucsit keresem. Belesek a szomszéd szobába, nincs ott. Türelmesen várok, bizakodom, hátha később mégis előbukkan valahonnan, odaül mellém, és... Felébredek anélkül, hogy Lucsit egyszer is láthattam volna. Második kép. Az eleje változatlan: beszélgetünk, viccelődünk stb., végül közlik velem, hogy Lucsi bizony elköltözött. Harmadik verzió. Helyszín: ismeretlen város ismeretlen hegyek közt. Az utcán senki, fagyos szél fújdogál. Elöttem karcsú templom sötétlik. Harangoznak. Eleinte halkán, később erősebben, aztán a templom egyszerre terebélyesedni és nőni kezd. Ré-

műlten szeretnék kitérni, előle, de meg sem bírok moccanni. Jaj, még egy perc és eltípor! De nem ez történik. Egy pillanatra megtorpan, majd elkezd velem együtt pörögni.

– Hé, te már megint itt vagy? – karol át hirtelen egy szőrös mellű figura. – Nyavalyás tolvaj, most megcsíptelek.

– Hol vagyok? – nézek körül a szobában, ahova a nagy forgás után pottyantam. – Lucsi! Margitka! Bújj már elő, az istenért!

– Lucsi nincs itthon, különben semmi közöd hozzá, kopaszkám. Én vagyok a férje, úgyhogy pucolj innen, vagy eltángállak!

– Próbáld meg! – megyek öltre vele konokul, és még ma is küzdünk, birkózunk immár ötven éve egymással.

A gyermekekből állítólag hiányzik a mélység és a felnőttekre jellemző szilárdság, ezért a szerelmük sem szerelem igazán. Meglehet, bár Dante a legjobb ellenpélda arra, miszerint egy gyermek is képes komolyan szeretni. Lucsival tizenegy éves koromban találkoztam először. Ott lakott mifelénk a Calea Romană utcában. Apja román volt, anyja magyar, mindkettő jó kedélyű, barátságos teremtes, nemkülönben a gyerekek: Icu, Lia, Lucsi, Józsi és Béluka. Ebből négy velük élt, a legidősebb, az Icu pedig már férjhez ment. Nekem persze Lucsi tetszett leginkább. A kislánynak szép fekete haja és szeme volt, hangja lágy, bársonyos. Sajnos elég ritkán jött ki hozzánk. Többnyire bent kuksolt valamelyik szobában. Ugyanígy Traian bácsi, az apja is, egy magas, sovány nyomdaipari dolgozó. Untattuk őket, aludtak, sohasem derült ki, tény az, hogy sokszor egyiket sem láttam hetekig. Az öreg nem számított, de a lányával szívesen eljátszogattam volna a konyhában vagy az udvaron. A szobájában nem jártam, az olyan szentély volt, ahova sohasem mertem, de talán nem is engedtek volna belépni. Más fiú nyilván kihívta volna, megkérdezi, hogy van, mit csinál, amíg mi odakint cseverészünk, mókázunk. Elvihettem volna moziba, meg kellett volna lepnem virággal. Csakhogy én, uram bocsá', szégyelltem, és mindenki előtt titkoltam, miként érzek iránta. Ettől függetlenül mégis minden másképp alakult volna, ha kirepült volna abból az átkozott elefántcsonttoronyból. De hát nem repült, mire elhatároztam, hogyha a fene fenét eszik is, akkor is kicsalom onnan Margitkát.

Tudtam, hogy a lányoknak igen-igen imponálnak a költők, írók, énekesek, hiszen maga Lucsi is az úttörőház énekkarában énekelt.

Akkor, rajta, elő azokkal a versekkel, tudniillik éppen akkoriban kezdtem írogatni én is ilyesmit. Csupán az volt a bökkenő, hogy a családban egyedül az anya tudott rendesen magyarul. Őt rendesen el is bájoltam, de a többi éppen csak, hogy meghallgatott. Hát ezzel fel-sültem, mást kell kifundálni. Istenem, bárcsak énekelni tudnék, mint Margitka, akkor azonnal beénekelném magamat a szívébe! Sajnos nem tudok, mi több: semmiben sem vagyok jobb másoknál, következésképp Lucsi figyelmét sem hívhatom fel magamra.

Vagy mégis? – feszítettem meg a bicepszem. A lányok imádják ám a sportot is: body building, futball, tenisz... Melyiket válasszam ahhoz, hogy imponáljak ennek a frufru frizurás leánynak? Átcipeltem a szomszédból egy rozsdás csillekereket, azt emelgettem nagy-
anyám legnagyobb mérgére.

– Már megint lármázol? – kacsázott ki időnként az udvarra. – Vidd a francba a súlyzódát, vagy bedobom a szemébe.

Addig rikácsolt, fenyegetődzött, míg tanácsosabbnak láttam, ha a hegyen edzek ezentúl. Felcipeltem hát a kereket oda is, és elrejtettem egy bokorba szemben Lucsiékkal, akik száz méterre laktak csak a petrozsényi domboktól. Miután éppen arra nyílt a konyhájuk ablaka, feltételezésem szerint Lucsi is láthatja, hogyan emelgetem azt a mintegy 25 kilós kereket. Nem tudom, tényleg látott-e, minden-esetre nekem szárnyakat adott ez a gondolat, és nemsokára úgy játszadoztam a kerékkel, mintha nem is vasból, hanem műanyagból lett volna.

– Hallgass ide, Józsikám! – mondom egyszer a szőke, kerek arcú, kék szemű gyerkőcnek. – Mit szólnál egy súlyemelő versenyhez?

– Itt a hegyen? Nagyszerű! De ott díjakat is szoktak osztani.

– Osztunk is. Első díj két sapka szilva, a második egy, a harmadik három alma. A szomszédok lesznek a versenyzők és a nézők is egy-
üttal: Ianki, Dudi, a Țabrea gyerekek, Mariana, Veronika... Sok gye-
rek lakik ám a Calea Romană utcában. Csak szólni kell nekik, jönnek
ők szívesen. Remélem, Bélukát, Liát meg a *többieket* is elhozod –
gondoltam Lucsira, s már előre örültem, mekkorát emelkedek majd
a szemében, merthogy a versenyen én győzök, az száz százalék, el-
végre csak nem hiába gyakoroltam ezzel a kerékkel, másrészt én
voltam a legmarkosabb srác a fiúk közt.

Augusztus. Szép, nem túlságosan meleg vasárnap volt. A hegyen összegyűltünk vagy húszan is. Még Lucsi is eljött, amitől majd kiugrott a szívem a helyéről.

– Hahó, figyelem, figyelem! – dobolt Józsika egy ócska fazékon.
– Látom, mindnyájan itt vagytok. Kérem a versenyzőket, sorakozzanak fel a súly mögött!

A fiúk fürdőruhában és ing nélkül álltak vonalba.

– Aki háromszor nyomja ki a kereket, az lesz az első helyezett, aki kétszer, a második, de aki egyszer, csak a harmadik. Ki kezdi?

– Én – lépett elő egy nyápic, tízéves forma cigánygyerek.

Megragadta a kereket, de épp csak térdig tudta emelni.

– Lássuk a következőt!

A második srác izmosabb. Ő mellmagasságig is felrántja, azzal stop, bárhogy erőlködik, fintorog, még feljebb nyomni már nem képes.

Érthető. Ha most kellene kinyomnom, valószínűleg én sem bírnék a kerékkel. Viszont én hetekig gyakoroltam, amíg eljutottam idáig, fel is emeltem egymásután háromszor.

– Éljen! Ura! Hoch! Da zdravstvuet! – kiáltották a Calea Romană utcai gyerekek, mindegyik a maga nyelven: románul, németül, oroszul, ugyanis ilyenek is akadtak közöttünk.

– Te nyerted az első díjat – jelentette ki Józsika. – Tapsoljuk meg még egyszer!

– Köszönöm! Nagyon köszönöm – hajlongtam, Lucsi felé többször is, amikor magas, tizenhét év körüli suhanc bukkant elő egy fa mögül.

Ez meg ki a búbánat! Még sohasem láttam a környéken.

– Én is megpróbálhatom?

– A versenynek vége – válaszolta Józsika. – Különben is csak 10–14 évesek mérkőzhetnek. Te pedig, ahogy elnézem, már 17 is elmúltál.

– Hadd próbálja meg! – szólt közbe Lucsi nővére. – Versenyen kívül, ha így megfelel.

– Meg – köpte meg markát a nagyfiú, azzal négyszer is kinyomta a kereket. – Na, mit kapok? – vette ki a szilvát a kezemből.

– Hé, ez az enyém!

– Most már nem. Mivel én vagyok az erősebb, a szilva meg az alma is nekem jár – vigyorgott az arcomba, és szóltanul odébbállt.

– Állj meg, te baráber!¹ – iramodtam utána, s mint egy tigris ugrottam rá hátulról.

Némán, kivörösödött arccal birkóztunk. Hol én kerekedtem felül, hol ő, miközben ide-oda röpködtek a tanácsok.

– Fogd le a kezét!

– Lökdd le a dombról!

A „baráber” súlya csaknem agyonlapított, ezért harcmódort változtatva siklottam ki alóla. Ilyen nehéz fiúval veszélyes a közelharc, no meg erősebb is, a keservit! – mértem fel józanul a helyzetet. Egyetlen esélyem, ha kitérek előle, mint a matador a bika elől, aztán ha kifárad, koppintok egyet-kettőt az orrára. Okos tervnek látszott, csupán a kivitelezéssel volt némi baj, ugyanis én fáradtam el hamarabb.

– Most megkapod a magadét – célozta meg a srác az államát, s csak úgy záporoztak az ütések; kettőt kaptam az államra, egyet a gyomromba, valamelyiktől pedig az orrom vére eredt el.

– Elég, hagyjátok abba, ez már nem játék! – igyekezett szétválasztani Lia bennünket.

– Fiúk, tanítsuk meg kesztyűbe dudálni – javasolta ekkor váratlanul valaki.

A kamasz megijedt.

– Nyugi, srácok, csak vicceltem.

– Mi is – buktatta el egy szalmakalapos tinédzser. – Pardon!

A nagyfiú sápadtan figyelte, hogyan kerítik be jobbról is, balról is. Hirtelen felpattant, és felhúzta a nyúlcpőjt.

– Hurrá-á-á-á!

– Gratulálok, nagy voltál – rázogatták kezemet a Calea Romană utcai pajtások.

Nyilván arra céloztak, hogy szembe mertem szállni egy ekkora melákkal. Tekintetemmel Lucsit kerestem. De már nem volt ott, hament.

¹ Csavargó – petrozsényi zsargonban.

Ugorjunk két évet az időben: 1956. A Lucsival való kapcsolatom – már ha azt egyáltalán kapcsolatnak lehetett nevezni – semmit sem változott: jöttem, mentem és ennyi. Legtöbbször még csak nem is láttam a kisasszonyt. És mégis, ennek ellenére is szerettem. Sajnos reménytelenül, ezért többször el is határoztam, hogy véget vetek ennek a megalázó helyzetnek.

Szeptember körül beadtak asztalosinasnak. Kellett a pénz, tanulni nem szerettem, következképp ez volt a legésszerűbb. Most már reggel hatkor keltem, és hol a derekam fáj, hol a lábam, karom, mert azért a kis pénzért is meg kellett ám keményen dolgozni. Emlékszem, gyakran még éjjel is dolgoztunk, amikor hozták a fosznikat az üzembe. Két, három órát rakodtunk, azt beszámították a munkaidőbe, így hat óra helyett nyolc, kilenckor mentünk dolgozni. Kialvatlanul, fáradtan, de mentünk, mert ez volt a mester parancsa.

Egyik délután elmentem az Alexandru Sahia moziba. Éppen a *Bandiții din Rio Frio* című filmet vetítették. Na és ki ült előttem? Sárbu Lucia Margaréta. Az ám, méghozzá egy magas göndör hajú srác mellett. Szóval vele jár. Igaz, mit is vártam egyebet! Udvaroltam neki? Hiszen még csak nem is sejti, hogy szeretem.

– Hallom, udvarolnak Lucsinak – mondom Józsikának másnap délután.

– Kitől hallottad?

– Nem igaz?

– Az ő dolga. Már nagyleány. Udvarolgatnak neki néhányan.

Vagy úgy, még csak nem is egy fiú feni a fogát a kicsire!

– Van közöttük egy magas, göndör hajú alak is?

– Miért? – csodálkozott rám a kis taknyos, akivel igazság szerint csak azért barátkoztam, mert a Lucsi öccse volt. – Mióta érdekel, kivel krapekol a nővérem?

– Különösebben nem izgat. Csak úgy kérdeztem – adtam a közömböst. – De ha nem akarsz, ne válaszolj.

– Van. Eljárogat a házukba, olyankor együtt is alszanak.

Milyen elkoptatott, de még mindig hatásos kifejezés: egy világ omlott össze a lelkemben! Hát bennem is, amikor megtudtam, hogy az az angyal, akivel én még gondolatban sem hetyegtem, rendszeresen szexel egy palival.

Hogy hogy kerültem haza, már nem is emlékszem. Otthon kábultan nyúltam el a kanapén. A szomszéd szobában nagyanyám ócska rádiója recsegett-ropogott:

Itt a Szabad Európa Rádiója, a Szabad Magyarország Hangja a 19, 25, 34, 41, 49 méteres rövidhullámon, valamint a 417 méteres középhullámon. Nagy Imre újabb nyilatkozatot tett a Kossuth Rádióban. Kijelentette, hogy a mind szélesebben kibontakozó forradalom és a demokratikus erők hatalmas megmozdulása válaszául elé állította az országot. Azt mondta, hogy az egypártrendszer megszüntetésével a kormányzást az 1945-ben életre hívott koalíciós pártok együttműködésének alapjaira helyezi.

Becsuktam az ajtót, és visszafeküdtem a kanapéra. Azelőtt szívszorongva figyeltem az 56-os eseményeket, melyekről csak annyit tudtam, amennyit a rádióban hallhattam. Az emberek zöme általában hallgatott. Aki beszélt vagy tett is ennek érdekében valamit, az végig a kulisszák mögött zajlott le, amiről egy gyerek, mint amilyen én voltam, vajmi keveset érzékelhetett. Ezúttal azonban már a rádióra sem tudtam figyelni. Órákig feküdtem vagy csak percekig, reggel volt vagy délután, ma már erre sem igen emlékszem. Számomra akkor meghalt a világ, és vele együtt akartam én is pusztulni. Kallódott a kamránkban holmi patkányméreg, ezt feloldottam vízben, és egy hajtásra kiittam. Lehunytam a szemem, és Lucsira gondoltam, elképzeltem, amint liheg, combjai széttárva...

– Alszol? – csoszogott át később édesanyám, és elképedve nézte, hogyan sírok lehunytt szemmel, hangtalanul.

Szerencsére a méreg, ha ugyan méreg volt, nem sok kárt tett bennem. Meghánytatott, földhöz vert, hogy utána annál jobban restelljem magamat. Fél Magyarország romokban, több ezer ember hontalanná vált, meghalt vagy megsebesült, én meg itt nyavalygok egy kurva csaj miatt – pirítottam magamra.

Így szakítottam Lucsival, akkor váltam felnőtté, amikor először éreztem, milyen a szülő, ha savanyú.

CIRKUSZ AZ EGÉSZ VILÁG

Petrozsényi Pál¹ nevével a Temesvári *Új Szó* olvasói sokszor találkozhattak, hiszen írásai gyakran jelentek meg a szegedi Délvilág Temesvári *Új Szó* közös irodalmi-kulturális mellékletében. A szerző ezekben az írásokban mint a tárcanovella és karcolat jelentős művelője mutatkozott be. Kötete, mely a *Cirkusz* címet viseli, megerősít abbeli hitünkben, hogy az erdélyi származású, jelenleg Kecskeméten élő íróban a tárcanovella egyik legjobb jelenkori művelőjére akadunk. Petrozsényi Pál^{*} ugyanis rendelkezik azzal az élettapasztalattal és megformálókészségbeli tudással, mely elengedhetetlenül szükséges a jó tárcanovella-íráshoz. Íróktól a cigányputrikig, újjgazdagoktól a társadalom szélén tengődő csövesekig terjed szociológiai szempontból a feltárt valóság. Petrozsényi Pál egyforma biztonsággal festi le a román határőrtisztet, amint az elfogott áldozataival a határsávon szadista játékot űz, s a nudista strandok unatkozó dámáit, kik vagy csak magukat mutogatják, vagy pedig új és új kalandokkal próbálnak elégtételt venni egykori szexuális sérelmeikért. Petrozsényi 2-3 flekkes írással is érzékeltetni tudja a pártapparátus mindig rettegő kiszolgálóit, a kamaszok hülye vicceit, melyek néha emberéletekbe kerülnek, kisemberek reményeinek makacsságát, s e remények széttörését a társadalmi intézményrendszerek valóságán. Ez utóbbi téma tér vissza a legtöbbször a könyvben, nyilván a szerző személyes indítékaira, mélységes csalódásaira utalva. A kívülálló kisember, akinek nincsen támogatója, aki nem rendelkezik semmiféle protekcióval saját igazságának tudata, saját tehetségében való rendületlen hite kivételével, törvényszerűen el kell buknia egy igazságtalan, a törvényességet csak látszataiban vagy még úgysem őrző intézményrendszer képviselőivel vívott egyenlőtlen küzdelmében.

¹Illetőleg Petrozsényi Nagy Pál a *Cirkusz* második, átdolgozott kiadásában.

A világ egy nagy cirkusz, mondja Petrozsényi Pál, de olyasféle cirkusz, ahol az illúziókkal teli megszállott nem valószínű, hogy kijut az áhított porondra, a kívánt rivaldafényre. Ő legfeljebb a hátsó sorokban szoronghat, ha jut pénze jegyre. Ha pedig áthágva a korlátokat mégis megpróbálkozik ezzel, produkciója legfeljebb szánakozó kacajt, s nem elismerő vastapsot arat.

Reméljük, hogy keserű üzenete ennek ellenére meghallgatásra talál szórakozás centrikus világunkban is.

Mandics György

TARTALOMJEGYZÉK

ELŐSZÓ.....	5
SPRECHEN SIE DEUTSCH?	6
ÚJ VILÁG	11
BORCSA, A MŰKÖSZÖRŰS.....	16
SZENZÁCIÓS BEJELENTÉS.....	21
KOLBÁSZ.....	25
FEGYELMI TÁRGYALÁS.....	26
NYÚL A BOKORBAN.....	30
AHOL AZ ANGYALOK MUZSIKÁLNAK.....	32
A SZUPLINITOROK HÓNAPJA.....	36
ERDÉLYI KÖNNYEK	41
A MOTOR.....	44
SÓDER.....	45
BÉLA BÁCSI TARISZNYÁJA.....	48
MENEKÜLÉS A „FÉNY ORSZÁGÁBÓL”	50
KIRÁLYI AUDIENCIA	58
MIATYÁNK, KI VAGY A MENNYEKBEN.....	61
ÁLLATI SZÖSSZENETEK.....	65
CSALOGÁNYOK ÉS PACSIRTÁK.....	67
BUKFENC	71
CIRKUSZ.....	73
VARIÁCIÓK EGY TÉMÁRA.....	77
GÖDÖRBEN.....	82
NYOMÓS ÉRV.....	84
KELLEMES PIHENÉST!	86
KÖZMONDÁSOK.....	88
MOSOLYOGJUNK!	89
HÜVELYK TANÁR ÚR	92
LIDÉRCÁLOM.....	95
AZ UTOLSÓ SÁRKÁNY.....	100

ELÉGTÉTEL.....	105
RENDSZERVÁLTÁS.....	110
MAJD LEGKÖZELEBB.....	112
ZORKÁNYI ÁLMAI.....	117
AKI MINDENT ELINTÉZ.....	123
CSENDELET BIRKAPÖRKÖLTTEL ÉS KUTYÁKKAL.....	126
TESTVÉREK.....	128
FOGYATÉKOSSÁG.....	131
TURISTÁK.....	132
REVÁNS.....	135
NE SUTOR.....	138
NYUGODJ MEG, KISFIAM!.....	143
KILINCS.....	145
HAZUGSÁG.....	150
PFLANZER BÁCSI.....	153
BOLOND IRÉN.....	156
TRAPÉZ ÉS KRUMPLIORR.....	158
KI AKAR KÖNNYEN, GYORSAN MEGGAZDAGODNI?.....	163
MAA-MA!.....	169
CINKA HANNA LEVELEI.....	173
CSALÁDI KÖR.....	179
DÉLIBÁB.....	187
MEGÉRI?.....	201
NINIVE.....	206
SAVANYÚ A SZŐLŐ.....	222
CIRKUSZ AZ EGÉSZ VILÁG.....	229

Holnap Magazin 2011

Szerkesztő

Bakos József

Szöveggondozás – Lektorálás

Tamás István

Borító grafika

Ivanics – Deák Mercedes

www.kilatasokk.eoldal.hu

Borítóterv

Holnap Magazin

Minden jog fenntartva!

Kiadó

Bakos József

Holnap Magazin

E-mail: holnapmagazin@gmail.com

www.holnapmagazin.hu

<https://sites.google.com/site/holnapmagazin/>

Nyomdai munkálatok

Könyvműhely Nyomda, Miskolc

Megjelent 27,4 A/5 ív terjedelemben,

234 oldalon

ISBN 978-615-5083-17-4

A Cirkusz című könyv nem a fűrészporos, artistákkal, bohócokkal, állatidomárokkal zsúfolt óriási színes sátrak világába viszi el az olvasót, bár egyes elemei helyel-közzel azért itt is megjelennek. A történetek színpada egy sokkal nagyobb porond: maga az Élet, ahol nincsenek mindig reflektorok, nem tudunk bármikor felállni és kisétálni, ha unalmas az előadás, mert mi magunk vagyunk a szereplők. Petrozsényi Nagy Pál saját életének tapasztalatait sűríti bele a szarkasztikus humorral átszőtt történetekbe. Miközben jól szórakozunk olvasás közben, bepillantást nyerhetünk az elmúlt évtizedek történelmébe, amelynek eseményeit saját bőrünkön mi is megtapasztalhattuk. Szókimondó, egyedi stílusú kötet, amelyet nem lehet letenni. A sorok beleégnek a tudatunkba, befészkelik magukat gondolatainkba. A szerző tükröt tart elénk, amelynek segítségével eldönthetjük, hogyan dolgozzuk fel mindazt, ami történt és hogyan éljük tovább, nem feledve a múltunkat, keresve a helyes utat saját jövőnkben.

Előszó: Turai Gábor Kamil főiskolai docens, költő, esztéta.
Utószó: Mandics György író, költő, kritikus. (Fülszöveg)